BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
5 H
18

Tomo Unico

Cr: XIII = Sez: 2: N: 1.

X B 159

GENNADII SCHOLARII PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANI.

DEFENSIO QVINQVE Capitum, quæ in ſancta Oecu-menica Florentina Synodo continentur.

Fabio Beneuolentio Senenſi interprete

ROMAE M.DC.XXXVII.
Typis Sacræ Congreg. de Propag. Fide.
Superiorum permiſſu.

SANCTISSIMO D.N.

GREGORIO

PAPAE XIII.

CVm ante aliquot annos Pater Beatiſſime, de ſtatus Eccleſiaſtici præſtantia pauca quædam conſcripſiſſem, ciuilibusque, & humanis rationibus oſtẽdiſſem, non reperiri politiam inter omneis alias ea excellentiorem; reliquum erat id theologicis & diuinis teſtimonijs comprobare. Sed dũ

in hac cogitatione totus defixus ſũ, atque hæreo, incidi in Græcũ Gennadij volumen Conſtantinopolitani Patriarchæ: in quo hæc omnia nouo quodam more erant expoſita, ac diſputata: aliaque ſcilicet cõplura de Petri primatu, & ſummi Pontificis in concilijs auctoritate: reſponſiones præterea aduerſus eos, qui Eccleſiaſticorum diuitias, eorumque cultum, & viuendi rationem ſuggillabant. Quæ quidem cum non tantum copioſè & eleganter, præterque communem ſcholaſticorum vſum eſſent pertractata; verum etiam ſummopere piè, atque catholicè, operæ preciũ duxi ea non ſine re ſub modio diutius deliteſcere; ſed Romana ciuita-

te

te donare, atque ex vmbra in lucē proferre; vicemque illius vehemēter indolui, quod tam egregius Auctor ſua laude fraudaretur, nec Hæreticis noſtræ tempeſtatis obijceretur, qui Græcum hominem, vel regiæ Vrbis Patriarcham, id eſt pontificiæ dignitatis æmulum, conſpiciant arma retundentem, quæ aduerſum nos diſtringi conſueſſent. Nam is primùm diuinæ Scripturæ locos præcipuos adducit, eoſque ingenioſiſſimè explicat; deindè Pōtificum, Conciliorumque decreta ſuper Petri primatu: poſtremo ſuæ gentis ſcriptorum, hos Occidentis, illos Orientis Doctores appellans. Adhibet præterea nouellas quaſdā Iuſtiniani Imperatoris Conſtitu-

 tiones,

tiones, in quibus primam ſedem agnouit Romani Pontificis, cæteris poſthabitis omnibus: ex quo perſpicuum cuicunque eſſe poteſt, hunc omnem ferè antiquitatem perluſtraſſe, atq; exabditis latibulis feliciter eduxiſſe. Ea & ſi Græcis ſuis compoſita ſunt; qui adeò impudenter à concordia in Florentino Concilio firmata deſciuerunt, tamẽ omnia aduerſus iuniores Hæreticos mirificè ſunt accommodata; atque id potiſſimùm de Petri primatu, & alterum de igne Purgatorio caput. Nam veluti Græci poſt obedientiam Pontifici Romano ſubtractam, infame Mahomethis iugum ſubierunt, ita & noſtri temporis Hæretici in maximas calamitates

inci-

inciderunt, ex quibus humana, et diuina iura (quantum in ipſis fuit funditus peruerſa ſunt, atque conturbata. Turcæ poſt impia Lutheri dogmata totam ferè Pannoniam occuparunt. Sed plura, et fortaſſe imminentia non libet addere, nec tam infelices exitus Chriſtianis hominibus ominari. apud Anglos, Scotos, Germanos, Gallos, quot mala contigerint, poſtquã Vgonottiſe à Romana Eccleſia ſeiunxerunt, vel cæcis eſt cognitum. Cæterum ſi hæc à Latino pertractata fuiſſent, poterat quiuis facilè ſuſpicari, eum ſibimet aſſentari, & ſecũ colludere; ſed cum à Græco compoſita ſint, non Romæ apud nos, ſed in regia Vrbe apud ſuos, neceſſe eſt

confiteri eum diuino numine afflatum cōſcripſiſſe: eoque magis quòd is iurisiurando interpoſito teſtatur ſe tãtùm veritate ductum hæc ſcribere, et tanquam ante Dei Tribunal conſtitutum aliò nunquam oculos deflexiſſe. Verùm alias etiam Romani Pontifices ſibi Græcos homines adiunxerunt, veluti, Beſſarionem Nicænum, & Ruthenum Iſidorum S. R. E. Cardinales, viros omni virtutum genere inſignitos, alioſq; eiuſdem hominis notæ. At veſtra Sanctitas vlterius eſt progreſſa, cum Græcorũ Collegium nuper inſtituerit, et paulò ante Germanicum, quæ duæ nationes ſi ſe nobis adiunxerint, cæteræ nullo negotio ſubſequentur, & ad

pri-

primam ſanitatẽ reuertẽtur: quod quidem ſub veſtræ Sanctitatis auſpicijs ſperare poſſumus, et debemus cum ea publicis ſẽper inuigilet commodis, & intendat: ac veluti impiger nauta nunquam clauum de manu dimittat, verè Chriſti Vicarius et Petri ſucceſſor. Eodem pertinet Neophytorum Collegium ſapientiſsimè nuper auctum, vel conditum, quaſi ſeminarium omnium, qui ſuæ gẽtis ſectis deſertis ſub Chriſti Dei noſtri vexillis voluerint militare. Sed diuino prorſus cõſilio contigiſſe videtur, quod eo potiſſimùm tempore prodierit Gẽnadius, quo Græcorum collegium eſt conſtitutum; quaſi gratias acturus ob ingentia beneficia erga ſuam gentẽ

col-

collata, depreceturq; vt veſtra Beatitudo hoc ſtudium perpetuò ſeruet, cùm litteræ, et diſciplinæ omnes magna ex parte ab ijs exortæ ſint, & ſacra Theologia eorum ſcriptis maximè ſit exculta, et illuſtrata, curiæque Romanæ dignitas ab alijs poſtea miris præconijs ſit celebrata; nam Nicænus Beſſariō, & Trapezuntius Georgius de primatu Petri lectu digniſſima condiderunt, paucis ea quidem cognita, ſed luce, et Sole digniſſima. Verùm hi longo interuallo ab eloquentia Gennadij abſunt, de quo Auctore Nicolaus Maioranus Epiſcopus Melfitenſis veri, et virtutis amātiſſimus ſæpè dicere ſolet: Ego quīquaginta annos in famulatu huius

ſanctæ

ſanctæ ſedis, et Pontificum vixi, eoſque ob innumera in me merita colui ſemper, vt debui: at nulla alia re magis ad eorum cultum ſum accenſus, et inflammatus, quam ex huius voluminis lectione. Non dedignetur ergo V: Sanctitas, cum per ſacras licuerit occupationes, hùc veluti in amœnum quoddam Viridarium pauliſper diuertere, et reliqua etiam quattuor capita oculis perluſtrare, quorum vertendorum onus mihi iniunctum eſt. Reliquũ eſt, vt Deum optimum maximum pro incolumitate ſua omni conatu deprecemur, quæ cum ſit ad publicas nata commoditates, longiora vitæ ſpatia meretur, non tam ob laborum ſuorum fructum, quibus e-

tiam

tiam maiora debentur, quã ad totius reipublicæ Chriſtianæ commodum, ac beneficium: cui omni adhibita humilitate pedes deoſculamur, et fortunam noſtram commendamus. Romæ Kalendis Nouemb. M. D. LXXIX.

Sanctitatis *V*.

Humillimus ſeruus

Fabius beneuolentius.

ANTONIVS CAVCVS ARCHIEPISCOPVS CORCYRENSIS.

Cameræ Apoſtolicæ Clericus, Lectori.

CVM paucis ab hinc annis apud orientales Græcos munus obiens Epiſcopo debitum, Corcyræ degerem, oblata eſt mihi occaſio internoſcendi penitus, quid ij de fide, ac religione ſentirent. Cumque eorum ritus, & dogmata maiori ex parte à Catholica veritate recedere intellexiſſem, per ocium libuit ea adnotare, & literis mandare. Itaque libro de hęreſibus iuniorum

Græ-

Græcorum conſcripto, Grego-
rio XIII. Pont. Max. dicaui, &
tradidi. Inter cætera abſurda,& à
vero prorſus abhorrẽtia, animad-
uerti id eſſe potiſſimùm de Papæ
primatu, quem ij adeò inuidiosè,
& peruicaciter abnegant, vt neq;
Caluino,nec Luthero, vel alij no-
ſtræ ętatis Hęreſiarchę cõcedãt.
Quamobrem apud me ſtatui, &
credidi, nihil planè inter Græcũ
hominem, & Latinę Eccleſię ho-
ſtem intereſſe. Verum id eo ma-
gis aſſererẽ, niſi Fabij Beneuolẽ-
tij opera,viri in gręcis litteris nõ
vulgariter eruditi,mei familiaris,
& domeſtici ad manus meas opus
quoddam perueniſſet, Gennadij
Scholarij Cõſtantinopolitani Pa-
triar-

triarchę de Papæ auctoritate. Quod eum mihi valdè nouum, atque incredibile videretur, omni adhibita cura de hoc auctore, & auctoritatibus ſuper hac re prolatis, perquiſiui. Ac cùm, cõtra quã expectabam, perſpexiſſem; & copia rerum, & pondere hunc cęteros qui de hac re conſcripſerunt anteire, ſuaſi, vt tam egregium opus cum Latinis communicaret; vt non parui futurum momenti ad Eccleſiæ Romanę dignitatem patefaciendam, atque illuſtrandam: pollicitus pro hac re peragenda om̃ne meum ſtudium, atq; opem. Nã ſi tum cum apud Grę-cos in oriente verſarer, huius libri facultas contigiſſet; ita procul

dubio

dubio eorum temeritatem, & impudentiam retudiſſem, vt reſpondendi locus amplius datus nõ fuiſſet. Quoniam huic obijcere, vt alijs quibuſdam nõ potuiſſent eum eſſe Latinorum aſſeclam, & in illorum gratiam ſcribere, cum eſſet Cõſtantinopolitanus Patriarcha, & ab ijs electus: nec quod Romę nobiſcum verſatus, cùm is occaſione Florẽtini Concilij tantùm ſit in Italia commoratus; vbi ſemper Eccleſię Romanę fauit, vt in actis ſynodi & eius orationibus patet. Sed poſt cum Palæologo Imperatore in Orientem reuerſus, Conſtantinopolitanus Patriarcha creatus eſt, paulò ãtè captamà Turcis ciuitatem: in qua

vixit,

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A

AGAPETVS Papa Patriarcham Conſtantinopolitanum ſolio pellit, & alium in eius locum ſufficit. 209.
Alexander Papa collum Imperatoris calcat. 195.
Anima corpore potior. 166.
Anima à corpore egreſſa non poteſt pœnitere. 108.
Apoſtoli magiſtri Orbis terrarum conſtituti. 178.
Arcadius, & Eudoxia excommunicati ab Innocentio. 198.
Arſacius Conſtantinopolitanus ab Innocentio depoſitus. 198.
Athanaſius à ſchiſmaticis iniuria affectus. 31.
Auguſtini ſcripta à Synodo comprobata. 56.

B

BArlaami diſputationes Conſtantinopoli cum Legato Apoſtolico habitæ. 230.

C

CHriſtus ſeruauit legem. 76
Legem non ſoluit, ſed adimpleuit: & quomodo. 85
Semper manet in Eccleſia. 101
Commemorationes pro fidelibus. 113. 126.
Confirmare eſt eſſe illorum Principem, quos confirmat. 180.
Conſecrationis forma quæ. 90.
Conſtantini Imperatoris donatio Siluestro Papæ facta. 182.
Conſtantinopolis quo anno capta. 227.
Conſtantinopolitana clades deploratur. 228.
Corpus Chriſti in azymo confectum ab ipſo Chriſto. 72.
Corpus Chriſti in pane fermentato, vel azymo confici. 69.

D

DAmaſceni liber de myſtica mortuorum conſideratione. 104.
Pro Damnatis non eſſe orandum. 107.

Defuncti in tres generales partes abeunt. 105.
Defunctorum memoria bis in anno celebratur in Eccleſia Græcorum. 138.
Dei viſione nihil maius. 145. 160.
Deus ſolus ſummum bonum. 144.
Deus magis diligit Eccleſiam, quàm cœlum. 245.
Dioſcuri Synodus latrocinalis. 204.

E

ECcleſia vna, & vna fides. 3.
Eccleſia non poteſt decipi, neque errare. 240.
Eccleſia non poteſt eſſe vna, niſi vnum habeat caput. 214.
Propter Eccleſiam omnia fecit Deus. 241.
Eccleſia oppugnabitur, ſed non ſuperabitur. 244.
Eccleſia Græca ſub Mahumetano iugo, quæ patiatur. 214.
Eccleſiæ perſecutorum memoria deleta eſt. 244.
Eſſe ab aliquo, & procedere ab eo idem eſſe. 7.
Euchariſtiæ Sacramenti cum legali ſacrificio ſimilitudo. 82.
Euchariſtia. Vide Corpus Chriſti.
Eugenij ſtudia ad cogendam Synodum. 235
Ex, & Per idem denotant. 19. 21.
Ex apud Græcos principalem cauſam ſignificat. 65.

F

FErrarienſis, & Florentina Synodus. 235.
Felicis Papæ epiſtola ad Zenonem Auguſtum. 210.
Filius habet omnia, quæ & Pater. 8. 38.
Filius, neque eſt, neque dicitur Spiritus. 10.
Filius principium eſſentiæ Spiritus. 35.
Filius quomodo principium ſit. 34
Filius vſum aliquem miniſtrandi non adimplet. 9.
Florentinæ Synodi decretum. 67.
Florentinæ Synodi decreta concordant dictis Sanctorum. 4.
Florentinæ Synodi ſectatores male ab aliquibus tractati. 4.

G

GEnnadij Libri quanam ratione legendi ſunt. 248.
Græcam Eccleſiam ideſt antiquam idem ſentire cum Roma-

Romana opinatur Gennadius. 249.
Græciæ calamitatis cauſa vera. 224.
Græci quæ obijciunt Latinis. 5.
Græcorum excidij cauſa nulla alia niſi à Romana Eccleſia auerſio. 230.
Græcæ nationis laudes. 227.
Græci, quare refugiunt obedire Romano Pontifici. 218.
Græcorum quorundam ſtoliditas, qui Papam, & Latinos Hæreticos dicunt. 231.
Græcorum accuſationes in ſummum Pontificem. 189.
Gregorij Dialogi laus. 99.
Gregorij Nyſſeni locus adulteratus. 15.

H

HAeretici ſententia Romanæ ſedis ſunt repreſsi. 201
Hæreticorum memoria cum ſonitu perijt. 245.

I

INnocentius Papa Imperatorem excommunicat. 196. 226.
Innocentius Papa deponit Arſacium Conſtantinopolitanum, & Theophilum Alexandrinum. 198.
Innocentij Papæ Epiſtola ad Arcadium, & Eudoxiam. 197.
Innocentij Papæ vaticinium de morte Eudoxiæ. 197.
Ioannis Chryſoſtomi viſio de Ioanne Apoſtolo, & Petro. 246.
Ioannes Veccus Patriarcha Conſtantinopolitanus. 234.
Iuſti nunc animarum tantummodo, poſtmodum etiam beatitudine corporum perfruentur. 152.
Iuſti in Dei gloria ſunt, Deumque in faciem vident. 146.
Iuſtos nunc videre Deum aſſeritur ex Doctrina Græcorum. 154.
Iuſtos in præſentia mercedem recipere. 143.

L

LAtinos in dogmaticis eſſe orthodoxos. 232.
Latronis ſaluati exemplum. 136.
Leo Papa Synodum Latrocinalē Dioſcuri anathemate ferijt. 204.
Leonis Papæ Epiſtola fidei columna à Synodo dicta. 204.
Libri multi de proceſsione Spiritus ſancti à Græcis corrupti. 153.

M

MAcarij Hiſtoria de Caluaria mortui. 116.
Magiſtris non eſſe maledicendum. 221.
Marcus Epheſius certamen in Synodo detractauit. 248.
Marcus Epheſius ſæpiùs accerſitus in Synodum comparere noluit. 13.
Marcus Epheſius in veneratione apud Græcos. 218.
Marcus Epheſius, iuſtos viſione Dei perfrui ad faciem aſſeuerat. 149.
Marci Epheſij mors miſera. 14.
Marciani Imperatoris pietas. 213.
Maximus Cõfeſſor ab Hæreticis vexatus ad Martinum Papam confugit. 207.
Mitti, & Procedere idem eſſe. 28.

N

NIcephori Calliſti Synaxaria in Triodio Conſtantinopoli non legi. 93.
Nicephori ſtulta reprehenſio in eos, qui in Azymo ſacrificant. 98.
Nicolaus primus excommunicauit Græcos. 226.
Nicolaus primus, vt tollat ſchiſma, Conſtantinopolim proficiſcitur. 234.
Nicolaus V. vaticinatur excidium Græcorum. 226.

O

ORientales Pontifices ad Romanum Pontificem confugiebant. 196. 205.

P

PAlamas in veneratione apud Græcos. 218.
Panis in Scriptura dicitur, & Azymus, & Fermentatus. 94.
Papa Romanus totius Eccleſiæ caput eſt. 196.
Papa caput eſt plenitudinis Eccleſiæ. 200.

Papa Hæreticos condemnat. 234.
Papa primatum obtinet in vniuerſum Orbem. 177.
Papa eſt Patriarcharum iudex. 209.
Papæ auctoritas, & dignitas. 232. 233.
Papæ qui non ſubijcitur, nunquam ſaluatur. 238.
Papa, etiamſi peccator ſit, non nocet rebus fidei. 223.
Papæ memoria in celebratione Miſſarum. 238.
Papæ prophetia de excidio Græcorum. 231.
Patriarcha Conſtantinopolitanus à Papa confirmatur. 208.
Patriarchæ cæteri præter vnum Romanum non poſſunt de fide diſquirere. 205.
Paſcha Hebræorum quid ſit. 74.
Paſcha à cœna diſtinguitur. 79.
Paſcha à Chriſto non fuit anticipatum. 88.
Peccatorum impœnitentium animas, à quo die hinc diſceſſerint, igne comburi. 109.
Petrus ex Petra dignè cognomen accepit. 194.
Petrus Apoſtolorum præſes. 177.
Petrus Chriſtum ſequitur baculo paſtorali. 181.
Petrus à Chriſto conſtitutus omnium caput. 179.
Petrus cur cum alijs Apoſtolis aſſumptus eſt. 194.
Petro, & ſucceſſoribus poteſtatem eſſe datam. 194.
Petri monarchiam etiam in eius ſucceſſoribus manere. 204.
Petri Antiocheni Hæreſis. 211.
Per ſignificat cauſam. 19. 24. 37.
Pontificum Romanorum ſtudium ad Græcos ſibi coniungendos. 234.
Pontificum vita, & mores poteſtati non detrahunt. 189.
Pontificum innocentia, & vita. 224. 225.
Principium peccata inquirenda non ſunt. 219.
In Proceſsione Spiritus ſancti Patrem, & Filium nō eſſe duo principia. 62.
Profluere idem eſt ac Procedere. 48.
Purgatorium animarum poſt mortem. 114.
Purgatorium ex doctrina Patrum aſſeritur. 104.

R

Religionis myſteria quomodo perquirenda. 1.
Reſurrectio vniuerſalis, quando futura ſit, ignoratur. 167.

Roma,

Roma, & Italiæ loca, atque Occidentalia Silueſtro à Conſtantino donata. 186.
Romana Eccleſia ſacrificat in Azymo, & non damnat ſacrificantes in Fermentato. 86.
Romanæ Eccleſiæ dignitas, & laus. 216.
Romanæ Eccleſiæ primatus probatur Orientalium Patrum teſtimonijs. 214.
Romana Eccleſia alias antecellit, probatur auctoritatibus Pontificum. 190.
Probatur auctoritate Patrum Orientalium. 193.
Romana Sedes rectè ſentit. 236.
Romanus Pontifex caput eſt omnium. 237.
Romanus Pontifex propagationi fidei incumbit. 216.
Vide. *Pontifex: Papa: Petrus.*

S

Sacerdotibus honor habendus. 220.
Sacerdotum iniuriæ Chriſti ſunt. 223.
Sacrificia, & bona opera mortuis opitulantur. 112. 116. 126.
Ad Sacrificium Altaris quæ ſunt neceſſaria. 92.
Silueſter quas ob cauſas accepit, quæ ei donauit Conſtantinus. 187.
Spiritus ſanctus ex Filio accipit, & habet eſſe. 16.
Spiritus ſanctus non dicitur Filij proprius propter conſubſtantialitatem. 17.
Spiritus ſanctus non eſt alienus ab vnigeniti eſſentia. 11.
Spiritus ſanctus procedit à Patre, & Filio. 7. 8.
Spiritum ſanctum ex Filio procedere Patres omnes decernunt. 13.
Spiritum Filij dici idem eſt, ac ex eo procedere. 57.
In Spiritus ſancti proceſsione Patres Orientales, & Occidentales concordant 42.
Synodus Oecumenica nihil aliud egit, quàm quod Leo Papa docuit. 205.
Synodus non poteſt conuocari ſine auctoritate Papæ. 206.

T

Theodoretus infenſus Cyrillo. 21.
Theodoretus, & ipſius libri damnati. 22.
Theo-

Theophilus Alexandrinus ab Innocentio deponitur. 198.
Theophili Imperatoris Iconomachi Hiſtoria. 120.
Traiani Imperatoris Hiſtoria. 120.
In Trinitate eſſe ex eſſentia idem eſſe, ac ex hypoſtaſi. 59.
In Trinitate prius, & poſterius. 37.
Triſagion adulteratum. 211.

V

Verba Chriſti tantùm ſunt forma conſecrationis. 91.

FINIS.

GEN.

GENNADII SCHOLARII PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANI EXPOSITIO,

Pro ſancta, & œcumenica ſynodo Florentina, & defenſio quinque Capitum, quæ in decreto eius continentur, ad Græcos.

Fabio Beneuolentio Senenſi inrerprete.

PROOEMIVM.

SI MAGNVM religionis myſterium pura mente, & ſincera diſpoſitione adhibita fuerit perquiſitum, mentis oculos, & corporis explanat, atq; aperit, ſolaribuſque radijs clariores reddit: ac veluti ij deſuper in terram procumbentes, non planas tantùm vias, ſed etiam abditos, & obſcuros angulos illuſtrant: ſic & mentis oculi veritate ſubnixi, nec rerum diſtortarum præſumptione obtenebrati, non ſolùm quæ ſunt recta,& facilia ſcripturæ percipiunt diuino præeunte auxilio, ſed etiam quæ in intimis ſenſibus orationis abſconduntur, exactè intelli-

gunt, & ad rectum ſenſum perducunt, atq; vt percipiantur efficiunt; quemadmodum Sapientia dicit: Omnia recta ſunt intelligentibus, & æqua inuenientibus ſcientiam; nec eſt in eis quid prauum, neq; peruerſum. Nos igitur ſententiam noſtram omnibus declarare cupientes, veritati confidimus, & religionis dogmati nos ipſos committimus. Hortamur autem vos, ne ſubdolè & inuidioſè orationem noſtram perſcrutemini, ſed pura mente, & conſcientia: non enim de minimis agitur, ò amici; verùm de magnis rebus, ac diuinis; quanquam internuncius imbecillis eſt, & infirmus vt eccleſiaſticam proponat cōcordiam, quæ contigit diebus noſtris; quam multi mortales ante nos videre exoptarunt, nec viderunt. Quid igitur? quoniam litteraturam non cognoui, ingrediar in potentias Domini, & cum Dauid exclamabo: & lingua mea meditabitur iuſtitiam eius. Sed quamuis à quibuſdam oppugnemur, dicentibus nos, non diuino ductos zelo Florentinam ſynodum amplexari, immò potiùs temporaria ductos gloria in eam transfigurari: quodque muneribus, & pollicitationibus ſuaſi, eam induimus, aliaque multa dicenda tacēda conuiciantur, (ò tuam patientiam omnium Rex, vulgi temeritas inſolens, verba effundit aduerſum Deum blaſphemiæ plena, in noſtram fidem, & in Deum contumelioſa, ac ſi ethnici eſſemus:) non tamen vt ſileamus nobis perſuadebunt; ſed ad oculum qui omnia videt conuertemur, & ad illud incorruptū tribunal mentis aciem dirigemus; vbi nobis non oberit temerè hìc effuſa accuſatio; ibi enim accuſatoribus non eſt opus: quemadmodum neque

Prou. 8. nō ita penitus adverbū invulgata.

Pſal. 70.

Pſal. 34.

eorum

ctorum qui inconſultè gratificantur coniuratio proderit; non enim ibi eſt opus aduocatis. In illud igitur, cui nihil eſt occultum, tribunal inſpicientes, omnes contumelias floccifacimus: immò verò ſententiam noſtram nudo capite, & audacter prædicabimus. Id tantùm de nobis omnes ſcire velim, quòd omne ſi quid à nobis dictum, aut factum eſt, & quæ in præſentia inſtituo, Dominus ſcit, ſi id pro eccleſiaſtica concordia conſtituenda geſtum eſt, non vt aliquid ex noſtris conſuetudinibus, vel dogmatibus abrogaremus; ſed quicunque ad hanc eccleſiaſticam pacem deſcendit, & decretum Florentini Concilij recipit, quaſi conſuetudines, & dogmata noſtra damnarit, Eccleſiamque Romanam orientali & noſtræ præpoſuerit, nec vtrique eundem honorem exhibere voluerit, (cum vna tantùm ſit Eccleſia, vnamque fidem, & religionem prædicet) decidat is à Chriſti regno, Iudæque proditori & crucifixoribus eius annumeretur, quandoquidem noſtra Eccleſia eandem prædicat fidem, quam Romana Eccleſia confitetur, & tenet: nec vnquam à ſolo Patre procedere Spiritum ſenſit, neque in pulpitis prædicauit, neque in azymo ſacrificium eſt aſpernata. abſit: neque animarum purgationem vtcumq; abnuit; ſed neque Sanctorum fruitionem reprobat, neque Romanum Pontificem reijcit, quaſi non ſit totius Eccleſiæ caput, vt poſtea declarabitur capitibus ſingulis ſuam aſsignando reſponſionem. Sed à quibuſdam litigij, & contentionis ſtudioſis ea dicta ſunt, & ſcripturæ mandata: quos vulgi temeritas ſequens, conuicia, & contumelias aduerſus Romanam effundunt Eccleſiam, &

aduerſus nos, qui eam ſequimur. At nos prędictũ iuſiurandum, quaſi orationis noſtrę fundamentum præſtruentes, orationem reſumamus, aſſerendo nos diuino zelo, & quia vera eſt ſynodum hanc integrè tenere: non autẽ humanę glorię gratia eam amplectimur, neq; muneribus corrupti, vt ipſi dicunt, eam ſuſcipiendo firmiter apprehendimus; ſed veluti Chriſti ſententiã, & Doctorũ Eccleſiæ. Ij verò ignorantiæ & prauitatis morbo ægrotantes dicere audent, quod quæ à ſynodo geſta ſunt, non ſecundũ mentem, & ſententiam Doctorũ Eccleſiæ geſta ſunt: immò contra ſe ſe habet, magiſq; quàm ſi tonitruũ ederent, videntur ſacri Doctores hæc ſcriptis tradere; ab ijſque nos hanc ſententiã, & fidem didiciſſe confitemur, ac pro ea prædicando pugnamus; eamq; vſque ad extremũ ſpiritum inuiolatã ſeruare exoptamus, & vna cum ea occumbere ſperamus; & corã Saluatore Chriſto Deo cum ea in iudicio ſiſti, & cum ea in ſempiternum, quocumq; dabit Deus, (qui omnia conſpicit, nihilq; ei abſconditũ eſt) mitti: nec ad homines, ſed ad Deũ reſpiciendo hanc concordiam, & Eccleſiæ vnionẽ amplexari oportere exiſtimauimus. Quod ſi aliquibus nõ videtur, nihil ad nos; quia nos quod debemus efficimus: vos verò quid diciris, qui ſacrã ſynodum non recipitis? Non eſt eius decretũ ſecundùm Doctorũ ſententiam. At nos contrariũ demonſtrabimus, nõ ex noſtro ſenſu, ne abſurda dicere videamur, (quis enim perſuadere vobis aliquid poſsit, ſi ſua tantummodo argumenta in mediũ attulerit?) ſed ex diuinorum Patrum, & Eccleſiæ Doctorũ, non occidentalium tantùm, verùm etiã orientalium, quorũ dicta etiã

Inſer-

Infernus revereretur, tamquam à ſacro, & diuino Spiritu illuſtratorũ. Ac primũ quidem quinque ex noſtris criminantur; immò non ex noſtris, ſed ex Eccleſia: nã Eccleſia in ſuo decreto veluti Stentor omnibus viribus clamat. Primũ quod ſanctus Spiritus ex Patre & Filio procedit, idq; ipſe Filius à Patre accipit: Cuncta, inquit, enim quæ habet Pater, in generando tribuit Filio, prçterquam eſſe Patrẽ. Secundum quod ſacrificium per azymũ, vel fermentatum, vnum & idem eſt, quodq; ſanctiſſimum Chriſti corpus in vtriſq; cõficitur partibus. Tertiũ quod animæ illorũ qui in pœnitentia moriuntur, purgatorijs pœnis poſt mortẽ purgantur, & fidelium viuorũ ſuffragijs iuuantur; idq; propterea quod antea de peccatis ſuis ſatisfacere nõ potuerũt. Quartũ, quod Sancti ſunt in gloria Dei quatenus animæ, Deumq; ad faciẽ vident, & eius lætantur viſione; & rurſus in gehennã peccatores ire clamat. & quemadmodũ illos beatitudo lætificat, ſic & hos à die exitus eorum, ignis cõburit. Quintũ quod Papa, ſiue ſummus Põtifex Romanæ ſedis apoſtolicç caput eſt totius Eccleſiæ, beati Petri principis Apoſtolorũ ſucceſſor, & verus Vicarius Dñi noſtri Ieſu Chriſti. Eccleſiæ verò aduerſarij, Eccleſiã reprehendunt, quod ea quæ vera nõ ſunt, ſenſerit, & decreto prolato apoſtolicis & rubris litteris ea ſibi arrogauerit: nobis autem Eccleſię ab ijs oppugnatę, neq; patrocinari cõuenit, neq; poſsibile eſt, cum fortem aduocatũ ſecũ habeat Chriſtũ Ieſum, & ſuam veracẽ promiſſionem firmiter obtineat, id eſt, quod portæ inferi nõ Matth. 16. præualebunt aduerſus eã, quodq; cum ea erit vſq; Matth. 28. ad mundi huius conſummationẽ; & quod ſolida

1\. Petr. 2. petra eſt, in quàm qui offendũt peribunt, ſine quã ſalutis nulla ſpes eſt. Cum igitur ſponſum ipſum ſecum habeat, illi nõ eſt opus aduocatis: nobis magis opus eſt, qui ab ijs, quaſi malè geſſerimus, vnionem cum Latinis recipiendo, incuſamur. Et quia nos tamquã ignorantes reprehendunt, & veluti perditos damnãt, & (proh dolor) nos lugẽt, & vt hæreticos auerſantur. ab his igitur coacti hæc cõſcribimus, vt nos inculpatos, & hac reprehenſione, & calumnia indignos, & Dei gratia orthodoxos oſtendamus: immò eos maioris pœnæ & damnationis reos, quàm cuius nos illi temerè, & ſuperbè condemnãt. Ac primũ quidẽ Dei gratiã per quiramus, perinde ac nihil proferre valeamus, niſi is ante nobis os aperuerit. ipſe eſt enim qui dicit:
Ioan. 15. Et ſine me nihil poteſtis facere; poſtea (quantum noſtræ mẽtis exiguitas patitur) in mediũ proferẽtes criminibus obiectis reſpõdebimus, nõ ſyllogiſmos adhibẽdo; (quippe & illi verè dicũt fidẽ noſtrã ſyllogiſmis nõ cõſtare: neq; nos id efficere valemus) ſed ſanctorũ Eccleſiæ Doctorũ teſtimonijs vtemur. Cæteris ergo omiſsis, à primo Theologo exordiar D.N. Ieſu Chriſto in primo capite, in quo nos accusãt, quòd Sp̃s ſãctus nõ ꝓcedit etiã à Filio, ſed à Patre tantũ. Sic vtiq; hi dicũt, & (vt aiũt) rectiſsimè tradũt, ac vera credũt. at quia nos etiã à Filio ꝓcedere dicimus, aduerſari nos Sanctis di
Ioan. 15. cũt, & Chriſto dicẽti; qui à Patre ꝓcedit. hoc ipſi aſſerẽdo ſe iuſtificari putãt: nos verò cũ caritate, & pace Deo opitulãte oſtẽdemus, etiã à Filio Spiritũ ſanctũ ꝓcedere, quemadmodũ ſanè & à Patre nõ in ira cõtumelioſi, ſed diſcipuli eius, qui dicit:
Hebr. 12. Pacẽ ſequimini, nec iraſcamini cũ loquimini

SPIRITVM SANCTVM PROcedere ex Filio, non ex Patre tantùm, vt aiunt, qui Synodum non ſequuntur.

CAPVT I.

INcipiendum igitur ab eo eſt, qui primò theologicam veritatē reuelauit. hic enim apud Ioannem Euangeliſtam cap. xvi. ad diſcipulos ſuos ſic ait: Adhuc multa habeo Ioan. 16.
vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo: cum autem venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annunciabit vobis, ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Num habetis quid ad hoc reſpondeatis vos, qui contrarium ſentitis? etiam inquiunt: cognitionē accipit, verba, acceptionem, audit à Filio, vt Filius à Patre ſapientiam, & reliqua. Et nos ita dicimus: ſed quia multa intelligere in Deo fas nō eſt, ne compoſitum eum intelligamus, vnum accipere dicimus, eſſentiam, quæ ſapiens eſt, & bona, & alia. propterea ſi ſapientiam accipit, nil aliud niſi ipſum eſſe accipit. audiet ergo Spiritus ſanctus, id eſt ab eo audiet, à quo procedit; illud audire cognoſcere eſt, cognoſcere autem eſſe. quoniam igitur à ſe non eſt, ſed à quo procedit, à quo prouenit ei eſſentia, ab illo cognitio: ab illo ergo & auditio, quod nil aliud eſt, quàm eſſentia. Semper igitur audit Spiritus ſanctus, quia ſemper cognoſcit, & cognoſcet: iccirco audiuit,

audit, & audiet: nam, vt diximus, id eſt ei audirē quod cognoſcere, & cognoſcere ei idem eſt quod eſſe. ab eo igitur audiuit, audiet, & audit, à quo eſt: ab eo autē eſt à quo procedit. Sed ne dicere poſsint, quod in eo pronomine, meo, cum dicitur, quod de meo accipiet, intelligitur Patre, infra in eodem capite coniungit, dicens: omnia quæcunque habet Pater mea ſunt. propterea dixi vobis, quod de meo accipiet, & annunciabit vobis. cum verò dixerit; omnia quæcunq; habet Pater mea ſunt, occluſit omne os, volens excludere etiam Filium eſſe principiū eſſentiæ ſanctiſſimi Spiritus. Quod autem verum ſit cuncta quæ habet Pater, ea & Filium habere, ipſe id teſtatur
Ioann. 17. cum dicit: Pater omnia tua mea ſunt, & mea tua.
Damaſcé-ni. Et Ioannes Damaſci refulgens ſydus ait: Omnia quæcunq; habet Pater in generando tradidit Filio, præterquam eſſe Patrem. ergo ſi Pater quatenus Pater producit Spiritum, & Filius hoc modo communicaret Patri, eſſet Spiritus ipſe, filius: & Filius vna cum Patre duo patres Spiritus: & hoc pacto Filius cum Patre non communicaret eſſentiæ Spiritus. nunc verò nō producit hoc pacto Pater Spiritum, ſed quatenus productor: neq; Filio opponitur quin ipſe quoque ſit cauſa Spiritus: nam ſi quæcumque habet Pater, habet & Filius, & nihil remanet Patri, quod Filius non habeat; habet autem Pater productionem Spiritus; id ergo habet & Filius. ex hoc denique apertè oſtenditur, quod non ſolùm à Patre eſt Spiritus, ſed & à Filio. Huius rei teſtis eſt omnium Doctorum ſcriptura, & maximus Cyrillus totum hunc locum egregiè interpretans, & verba prædicta:
attentè

attentè animaduerte quæ dicit. Ecce enim ecce Cyrilli: Spiritum veritatis, id eſt ſuiipſius Paracletum dicens, à Patre procedere eum dicit; nam quemadmodum proprius eſt Spiritus Filij, cum naturaliter in eo ſit, & ab eo procedat; ſic etiam Patris eſt proprius. quibus autem Spiritus eſt communis inter hos & ea, quæ ad eſſentiam pertinent, non erunt diuiſa. neq; nos quorundam verba perturbent, qui ob inſcitiam impiè de religione ſentire ſolent, & loqui, quæ neque fas eſt cogitare, quaſi Filius ordinem aliquem adimpleat miniſtrandi, & Patris Spiritum creaturæ miniſtret; quippe cum neq; id quidam inſulsè dicere reformidarint; magis credere conſequens eſt, quòd quia proprius eſt eius quemadmodum vtiq; Dei, & Patris; ideo ad ſanctos ſuos diſcipulos ſanctificãdos eum mittit. Audis tu qui contradicis admirandum & magnum patrem hunc, Cyrillum illum dico? quemadmodum, inquit, Filij proprius eſt non per modũ miniſtrandi: ſed naturaliter in eo eſt, & per eum procedit; ſic & in Patre euenit. Si igitur quomodo eſt Filij, eſt & Patris Spiritus, ſupereſt nos intelligere eum etiã ex Filio procedere: nam Sanctus hic dicit, quòd vti eſt Filij Spiritus, & per eũ procedit, eodem modo & ex Patre: neq; te intelligere oportet Filiũ, vſum aliquẽ miniſtrandi adimplere, & mittere à Patre Spiritũ creaturæ, ſed naturaliter. Si enim per modum miniſtrandi, non naturaliter mittit Spiritum Filius, ergo & Pater per modum miniſtrandi habet Spiritũ, non naturaliter: quia quomodo intelligitur de Filio, ita intelligitur de Patre, ſecundũ Sancti huius ſententiam; Patriſque, & Filij communis eſt Spiritus,

quia

quia non ſunt ſeparati eſſentia Pater, & Filius. Si ergo commune eſt, quo modo de Patre dicitur, eodem & de Filio. quare ſi de Patre dicitur quòd ab eo procedit, (non enim aliud poſſumus intelligere) dicitur autem & Filij Spiritus, ergo & ab eo procedit. Si verò dixerit quis, quòd ſecundùm conſubſtantiale de Filio dicitur, nec poteſt dici ſecundùm cauſam, diceretur (inquam) Pater & Filius ipſius Spiritus, quia vnius eſſentiæ ſunt tres perſonæ: at id nō dicitur. Damaſcenus tibi nares conterit capite octauo ſuæ Theologiæ: Filium, dicit, neque Spiritus dicimus, neque ex Spiritu. Et Gregorius Nyſſenus tertia homilia ſuper Pater noſter, occludit tibi oculos: Filius, inquit, Spiritus neque eſt, neq; dicitur. neque hæc relatiua conſequentia conuertitur, ſed Spiritus Filij dicitur; quia ab eo accipit, ab eoque procedit, & ex eo eſt quemadmodum ex Patre. Iccirco ſanctus hic Cyrillus inquit, proprius eius eſt vt Dei, & Patris. quo pacto proprius eſt Patris? quia ex eo habet eſſe, & procedit; hoc idem te intelligere oportet, quòd & ex Filio procedit, quia proprius eius eſt, quemadmodum & Patris. & paulò poſt hic idem Sanctus in eadem expoſitione ait: Proprium Filij dicimus Paracletum, id eſt Spiritum ſanctum, non extrinſecus ingredientem, neq; aduentitium in eo; vt in ijs euenit, qui ſanctitatem ſuſcipiunt & ex non entibus generantur; ſed conſubſtantialis ei ſanè vt & Patris: non enim loquitur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiuerit. quādo igitur venerit ille, id eſt Paracletus Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. animaduerte quàm vigilans pro-

Damaſcenus c. 18.

Nyſſeni

Eiuſdem

prouidaq; ſit vox, vide nominis ſobrietatem. nam cum prædixiſſet ſuper eos venturum Paracletum, Spiritum veritatis eum appelauit, id eſt ſuimet. ipſe enim eſt Veritas; verùm vt diſcipuli ſcirent non eſſe alienū, & extaneum illius aduentum, ſed ſe ipſum aliter exhibiturum pollicetur, Spiritum veritatis, id eſt ſuimet Paracletum vocat: non enim ab vnigeniti eſſentia alienus ſanctus Spiritus intelligitur: procedit autem naturaliter ab ea, cum nihil aliud præter eum ſit quo ad identitatem naturæ: & ſi poteſt intelligi proprio ſubſiſtendi modo. Et poſt alia: Quando igitur venerit ille, non loquetur, inquit, à ſemetipſo; ſed neque nouam vos docebit doctrinam. non enim leges fert. ſed quia Spiritus, & quaſi mea mens eſt, loquetur cuncta quæ ſunt in me. Et poſt pauca: Quia omnino ex mea eſſentia Spiritus eſt, & quaſi mea mens: is ventura dicere non poteſt, niſi omnino in me ſit, & per me procedat. ſuper illud, Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. clarificat ergo Filium Paracletus, id eſt proprius ipſius Spiritus, quia omnia poteſt, & omnia ſcit. quomodo verò clarificat? quæ enim ſcit, & poteſt eius ſpiritus: quomodo ipſe vtiq; non ſciuerit, vel poterit? & ſi vt ipſe dicit ab eo Spiritus accipit, atqui omnia poteſt, & perficit, quomodo ipſe vim, & robur in omnibus non habebit? Et paulò poſt: Quoniam conſubſtantialis eſt Filio, & ex eo vt Deū decet procedit, omnē ſuam in omnibus perfectiſsimam operationem habens, & vim, ideo dicit, de meo accipiet Et poſt alia: Irreprehenſibile igitur omnino erit, &

extra

extra omnem contumeliam poſitum, ſi ab vnigenito quid accipere dicatur eius Spiritus; nam ab eo naturaliter procedens vt eius proprius, cum omnibus quæ habet, perfectè accipere ſua dicitur. Et poſt pauca: Hoc etiam mihi naturaliter adeſt, propter hanc dixi cauſam, quia de meo accipit, & annunciabit vobis. nemo in his perturbetur cum acceptionis nomen audiuerit; id potiùs conſideret (ita enim rectè egerit) quòd omnia quæ ad Deum pertinent, proferuntur quidem more noſtro, at non ita intelliguntur, ſed ſupra captum noſtum: itaque accipere Spiritum dicimus à Patre, & Filio, quę eorum ſunt, non tanquam aliquando inſitã in ijs ſapiẽtiam, & potentiam non habuerit, tunc verò tandem habeat cũ intelligitur accepiſſe. Semper namq; ſapit, & poteſt Spiritus, imò eſt ipſa ſapiẽtia, & potentia, nõ ex participatione aliqua, ſed natura. Et poſt alia: Cũ fructus igitur, & nota ſit perſonæ generantis Filius, omnia quæ habet ſecundùm naturã ſecum adducit, ideo dicit; omnia quæcunque habet Pater mea ſunt. iccirco dixi vobis, quòd de meo accipiet, & annunciabit vobis, Spiritum videlicet qui per eum, & in eo eſt, per quem in Sanctis ipſe inhabitat; nõ enim eſt aliud præter eum Spiritus eius; quamuis eſſe per ſe intelligatur, & propriè Spiritus. Spiritus enim Spiritus, & non Filius eſt. Audiſti huius magni patris ſentẽtias, vel vt meliùs dicam, inſtantias, & tela præacuta aduerſus eos, qui non ex Filio etiam procedere Spiritum aſſerunt? quia partim per eum prodeuntem dicit, partim ab eo prodit, quemadmodũ & à Patre: & rurſus natura inſitus ei, & per eum

& ex

& ex eo progreditur, profluit, & procedit, veluti ſanè in ipſo, & Deo, & Patre intelligitur. quid aliud quàm veritas apertiſsima dignoſcitur, quia ex Filio Spiritus eſt, & ex eo, & per eum, vt Sanctus hic multis in locis ſcribit? Vnde ergo oſtendere poteritis vos, quòd ex ſolo Patre Spiritus eſt? cum Sancti omnes concordiſsimè (vt paulò poſt oſtendemus) dicant, & omnes ex Filio procedere decernant? Itaque credatis nobis, qui rectè conſulimus, immò non nobis, ſed veritati. nec ita ſuperbè nos incuſate, veluti inſcij ſimus, vel ignari, & propterea ſynodo parentes. nam Sanctos omnes vidimus, rationibuſque eorũ ſuaſi eaſque ſequentes nos Latinis adiunximus. immò non Latinis, ſed ſolidæ, & veræ Petri fidei & ſanæ Theologorum, & diuinorum eorum virorum doctrinæ, qui in ea Synodo excelluerunt: quibus Epheſi epiſcopus ſui incertus, nec eorũ obiectionibus reſpondere valens, ignauè effugit, Fratre Ioanne, qui cum eo diſputabat acclamante: Adducite huc Epheſium vt eius reſponſiones audiamus; quas in quadam ſeſsione edidit, ſynodum deuitans. ſynodus verò eum euocabat, vt ingrederetur, at is morbum ſimulauit. Et rurſus ſeſſione coacta Frater Ioannes aiebat: Accedat huc Epheſius, accedat. non enim fas eſt eum loqui, at noſtras reſponſiones non audire: rurſus Synodus eum canonicè vocauit, ſed non paruit. quare eo vocato, nec parente ſynodus decretum tulit: is verò in contradicendo perſiſtebat, non palam; ſed in angulis. itaque hoſtis ſacræ Synodi declaratus eſt. ſin autem in tempore ad diſputationes accedebat, San-

F. Ioannes hic eſt Turrecremata, qui poſtea Cardinalis

Sanctorum auctoritates non approbabat, corruptos, & adulterinos vetuſtos ſacros & diuinos Doctorum codices dicens. At is quidem extinctus eſt, osque illud aduerſus ſacram Synodum infrendens, quo pacto extinctum ſit, & dedecore oppletum ſuæ amaræ reſolutionis tempore, cognitum ijs eſt, qui vera dicere didicerunt. Nos verò prædictas magni Cyrilli auctoritates habẽtes ſuper illud; de meo accipiet; & ſacram hanc Synodum eadem docentem in ſuo quod edidit Decreto, audientes, & ab eo confirmati, Spiritum Sanctum à Filio etiam pocedere, ſynodo nos adiunximus. nam cum Chriſtus dixerit, quod de meo accipiet, nil aliud oſtendit nobis, niſi quod etiam ab eo procedit; non enim poſsumus aliter intelligere, quia à quo Spiritus accipit, ab eo etiã eſſe habet, à quo habet eſſe, ab eo & procedit; accipit autem à Filio, & habet eſſe ab eo vt dicimus, & ſacer Baſilius declarat: ergo & ab eo procedit. hoc igitur pacto, & alias Sanctorum auctoritates clarè voluiſsemus dicere, deinde explanare. ſed cum nos duo efficere propoſuerimus; partim quia cum breuibus rem exponere polliciti ſimus in immẽſum noſtra excreſcere potuiſset oratio; partim quia aduerſarij meis dictis fidẽ nõ adhibuiſſent ſi ea latius explicando contexerem: iccirco oportunum mihi viſum eſt, ſeorſum tantùm, Sanctorum auctoritates proponere: ad eos coarguendos, qui ſacræ Synodo volunt contradicere, adiſtabiliendum verò, & confirmandum eos, qui eam piè ſequuntur, paucis quibuſdam, de meo in ſingulis dictis, allatis.

SECTIO II.

OMne verbum, ſacrum dicit Euangelium, in duobus, vel tribus teſtibus ſtabit num fidem adhibebitis vos, ſi pluribus teſtibus ntemur? non arbitror, cum vos falſa ſuaſione, & præſumptione prauitati admiſta permoueamini. icciřco trium vice quos Chriſtus enumerat ter vndecim addam, ne de cętero locus contradicendi relinquatur, vel quid minimum aduerſus nos eloquendi. Nam magnus Gregorius Nyſſenus in quarta homilia in expoſitione ſuper Pater noſter, quæ incipit, Qui vmbram futurorum, hæc inquit. Vnigenitus Filius ex Patre à ſacra ſcriptura nominatur, & hucuſq; verbum ſuam conſtituit proprietatem. Sanctus autem Spiritus, & ex Patre dicitur, & ex Filio præterea eſſe oſtenditur. ſi quis Spiritum Chriſti (dicit) non habet, hic non eſt eius. Audis quòd ex Filio etiam eſſe teſtatur? & ſi quidam, vt ſolent impij, & aduerſus propriam ſalutē ingenio, verbum ex quibuſdam libris ſtylo ferreo adhibito deleuerūt: quidā tamen reperiuntur codices qui aduerſus adulterantiū libros audaciā clamāt. Vbi eſt igitur, qui dicit ex ſolo Patre, Epheſius ille mente commotus vna cum ſuis anteceſſoribus? accedant & nobis oſtendant vnde hoc acceperunt, à Chriſtonè: an à Sanctis? nam apertè Chriſtus hic contradicit & Sancti. Chriſtus ergo dicit, de meo accipiet. Sancti, ex Filio Spiritum eſſe à ſacra ſcriptura oſtenditur. ſi ergo Sanctus hic ex Filio dicens Spritum vera loquitur;

Gregorij Nyſſen. 1.

Pauli ad Rom. 8.

tur; mentitur Epheſius, & eius anteceſſores, dicentes ex ſolo, nam ex ſolo eſſe, deſtruitur dicendo & ex Filio. Quod verò ex Filio Spiritus
Baſilius 2. accipit, & habet eſſe, magnus Baſilius in tertio aduerſus Eunomium teſtabitur, cuius prncipiũ: Vix tandem exſaturatus aduerſus vnigenitum blaſphemijs. In eo tractatu dicit: Quæ neceſſitas urget, ſi auctoritate & ordine tertius eſt ſpiritus, eum natura etiã tertium eſſe? quod auctoritate quidẽ ſecundus à Filio ſit, & ab eo habeat eſſe, & ab eo accipiat,& annũciet nobis,& in ſumma ab ea depẽdeat cauſa,religionis ratio tradit. Audiſti cæleſtẽ patrem hunc? cum ab eo(inquit) habeat eſſe, & ab eo accipiat. Vidiſti vt omnia noſtro ſenſui cõſentanea ſunt vnà cũ sãcti Cyrilli auctoritatibus? & quod idem eſt accipere à Filio, & habere eſſe ab eodem? vbi eſt qui dicit ex ſolo? ſi enim ex Filio accipit, & ab eo habet eſſe Spiritus, vt Sanctus hic dicit, ergo non ex ſolo Patre, ſed manifeſtum eſt, quòd & ex Filio, ergo iniuria nos reprehenditis, ô amici, & fratres. Sed
Nyſſen. 3. huius magni patris frater, Gregorius, inquam, Nyſſenus in primo libro aduerſus Eunomium,quĩ incipit: Non licuit, vt videtur, in omnes beneficium conferre, hæc inquit: Quo pacto ante conſideratur perſona ſecundùm cauſæ rationem, eodem modo & Spiritus ordine tantùm ſecundùm cauſam & cauſatum diſtinctionem habens. nam quemadmodum Filius cõiungitur Patri, & quamuis ab eo eſſe habeat, non tamen ſecundùm eſſentiam poſterior eſt: ita & Vnigenito Spiritus ſanctus iungitur intelligentia tantũ, ſecundùm principij rationẽ, conſiderato ante perſonã Spiritus.

Vides

Vides vt etiam Sanctus hic cum antedictis concordet,& vt diſtinctionem diuinarum perſonarum conſtituere volens, cauſa tantùm diſtinguit eas? quo pacto, inquit, cōſideratur Pater ante Filium ratione cauſæ, eodem etiam conſideratur Filius ante Spiritum cauſæ ratione. hoc idem eſt ac ſi diceret, Filius ex ſolo Patre, vt ſolo antea conſiderato quàm Filius. quem enim alium poteſt ante ſe conſideratum habere? Spiritus autem ſanctus ex Patre & Filio; quaſi Pater videlicet, & Filius ante eum conſiderentur. Itaq; verè concluditur ex Patre, & Filio procedere Spiritum ſanctū, etiā ſi vobis diſpliceat: nam perſonam Patris ante Filij perſonam conſiderari, idque cauſæ ratione: perſonam verò Filij ante perſonam Spiritus ſancti ratione quoque cauſæ, nihil aliud oſtendit, quàm quòd ſolus Pater cauſa Filij eſt: Filius autē id à Patre accipiens,ſicut alia naturalia bona eius, & ipſe cauſa eſt Spiritus ſancti. itaque Pater, & Filius ambo vna cauſa ſunt proceſsionis Spiritus ſancti. iccirco Sanctus hic dicit, quemadmodum iungitur Patri Filius ſecundùm cauſæ rationem, ſolo intellectu perſona eius antea cōſiderata; ſic verum dicimus cum dicimus Spiritum eſſe ex Filio. In actis verò primæ ſynodi ſcriptum eſt,Spiritum ſanctum ex Patre procedere: proprium autem eum eſſe Filij, & ab eo ſcaturire. Audis ab eo inquit ſcaturire, tamquam à fonte,videlicet ex eius perſona, propriumq; eius eſſe? quid ſignificet conſideremus, fratres, neque Doctoribus repugnare velimus. Quòd ſi dixerit quis proprium eum eſſe Filij propter conſubſtantialitatem; reputet quòd etiam Filius diceretur ipſius Spiritus,

Ex Actis Primæ Synodi. 4.

B ſecun-

ſecundùm conſubſtantialitatem. ſed id vel cogitatu tantùm eſt abſurdum. Doctores dicunt. Filius neque ipſius Spiritus eſt, neq; dicitur: Spi-
Cyrilli 5. ritus Filij, maxime. At Cyrillus Alexandrinorum Pontifex in Epiſtola ad Neſtorium, quæ incipit: Cum Saluator noſter, manifeſtè dicat:
Matth. 10. Qui amat patrem, vel matrem plus quàm me, inquit: Et ſi Spiritus in hypoſtaſi eſt propria, intelligitur quoq; per ſe, quatenus Spiritus eſt, nō Filius; nō tamē ab eo alienũ eſt. nam Spiritus veritatis nominatur, & Chriſtus eſt veritas, & ab eo profluit; quemadmodũ vtique à Deo, & Patre. Audis profluit, inquit, quemadmodũ & à Patre. ſed profluit (inquit) dixit Sanctus, non procedit. Nos verò ſtatim eis reſpondemus, quod idem magiſter explanat, quid profluere denotet ſecundùm eius ſenſum in expoſitione diuini Symboli, vbi dicit: Perfecto de Chriſto tractatu, beatiſsimi Patres, de Spiritu ſancto mentionem faciunt. nam credere in eum dixerunt quemadmodũ ſane in Patrem, & Filium; quia conſubſtantialis eis eſt, & profluit ſanè, id eſt, procedit, veluti à fonte ex Deo, & Patre: exhibetur verò creaturæ per Filium. inſufflauit ergo in ipſos Apoſtolos, di-
Ioan. 20. cens: Accipite Spiritũ ſanctum. Ex Deo, & Deus Spiritus eſt, nec à quacũque ſuprema ſubſtantia alienus; ſed ex ea, & in ea, & proprius eius. hæc igitur eſt ſanctorum patrum recta, & minimè errans fides, ſiue fidei confeſſio. Vides quid profluere ſignificet ſecũdùm ſanctũ Cyrillum? & quid eſt profluere, & procedere? quo pacto vos omnino audetis dicere, aliud eſſe profluit, aliud procedit? & calumniamini Sanctum hunc, & nos?

Recon-

Recōciliamini rogo fratres, reconciliamini. Idē diuus Cyrillus in expoſitione in prophetam Ioel: Effundam de Spiritu meo in omnem carnem, hæc inquit. Profectò Deus, & ex Deo ſecundū naturam Filius: genitus enim eſt ex Deo, & Patre. Proprius ipſius, & in ipſo, & ab ipſo Spiritus eſt, quemadmodum ſanè in ipſo Deo, & Patre intelligitur. Animaduerte hic dilecte, proprius inquit eius, & ex eo Spiritus eſt, quemadmodū & ex Patre. Idem in tractatibus per interrogationē, & reſponſionem aduerſus Palladiū proximè à principio inquit: Mutabilis Spiritus non eſt, vel ſi morbo mutabilitatis ægrotaret, ipſi diuinæ naturæ hic defectus adſcriberetur, ſiquidem Dei, & Patris, nec non & Filij eſt, qui eſſentialiter ex vtroque, ſcilicet ex Patre per Filiū profluit Spiritus. Audiſti & hic eſſentialiter ex vtroq;, id eſt ex Patre per Filiū; quid aliud poteſt intelligi, præterquā quòd ex Patre, & Filio procedit? at iactabundus dices, non poni ex Patre, & Filio, ſed ſimpliciter ex Patre per Filium confitemur: ex Patre verò, & Filio nequaquam: quia dictio, per, cauſam non ſignificat. hoc & in faciem quidam nobis dixerunt. ô præſumptionem, quæ vos videre congruentia non ſinit. Nonne per verbum, per, cauſam poſſumus intelligere, vbi dicit Sanctus Ioannes Euangeliſta, omnia per ipſum facta ſunt? quis negauerit vnquam hic dictionem, per, eſſe cauſam, & per eam Filium, creaturæ cauſam intelligi. Quod verò idem denotet dictio per, & ex, Baſilius & Chryſoſtomus in expoſitione Geneſis ſentiunt, vbi dicit: Adam, poſſedi hominē per Deum idem eſt,

Cyrilli ſ Ioel 2.

Eiuſd. 7.

Ioan. 1.

Bſilij Geneſ. 3.

 ac ſi

ac ſi diceret, ex Deo: vnde alter in tractatu per capita ad Amphilochium ita explanat, & dicit: Iam verò ſecundùm promiſcuam ſignificationem, dictio Per, tranſit ſæpenumero in dictionem, Ex, quia altera alterius ſignificationem ſibi vendicat: vt poſſedi hominem per Deum, æquè ac ſi diceret, ex Deo. alter verò in 53. in Matthæum homilia dicit: Nam ſcriptura ſolet, per quem, dicere, ex quo: velut cum dicit. poſſedi hominem per Deum, non ſecundam cauſam, ſed primam magis apponendo. & iterum. nonne ex Deo declaratio eorum eſt? & beatus Cyrillus in Epiſtola ad Neſtoriũ, quæ incipit: Nugantur, vt audio quidam, inquit: Neceſſe eſt confiteri, quòd ſecundùm carnem ex muliere natus eſt. & poſt pauca: genitus eſt ſecundũ nos ex muliere. ſæpiuſque in eadem epiſtola reperitur eum promiſcuè vti præpoſitionibus his, vt indifferentibus, & idem ſignificantibus, ſcilicet, per, & ex. Paulus Apoſtolus ad Galatas ait: Miſit Deus Filium ſuum factũ ex muliere. Et rurſus idem alibi: Vnus Deus, & Pater, inquit, ex quo omnia, & vnus Dominus Ieſus, per quem omnia, & vnus Spiritus ſanctus, in quo omnia. Nonne ergo in his poſſumus intelligere, vnum factorem, & opificem, & principiũ omnium, tres perſonas, vt quæ ſint vnus Deus? vnumq; principium dicemus Patrem, & Filium, & Spiritũ ſanctum, per has præpoſitiones ex, per, & in? per ex, Patrem, vt principalem: per dictionem per, Filium, vt opificem: per in, Spiritum, vt perfectiuam? maximè. neque dictionem, per, de Patre dicimus: neq; ex, de Filio, ne principalẽ cauſam Patris tollamus, ſi Filio dederimus; ſed eam Patri

Chryſoſtom.

Cyrilli.

Ad Gal. 4.

Ad Epheſ. 4.

tri reſeruamus. Et quando ex Patre dixerimus, tunc rurſus ſequitur, per, quæ medium ſignificat. quippe cum, per, iungatur dictioni, ex. Itaque cum dicimus ex Patre, intelligimus tunc per medium Filij ſanctum procedere Spiritum. Quod autem dictio, per, cauſam ſignificet, eandem quæ ex: & quòd inter ſe poteſtatis eiuſdem ſint, hinc manifeſtum eſt.

SECTIO III.

THeodoritus Cyri Epiſcopus ad ſanctam tertiam Synodum, quum ea finita veniſſet cum Ioanne Antiochiæ Patriarcha, qui ſex & viginti Epiſcopos ſecum adduxerat, videns iam ſynodũ peractam eſſe, Neſtoriumque damnatum, Cyrillumque præualuiſſe, perturbatus eſt, & in duodecim capitibus quæ aduerſus Neſtorium antea edi derat, Cyrillum reprehendit. Is igitur cum Neſtorij diſcipulus eſſet, aduerſus magnum Cyrillum impetum fecit, vt ſuo magiſtro opitularetur. Et in nono capite, vbi Cyrillus dicit: cũ Filius proprium ex ſe ipſo & in ſeipſo eſſentialiter inſitum habeat Spiritum ſanctum, vaticinabatur. Theodoritus reſpondet; Si vt eiuſdem naturæ Cyrillus dixit, & ex Patre procedere, iam confitebimur, & tanquam pia eius verba recipiemus. Si verò tamquam ex Filio, vel per Filium eſſentiam habere, vt blaſphemiam, & rem impiam eam reijciemus. Audis quo pacto Theodoritus dictiones, ex, & per, reformidauit in Spiritus ſancti proceſſione? ideo cum horrore dicit, ſi verò ex Filio, vel per Filium. Et iure ibi timuit, vbi timendi ratio non

Theodoritus 8.

Theodoriti verba aduerſus Cyrillum.

non erat, vti vos facitis. nam cum is omnino negaret Spiritnm à Filio procedere, quemadmodũ & vos; neque ex Filio, neque per Filium recipit. vos verò per Filium etiam inuiti confitemini: ex Filio neque audire ſuſtinetis. idem enim ſecundùm Theodoritum ſignificat. Quòd verò per Filium confitemini: Damaſcenus in octauo, & trigeſimo Theologiæ ſuæ capite, ex Patre per Filiũ apertè clamat. Et vos magna voce canitis, Spiritus bonitatem communicans ex Patre per te procedens. & in canone domini Theophanis in Pentecoſtem ode ſexta: tu flumen deitatis ex Patre per Filium procedens. id tamen quamquam pſallitis abnegatis. At nos cum audimus Sanctos ea verba ſæpè dicentes, interdum quidem ex Patre & Filio ſine articulo, interdum verò ex Patre & Filio cum articulo, & ex Patre per Filium, & ex Patre, & ex Filio, & eſſentialiter ex ambobus, & ex vtroque procedit, intelligimus dictionem, per, eſſe cauſam, quã Theodoritus cum metu & horrore vitat. Reſipiſcite, & vos oro, vt videatis. At quia Theodoritus damnatus fuit cũ ſanctiſſimi Spiritus proceſsionem etiam ex Filio procedere non reciperet, immò libri eius excommunicati ſunt, quos aduerſus ſacrum Cyrillum ſcripſit. audi tertium decimũ caput ex actis ſanctæ œcumenicæ quintæ Synodi. Si quis impia Theodoriti ſcripta capeſsierit aduerſus rectam Cyrilli fidem, & eius duodecim capita, idem cum Theodoro, & Neſtorio ſententia, ea & eorum impietatem defendendo, nec anathematizauerit ante dicta ſcripta, & eos qui ſimilia his ſenſerunt, vel ſentiunt, & omnes qui aduerſus rectã S. Cyrilli fidem

Theophanis.

Ex 5. Synodo.

con-

conſcripſerunt, & duodecim eius capita, & in ea impietate obierunt, anathema ſit. Similiter ſancta ſexta Synodus capite nono, inquit: Si quis Theodoriti ſcripta aduerſus rectam ſancti Cyrilli ficem non anathematizauerit, & epiſtolam, quæ Ibæ dicitur, & Theodorum Mopſueſtiæ, & ſcripta eius: & ſi quis ſancti Cyrilli ſcripta non receperit: eaq; præcipuè quæ aduerſus Theodorum, Theodoritum, Andream, & Neſtoriũ, & eos qui ſimilia eiſdem vel alicui eorum ſenſerunt, vel ſentiunt, conſcripta ſunt, anathema ſit. ſimilia quarta œcumenica, & ſeptima Synodus continent. Quòd autẽ dictio, per, cum de Filio dicitur, medium demõſtret proceſsionis ſanctiſsimi Spiritus ex Patre, audi admirabilem Gregorium Nyſſenũ in ſermone ad Ablabium, cuius initium: Vos qui in fide vegeti eſtis, æquum eſt omni conatu decertare. Identitatem naturæ fatentes diſtinctionem, quæ eſt ſecundùm cauſam & cauſatum non negamus: in quo tantùm alterum ab altero diſtingui percipimus: quia hũc cauſam eſſe credimus. alter verò cum ex cauſa, & eo quod eſt ex cauſa ſit, aliam rurſus differentiam intelligimus. hic enim immediatè ex primo: alter verò per eum, qui immediatè ex primo eſt. itaque vnigeniti ratio indubiè in Filio manet, & quod Spiritus ſit ex Patre, non dubium eſt id per medium Filij eſſe, quod eidem ipſi & vnigeniti rationem reſeruat; & Spiritum ab ea quæ naturals eſt ad Patrem relatione non prohibet. Hoc loco ſanctus hic de coniuncta diſcretaque Theologia ſermonem habens, ad ipſam diſtinctionem diuinarum venit perſonarum; diſtinguitque eas cauſa, ac inquit:

Ex 6. Synodo 4. & 7.

Gregorij Nyſſeni

Eſſentiæ, & naturæ identitatem confitentes; id eſt eius vnionẽ (quippe cum vnũ ſint tres perſonæ natura, & deitate, nec aliquid ſit prius, vel poſterius) differentiam non negamus, qua inter ſe differunt: nam ſecundùm causam differũt & causatum: & alter diſtinguitur ab altero; credimusq;, inquit, hunc eſſe cauſam, illum autẽ cauſatum. id eſt Patrem cauſam, Filium verò, & Spiritum à cauſa. Nec hic conſiſtit, ſed ſtatim ſubiungit. & cum cauſatum, inquit, ſit ex cauſa, id eſt, cum Filius, & Spiritus ex cauſa ſint Patre, aliam videlicet rurſus intelligimus differentiam. alterum enim ſiue Filium proximè, & immediatè ex primo, id eſt ex Patre: Spiritum verò proximè per Filium, mediatè autem ex primo, Patre videlicet. Num hic dictionem, per, medium denotare intellexiſti? & diuinarum diſtinctionem perſonarũ, quam Sanctus hic facit? & quod nos recte diſſoluimus? & quod vnigeniti ratio, optimè ſeruatur in Filio: nec medium hoc Filij naturalem Spiritus ad Patrem tollit relationem? Reconciliamini ergo rogo domini, & fratres mei.

Damaſceni 9. Sed ſacer Damaſco Ioannes accedat, vt eadem mecum teſtificetur de præpoſitione, per, quodq; ex Patre per Filium Spiritus ſanctus procedit. hic enim capite theologicarũ rerum tertiodecimo, cuius principium, Diuinitas cum ſit incomprehenſibilis, omnino exprimi nomine nõ poteſt ſic ait: Ipſe quidem mens eſt, Pater videlicet, Filij abyſsus, Filij genitor, & per Filium manifeſtatiui Spiritus productor. ac paulò poſt: Spriritus verò ſanctus manifeſtatiua occultæ diuinitatis potentia patris, ex Patre per Filium procedit, vt

ipſe

ipſe ſcit. quòd verò dictio, per, cauſam ſignificet, Cyrilli 10.
iam dictum eſt, nec repetere oportet. ſanctus præterea Cyrillus in ſecundo ad Hermeam, inquit: Eiuſd. 11.
ſanctum Spiritum addes, qui ex Patre per Filium naturaliter profluit. Idem in ſecundo theſaurorũ, in ſermone, cuius titulus: Quòd ex eſſentia Patris & Filij Spiritus ſanctus eſt, ſic narrat: Quod igitur Spiritus ſãctus qui in nobis eſt, nos eſſe Dei cõformes oſtendit, procedit autem ex Patre, & Filio, apertum eſt diuinæ eſſe eſſentiæ, eſſentialiter in ea, & ex ea procedentem. Proſiliunt ex ſchiſmaticis quidam calumniatores, ac effuſè ridendo dicunt ad nos: Quid rurſus, ò catholici ad hoc nobis reſpondebitis? vel quam reddetis rationem ſcripturam cauillando? cum Euangeliſta apertè, & clarè dicat, quod Spiritum conſpexit myſteriorum peritus (Ioannes) quaſi columbam in Chriſtum deſcendentem. Ergo quod non habuit accipiebat: quo pacto Spiritus ſanctus à Filio procedere exiſtimabitur, cum ipſe in Iordane conſiſteret; & Spiritus in eum cælitus deſcenderet, voxque paterna ſupernè teſtaretur: Hic eſt Matth. 6.
Filius meus dilectus, in quo mihi complacui? ad hos qui diuinę Eccleſiæ dogmata ſubuertunt, & ſcripturarum rectitudinem peruertunt, reſpondendum exiſtimo; ebrietatem diſcutite prauæ ſuaſionis, & malitiæ, facientes hominem circumſcriptum eum, qui eſt indefinitus, & incircumſcriptus, vt ſplendidum veritatis lumen circumſpicere valeatis; & nobiſcum ad Dominum clamare: Verè Filius Dei es, & omnia quæcunq; habet Pater tuus, vt Deus, & tu habes; tuaquę diuina potentia cuncta complecteris: ac tuæ ma-

tris interceſsione, placidum Spiritum nobis reddis, qui bonitatem communicat, & ex Patre per te procedit: Et rurſus, cùm ſis incircumſcriptus mi Ieſu, & Domine; quamquã in Iordane cõſiſtis, paternũ tamen thronum non reliquiſti: numquam mihi hæc hæreſis in mentem veniat, vt dicam, eum quæ non habebat accipere; nam quæcunque Pater habet, habet & Filius; & nihil ineſt Patri, quin inſit Filio, excepta paternitate. Si enim quod non habet, ipſe accipiebat, vera Arius protuliſſet dicendo, erat aliquando quãdo non erat. at id cogitatu tantùm eſt impium. qui vult igitur rectè ſentire, talia non credat, ſed vt ſacer Athanaſius magnus in diuinis, qui in ſermone de incarnata diſpẽſatione, qui incipit: *Qui diuinas ſcripturas volunt intelligere*, ſic ſcribit: *Ne credat quis, quòd is quod non habebat accipiebat: is enim supernè demittebat vt Deus; & infernè ipſe eum ſuſcipiebat vt homo. ex eo igitur in eum deſcendebat: ex eius deitate in humanitatem ipſius.* Audis? ipſe ſupernè mittebat vt Deus, & ipſe ipſum infernè ſuſcipiebat vt homo; & veluti Deus mittebat, veluti homo recipiebat. nam totus erat in terra, nulloque modo à cælo aberat, quippe cum in eo omnis deitatis plenitudo corporaliter reſideret. Cum ergo carne eſſet circumſcriptus, in Iordane conſpiciebatur, ſed deitate cũ eſſet incircumſcriptus, paternũ ſinum non relinquebat, vnde ex eo in eum deſcendebat, ideo nihil prodeſt quod à vobis allatum eſt, imò pro nobis videtur facere; vobiſque magnum importat detrimentum.

Arij verba dicta in Synodo Nicæna.

Athanaſij 12.

SECTIO IIII.

VNde igitur omnino nobis, oſtendere poſsitis, non eſſe ex Filio Spiritum, ego nequaquam video. Magnus Ioannes Chryſoſtomus in homilia, quam in in carnationem Domini facit, ſic inquit: Venit Chriſtus ad nos, dedit nobis deſcendentem ex eo Spiritum, & corpus noſtrum ſuſcepit. Verbum, ex eo, quid ſignificat aliud, quàm quòd qui ex eo procedit, Spiritum nobis tradidit? quemadmodum & dilictus diſcipulus dicit, quòd ex Spiritu eius dedit nobis; & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Cyrillus magnus, in interpretatione Euãgelij ſecundùm Ioannem ſuper ea verba: Et ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, ſic dicit: Cum Filius naturalium bonorum Dei, & Patris eſſentialiter ſit conſors, eodem modo habet & Spiritum, quo Pater intelligitur, non aduentitium, neque extra. Stultum enim eſt, imò dementiæ plenum ita ſentire: ſed quemadmodum noſtrum vnuſquiſque propriè in ſemetipſo continet ſpiritum, & ex viſceribus intimis extra profundit. Iccirco enim cum corporaliter inſufflauit Chriſtus, oſtendens, quòd vel ex hominis ore Spiritus corporaliter procedit, ita ex diuina eſſentia, vt Deo conuenit, profluit quod ex ea procedit. Hoc loco ſi quis vult cum æquitate videre, & diſcere, intelligere licet, ſtatimque à ſchiſmatis prauitate defugere, & Synodo ſubijci.

Chryſoſtomi 13

Cyrilli 14.

Cum

Cum ſit enim, inquit, naturalium bonorum Dei & Patris conſors Filius, non aduentitiè, neque extra, neq; impropriè habet etiam Spiritum, ſed eſſentialiter eodem modo, quo intelligitur & Pater. Si igitur naturale bonum Patris eſt, Spiritũ ſanctum emittere, communicat verò Filius naturalibus patris bonis non impropriè, ſed naturaliter & eſſentialiter ſecundùm magnum Cyrillum (nec poteſtis negare) ergo id habet etiam Filius videlicet Spiritum ſanctum emittere; non participatione, ſed eſſentialiter eo modo, quo Pater ipſum eſſentialiter emittit. Attendite huic, inquam, attendite. Symeon Metaphraſtes in ſancti Dionyſij Areopagitæ vitæ ſermone, tertia Octobris, hæc ſcribit: Quæ corporalis quidem præſentiæ ſunt, finem accipiunt: quæ verò ſpiritus, incipiunt; & in cælum Chriſtus meus effertur, ac in patriam reuertitur ſedem, & procedentem ab eo Spiritum diſcipulis ſuis mittit ad infidelium gentium conuerſionem.

Symeonis Metaphra. 35.

SECTIO V.

AVdis, & procedentem eius Spiritum dicit, id eſt qui ex eo procedit. At non ponitur præcisè dicunt hoſtes veritatis, procedentem ex Filio, ſed ſi alicubi reperitur, ex Patre procedere, intelligitur: ex Filio verò nequaquam; datum autem, & miſſum per Filium. quippe cum mitti non denotet procedere, ac de cætero quando audierimus Spiritum ſanctum ex Patre mitti, non intelligamus ex Patre procedere. Paracletus, inquit Chriſtus, quẽ mittet Pater in nomine meo:

non

non ne concedemus eũ ex Patre procedere? maximè. Sed quia dicitis in diuina ſcriptura non reperiri, & ex Filio eũ procedere, volumus id nunc expreſsè oſtendere. Magnus Anaſtaſius Antiochiæ patriarcha, qui & à ſancto monte Sinai appellatur; is eſt de quo ſancta ſexta Synodus ſcribit: Recipimus ſanctum Anaſtaſium, & Theodorus Melitines reſpondit, ſanctũ vocat totus Oriens hunc ſanctæ memoriæ Anaſtaſium, qui fuit Epſcopus Antiochiæ: & qui eum nõ recipit, Deus anathematizabit. & omnes vna voce dixerũt, amen. Hic igitur ſanctus in oratione, quæ inſcribitur, De rectis dogmatibus veritatis ad nos pertinentibus, quæ incipit: De ſana noſtra fide, ſic ait: A corpore quaſi exemplari proprietate accepta, diuinorum connexionem oſtendimus, per membrorum próportionem, ac ſimilitudinem: ſic & Spiritus oris eius, id eſt, Dei Spiritus ſanctus dicitur, cũ os ſit vnigenitus: & Spiritus rurſus ex eo procedens: nec ſolùm à Patre, ſed etiã à Filio miſſus. Et paulò poſt: Atqui dominus à ſemet eſſe oſtendens, diſcipulis inſufflans dicebat, accipite Spiritum ſanctum. Audiſti, quòd nõ ſolùm à Patre dicit, ſed etiam à Filio? Vbi ſunt, qui dicunt ex ſolo Patre, nec præciſè apponi procedentem ex Filio? Non verentur tot & tantos patres reprobare, cum ſancta, & magna luminaria ſint, & apertè dicant, etiam ex Filio in multis dictionibus, & ſyllabis? Quo pacto non erubeſcũt, immò clarè cõtradicunt tanto examini ſacrorum Doctorum? ſed quid aiunt noui interpretes? Spiritum dicit ex Patre procedentem, & miſſum, non ſolùm à Patre, verùm etiã à Filio; diſtinguuntq; Anaſtaſ. 16

dicen-

† Id eſt à patre Spiritũ procedere. † Id eſt a Filio Spiritũ mitti ad Gal. 4.

dicentes, aliud eſſe procedere, aliud mitti; ac procedere † Patri aſsignãt, mitti † Filio. Libenter eos interrogarem cum audimus à Patre mitti Spiritũ ſanctum, quid id ſignificet? an aliquid aliud nobis oſtendit, quàm procedere? minimè verò. Miſit, diuiniſsimus Paulus inquit, Deus, & Pater Spiritum Filij ſui in corda noſtra, clamantem abba pater. nonne hìc intelligimus ipſius Spiritus eſſentiam? nequaquã dicunt, nõ percipientes vnã eſſe Spiritus proceſsionẽ, quæ diuerſis dictionibus traditur, eundem ſeruantibus ſenſum, quemadmodum, & in generatione Filij euenit, quando
Gal. 4. audimus: Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, ad Galatas hoc inquit beatus Paulus, &
Ioan. 16. ipſe Saluator ait: Ego à Patre exiui, & veni. Et
1. Ioan. 4. alibi: Pater enim miſit Filium ſaluatorem mundi.
Luc. 4. Et rurſus: Euangelizare pauperibus miſit me. Et
Ioan. 6. iterum: Hunc enim Pater ſignauit Deus. Et Io-
Ioan. 1. annes: Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Quæ omnia generationem Filij ex Patre demonſtrant: idque verè, & fideliter intelligimus veluti quando dicit: Neque enim Pater iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio. Et ſicut Pater habet vitam in ſeipſo; ſic dedit & Filio vitam habere in ſemetipſo: non enim prius generauit, & poſtea tradidit ei vitam, & iudicium; ſed vitam genuit ipſum, & iudicem genuit ipſum. Sic & de Spiritu ſancto, quando Spiritum Patris audimus, Spiritum ex Patre intelligimus, & Spiritũ Filij, Spiritum ex Filio percipimus. At quando audimus Spiritus profluit, ſcaturit, emanat, immittitur, prodit, traditum, miſſum, emiſſum, ſumminiſtratum, effuſum, procedentem, profu-

ſum;

ſum; per hæc omnia nomina, & quæcunque alia ſimilis ſunt deriuationis, Spiritus proceſsionem intelligimus: ita hanc hic Doctor intelligens, indifferenter in Patre vſurpat, & Filio, & Spiritũ dicit procedentem & miſſum, non ſolùm à Patre, ſed etiam à Filio. Animaduertite, rogo per Dominum, animaduertite. Accedat igitur veritatis præco, & confeſſor magnus, & celebris Athanaſius, vt mecum eadem teſtificetur. hic enim in confeſsione ſuæ fidei, cuius principiũ: Quicunq; vult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt, vt teneat catholicã fidem, ſic inquit: Spiritus ſanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus: ſed procedens. Doctor hic etiam dicit à Patre, & Filio Spiritum ſanctũ eſſe non factum, non creatum, non genitum, ſed procedentem. Cum in hunc locum peruenerim, ſubijt mihi vehementer flere, & in vocem prorumpere cum lacrymis, & eiulatu, & eos deplorare, qui ſponte ſua aduerſus lucem, oculos occludunt, & veritati repugnant, nec ſolùm veritati contradicunt, verùm etiã ſanctos Eccleſiæ Doctores aſpernãtur; neq; aſpernantur ſolùm, ſed etiam iniuria afficiunt. quamnam defenſionem, vel commiſerationẽ inuenient qui hæc faciunt? O tuam patientiã Chriſte rex: quomodo blaſphemantium ora non comburuntur. Athanaſiũ dicere non verentur ebrium fuiſſe, & vino oppletũ quando hæc ſcripſit. verè plenus erat ſpiritualis poculi, ſapientiæ, & gratiæ ex Spiritus ſancti fonte ſcaturientis, non vt hi miſerabiles dicunt. propitius ſit illis Dominus ac nobis: tollatur ab eis hæc impudentia; nobiſq; contingat ſub Athanaſij pedibus conſiſtere. Eſto.

Athan. 17.

Acce-

Epiphanij 8. Accedat magnus Epiphanius Cypri Archiepiſcopus, vt vna mecum huic ſententiæ patrocinetur, hic enim in ſermone qui vocatur Ancoratus, ſic explicat: Vterque in homine iuſto habitat Chriſtus, & Spiritus eius. Si Chriſtus ex Patre creditur Deus ex Deo, & Spiritus ex Chriſto, vel ab vtroque vt Chriſtus dicit, qui à Patre procedit, & hic de meo accipiet. At dicet quis; ergo duos dicimus eſſe filios, & quomodo vnigenitus? ſanè quidem, tu quis es, qui Deo contradicis? nam vocat ex eo Filium, Spiritum verò ſanctum ex vtroque; quæ fide tantùm à Sanctis credita, lucida, & à luce data, lucidam vim habeat. Et rurſus in eodẽ: Spiritus ſanctus ſpiritus veritatis eſt, lumen tertium à Patre, & Filio eſt. num intellexiſti illud ab vtroque? Spiritus veritatis eſt à Patre, & Filio, quid demonſtrat? animaduerte diligenter, & intellige: nam nihil fortuitum, & eorũ quæ ſunt in continuo fluxu circa hæc verſantur, ſed anima. Eiuſdem Epiphanij in eodem tractatu & libro; Quomodo nemo nouit Patrem niſi Filius, neq; Filium niſi Pater, ſic audeo dicere, quòd neque Spiritum niſi Pater & Filius, ex quo procedit, & à quo accipit: neque Filium, & Patrem niſi Spiritus ſanctus, qui verè glorificat, qui docet omnia, qui ex Patre, & Filio eſt, & à quo procedit, & à quo accipit. cum autem dicit; quòd eſt à Patre, & à Filio, nondum intelligitis verbum eſt, quod eſt ſubſtantiuum; & eſſe ſignificat, illius de quo dicitur quòd eſt. Idem Epiphanius in eodem loco ſic ait: Ergo Pater ſemper fuit, & Filius ſemper fuit, & Spiritus ex Patre, & Filio † ſpirat. quinetiam Spiritus ſanctus non confratres, ſed

Eiuſdem. [margin, beside "ſus in eodẽ"]

Eiuſd. 19. [margin, beside "& libro"]

Eiuſd. 20. [margin, beside "de quo dicitur"]

† Ideſt. iuxta modum Spiritui cõuenientem procedit.

ſed ex eadem ſubſtantia Patris, & Filij: nam ipſe vnigenitus dicit: Spiritus Patris, & qui ex Patre procedit, & de meo accipiet, ne diuerſum à Patre putaretur, neque à Filio. Audis, ne externũ & diuerſum, inquit, à Patre putaretur, neque a Filio: iccirco ex Patre & Filio procedere dicitur. Et ſanctiſsimus Maximus vbi interpretatur quid designat apud prophetam Zachariã, aureum candelabrum, & lampas eius, & lucernæ, ita ſcribit: Spiritus ſanctus quemadmodum natura ſecundũ eſſentiam eſt; ſic ex Patre per Filium eſſentialiter genitum ineffabiliter procedit. Audis & hic ex Patre per Filium dicit eſſentialiter, & ineffabiliter procedit: hoc idem eſt, ac ſi diceret eſſentialiter ex Patre & Filio procedere: quippe cum dictio, per, idem ſignificet quod, ex, vt oſtendimus. Idem in Epiſtola ad Marinum Cypri Preſbyterum, cuius principium: Diuina lege ſecundũ Deum locupletatus pater venerande, humanam legem neglexiſti, hæc inquit: Synodalium actorũ ſanctiſsimi papæ noſtri, non in tot, quot ſcripſiſtis capitibus, regiæ vrbis homines comprehenderunt; ſed duobus tantùm; quorum alterum eſt de Theologia: quia dicit etiam ex Filio Spiritum ſanctum procedere: alterum de diuina incarnatione, vbi ſcripſit Dominum ſine originali peccato eſſe, vt hominem. Et in hoc Romanorũ patrum expoſitiones conſentire demonſtrarũt; quin etiã & Cyrillum Alexandriæ epiſcopum, ex eius ſacro tractatu compoſito in ſanctum Ioannem Euangeliſtam. ex quibus ſe non principiũ Filium facere Spiritus oſtenderunt: nam vnum tantùm Filij, & Spiritus principium nouerunt; huius ſecundùm

Aliter legit hunc locum d. Thom. in conc. Flo. 170.

Ex synoda lib. actis.

generationem, illius ſecundùm proceſsionem: ſed vt proceſsionem per eum declararent: & hac ratione coniunctionem, & identitatem eſſentiæ comprobarent. Audis ex Filio etiam procedere Spiritum ſanctum, & inter ſe conſentire patrum auctoritates? & vt beatus Cyrillus idem dicit, & confirmat in ſacro in Euangeliſtam Ioannem tractatu. Quod verò dicit, eos non facere Filium principium, minimè quod non ſit ex eo, ſed eſſe magis oſtendit. non facere principium videlicet principale dicit, ſecundùm illam impiã hæreſim, quæ aſſerit Filiũ ex ſolo Patre, Spiritũ ex ſolo Filio: itaq; Filius principalis cauſa Spiritus intelligeretur: icirco ij diuini patres ex Patre, vel Filio dicere vitauerũt, id eſt neq; ex Patre ſolo, neq; ex Filio ſolo, ſed ex Patre per Filiũ. Ideo per eũ & ex eo repertũ eſt & prodire, & profluere, & procedere; & in hoc præcipuè, vt alibi oſtẽſum eſt. Diuinus

Taraſij 23. Taraſius Cõſtãtinopolis Patriarcha in epiſtola ad orientis Põtifices, quæ incipit, Multis, & ingentibus prouidẽtijs, ſic ait: Et in Spiritũ ſanctũ, qui ex Patre ꝑ Filiũ procedit, & eũ Deũ eſſe cognoſcimus. Audis ex Patre, inquit, ꝑ Filiũ procedere. Quod verò dictio, per, cauſam ſignificet, antea di-

Athan. 24. ctũ eſt. & rurſus ſacer Athanaſius in epiſtola ad Serapionẽ, quę incipit, Litteræ tuę diſpoſitionis, ſic ſcribit: Cũ vnus ſit Filius, qui viuens verbũ eſt; vnã eſſe oportet ꝑfectã & plenã ſanctificantẽ vitã, quæ ſit operatio eius, ac munus, quæ ex Patre dicitur procedere: quoniã ex verbo, quod ex Patre ſine dubio prædicatur, elucet, mittitur, & traditur, ſanè Filius à Patre mittitur, & traditur: Filius verò Spiritũ mittit. Audis operationẽ eſſe, & munus Filij

Spi-

Spiritũ ſanctũ, Patremq; mittere Filiũ, & Filium Spiritũ? Alius accedat teſtis nõ minor hoc, Cyril- Cyrilli 35. lus magnus, ex Aegyptiaca diœceſi cum Synodo vna ſecũ cõgregata ſic ait: Profluit ex Patre Spiritus ex natura ſecundũ ſuã proceſsionẽ: ergo & ex ipſo homine, & Deo Chriſto ex natura ſecundũ ſuam proceſsionẽ profluit. nõ enim ſecundũ menſurã Spiritũ Filio tradit: ſed ipſe a ſeipſo emittit eum, quemadmodum ſanè & Pater. Eadem ad Hermiam ſcribit Doctor hic.

SECTIO VI.

QVod autẽ Filius principiũ eſſentiæ Spiritus ſit, quod per præpoſitionẽ, per, oſtenditur, longo antea ſermone aperte expoſuimus: & nunc expreſsiùs per magnũ patrem noſtrum Nyſſenum Gregorij Nyſſe. 26. Gregoriũ oſtẽdemus. hic enim in primo aduerſus Eunomiũ clarè de diuina vnione, & diſtinctione diuinarũ perſonarũ ſermonẽ habens: Cum Spiritus, inquit, Patri ſecundũ quod vterque increatus eſt cõiunctus ſit; rurſus ab eo quia Pater, vt ille nõ eſt diſtinguitur: ab ea verò, quæ ad Filiũ eſt cõnexione, ſecundũ quod vterq; increatus eſt, & quod vterq; ex primo principio ſuã ſubſiſtentiã habet, rurſus proprietate ſua diſtinguitur: quæ eſt quod nec vt vnigenitus ex Patre productus eſt, & quod per ipſum Filium manifeſtatur. rurſus cum creatura per vnigenitum ſit producta: ne exiſtimetur aliquid cõmune eſſe Spiritui & creaturæ quia per Filium eſt manifeſtatus: Spiritus à creatura diſtinguitur immutabilitate, & immobilitate, & quia non indiget alterius bonitate.

hoc loco magnus hic pater, & doctor de diſtinctione, & diuina vnione ſermonem habens, Spiritum ſanctum ob oculos ponit, Patrique & Filiō eum comparando, inuenit quænam inter ſe communia, & vnientia, & quæ propria, & diſtinguentia ſint. Cum igitur, inquit, Patri, iuxta id quod increatum eſt ſit coniunctus, ab eo rurſus diſtinguitur, ne Pater ſicut ille eſt, exiſtimetur: cum Filio verò commune habet, quod increatus eſt, (vna eſt enim trium eſſentia) & præterea vterq; communiter Deum principium habent, rurſus tamen ab eo his duobus diſtinguitur, quia non vt Filius per generationem, ſed per proceſsionem videlicet ex Patre ſit, id eſt per † diuerſum modū ſubſtantiæ, & quia per ipſum Filium manifeſtatus ſit. Sed quia creatura habet eſſe per Filium (nam omnia per eum facta ſunt, vt ait Euangeliſta Ioannes, & Spiritus per Filium manifeſtatus eſt, ſecundùm omnium Doctorum chorum) ne aliquid commune eſſe exiſtimaretur Spiritui, & creaturæ eo quod hæc per Filium creata ſit, alter verò manifeſtetur: cū quid eſſet ipſi, & illi commune iam aſsignaſſet, metuens, ne quis hac communitate identitatem eſſentiæ arbitraretur, immutabilitate, & mutabilitate, immobilitate, & ſuo contrario ea inter ſe diſtinguit: quod hæc per Filium ſubſiſtat, alter verò per Filium manifeſtetur, commune, & idem exiſtimans: diſtinctionis verò modum inuenit, eo quod hæc mutabilis, & mobilis eſt: alter verò immutabilis, & immobilis. atqui ſi hoc quod eſt, per Filium manifeſtari Spiritum, non oſtenderet Filium principium eſſe, quemadmodum oſtenditur per hoc quod eſt, per Filium

crea-

creaturam ſubſiſtere (id enim declarat eum eſſe principium) facilis vtique Spiritus, & creaturæ diſtinctio fuiſſet: nam poſſemus dicere, quod & ſi ambo ſint per Filium, tamen creatura, tamquam cauſatum eſt ex eo: alter verò tamquam non cauſatum: ſed nunc id non dixit: nam quod verũ eſſe neſciſſet, non erat eius officij dicere. ſed aliam diſtinctionem inuenit, quam veram, & ſolam arbitratus eſt eſſe. Igitur præpoſitio, per, cum dicitur, quod Spiritus per Filium manifeſtatur, hoc idem valet, quod cum dicitur, creaturam per Filium ſubſiſtere, ac quia creaturæ cauſa dicitur, & creditur eſſe Filius, & hoc ſignificat præpoſitio, per: ergo dictio, per, de Spiritu, etiam cauſam eſſe Filium denotat. At quis poterit vnquam ſeruata ſerie hæc ſubtiliter per partes exponere, cũ ea in infinitum extendantur? ſed magnus & celebris Athanaſius rurſus accedat, ad teſtificandum, Athan. 27. Filium Spiritus ſancti proceſsionis cauſam eſſe. hic enim in tractatu primo aduerſus Arianos, qui incipit, Quęcũque hæreſis contra veritatem, excogitaſſe inſaniã aduerſum ſe aperte conſpicitur, hæc ait: Hec cũ Iudæis Chriſtus vt homo loquebatur, ſed diſcipulis ſuis diuinitatem, & maieſtatem ſuam oſtendens, non minorem ſe Spiritu, ſed maiorem, & æqualem eſſę oſtendendo, tradebat quidem Spiritum, & dicebat: ego eum mittam, & ille me clarificabit, & quęcunque audiuerit loquetur. Audiſti rurſus magnũ Patrem hunc, non minorem ſe Spiritũ dicit, ſed maiorem, & æqualem. æqualem ſecundũ conſubſtãtialitatem; maiorem non magnitudine aliqua, neque tempore, abſit: nihil enim prius & poſterius in diuina eſt

 Tri-

Trinitate: ſed quia ex eo habet eſſe, quemadmodum ſanè ex Deo & Patre. Vbi ſunt qui dicunt quod ex ſolo Patre Spiritus eſt, nec procedit ex Filio? non erubeſcunt Sanctis contradicere. ô tuã patientiam Chriſte rex, partim pro Sanctis habent hos, feſtum celebrant, adorant, & imagines eorum fingunt, & exornant eas auro: partim abnegant, ea quod dicant, ex Filio eſſe Spiritum, & impudenter in eos contumelioſi ſunt: nunc horum libros adulterando, nunc penitus comburẽdo, ne appareant: hos autem temulentos dicunt, illos verò non eſſe Sanctos, quia ex Filio Spiritũ confitentur. poſtea non verentur homines hi, nos criminari, qui Sanctis, & Eccleſiæ Doctoribus ſubijcimur: & ſcripta eorum ſeruamus. Quinetiam nobis aduerſantur, quia ſanctæ & œcumenicæ ſubijcimur synodo: eiuſque decretum veluti aureum monile penitus pectori affigimus. profe-
Matth. 24. ctò Phariſæorũ ſimiles ſunt, quos increpat Chriſtus Dominus noſter dicens: Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia clauditis regnum cœlorum ante homines: vos enim non intratis, nec volentes intrare ſinitis: propter hoc amplius accipietis iudicium: ſic & hi faciunt. hi namque ob præſumptionẽ oculos obuerſos obtinẽtes Eccleſiæ nõ ſubijciuntur. Et in nos, quod ſubijcimur, contumelias effundũt. Reſipiſcite per Deum fra-
Athan. 28 tres, & videte quot Sanctos vobis oſtendimus id confirmãtes. Item idẽ Athanaſius in Epiſtola ad Serapionẽ, ſic ſcribit: Sanè cũ Pater Spiritũ mittat, Filius inſufflans tradit eum diſcipulis. nam cuncta, quæ Pater habet, Filij ſunt. Conſentanea
Cyrilli 9. ſcribit his maximus Cyrillus in enarratione noni

Ana-

Anathematiſmi, vbi ait: Homo factus Dei verbũ, ſic etiã manſit Deus, omnia habens quæ Pater, excepto tantùm eo, quod non eſt Pater; propriumque habens, ex ſe ipſo Filius, & eſſentialiter inſitũ in ſe Spiritum ſanctũ vaticinabatur. Audis illud ex eo? Aliud ne igitur denotat, niſi ex eo procedentẽ? Et cuncta habentem quæcunque Pater habet. Percipite homines Dei, percipite. Sanctus Hilarius in ſermone qui poſt Pentecoſten legitur, in feſto ſanctæ Trinitatis, ſic ait: Credimus in ſanctam Trinitatem, id eſt Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum. vnum Deum omnipotentem, vnius eſſentiæ, vnius ſubſtantiæ, vnius poteſtatis, omnium creaturarũ opificem, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, Patrem à ſe, non ab alio, Filium ex Patre genitũ, Deum verũ de Deo vero: lumen verũ de lumine vero, nõ tamen duo lumina, ſed vnum lumen, Spiritũ ſanctum æqualiter à Patre & Filio procedentẽ. Iam vt ego arbitror hæc auctoritas ſoluit omnem dubitationem, cum Sanctus hic dicat: Spiritum ſanctum æqualiter à Patre & Filio procedere, nullam reliquit cauſam ijs, qui quærunt occaſiones. Audite igitur vos, & intelligite, qui ſalutem veſtram cæteris omnibus anteponitis, quid denotare vult, Spiritum ſanctũ æqualiter à Patre & Filio procedentẽ? animũ aduerte Chriſtiane, neq; ita malignè ſpõte tua verba cõtumelioſa proijcias aduerſus imperitos: nam imperiti nõ ſolùm diſcere aſpernantur; verũ etiam diſcendi cupidos maledictis inſectantur. horum turpiſsima, & nefaria verba dicere prætermitto, decorum vndiq; meorum verborũ ſeruãdo, propter gentis dignitatem.

Hilarij inter impreſſos nõ habetur hic ſermo. Græcus & hic auctor vnus ex ccc. patribus in Nicæno.

Athan. 30. Præterea magnus Athanaſius in Epiſtola ad Serapionem, inquit: Talem ordinem, & naturam habet Spiritus erga Filium, qualem habet Filius erga Patrem: ſed alium ordinem, & naturam Filij erga Patrem non videmus, niſi eſſe ex eo, & habere eum pro principio: talem ergo Sanctus hic vult, Spiritum erga Filium ordinem habere. quapropter hac ratione Spiritum dici oportet, & intelligi eſſe ex Filio. Huic conſentanea diuinus

Baſilij 31. Baſilius ſeptimodecimo capite ad Amphilochium ſic dicit: Vt ergo ſe habet Filius ad Patrem, ſic Spiritus ad Filium, ſecundùm orationis ſeriem in baptiſmate traditam. ſi verò Spiritus Filio coordinatur, Filius autem Patri, & Spiritus Patri

Cyrilli 32. videlicet. Cyrillus magnum Alexandriæ lumen, in quinto aduerſus Hermeam ſic ait: In hoc cognoſcimus, quod in vobis eſt ex Spiritu, quem dedit vobis. inhabitantem enim, & immorantẽ ſibi vnuſquiſque comparauerit eum, qui naturaliter & verè eſt Deus; non alienum aliquid, & diuulſum eſſentialiter ab eo Spiritum accipiendo: ſed ex eo, & in eo; & proprium eius. In ſeptimo

Eiuſd. 33. rurſus ad eundem Hermeam ſic ait: Nam à peccato liberans eum, qui ipſi incumbebat, ſuo poſtea perungit Spiritu; quem ipſe vt verbũ ex Deo Patre infundit, & ex propria nobis ſcaturit natura: tamquam communem verò rem diſpẽſatione, quæ cum carne eſt propter vnionem conſtituens. & vt homo corporaliter inſpirat: inſufflauit enim Apoſtolis, dicens: accipite Spiritũ ſanctum. nec

Ioan. 3. ad menſuram dat Deus Spiritum ſecundùm Ioannis verba, ſed ipſe ex ſe quemadmodum ſanè & Pater infundit. Quodnam candidius, vel ſincerius

rius argumentum hoc reperietur vnquam apud eos, qui contendere nolunt, nec ſchiſma complecti? quia maximus hic pater ſic ait in ſexto: Ex eo, in eo, & proprium eius. in ſeptimo verò, non ad menſuram dat Spiritum ſecũdùm Ioannis verba, ſed ipſe ex ſe infundit eum, ſanè quemadmodum & Pater. Si igitur quemadmodum Pater producit Spiritum Filius, quid amplius ambigitis vos? nam ſi quia Sanctus dicit infundit, non producit, vel prodit, vel emittit, ſed infundit. idipſum vult fratres ac ſi diceret, prodit: quippe cum hoc ipſum verbum ponat in Patre: dicit enim, infundit eum quemadmodum Pater, itaque & Pater infundit Spiritum. Si igitur infundit eum Pater, hoc autem nihil aliud intelligere nos oportet, quàm quod Pater eum producit, infundit autem eum & Filius quemadmodum Pater. emittit ergo Filius quemadmodum vtique & Pater. nam cum ſimpliciter audimus Spiritus Patris, nihil aliud intelligimus, niſi ex Patre eum procedere. Sequitur ergo etiam cum de Filio hoc audierimus, Spiritum Filij, & ex Filio procedentem neceſſariò nos intelligere. eoque modo vera dicimus, & ſanctis conſentimus, dicendo ex Patre, & Filio ſanctum procedere Spiritum. At id quidem dilucidè oſtenſum eſt, radioſque ad inſtar ſolis emittit hæc expoſitio, aduerſus quam cum reſpicere non poſsint, qui noctuæ oculos habẽt, ſurſum deorſum offendunt.

SECTIO VII.

SED mihi æquum eſſe videtur cũ præſtiterimus quod polliciti ſumus; tribus & triginta teſtimonijs orientalium Sanctorum prolatis, ad comprobandum ex Filio etiam eſſe ſanctũ Spiritum, vt ſanctorum occidentalium mentionem faciamus, & bina vel terna teſtimonia ex ſingulis afferamus, ad comprobandum occidentales, & orientales Doctores cõcordare, nec eſſe in ijs vllã ambiguitatem, primuſque inter ſanctos celeberrimus, eccleſiæ Pater, & doctor Gregorius, in quã Dialogus & ad teſtificandũ vna cum Doctoribus orientalibus accedat: nam eũ etiã orientalis eccleſia pro ſancto habet, eiusque commemorationem ſingulis annis cum plauſu peragit; nec poteſtis diffiteri. Is namque in quodã ſuo tractatu poſt alia multa, ſcribit; Vnde ipſa quoque veritas, vt fidem diſcipulis augeret, dixit. Si ego non abiero, paracletus non veniet ad vos: cum enim cõſtet quia paracletus Spiritus a Patre ſemper procedat & Filio, cur ſe Filius receſſurũ dicit, vt ille veniat, qui a Filio nunquam recedit? ſed quia diſcipuli Dominum in carne cernentes ſpiritualiter quoq; videre ſitiebant, recte eis dicitur, ſi ego non abiero paracletus nõ veniet; ac ſi aperte diceretur. Si corpus nõ ſubtraho, quis ſit amor Spiritus nõ oſtendo; & ni ſi me deſieritis carnaliter cernere, numquam me ſcietis ſpiritualiter amare. Idem magiſter libro primo moralium, capite 8. ſic explicat. In orbem dies conuiuij tranſeunt cum prædicationis myſteria peraguntur;

Greg. in fine 2. dial. Ioan. 16.

Greg. 1. mor. c. 8.

tur; peractiſque conuiuijs holocauſtũ Iob pro filijs obtulit, quia pro Apoſtolis de prędicatione redeũtibus, Patrem Chriſtus redemptor exorauit. bene autem mittendo ſanctificare dicitur, quia dum Spiritum ſanctum, qui a ſe procedit, diſcipulorum cordibus tribuit, quidquid in eis culpæ eſſe potuit emendauit. Idẽ trigeſimo moralium capite, ſic ait: Venit hora cum iam non in prouerbijs loquar vobis, ſed palam de Patre annunciabo vobis. Palam quippe de Patre annunciare ſe aſſerit, quia per patefactam tunc maieſtatis ſuæ ſpeciem, & quomodo genitori non impar oriatur, & quomodo ab vtroque, Spiritus vtrique coæternus procedat oſtendit. Apertè namque tunc videbimus, quomodo hoc quod oritur, ei de quo oritur ſubſequens non eſt; quomodo is, qui per proceſsionem producitur a proferentibus non præitur, apertè tunc videbimus, quomodo, & vnum diuiſibiliter tria ſint, & indiuiſibiliter tria vnum. Idem in confeſsione ſuæ fidei, vt omnes ſummi pontifices faciunt, cum fidem in ſuis aſſumptionibus confitentur. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, tres perſonas, vnam eſſentiam, Patrem ingenitum, Filium vnigenitum, Spiritum verò ſanctum neque genitum, neque ingenitum, ſed coæternum de Patre & Filio procedentem. Idem in Euangelio ſecundùm Ioannem in homilia ſuper ea verba; Cum eſſet ſero die illa vna ſabbatorũ, quæ incipit: Quemadmodum miſit me Pater, & ego mitto vos, paulò poſt dicit: Cum venerit paracletus, quem ego mittã vobis à Patre,

Eiuſd. 30 mor. c. 8

Idem in confeſſ.

Idem hom. l. 26.

Ioan. 15.

Si

Si enim mitti ſolummodo incarnari deberet intelligi, ſanctus proculdubio Spiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus eſt, ſed eius miſsio ipſa proceſsio eſt, qua de Patre, procedit, & Filio. ſicut itaque Spiritus mitti dicitur, quia procedit: ita & Filius non incongruè mitti dicitur, quia generatur. Damaſus ſanctiſſimus Romæ Præſes, qui tempore ſecūdæ Conſtantinopolitanæ synodi vixit, in confeſsione catholicæ fidei, quam Papa hic emiſit ad Paulinū Antiochiæ Epiſcopū: Credimus in vnum verū Deum, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum factorem viſibilium, & inuiſibilium, per quem omnia creata ſunt in cælo, & in terra, hunc vnum Deum, & hunc vnam eſſe diuini nominis Trinitatē, Patrem qui Filius non eſt, ſed habet Filium, qui non eſt vtique Pater; Filium qui non eſt Pater, ſed Filius Dei natura eſt; Spiritum verò Paracletum neque Patrem eſſe, neque Filium; ſed ex Patre procedentem & Filio. eſt igitur ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus paracletus: ſed ex Patre procedens & Filio. Hormiſdas ſanctiſſimus Papa in epiſtola ad Iuſtinum Imperatorem, aduerſus Neſtorii, & Eutychis blaſphemias ita ſcribit: Adoramus Patrem, & Filium, & Spiritū ſanctum Trinitatis eſſentiam diſtinctè indiuiſam, incomprehenſibilem, inenarrabilem: vbi quamuis perſonarum ratio numerum admittat, vnio tamen non amittit eſſentiam, ita tamen vt propria vnicuique perſonæ diuinæ ſeruemus. neque per perſonas vnitatem diuinitatis negemus, neque ad eſſentiam id quod eſt perſonarū proprium transferamus. Magnum, ſanctum, & incomprehenſibile

Damaſi cōfeſsio.

Hormiſda Papæ.

bile Trinitatis myſterium. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus, Trinitas indiuiſibilis: tamen certum eſt proprium Patris eſſe Filium generare, proprium Filij Dei, æqualem Patri generari, proprium Spiritus ſancti ex Patre procedere & Filio, ſub vna eſſentia deitatis. Leo ſanctiſsimus & ipſe antiquæ Romæ Pontifex ſummus in primo ſermone in Pentecoſten, qui incipit: Hodiernam ſolemnitatem dilectiſsimi, ſic inquit: In Trinitate enim diuina nihil diſsimile, nihil impar eſt, & omnia quæ de illa ſubſtantia cogitari valent, nec virtute, nec gloria, nec æternitate diſcreta ſunt. Cumque in perſonarum proprietatibus alius ſit Pater, alius ſit Filius, alius ſit Spiritus ſanctus, non tamen alia deitas, neque diuerſa natura eſt; ſiquidem cum & de Patre ſit Filius vnigenitus, & Spiritus ſanctus Patris, Filijq; ſit Spiritus, non ſicut quæcunque creatura, quæ & Patris & Filij eſt, ſed ſicut cum vtroque viuens & potens, & ſempiternus, & ex eo quod eſt Pater Filiuſque ſubſiſtit. Diuus Ambroſius, ad quē ſacer Baſilius ſcribens dicebat: eia o homo Dei, quia ab hominibus non accepiſti, nec didiciſti euangelium Chriſti, ſed ipſe Dominus à iudicibus ad Apoſtolorum ſolium tranſtulit. hic inquam ad Gratianum Imperatorem primo libro capite decimo de Spiritu ſancto, ſcribit: Sed neque cum à Patre exit Filius, de loco recedit; aut quaſi corpus ſeparatur à corpore, neque enim in Patre quaſi in corpore tamquā corpus includitur. Spiritus quoque ſanctus cum ex Patre procedit, & Filio non ſeparatur à Patre, non ſeparatur à Filio. quomodo enim ſeparari poteſt à Patre qui

Leonis Papæ.

Ambr.l.1. c.10. de Spiritu ſ. euariat nō nihil a latino.

Spi-

Spiritus oris eius eſt? vtique & æternitatis indicium eſt, & diuinitatis exprimit vnitatem. Diuus Auguſtinus mens illa altiſsima in multis tractatibus id egregie demonſtrat, etiam ad Oroſium ſcribens, de Spiritu ſancto ſermonem habens, qui incipit, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſic ſe abiturum oſtendit. in eo multa, & preclara ſcribit, poſt alia multa de hoc tractat: Hic igitur forte quæret aliquis, vtrum a Filio procedat Spiritus ſanctus; Filius enim ſolius Patris eſt Filius, & Pater ſolius Filij eſt Pater, Spiritus ſanctus nõ alterius horum tantum eſt Spiritus, ſed vtriuſq;. Habes Dominũ ipsũ qui dicit, Nõ enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis. habes etiam Apoſtolum, Miſit Deus Spiritum Filij ſui in corda veſtra, clamantẽ Abba Pater. Et poſt pauca dicit: Quia igitur vt vnus Pater, & vnus Dominus, ideſt Filius, ſic & vnus Spiritus ſanctus, qui ſine dubio vtriuſque eſt, & ſtatim: Multa etiam alia teſtimonia ſunt, per quæ Patris, & Filij Spiritus eſſe oſtenditur, qui in trinitate Sipritus ſanctus dicitur. & infra dicit: Cur igitur non credimus ex Filio procedere Spiritũ ſanctũ? quoniam & Filij eſt ipſe Spiritus; nã ſi ex eo non procederet, minime poſt reſurrectionem apparens diſcipulis ſuis, inſufflaret dicens; Accipite Spiritum ſanctum. Quid enim aliud per eam inſufflationem declarabatur, niſi quod & ex eo Spiritus ſanctus procedebat? & infra ſtatim: Si igitur & ex Patre & ex Filio ſanctus procedit Spiritus, qua de cauſa filius dixit a Patre procedit? omnino quomodo referre ſolet ad Patrem ſua, a quo ipſe eſt. Vnde, & illud eſt quod dicit,

Aug. ad Oroſiũ. q̃ re||dus eſt hic locus.

Do-

Doctrina mea non eſt mea, ſed eius qui miſit me Patris. Si igitur & hic eius doctrina intelligitur, quamuis eam non ſuam, ſed Patris eſſe diceret, quomodo nõ magis oportet id intelligere,& ex eo Spiritum ſanctum procedere? vbi ſic dixit ex Patre eum procedere, vt non diceret, & ex me nõ procedere: a quo enim habet Filius vt Deus ſit (nam Deus ex Deo) ab eo omnino habet, vt & ab eo procedat Spiritus sãctus. Et poſt pauca: Spiritus ſanctus non ex Patre procedit in Filium, & ex filio procedit ad ſanctificãdum creaturã, ſed ſimul ex vtroque procedit. & ſi Pater hoc Filio dedit, vt quemadmodum ex ſe, ſic & ex eo procederet: nõ enim dicere poſſumus, non eſſe vitam Spiritum ſanctũ, Pater enim vita eſt,& Filius: propterea ſicuti Pater vitã habet in ſe, ſic dedit vitã procedere ex eo, quemadmodũ procedit ex ſe.

Diuus verò Hieronymus in ſermone de Trinitate ſic ait: Spiritus ſanctus à Patre & Filio procedens per omnia Patri, & Filio æqualis colitur, & æternus eſt. *Hieronim. quærẽdus hic locus* Eiuſdem ad ſanctũ Damaſum Romæ Epiſcopũ, de catholica fide. Credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum Filium Dei, & in Spiritum ſanctũ Deum, non tres deos, ſed Patrẽ, Filium,& Spiritum ſanctũ vnum Deum colimus, & cõfitemur: non ſic vnum Deum quaſi ſolitarium, nec eundem qui ipſe ſibi pater ſit, ipſe & filius, ſed Patrem eſſe qui genuit, Filium verò qui genitus eſt. Spiritum ſanctũ, neque genitum, neq; ingenitũ, non creatũ, nõ factum, ſed à Patre Filioq; procedentẽ Patri & Filio coæternũ, & cooperatorẽ. Scriptum eſt enim, Verbo Domini cæli firmati ſunt, ideſt à Filio *Pſal. 32*

Dei,

Dei & Spiritu oris eius omnis virtus eorũ. Item
Auguſt. ad Petrũ de fide c. 11. diuus Auguſtinus in libro ad Petrũ de fide capite
vndecimo, ait: Firmiſſimè tene, & nullatenus
dubites, eundem Spiritum ſanctum, qui Patris
& Filij vnus eſt Spiritus, de Patre & Filio procedere;
dicit enim Filius, cum venerit Spiritus veritatis,
qui à Patre procedit; vbi Spiritũ ſuum
eſſe docuit, quia ipſe eſt veritas. De Filio quoq;
procedere Spiritum ſanctum prophetica, atque
apoſtolica doctrina nobis commendat. Eſaias e-
Eſai. 4. nim dicit de Filio, Percutiet terram virga oris
ſui, & Spiritu labiorum ſuorũ interficiet impium:
Ad Theſſ. 22. de quo & Apoſtolus, Quem interfecit Dominus
Auguſtini. Ieſus Spiritu oris ſui. Idem capite vigeſimo libri
quarti de Trinitate, qui incipit: Si autem ſecundum
hoc miſſus à Patre, poſt multa alia dicit: Et
ſicut Spiritui ſancto, donum Dei eſſe, eſt à Patre
procedere: ita mitti eſt cognoſci, quod ab illo
procedat; nec poſſumus dicere, quod Spiritus
ſanctus, non & à Filio procedat: neque fruſtra
idem Spiritus & Patris & Filij Spiritus dicitur,
nec video quid aliud ſignificare voluerit, cũ ſufflans
in faciem diſcipulorum ait: Accipite Spiritum
ſanctum. neque enim flatus ille corporeus,
cum ſenſu corporaliter tangendi procedens ex
corpore, ſubſtantia Spiritus ſancti fuit; ſed demõſtratio
per congruam ſignificationem, non tantũ
à Patre, ſed & à Filio procedere Spiritũ ſanctum.
Quis enim dementiſsimus dixerit aliũ fuiſſe Spiritum,
quem ſufflans dedit, & alium quem poſt
aſcenſionẽ ſuam miſit? Idem cap. 17. libri 15. de
Eiuſdem. Trinitate, qui incipit, Satis de Patre & Filio,
iuxta principium ſic ait: Quod Spiritus ſanctus

ſecun-

ſecundum ſcripturas ſanctas nec Patris ſolius eſt, nec Filij ſolius, ſed amborum. & poſt quædam: Sic enim & Pater Deus, & Filius Deus, & Spiritus ſanctus Deus, & ſimul omnes vnus Deus. Et tamen non fruſtra in hac Trinitate non dicitur verbum Dei niſi Filius, nec donum Dei niſi Spiritus ſanctus, nec de quo genitum eſt verbum, & de quo procedit principaliter Spiritus ſanctus, niſi Deus Pater. ideo autẽ addidi, principaliter, quia & de Filio Spiritus ſanctus procedere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit non iam exiſtenti, & nondum habenti, ſed quicquid vnigenito verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo eum genuit, vt etiam de illo donum commune procederet, & Spiritus ſanctus, Spiritus eſſet amborũ. Idem 26. capite eiuſdem libri, quod incipit, Deinde in illa ſumma Trinitate, ſic ait: Quapropter qui poteſt intelligere ſine tempore generationem Filij de Patre, intelligat ſine tempore proceſsionem Spiritus ſancti de vtroque. Et qui poteſt intelligere in eo, quod ait Filius, Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit Filio vitam habere in ſemetipſo; non ſine vita exiſtenti iam Filio, vitam Patrem dediſſe; ſed ita eum ſine tempore genuiſſe, vt vita, quã Pater Filio gignendo dedit, coæterna ſit vitæ Patris qui dedit, intelligat: Et ſicut Pater habet in ſemetipſo, vt de illo procedat Spiritus ſanctus; ſic dediſſe Filio, vt de illo procedat idem Spiritus ſanctus, & vtrunque ſine tempore: atque ita dictum Spiritum ſanctum de Patre procedere, vt intelligatur, quod etiam procedit de Filio, de Patre eſſe & Filio. Si enim quicquid habet, de Patre habet Filius, de Patre Eiuſdem.

vtique, vt de ipſo procedat Spiritus ſanctus. Idē in libro de catholica fide, quem & ſpeculum vocat: Da mihi in via hac qua te duce gradior intellectum, & inſpira mihi, & ſemper doce me gratiā tuam, qualiter in te irreprehenſibiliter ſit credendum, vt te vnum Deum eſſentialiter ſapiā, & irreprehenſibiliter trinum perſonaliter capiam, Patrē ingenitū, de Patre Filium vnigenitum, ex vtroque procedentem, & in vtroque permanentē Spiritū ſanctum. Idem in eodem libro: Hanc fidem per te, & in te confiteor, ô beata, & benedicta, & glorioſa Trinitas, ô vera, & ſumma ſempiterna vnitas, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. Deus Dominus paracletus, charitas, gratia, cōſolatio, verum lumen, lumen ex lumine, vera illuminatio, viuens vita, vita à viuente, viuificator viuentium, fons, flumen, irrigatio, vnus à ſe, vnus ab vno, vnus ab ambobus, ab vno omnia, per vnum omnia, id eſt à ſe Pater, ab altero, id eſt à Patre Filius: ab vtroque Spiritus ſanctus, id eſt à Patre & Filio: verax genitor, veritas genitus, amor amborum Spiritus ſanctus, vna virtus, æqualis maieſtas, & par gloria, vna eademque eſſentia. Idē in eodem libro ſpeculi: Et quia ſemper Pater fuit, Filium ſemper habuiſſe dubium nō eſt. te quoque credo Spiritum ſanctum verum Deum, non factū, non creatum, nec genitum, ſed ex Patre & Filio ineffabiliter procedentem, & in Patre ſimulque Filio ſubſtantialiter permanentem. Sic igitur ab vtroque procedis, vt inſeparabiliter in vtroque maneas. atq; ita per omnia Deo, & Patri & Filio æqualem coæternum, conſubſtantialem, vt neque poteſtate, neque voluntate, neque æternitate, neque

August. in dioptra. Latinè recipitur hic liber titulo Speculi c. 18.

Ibid. c. 29.

Ibid. c. 17. c. 18.

neque ſubſtantia differre poſsis ab ijs, vel præcidi, a quibus procedis. igitur æternũ Patrem ſine natiuitate, æternum Filium cum natiuitate, æternum Spiritum ſanctum cum proceſsione ſine natiuitate. totum Patrem in Filio & Spiritu ſancto, totum Filium in Patre & Spiritu ſancto, totum Spiritum ſanctum in Patre & Filio permanentem, Patrem & Filium, & Spiritũ ſanctum vnũ Deum omnipotentem, vna poteſtate, vnoq; regno, vna maieſtate, vna æternitate, tunc, & nunc, & ſemper vbique regnantem, corde credo, ore confiteor, & mente diligo. Idem in libro de catholica fide, Quis ante nos, in quos ſeculorum fines deuenerunt, talia ſic manifeſta audire potuit, vel cognoſcere de Trinitate & vnitate, de perſonis & ſubſtantia? de te quidẽ Deus Pater quod ſis a nullo, ideo ingenitus diceris; de Filio autẽ tuo quia genitus a te ſit, non a ſe; de Spiritu quoq; ſancto, quia procedẽs; & nõ ſit a ſe, ſed a te & Filio, quorum eſt Spiritus. Idem in eodẽ: Cęterum quis in hac vita poſitus vel chryſtallino pectore ſufficiat penetrare tui ipſius trinitatis interna myſteria? quomodo Pater, & Filius & Spiritus ſanctus, tres quidem perſonæ eſtis & vna natura? quomodo tu Pater ingenitus diceris; Filius genitus, Spiritus ſanctus neque ingenitus nec genitus, ſed procedens dicatur? quomodo Filius de te Patre natus eſt, Spiritus sãctus de te procedit & Filio? quomodo Filius naſcẽdo nõ procedit, Spiritus S. procedendo nõ naſcitur? quomodo Filius nõ de ſe, ſed de te eſt, nec tamẽ tui eſt poſterior de quo eſt? quo modo Spiritus ſanctus de te procedit & Filio, nec tamen a vobis præſcinditur, a quibus procedit?

Ibid. c. 15.

Ibid. c. 17.

Et poſt pauca: Quomodo Filius qui oriendo eſt tibi ô Pater de quo oritur ſubſequens non eſt? & quomodo Spiritus amborum, qui per proceſsionem proditur à vobis proferentibus non præitur? quomodo & vnum diuiſibiliter tria, & tria indiuiſibiliter eſtis vnum? Eiuſdē in libro Soliloquiorum: Cognoui te Deum, vnum Spiritum ſanctū Patris, & Filij ab vtroque pariter procedentem, conſubſtantialē, & coæternum Patri & Filio, paracletum, & aduocatum noſtrum, qui ſuper eundem Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtū in columbæ ſpecie deſcendiſti, & ſuper Apoſtolos in linguis igneis apparuiſti: qui & omnes ſanctos, & electos Dei a principio tuæ gratiæ munere docuiſti; & ora prophetarum, vt enarrarent mirabilia regni Dei aperuiſti: qui ab omnibus ſanctis Dei cum Patre, & Filio ſimul adoraris, & glorificaris; inter quos & ego filius ancillæ tuæ toto corde meo glorifico nomen tuum, quia illuminaſti me. Tu es vera lux, lumen veridicum ignis Dei, & magiſter ſpirituum, qui vnctione tua doces nos omnem veritatem, Spiritus veritatis, ſine quo impoſsibile eſt placere Deo, quoniā tu ipſe Deus es ex Deo, & lux de luce procedens à Patre luminū ineffabiliter à ſuo Filio Domino noſtro Ieſu Chriſto. Idem in eodem: Vnus eſt Deus Pater, qui ſolus eſſentialiter de ſe vnum Filium genuit; & vnus Filius ex vno Patre ſolus eſſentialiter genitus, & vnus Spiritus ſanctus, qui ſolus eſſentialiter ex Patre Filioque procedit. Idem in eodē capite. Neque enim in illa Trinitate propriū erit ſolius Patris, quia ipſe genitus non eſt, ſed quia ſolum Filium genuit, neque proprium Filij ſolius,

Soliloqu. c. 32.

Eodē lib. quærēdus eſt locus.

Eodē lib.

quia

quia ipſe non genuit, ſed ex Patris ſubſtantia genitus eſt; neque propriū Spiritus ſancti, quia neq; ipſe genitus eſt, neque genuit, ſed ſolum ex Patre Filioque procedere. Idem ad Oroſium: Spiritū neque ingenitū eſſe, neque genitū, quę in confeſſo fides eſt manifeſtat; nam ſi dixerimus, ingenitum, duos Patres aſſerere videbimur; ſi genitum, duos Filios credere nos accuſabunt; ſed vt ea quæ in confeſſo fides eſt tenet, neq; ingenitus, neque genitus eſt, ſed ex vtroq; procedit, ſcilicet ex Patre & Filio. Et vt id teſtibus oſtendam, Dominum noſtrū Ieſum Chriſtū diſcipulos ſuos docentē audi: Quando venerit, inquit, paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritū veritatis, qui a Patre procedit; ille teſtificabitur de me. Et rurſus idem Dominus noſter Ieſus Chriſtus poſt Reſurrectionē ſuam, vt oſtēderet ex eo procedere Spiritum ſanctum, ſicut ex Patre, inſufflauit in diſcipulos ſuos, & dixit; Accipite Spiritū ſanctū. vnus ergo Spiritus eſt Patris & Filij, vnus Spiritus vtriuſque. Idem in libro aduerſus Maximinū libro tertio: Quæris a me ſi de ſubſtantia Patris eſt Filius, de ſubſtantia Patris eſt etiam Spiritus ſanctus, cur vnus Filius ſit, & alius non ſit Filius? Ecce reſpondeo, ſiue capias, ſiue non capias, de Patre eſt Filius, de Patre eſt Spiritus ſanctus: ſed ille genitus, iſte procedens. ideo ille Filius eſt Patris de quo genitus, iſte autem Spiritus vtriuſq; quoniam de vtroque procedit: ſed ideo cum de illo Filius loqueretur ait, de Patre procedit, quoniam Pater proceſſionis eius eſt auctor, qui talē Filium genuit, & gignendo ei dedit vt etiam de ipſo procederet Spiritus ſanctus. nam niſi proce-

Ad Oroſiū.

Ad Maximinū lib. 3 c. 14.

Ioan. 15.

deret, & de ipſo, nõ diceret diſcipulis, Accipite Spiritum ſanctum, eumque inſufflando daret, vt à ſe quoque procedere ſignificans, apertè oſtenderet flando quod ſpirando dabat occultè. Quia ergo ſi naſceretur, non tantùm de Patre, nec tantùm de Filio, ſed de ambobus vtique naſceretur, ſine dubio filius diceretur amborum, ac per hoc quia filius amborum nullo modo eſt, non oportuit naſci eum de ambobus. Idem in eodẽ. Satis ſit ergo nobis, quia non eſt à ſeipſo filius, ſed de illo de quo natus; nõ à ſeipſo Spiritus ſanctus, ſed ab illo de quo procedit, & quia de vtroque procedit, ſicut iam oſtendimus. vnde & Spiritus Patris & Filij dictus eſt, & reliqua. Idẽ
Ibid. c.23. in eodem libro. Quod ſit Spiritus ſancti fons Filius, Ergo quantum bonitatis ipſe habet, tantum Filio dedit. Et quia natura eſt, non gratia Filius, naſcenti non indigenti dedit, & plenus plenum, fons bonitatis fontẽ genuit bonitatis, ac per hoc nec hauſit in ſe hic, quod accepit, nec minuit in ſe ille, quod dedit, quia non habet immutabilitas vnde deficiat, non habet plenitudo, quo creſcat. Quid eſt autem ipſa bonitas, niſi vita viuificans? proinde quia fons fontem genuit. ſicut Pater ſuſcitat mortuos, & viuificat, ſic & Filius quos vult viuificat, hoc ipſe Filius dixit, non ego. vnde meritò Deo Patri dicitur: Quoniam apud te eſt fons vitæ, quis eſt autem iſte fons vitæ apud Deum Patrem, niſi de quo dicitur: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum: hoc erat in principio apud Deum? de quo etiam paulò poſt dictum eſt. Et vita erat lux hominum; hæc vita fons vitæ eſt, & lux
iſta,

iſta, lux lucis eſt. Vnde cum dictum eſſet, apud te eſt fons vitæ, continuo ſubiunctum eſt, In lumine tuo videbimus lumen, hoc eſt in Filio tuo Spiritum ſanctum, quem tu quoque eſſe illuminatorem in collationis noſtræ prima parte profeſſus es. Fons ergo de fonte Filius de Patre, & ſimul ambo fons vnus, lux de luce Filius de Patre, & ſimul ambo lux vna: ſicut Deus de Deo, & ſimul ambo vtique Deus vnus, & hoc totum non ſine Spiritu amborum ex hoc fonte vitæ. Idē in quinto de Trinitate capite decimoquarto inquit: Si ergo & quod datur principium habet eum à quo datur, quia non aliunde accipit illud, quod ab ipſo procedit, fatendum eſt Patrem & Filium principium eſſe Spiritus ſancti, non duo principia ſed ſicut Pater & Filius vnus Deus, & ad creaturam relatiuè vnus creator, & vnus Dominus; ſic relatiuè ad Spiritum ſanctum vnum principium. Ad creaturam verò Pater, Filius, & Spiritus ſanctus vnum principium, ſicut vnus creator, & vnus Dominus. Eadem & horum ſimilia & in ſequenti, & in alijs pleriſque tractatibus, & libris theologicis ſcribit beatus hic Pater. Sed quis poterit vnquam in vnum colligere, quæ de hoc argumento conſcripſit? verùm hæc ſatis ſunt ad cuiuſque animum emolliendum, & vt ſentiat ſuadendum, quod Spiritus ſanctus & à Filio procedat, quemadmodum & à Patre.

Eiuſdē 5. de Trinitate c. 14.

SECTIO VIII.

AT quis aduerſariorum fortaſſe dicet, nos huic adhærere non opus eſſe, neque ipſius ſcripturas ſequi, cum occidentalis ſit Doctor, & latinus, & ſi aures noſtras multitudine librorum eius onerasti. Ad quos reſpondendum, ſi opera eius ab œcumenica synodo comprobata non fuiſſent, bene ſe haberet quod dicis; ſed quoniã œcumenica synodus ea ſeruari iubet, idque cum inprecationibus & anathemate, non rectè dicis. quod ita ſe res habeat, audi. Ex actis ſanctæ, & œcumenicæ ſextæ Synodi, Conſentit ſanè in omnibus, ſanctiſque patribus & doctoribus ſanctæ Dei Eccleſiæ Athanaſio, Hilario, Baſilio, Auguſtino, Theophilo, Cyrillo, Ioanni Conſtantinopolitano, Leoni, Proclo, cunctaque eorum ſcripta de recta fide & ad hæreticorum damnationem recipimus. Similiter & ex ſeptima. Reijcientibus ſanctorum patrũ ſententias, pro dogmatibus Dei Eccleſiæ conſtituendis promulgatas, Athanaſij, Cyrilli, Ambroſij, Amphilochij, diuini Leonis ſanctiſsimi antiquæ Romæ archiepiſcopi, Auguſtini, & reliquorum. præterea, & œcumenicorum acta Conciliorum, quarti dico & ſexti non amplectentibus, anathema. Audis, vt anathemati ſubijcitur, qui Auguſtini ſententias nõ recipit? non ergo in poſterum ambigas pro ſancto, & doctore habere Auguſtinum, cuius gloria magna eſt in Eccleſia Dei. Noſti ergo quomodo & occidẽtales doctores in omnibus orientalibus conſentiunt quaſi eodem Spiritu afflatis, & quod etiam ex

Ex 6. & 7. ſynodo.

Filio

Filio Spiritus ſanctus procedit, datur, mittitur, immittitur, profluit, infunditur, prodit, ſcaturit, emanat, & ſpirat: quæ omnia ſempiternam eius proceſsionem demonſtrant, ex Patre ſimiliter & Filio, quodque apertiùs occidentales orientalibus clamant clarè ex vtroque procedere, Patre videlicet & Filio; neque differunt inter ſe, ſed præ clarè & diuinè conſentiunt: nec potes eos reijcere, ſynodis palam clamantibus aduerſus eos, qui ſententias illorum nō recipiunt, Anathema eſto: Vnde igitur ex ſolo Patre Spiritum ſanctum poteſtis oſtendere? doctoribus omnibus clamantibus & ex Filio: & reliqua, ne ſingula enumerem. Credite igitur his doctoribus, & acquieſcite nobis qui recta vobis conſulimus.

SECTIO IX.

HIs igitur à nobis expoſitis, à diuiniſque & ſacris Eccleſiæ doctoribus collectis, operæ pretium eſſe exiſtimauimus, & de noſtro alia quædam adiungere, quæ à multis audiendo, & intra nos examinando inueſtigauimus; quibus ſuaſi huic ſanctæ Synodo nos ſubiecimus. Audite ſanè & vos. Spiritum præterea Filij dici Spiritū ſanctum, ipſe Filius dicit, Spiritum veritatis vocando eum: eſt autē ipſe veritas, & magnus Paulus pluries id fecit. Miſit enim, inquit, Deus Spiritum Filij ſui in corda veſtra. Et, ſi quis Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. hoc verbum & ſolum fratres, ad omnia oſtendenda ſatis eſt. nam Spiritum Filij dici nihil aliud denotat, quàm quod ex eo eſt. Quod enim quidam dicunt veri- Ad Gal. 4. Ad Rom. 8.

tatê

tatem deuicantes, quod Filij Spiritũ dici eſſe Spiritũ, conſubſtantialitatẽ oſtendit, arahei tela eſt; quippe cũ ſi propter conſubſtantialitatẽ diceretur Spiritus eius, propter eandem ipſam, Filius etiã diceretur ipſius Spiritus, Pater quoque & Filij & Spiritus ſancti. at id nuſquã reperies. reſtat igitur vt emittentis, & producentis Patris ſit, quod producitur; nam aliud cogitare fas non eſt. prętèrea Spiritus ſanctus vel ex ſolo procedit, vel nõ ex ſolo Patre; nihil enim medium eſt in cõtradictorijs, at nõ ex ſolo Patre procedit. ſi nõ ex ſolo, ergo & ex Filio. Quod vero nõ ex ſolo Patre procedat, hinc manifeſtum eſt. primum nullibi apud ſacram ſcripturam, neque apud doctores inuenitur id dictũ. quod vero a nemine ſanctorũ dictũ eſt, nemini dicere fas eſt. Deinde cum producere operatio Patris eſſentialis ſit, non prima, & immediata ſit, ſed per primã, quæ generare, & generatio antea dicta eſt. Quamobrẽ etiã Filiũ huius operationis eſſe conſortẽ neceſſe eſt. & per eũ Spiritũ ſanctũ procedere. prętèrea apud oẽs doctores in confeſſo eſt, Spiritũ ſanctũ prodire ex Filio. Si ergo prodit ex eo, omnino naturaliter prodit; nihil enim in Deo pręter naturã, & aduentitium eſt. nam creaturarũ eſt non prodire ex Deo natura. Si ergo ſecundũ naturam ex Filio prodit Spiritus; proceſionẽ vero ſecundũ naturã in diuinis dupliciter oportet eſſe, vel ꝑ generationẽ, vel per productionẽ, per generationẽ autẽ nõ prodit ex eo: profecto .n. eſſet Filius Filij Spiritus: prodit ergo per proceſsionẽ; itaq; Spiritus ex Filio proceſsio erit tanquã eius qui procedit ex eo. Præterea Spiritũ ſanctũ ex ſubſtantia Patris eſſe & Filij, oẽs doctores orientales pa-

riter & occidentales clamant: ſed quod in Trinitate ex eſſentia alicuius eſt, etiã ex hypoſtaſi eius eſt. cum ergo Spiritus ſanctus dicatur eſſe ex ſubſtantia Filij, eſt etiam ex ipſius hypoſtaſi. Quod ſi quis audeat dicere ea propter cõſubſtantiale eſſe prolata, ac vt Spiritus euſdẽ eſſentiæ oſtendatur eſſe cũ Patre & Filio, id quidem verũ eſt; & quãto magis verũ eſt, tanto magis adiuuat nos. nam ſic magis eſt conſubſtantialis Patri & Filio Spiritus, quaſi ex eorũ eſſentia, & ex ijs prodiens, ſiue procedẽs; quia ſi conſubſtantialitatẽ tantũ ſimpliciter denotat, vt ipſi volunt neceſſe eſſet, etiam Patrẽ ex eſſentia Filij, & Spiritus, & Filiũ ex eſsẽtia Spiritus dici. Sed id hucuſq; nemo dicere auſus eſt, neque audebit, ſi Chriſtianus eſſe voluerit. Præterea a magno Baſilio & pleriſq; ſanctis, Filius imago Patris dicitur, Spiritus imago Filij, & Filius operatio Patris, Spiritus operatio Filij, & Filius Patris Verbũ, Spiritus Filij eloquiũ, & Filius flagrantia Patris, Spiritus flagrantia Filij, ſed omnia Filius Patris dicitur, tanquã de Patre procedens. ergo & Spiritus ſanctus ea dicitur Filij eſſe, vt qui ex Filio ſit. præterea ſi Spiritus nõ eſt ex Filio, ab eo nunquã perſonaliter diſtinguitur: at id abſurdũ dictu eſt; nam ita Trinitas in dualitatẽ terminabitur. eſt ergo ex Filio Spiritus, ſi perſonaliter ab eo diſtingui oportuerit. Item dicit Chriſtus Diſcipulis, Cũ venerit paracletus, quem ego mittam vobis; Et, ſi abiero mittam eũ ad vos, quia mitti in Deo a cauſa eſſe demonſtrat. Teſtis Chryſoſtomus ad Arianos, qui dubitabant, quomodo eiuſdẽ eſſentię ſit qui mittit & qui mittitur 39. homilia, cũ dicit: Rurſus ad humana orationẽ traducis, nec intelligis oĩa hæc ob

[Margin: Baſilij aduerſus Eunomiũ citat hũc locum Thomas c. 32.]

[Margin: Ioan. 15. Ioan. 16.]

[Margin: Chryſoſt.]

nihil

nihil aliud dicta eſſe, niſi vt cauſam ſciamus, neq; in Sabelij morbum incidamus, ſed Spiritus ex Filio mittitur; ex eo ergo eſt. Item quod alicuius eſt natura, & ex eo eſt ſecundum id quod eius eſt, dicitur eius eſſe: ſed Spiritus ſanctus eſt Filij, & omnino natura, non eſt enim præter naturam, neque vt ſeruus. eſt ergo Spiritus ſanctus, quatenus Spiritus ſanctus, id eſt quatenus diuina perſona in Trinitate ex Filio. Ad hæc Spiritus ſanctus relatiuum eſt: clarumque eſt Spiritum Patris, & Spiritum Filij dici; & refertur tanquam ad ſpirantem, vel producentem: ſpirantes verò ſunt Pater & Filius. eſt ergo Spiritus ex Patre & Filio tanquam ſpirantibus, & producentibus eum. Præterea Spiritus ſanctus à Filio accipit; is enim dicit: De meo accipiet: Quod autē accipit eſſentia eius eſt, neque aliud eſt eſſentia eius, aliud quod accipit; eſſet enim ſanè compoſitum: ſed eſt in ſummo ſimplicitatis exceſſu, tanquam Deus. eſſentiam ergo ſuam, & eſſe accipit, etiam ex Filio. Sunt & alia multa teſtimonia ex diuina ſcriptura, veluti id, Quem ego mittam vobis a Patre. vt illud, De meo accipiet, & annunciabit vobis. vt illud, Quæcunque audiuerit loquetur. & illud, Spiritum meum, & Patris mittam in quo confirmabimini, & alia ſimilia, quæ partim latè declarauimus, partim propter prolixitatem prætermittimus. Sed ad huius concluſionis veritatem oſtendendam, quod Spiritus ſanctus ex Patre & Filio procedat, cum multa ſint, quæ adduci poſſent, ſatis hæc in præſentia ſint.

SE-

SECTIO X.

SEd quoniam contradictiones quaſdam in medium afferunt aduerſus eos, qui veritatem hanc pro ſe ferunt, etiam ad eas pro viribus reſpondebimus, eorum ſophiſmata diſſoluendo, ſecundùm doctrinam à doctoribus traditam. Primum dicunt, quo pacto Dominus dicens Spiritum veritatis, qui ex Patre procedit, non addidit etiam ſeipſum? ſed neque negauit de ſe, reſpõdebimus nos, ſicut in alijs facit. nam id forte coactius fuerit, quamuis nec id ſatis eſt ad id cõprobandum, quot ij intendunt; quippè qui de die & hora illa, nemo ſcit, inquit, neque Angeli, neque Filius, niſi ſolus Pater, & rurſus. Mea doctrina nõ eſt mea, ſed eius qui miſit me Patris. nos tamen recta ratione contrarium credimus, diemque illum, & horam ſic apertè illum ſcire ſicuti Patrem; eumque cognoſcere; & doctrinã eius ſuper omnia eius eſſe decernimus. Si ergo quæ manifeſto negauit, nos cum laude ijs contraria credimus; quo pacto non etiam hic, quæ nõ negauit pie credimus? Præterea Patrem & Filiũ arbitrãtur vel in vnam coniungi perſonam, ſi quis ex ambabus dixerit Spiritum ſanctum procedere; vel ſi non id, duo tamen principia, vel duas cauſas inde conſequi; quod quidem non minus inconueniens eſt priore; nos verò ad id quod afferunt de coniunctione, ita reſpondebimus: quod ſi perſonale, ſiue hypoſtaticum perſonæ Patris, actum producendi poneremus, tunc vtique id inconueniens ſequeretur, vereque eſſet Filius vna

Obiectionibus aduerſariorũ reſpõdet.

Matth. 26.
Ioan. 7.

cum

cum Patre perſona conſtitutiuæ proprietatis cum eo communicans. Sed quia perſonæ Patris conſtitutiua proprietas, paternitas & generatio dicta eſt eſſe: producere verò proprietas, ſiue notio quæ ſequitur perſonam conſtitutam ipſius, quæ neceſsitas eſt eum qui cum illo communem habet eam proprietatem, quæ perſonæ eius conſtitutiua non eſt, vnam eſſe cum eo perſonam? nam ſicuti communicans cũ Patre Filius ſcilicet Spiritum eius eſſe quemadmodum & Patris, & mitti ab eo quemadmodum & à Patre: tamen non cum eo Perſona communicat, quia Spiritum dici Patris, vel ab eo mitti non eſt paternæ perſonæ conſtitutiuum, ſic neque qui productionem cum Patre communem habet in vnam perſonam coniungitur: quia producere non eſt paternæ perſonæ conſtitutiuum: quamobrem quouſque oſtenſum non fuerit, producere eſſe perſonæ paternæ conſtitutiuum, neque coniunctionem perſonarum poterit demonſtrare. Quod ſi mirũ eſt duas perſonas vnum eſſe principium, at non coniungi, magis mirum erit, quod tres perſonæ ſint vnũ principium, nec coniungantur. Poſt hæc duo principia nobis attribuunt, dicendo duo principia non poſſe eos vitare, qui Patrẽ, & Filiũ principium Spiritus ſancti faciũt: ſed primũ Latini qui ab ijs accuſantur, duo principia dicere nõ audent; vel primum, vel ſecundũ principium, vel vnum ex duobus conſtans principiũ. immo anathemati ita ſentiẽntes ſubijciunt. Ac ſi quis eos interrogauerit, an Filiũ etiã faciant principiũ Spiritus, vtiq; dicent: quod ſi Patrem: maxime. quod ſi quis hinc induxerit, ergo duo dicitis Spiritus principia,

pia, nequaquã illi dicent; ſed ex te id concludis. nam nos hanc dictionẽ, duo, nõ apponimus. Deinde cũ nos vna cũ Gregorio theologo dicimus principium de principio, duo principia intelligimus? & Deũ de Deo duos deos intelligimus? nequaquã. Diuus autẽ Auguſtinus Pater & Filius dicit, non duo ſunt principia Spiritus ſancti, ſed ambo vnum principiũ eius: neque quatenus duo producunt Spiritum ſanctum, nec quatenus duo Spiritus ſancti principia ſunt: ſicuti creaturę non tria principia, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, ſed vnum eius principiũ, trinitas Deus eſt. Præterea quia vna & eadem numero virtute ipſi creant, ex vna & eadem communiter deitate prodeunti; iccirco iure vnus Deus & auctor dicitur vnus non tres; hocq; ſatis ad declarandum ijs, qui dubitant de proceſſione Spiritus ex Patre, & Filio. nam quia vna & eadem virtute ſimul Pater & Filius Spiritum producunt; & quia a Patre accipit Filius hanc virtutem proceſsionis cauſatiuã; ideo proprie, & vere vna cauſa & vnum principium eſt proceſſionis Spiritus ſancti. Itaque nulla ex parte conſentanea eſt ratio eorum, qui nos de duobus principijs reprehendunt. Sed opponunt, vel perfecta eſt ex Patre proceſſio, & inanis ea quę eſt ex Filio: vel ſi neceſſaria ea quę eſt ex Filio, imperfecta ea quæ eſt ex Patre. Sed contra interrogentur a nobis qui hæc afferunt; an perfecta ſit mundi ex Patre creatio, vel non: ſi perfecta, cur Filius & Spiritus cauſa eius ſunt? at ſi imperfecta, & ideo Filius & Spiritus aſſumuntur, animaduertãt quid afferũt:

ſed

ſed perfecta vt arbitror eſt ex Patre, entium productio vna & eadem numero Filij, & Spiritus ad ea producenda operatio; neque alia eſt illius, alia horum; nam tum hæ pueriles quæſtiones locum habuiſſent. Sic ergo & hic euenit, perfecta eſt, & magis quàm perfecta eſt ex Patre Spiritus ſancti proceſsio vna & eadem numero eſt ea, quæ eſt ex eodem Filio proceſsio, non alia, & alia, & aliter, nec interdum ea quæ eſt ex Filio, interdum ea quæ eſt ex Patre: ſed ſimul & eadem æquè, cum vna & eadem numero poteſtate vterque producat. Poſtea diuini Ioannis Damaſceni dico verba ſurſum deorſum, vt inſolubilia obijciunt; cum ille beatus dicit, Ex Filio Spiritum non dicimus, nec nos negamus ſanctum id dicere: neque hoc omnino in dubium reuocamus: hoc enim dixit ille diuinus doctor, non quia non ſit, ſed quia non dicitur, propter hæreticos. huic ſimile dicit ſeptuageſimo ſeptimo capite: Chriſti genitricem virginē ſanctam non dicimus. in alio tractatu dicit: Ideo Dei genitricem virginem ſanctam prædicamus, perinde ac Deum propriè, & verè incarnatum ex ea genuerit. nam Chriſtū peperiſſe non ignoramus, quia Chriſtum genuit. Sed quia impius Neſtorius ad euertendum id verbum, quo eam Deum peperiſſe exprimimus, ea dictione abuſus eſt, non Chriſti genitricem, ſed ex præſtantiori eam appellamus. Vides vt Chriſti genitricem virginem ſanctam agnoſcit, non dicit tamē, non quia Chriſtum non genuerit, ſed quia non dicitur. nam rerum quædam non ſunt, ſed dicuntur; quædam ſunt, at non dicuntur; quædam verò nec ſunt, nec dicuntur; quædam vtraque ſunt, & di-

& dicuntur: quippe cum, ſicuti hic apertiſsimè declarauit propter Neſtorium, & eius ſectatores Chriſti genitricem non dicimus, non quia non ſit: ſic & propter Eunomium, qui ex ſolo Filio Spiritum eſſe dicebat, Ex Filio, inquit, Spiritum non dicimus, neque ex Spiritu. Præterea dictio, ex, apud Græcos principalem cauſam ſignificat, qualem eſſe Filium vel mundi, vel Spiritus ſancti cauſam, non eſt dicere. Iccirco Patres deuitant in eo dictionem, ex, proferre, ne principalis eſſe cauſa credatur; ſed dictione, per, libentius vtuntur, quæ ordinem denotat. Iccirco Beatus hic, per Filium magis ad ordinem reſpiciens, dicit, dictionem, ex, in Patre vtendo, vt vnam oſtenderet cauſam principalem Deitatis, & creaturæ Patrem. Poſtea diui Dionyſij auctoritatem adducunt. Solus fons ſupereſſentialis Deitatis, Pater eſt, inquit, iactantes: Quomodo Filius Spiritus ſancti fons eſſe demonſtrabitur, ſi Patrē tantum fontem eſſe Sanctus is dixit? Sed in hoc Eccleſiæ doctores primùm incuſent Athanaſium, & Baſilium, qui dicunt apertè Filium etiam Spiritus ſancti fontem eſſe. nam ſacer Athanaſius in libro aduerſus Arianos illud Pſalmi enarrans, Apud te fons eſt vitæ: Sciebat, inquit, Pater videlicet, apud ſe habens Filium fontem Spiritus ſancti. Baſilius verò libro ſecundo aduerſus Eunomium ſcribit: Quid igitur nos quomodo ingenitum Patrem, genitum Filium confitendo, ſecundum ipſum eſſe contradictionem vitabimus? quid dicemus? quod boni Patris, bonus eſt Filius, ex lumine vero ingenito lumen effulſit ſempiternū: & ex vere vita viuificans profluxit fons;

& ex virtute, quæ per ſe eſt, Dei virtus deprompta eſt. Et rurſus: Idem fons vitæ Filius, inquit: nam ad Patrem dicit Dauid: Apud te eſt fons vitæ. & rurſus alter propheta de Iudæis dicit: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ: viua vero aqua Spiritus ſanctus appellatur. Deinde neque nos Filium dicimus fontem eſſe principalem, vel ex ſeipſo habere, vt fons ſit, ſed ex Patre: Pater enim ſolus fons eſt ſupereſſentialis Deitatis; quia ex alio fonte non profluit; quippe qui ex alio non habet, vt fons ſit; quia prima ei nulla cauſa eſt vt ſit fons, ſed Filio Pater eſt. Ac Pater fons eſt, & vt genitor, & vt productor. inde Pater ſimpliciter omnis emanantis Deitatis fons eſt: Filius ipſius Spiritus tantum. & Pater non ad hoc fons eſt, ad illud autem ex fonte: Filius ad Spiritum fons eſt, ad Patrem autem ex fonte. Itaque à nobis hoc ſicuti reliqua, rectè intelligitur.

Hier. 2.

Epilogus primi Capitis.

SECTIO XI.

NOs igitur his ſuaſi rationibus, veritati ceſſimus; multum valere dicentes eis qui litigandi, & contradicendi ſtudio loquuntur; bene gnari, quod non aliunde ſpes nobis ſalutis emicabit, quàm vniendo nos veritati, & melioribus parendo. Rogamus autem vos, vt eadem charitate, quæ à nobis conſcripta ſunt videatis, atque intelligatis, qua nos ea expoſuimus. reſtant etiam alia, quæ dicunt ij, qui veritati repugnant,

gnant, nullius tamen digna exiſtimationis. Sed
multo plura, & meliora, ab ijs qui eam aſſerunt
afferuntur: noſque etiam alia multa, & neceſſaria
addere potuiſſemus, veritati patrocinantes, &
abſurda quæ ab eis aduerſus nos concluſa ſunt,
reprobare. Sed hæc ſatis eſſe arbitramur, niſi
quis litigare,& temere contẽdere maluerit. Ecce
igitur oſtenſum & demonſtratũ eſt, vt vires no-
ſtræ tulerunt, clarè ſimul & manifeſtè, quod Spi-
ritus ſanctus, qui à nobis colitur, non ſolum ex
Patre, verùm etiam ex Filio procedit; & à Filio
habet eſſe ſicuti à Patre,per iam allata teſtimonia
& ſententias Sanctorum, partim ex Patre & Filio
cum articulo apertè clamantiũ: partim ex Patre
& Filio ſine articulo: partim ex Patre per Filium
cũ articulo: tũ à Patre per Filiũ ſine articulo, &
ex ambobus eſſentialiter: & ab vtroq;: & ex Fi-
lio eſt & ex Filio emanãs: & per eũ prodiens; &
profluit ab eo: & ex eo Spiritus eſt: & profluens
naturaliter ab eo: & ex eo ſpirat: & Filius Spiri-
tum mittit; quæ omnia ſubſtantiã ſanctiſsimi Spi-
ritus ex Patre ſimul & Filio demonſtrãt. nõ am-
plius ergo in poſterũ reprehendere nos poteſtis,
quod ex ignoratione,& inſcitia huic ſanctæ ſyno-
do nos ſubiecerimus, immo exquiſitè gnari au-
ctoritatũ à Sanctis allatarũ, quantumq; periculi
impendeat ijs, qui Patrũ dogmata ſequi nolunt,
quodq; exterminatur qui ſynodũ nõ ſequitur,bo-
no cõſilio nos cõcilio ſubiecimus. Hæc igitur œ-
cumenica sãcta,& magna ſynodus diuino nutu,&
cura beatiſs. Eugenij Papæ,& pij Romanorũ Im-
peratoris Ioannis Palæologi Florẽtiæ cõgregata,
magniſq; luminaribus, & illuſtribus Theologis

referta, antiquorũ Patrum dictis perpenſis, & vt par erat comprobatis, decretũ religionis plenum tulit, & quinq; articulos quos ſanciuit nobis tradidit, nõ aliquid noui, & ex aliorũ ſententia intro duxit: neq; ex ſe ea in mediũ protulit. ſed ex ſacræ Scripturæ teſtimonijs deprompſit, atq; plurimorũ ſanctorũ Doctorum Eccleſiæ orientalium ſimul & occidentaliũ perlectis theologicis expoſitionibus tradidit; noſq; cuſtodiuimus, & cuſtodimus, & ſeruabimus vſque ad ſanguinẽ & mortem pro his tanquã orthodoxis, & Patrũ vocibus excultis depugnãdo. Quia igitur primã veſtrã accuſationẽ ſubuertimus, & quæ maioris momenti eſt: cætera quæ hãc ſequũtur, ſimul ſubuerſa sũt; vt capite de corpore ſublato totũ corpus mortuum manet; nec nos reliquis reſpõdere oportebat quia hæc ſimul cũ prima perierũt. Sed vt hic noſter labor paratus ſit omnibus qui Eccleſiæ parere voluerint ad reſpondendũ ijs, qui nos accuſant, quod ob inſcitiã nos Latinis adiũximus, reliquis etiã debitã reſponſionẽ adiungamus; vt per omnia cognoſcãtur nos iniuſtè traducere. quodque veritatẽ quærimus, & pacẽ ſequimur: nec volumus ſempiterno igni oblationes coaceruare: immo eas reijcimus, vt ab illo igne veluti pij liberemur, nec à Iudice dicẽte audiamus: diſcedite à
Ioan. 12. me, quia gloriã hominũ dilexiſtis ſuper gloriã meam, neſcio vos. Vnde præſtat nos eũ ſequi, & Eccleſiã ipſius, ac eiuſdẽ quoq; veſtigijs inniti, quã eorũ diſceptationibus, qui falſa ſuaſione ducũtur: qui ſacræ teſtimonio Scripturæ, ſtulti & inanes reuincuntur.

Finis primi Capitis.

SECVN-

SECVNDI CAPITIS IN DECRETO CONTENTI PROBATIO,

De myſtico videlicet, & ſancto ſacrificio, quod in azymo, & fermentato orthodoxè, & verè Chriſti Dei Corpus conficitur.

SECTIO I.

AD Secundum nunc decreti caput accedimus, vt conuenientem reſpōſionem afferamus: in quo nos incuſatis, dicentes, quod qui Eccleſiam ſequūtur, ea quæ non ſunt afferunt, de quo ſanctæ ſynodi decretū ad verbū ita pertractat. Itē in azymo, ſiue fermentato pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici: Sacerdoteſque in altero ipſum Domini corpus conficere debere, vnumquemque ſcilicet iuxta Eccleſiæ ſuæ ſiue Orientalis, ſiue Occidentalis conſuetudinem. In his verbis apertè catholicæ fidei confeſsio demonſtratur, quæ nihil exiſtimat intereſſe, ſi in pane fermentato vel azymo Chriſti corpus cōficiatur; ſed id ſolum reſpiciens, vt adſit materia, Sacerdos, locus, intentio, & verba. ita decernit, perinde ac ea tantùm ad myſterium celebrādum neceſſaria ſint, non ad eſſe ſolum, & fieri, ſed etiam ad bene eſſe. Quod ſi quid ex ijs defuerit, putat confici non poſſe corpus, & ſanguinem. At his quidam obijciunt, mortuum ſacrificium Latinos

celebrare, & Iudaiſmum ſapere in azymo ſacrificando, quia ſcilicet fermentum antea non apponunt. Hortamur igitur & nunc vos, vt cum patientia ſermonem noſtrum audiatis, & pura cum conſcientia, non doloſe vel ſtulta cũ præſumptione conſideretis, vt veritatem noſſe poſsitis, nec temere, & inconſulte digladiantes litigetis, nos impudenter inſimulando, quaſi abſurda, & impia ſentiamus, qui recta, & vera ſentimus: quippe qui œcumenicæ ſynodi ſententiæ ſubijcimur, quæ nũquam errauit. Præterea diuinorũ & Sanctorũ Patrum traditiones firmiter amplectimur, & integre tenemus ſimul, & capeſsimus; eorũque pia dogmata, & ſcripta prædicamus, nec libros eorum corrumpimus, neque ex noſtro ſenſu loquimur, & ſententiam noſtrã comprobamus: neque eorum dicta deprauamus, vt in ſermonis progreſſu declarabimus. cuncta vero quæ dicimus, à ſacris ſcripturis, non ex nobis depromimus: vt vndequaque noſcatur nos concordiam & veritatem quærere; nolentes Chriſtũ qui vnus eſt diuidere vt hunc Græcum, alterum Latinum vocemus, neq; noui teſtamenti, id eſt ſancti ſacrificij myſteriũ duplex eſſe dicimus: ita vt Chriſti corpus bifariam partiamur, hunc fermentatum, azymum alterum appellantes; ſed vtrunque corpus Chriſti eſſe confitemur, & Chriſti corpus prædicamus: vnũ & idẽ eſſe exiſtimantes, quamquã varie apud vtroſque conficiatur. Quod autẽ iniuria Romanam eccleſiam carpitis, quæ in azymo coficit, & nos, qui verũ Chriſti corpus confitemur, Deo freti breuiter oſtenſuri accedamus.

SE-

SECTIO II.

PRimum quidem à vobis petimus, vnde id accepiſtis, fermentatũ ſacrificari oportere, non azymum: à Chriſto ne, qui hoc myſterium primus inſtituit, atque tradidit, an ab Apoſtolis, vel à ſacris Eccleſiæ doctoribus, qui poſtea ſucceſſerunt? oſtendite nobis vnde id accepiſtis. At id vel multo adhibito labore non poteſtis: nemo enim ex doctoribus hucuſque auſus eſt dicere: ſed ſimpliciter pane, & vino ſacrificium confici debere omnes aiunt: ante omnes Euangeliſtæ, & beatus Paulus, nam quoties comederitis panem hunc, Euangeliſtæ dicunt, & biberitis calicem, beatus verò Paulus, ego accepi (inquit) à Domino, quod & tradidi vobis, quoniã Dominus Ieſus, in qua nocte tradebatur accepit panẽ. Et beatus Iacobus Hieroſolymorum primus hierarcha, ſic inquit: Magnus Pontifex, & Magiſter noſter Chriſtus Deus: nocte illa, in qua ad paſsionem adductus eſt, accepit panem. Et poſt hos diuus, & ſacer Baſilius, cum panem, inquit, in ſanctas, & immaculatas manus ſuſcepiſſet. Et aureus ille lingua Ioannes, ſumpto pane, inquit, ac ne ſingulos enumerem, omnes vno ore ſacræ claſsis doctores ſic aſſerunt: ex quibus oſtenditur eos azymum non repudiare: quoniam in verbis his exactè nouerunt vtrumque comprehendi. Iccirco Eccleſia nullum diſcrimẽ intercedere arbitratur inter fermentatum, & azymum, dummodo ex tritico confectus ſit panis: & propterea ſtatuit dicens, nil aliud ad ſacrificij vſum offerri quàm

Euangeliſtæ. 1.Cor.11. Iacobus in Liturgia. Baſilij. Chriſoſt.

ex tritico panem, ſecundum verbũ Domini, qui ſe frumento ſimilem facit. Niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi vero mortuum fuerit, multum fructum affert. Sic & Chriſtus moriens, omnes ab inferno liberauit, & vitis fructus eiuſdẽ verbis oſtenditur: ego ſum, inquit, vitis vera. iam non bibam ex genimine vitis huius: reſurrectionem ſuam ſignificans. Ex hoc ergo liquido oſtenditur, non poſſe nos vti, neque hordeo, neque auena, vel alio ſemine, quemadmodum neque vino ex alia re conflato, ſicera, vel melle, vel lacte: ſed ex vite ſecundum verba Domini. Reliquum igitur eſt vobis oſtendere, quid id fuerit, quod Dominus fecit, cum tradidit hoc myſterium: azymum ne, vel fermentatum? quoniam ex nemine doctorum deprehenditur apertè, quodnam id fuerit, vt antea patefecimus. Vos quidem dicitis fermentatum id fuiſſe, cum à nemine Sanctorum id accipiatis, nos verò azymum dicentes, à doctoribus id ſumentes dicimus. Quod ita ſe habebeat, patet: in primis euangeliſta Matthæus dicit capite vigeſimo ſexto: prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli Ieſu dicentes, vbi vis paremus tibi comedere paſcha? at Ieſus dixit: ite in ciuitatẽ ad quendam, & dicite ei, Magiſter dicit, tempus meum prope eſt, apud te facio paſcha cum diſcipulis meis. Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus, & parauerunt paſcha. Diuus verò euangeliſta Marcus dicit: prima die azymorum, quando paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli eius, quo vis eamus, & paremus tibi, vt manduces paſcha? & mittit

Ioan. 12. — Mar. 14. — Matthæi. — Marc. 14.

duos ex diſcipulis eius, & dicit eis: Ite in ciuitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum: & quocunque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit, vbi eſt refectio mea, vbi paſcha cum diſcipulis meis manducem? & ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratum, & illic parate nobis comedere paſcha, & abierunt diſcipuli eius, & parauerunt paſcha. Lucas verò euãgeliſta facundiſſi- Luc.22.
mus ſic ait: appropinquabat autẽ dies azymorũ, quæ dicitur paſcha. Et poſt pauca: venit autem dies azymorum, in quo oportebat immolari paſcha, miſitque Petrum & Ioannem dicens, euntes parate nobis paſcha, vt comedamus, & cum diſceſsiſſent parauerunt paſcha. Conſidera ergo ſedulo quo pacto accedunt, & quid petunt, vbi vis, aiunt, paremus tibi comedere paſcha? nam veſpere illo oportebat eos comedere, vt Euangeliſtæ dicunt, hic prima die azymorũ, alter prima die azymorum, quando immolabant paſcha. Qualiſnam eſt hæc prima dies azymorum, quam tres Euangeliſtæ concorditer prædicãt? hanc nobis aurea lingua declarat, dicit enim homilia 81. Chryſoſt.
in Matthæum, primam azymorum eſſe eam, quæ præcedit azyma: nam à veſpera ſemper numerare Iudæi conſueuerunt: & huius mentionem facit, in qua veſpere paſcha immolari oportebat: quippe qui quinta ſabbati acceſſerunt, & hanc ille ante azyma vocat, tempus dicens, quo acceſſerunt: alter verò dicit: venit autem & dies azymorum, in quo oportebat immolari paſcha, venit (inquit) id eſt prope erat, in foribus aderat, veſperæ illius mentionem faciens, quia à ve-

ſpera incipiebant: ideo vnuſquiſque addens dicit quando immolabatur paſcha.

SECTIO III.

HAbes igitur quod hãc diem dicit ante azyma, qua veſpere paſcha immolari oportebat. ac liquido conſtat, quod tempus erat paſchatis illud. Iccirco ex Euangeliſtis, hic inquit, veſpere autẽ facto diſcubuit cum duodecim diſcipulis ſuis. Ille verò, veſpere autem facto venit cum duodecim. tertius: cum facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cũ eo. Propterea feſtinantes ad magiſtrum accedunt, quia in foribus erat, quaſi dicentes, hora appropinquauit, in qua lex iubet abiici fermentatum à nobis. Ergo dic nobis, vbi apparatus iſte fieri debet, quia adeſt hora eius. at is videns eos de apparatu paſchatis eſſe ſolicitos, & tẽpus eius adeſſe, miſit eos dicẽs: ite in ciuitatẽ, & reliqua, & parate nobis paſcha. Diligenter ergo conſiderandũ: hi interrogant vbi parandũ ſit paſcha, ille verò explanat vbi paſcha parandum ſit: quid igitur eſt quod quæritur? quod nam paſcha erat id articulo addito expreſſum? non enim ſine articulo dicit parare paſcha, ſed cum articulo, hoc, quid erat quod ipſi, & ipſe cum ſolicitudine parari expoſtulabant? Et quomodo Iudæi debebant facere id? vbi paſcha ſancitũ eſt? audi de hoc paſchate, quid dicit Dominus ad Moyſem in Exodo: Menſis iſte vobis principium menſium, primus erit in menſibus anni, loquimini ad vniuerſum cœtũ filiorum Iſrael, & dicite eis, decima die menſis

Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22.

huius

huius tollat vnuſquiſque agnum per familias, & domos ſuas: ſin autē minor eſt numerus, vt ſufficere poſsit ad veſcendum agnum, aſſumat vicinū ſuum, qui coniunctus eſt domui ſuæ iuxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni. Erit autem agnus abſque macula anniculus, iuxta quem ritum, tolletis & hædum, & ſeruabitis eum vſque ad quartum decimū diem menſis huius, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperā, & ſument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrumq; poſtē, & in ſuperliminaribus domorū, in quibus comedent illum, & edēt carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cū lactucis agreſtibus. Et paulo poſt: Sic autem comedetis illum: renes veſtros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinantes: eſt enim paſcha Domini. Noſti ergo quid paſcha ſit: ſumere agnum immaculatū, anniculum, a decima die menſis, & ſeruare, & cuſtodire eum vſque ad quartū decimum: & quartadecima menſis veſpere, ſacrificare illum, & reliqua, & comedere aſſa igni, & azyma comedere ipſa in lactucis agreſtibus, & præterea feſtinantes, quia paſcha eſt Domini. Hoc eſt illud legale paſcha, quod lex iuſsit facere filijs Iſrael. Si hæc ergo ita ſe habent, & hi quidē de paſchate dicūt, ille verò exponit de paſchate, quale nam paſcha quærebāt diſcipuli parare? legale & conſuetū illis, an nouum aliud? nā cū Iudæi eſſent, idē paſcha, tranſitū rubri maris ſignificabat, celebrabant, paſcha enim tranſitus exponitur, ideo quod de more ſacrificare debebant, id parare quærebant. Et ſcriptura teſtatur,

Chri-

Matth. 5. Chriſtum auctorē eſſe legem ſeruandi, & adim-
Luc. 16. plendi: ita enim ipſe de ſeipſo dicit: Ego nō veni ſoluere legē, ſed adimplere. Et iterum, Facilius eſt cœlum, & terrā præterire, quàm de lege iota vnū, vel vnū apicem cadere. Quomodo ergo oportebat eū alia agere, quàm quæ ad legē pertinebant? ergo cum auctor eſſet legis adimplendæ, adimpleuit, quod à lege ſancitū erat paſcha, ab eo verò prius in monte Moyſi, qui Dei faciē vidit, traditū, vt lex iubebat. Quod ſi quis dixerit, quod cū Apoſtoli Iudæi eſſent, vt ante expoſuimus, & legem, vt par erat ſeruarent: ſi nouiſſent eum aliud, quàm quod lex iubebat, agere, non eum ſecuti eſſent, & cū eo paſcha comediſſent, non aberrabit à vero: ſed ſciebant eum exactè ſemper ſeruare legē: iccirco ipſum ſequi geſtiebant. Quod autem legē ſeruaret, audi aurea effundentē verba Ioannem in homilia octuageſi-
Chryſoſt. ma prima in Matthæum dicentem, qua de cauſa paſcha peragebat? in omnibus vſq; ad extremū diem oſtendens, legi ſe non eſſe contrarium: ne autem legi contrarius eſſet, legē peragebat. Exactè igitur ex eo oſtēſum eſt, quod legale paſcha pararunt, vt alter Euāgeliſtarum teſtatur, erat autē paſcha, & azyma. Quidnam eſt igitur quod quæritur? quid ex hoc tam multis verbis probare contendimus? ab omni prauitate fidelem oportet vindicare: omne concertandi ſtudium, litem, & ſtultā præſumptionem de corde opus eſt eum propulſare, qui ſuæ ſalutis cupidus eſt: quia Saluator noſter tempore ſanctæ legis peregit paſcha: neq; antea peregit, vt quidam volunt, neq; poſt, ſed ſuo tempore, & hora vt iuſſum erat,

huius

huius rei teſtis eſt Lucas euangeliſta cum dicit: Et cum facta eſſet hora, diſcubuit cũ duodecim. non enim dixit, quando facta eſt dies, nam alia dies nõ præterierat præter eam, in qua dicit: venit autem dies azymorum, in quo immolabant paſcha, ſed quando venit hora? Apertũ eſt quod illa hora erat diei paſchatis, quo id comedit Dominus noſter Deus Ieſus Chriſtus, vbi verò dicit, diſcubuit cum duodecim, ambiguitatem, vel dubitationẽ aliquã non præbet nobis: non enim ex hoc oſtẽdere volumus aliud eſſe cœnam, aliud paſcha: ſed quod tempus azymorum erat, quo incipiebant azyma per ſeptẽ dies comedi, in quibus fermentatum inueniri non oportebat, nam à principio paſchatis incipiunt azyma, at cœptis azymis nemini licebat domi fermentatũ habere, cum id manifeſtè lex prohiberet. Sed poſt agni eſum ſtantes, & feſtinantes, aliudq; agẽtes (vt in traditione eius ſcriptũ eſt) comedentes, & alia fercula prandentes diſcumbebant, neque lex eos ſedere prohibebàt: nam paſcha ſtantes peragebant, vt ſupra dictũ eſt, ſed hoc trãſacto prandentes diſcumbebant: non enim ſtantes per totos ſeptem dies comedebant, ſed prima tantum die, poſtea ſedebant comedentes. Hinc oſtenditur, quod poſt eſum paſchæ Saluator cum ſuis diſcipulis, cum vellet prandere diſcumbebat. huius rei mecum teſtis erit aurea Ioannis lingua: dicit enim in Euangelij enarratione quaſi interrogãs, Cur ſi paſcha comedebant, contra legem comedebant? oportebat enim eos non diſcumbentes comedere. Sed non diſcũbebant ad eſum paſchatis, ſed poſt eius eſum: deinde ſedentes comedebant, Chryſoſt.

bant,

bant, poſt cœnam verò ſumpto pane benedixit, & dixit, Accipite comedite, hoc eſt corpus meū, hoc facite in meam commemorationem; ſimiliter & calicem poſtquam cœnauit dicens, Bibite ex hoc omnes. Si ergo poſt cęnam, vt euangeliſta dicit, tradidit illis myſterium, vbi tunc erat fermentatum? nam paſcha erat, & azyma. quæ cum inciperent, fermentatum uſque ad ſeptem dies non reperiebatur. quod hoc uerū ſit, quid
Exodi 12. dicat lex audiamus. Septem diebus azyma comedetis. in primo die non erit fermentū in domibus veſtris. quicunque comederit fermentū peribit anima illa de Iſrael, a primo die vſque ad diem ſeptimum: dies prima erit ſancta, atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtiuitate venerabilis; nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad veſcendum pertinent, & obſeruabitis azyma. in eadem enim ipſa die educam exercitum de terra Aegypti, & cuſtodietis diem iſtū in generationes veſtras ritu perpetuo. primo menſe quartadecima die menſis ad veſperam comedetis azyma vſque ad vigeſimam primā diem eiuſdem menſis ad veſperam. ſeptem diebus fermentatum nō inuenietur in domibus veſtris, qui comederit fermentū, peribit anima eius de cętu Iſrael tā de aduenis, quā de indigenis terræ, omne fermentatū nō comedetis, in cunctis habitaculis veſtris edetis azyma. Audiſti à principio paſchæ a veſpera quartadecima die mēſis vſq; ad vigeſimam primam, non debere inueniri fermentatum in domo alicuius? Dominus vero poſt eſum paſchatis, ſtans, vt ſæpe dictum eſt, & peractis omnibus ſecundum legem, cū poſtea diſcubuiſ-

ſet

ſet dixit, deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum antequam patiar; poſtea cum Apoſtolis concænabat, cæna enim erat, poſt cænam autem accepto pane benedixit. quod cũ poſt cænam dixiſſet, omnem ſuſtulit occaſionẽ ijs, qui quęrunt occaſiones: quippe cum ſi id ante cænam protuliſſet, quodammodo vmbram auxilij reliquiſſet ijs qui litigare exoptant: dicẽtibus ante cænam myſterium peregiſſe, dum azymorum tempus præteriret. Iccirco nihil noui, ſi fermentatum panem Chriſtus ſumpſiſſet, & in eo myſterium peregiſſet. Sed poſt cænam dixit; nam ſublatum fermentum erat paſchatis tempore, nec vſquam reperiebatur poſt tertiam horã diei illius, in qua veſpere paſcha immolabatur. hunc morem vſque ad hanc diem Iudæi ſeruant. Vnde autem ſumpſit panem? ex menſa vbi comedebant. quid comedebant? azyma. accepto vero pane qui ſe obtulit in menſa illa, myſterium tradit. Qualis nam panis? azymus. non enim oportebat alium adeſſe: quoniam legale paſcha peragebatur, & azyma erant. quia incipientibus azymis, locum ſecundum legem, fermentata non habent.

SECTIO IV.

AT quid afferunt, qui contra ſentiunt? non id erat legale paſcha. omnia debebant eſſe aſſa igni, & azyma. atque in eo ſunt ius, panis, catini, vinum. itaque non illud erat. Cum hæc dicunt, videntur vnum & idẽ paſcha, & cæna. Sed non eſt, nam aliud eſt paſcha, aliud Obiectio.

cæna,

cæna, vt dictum eſt. in paſchate enim (quod a nobis ſæpe iam expoſitum eſt, quãquam ij non intellexerint) cuncta oportebat eſſe aſſa igni; quod paſcha ſtantes comedebant, quod & Chriſtus fecit ante cænam; poſt in cæna diſcubuit, & comederunt ius, & alia quæcunq; libuit. Quod autem legale paſcha tum peregerit Chriſtus dominus noſter, aureus Ioannes id teſtabitur in homilia antedicta in euangeliſtam Matthæum, dicit enim, poſt legalis paſchatis eſum myſteriũ tradit. Id & Damaſcenus Ioannes 24. capite theologiæ qui incipit, Bonus & omnino bonus, & ſuper omnia bonus Deus, poſt alia quædam dicit, in cænaculo igitur ſanctæ, & glorioſæ Sion antiquum paſcha cum comediſſet, & vetus teſtamentum omne compleuiſſet, Diſcipulorũ pedes abluit. Audis quod vetus paſcha comedebat Chriſtus? quomodo dicis id legitimum paſcha non eſſe? ignoro enim an ſit aliud priſcum paſcha, & aliud legale. Quod ſi quis dicat, quod & ſi paſcha paratũ fuit non ſecundũ veterẽ figurã fuit paratũ, ſcilicet, vt haberet azyma agnos, lactucam agreſtem & alia, (nam ea ceſſare oportebat,) ſciant primum, quod Chriſtum nil aliud facere oportuit, quã quod lex iubebat, ne legis tranſgreſſor iudicaretur: deinde qui parabat id Zebedæus erat; qui cum Iudæus eſſet, nil aliud feciſſet, quam quod lex iubebat. Si vero dixerint, in hoc paſchate myſterium traditũ non eſſe, & propterea fermentatum eſſe potuiſſe, nõ permittit ijs aurea lingua. nam in prima homilia in Matthæũ ſcribit. Qua de cauſa paſchatis tempore, non alio die ſumpto pane fregit, & myſteria per-

Margin notes: Chryſoſt. — Damaſcenus. — Alia obiectio. — Alia obiectio. — Chryſoſt.

peregit? vt vndequaq; noſcamus eũ eſſe antiquæ legis latorem, & quæ in ea continebantur, propter hæc prius adumbrata fuiſſe. iccirco vbi eſt figura, veritatem adiungit. Sin autem dixerint, dominum eo anno legale paſcha non comediſſe, quia dixit, deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum antequam patiar, cum exultatione adducentes, nõ fuiſſe ei optabile quod alias comediſſet, ſed aliud aliquid noui quod optabat, Chryſoſtomus ipſe de hoc, non alius reſponſionem afferet. nam in homilia eadem dicit: poſt eſum legalis paſchæ myſteriũ tradit dicens, accipite, comedite, & reliqua, quoniam in poſterum ceſſare legalia oportebat, & legalium feſtiuitatum caput: & ad alteram tranſit menſam formidabiliſſimam nouæ legis. Audis quod poſt eſum legalis paſchatis myſteriũ tradit, ideſt legale comedit paſcha, & poſt cænã myſteriũ tradidit? quomodo igitur fermentatũ potuit adhuc retinere cũ azyma incepiſſent? Illud vero deſiderio deſideraui hoc paſcha mãducare vobiſcũ, hunc habet ſenſum; quod anno hoc, quo terrę ſalus futura erat, & myſteria tradi, ac cętera per mortem diſſolui oportebat, eo pacto crucẽ animo voluebat: vt nihil aliud ęque in mente haberet ac mori pro communi ſalute. Si vero dixerit quis, quãdo dicit Chryſoſtomus, Ad aliã tranſit menſam formidabiliſſimã, per id fermentatũ ſignificari, vt abrogaret, quę ſecundum legem afferebantur: ſciant quod ad aliam menſam tranſire, non propter azyma dicitur: quia azyma neque ſacrificiũ erat, neque vt ſacrificio ijs vtebantur Iudæi, ac neceſſe erat ea ceſſare, (percunctentur hæc a

Obiectio.

Chryſoſt.

Obiectio.

Iudæis, atque ediſcant) ſed quod non amplius carnea menſa carnem, & ſanguinem ſacrificaturi erant. quoties enim, inquit, panem hunc comederitis, & calicē hunc biberitis, mortē meam nuntiate, reſurrectionē meam confitemini. Propterea altera mēſa formidabiliſſima dicitur, quia formidabilia myſteria in ea peraguntur: ſanguis videlicet, & corpus Dominicum, non ſacrificia vitulorum, vel taurorum, vel hircorum ſanguis: nam illa menſa per agni, & vituli ſacrificiū maris rubri tranſitum in memoriam reuocabat, & ab Aegyptiaca ſeruitute liberationē. Hæc autem diuina, & ſacra menſa, ſalutarem agnū in memoriam reuocat, qui Dei filius eſt, & tollit pecata mundi: qui non eduxit nos ex Aegypto in terrenam Hieruſalem, ſed a morte ad vitam, ſed a terra in cælum, remiſſionem donās peccatorū.
Chryſoſt. Huius rei teſtis idem Chryſoſtomus, enarrans hoc idem in eadem homilia. inquit enim: Non conturbati ſunt Diſcipuli audientes eum, qui dicebat, Hoc eſt corpus meum: quoniam multa, & magna de hoc antea cum ipſis diſſeruerat, vt in diuerſis locis Ioannes ait. dicit enim paſſionis cauſam, peccatorū eſſe remiſſionē: ſanguinem vero noui teſtamenti vocat, quaſi quod nouum teſtamentū contineret; nam quemadmodum vetus oues, & vitulos habuit: ita & hoc domini ſanguinem. hinc etiam quod moriturus eſt patefacit. ideo & teſtamenti meminit. antiquum etiam in memoriam reuocat, quia & id per ſanguinem innouatum eſt. Et rurſus cauſam mortis exponit, quod pro multis effunderetur in remiſſionem peccatorum. quid docens dicebat?

bat? Hoc facite in meam commemorationem; vt illud in commemorationē Aegypti miraculorū fiebat; ſic & hoc in meam. is ſanguis in primogenitorum ſalutem effuſus eſt, hic in remiſſionē peccatorū. Ac ut Moyſes dicit hoc erit vobis in memoriā ſempiternā; ſic & ipſe in meā commemorationē donec veniā: paſcha enim trado, per quod vos ſpirituales facturus ſū. Audis quid hoc ſignificat, ad aliā menſam formidabiliſſimā? quia carnea illa illius menſæ erant, hæc ſpiritualia; illa viſibilia, hæc inuiſibilia, & intemerata myſteria, quanquam ſacerdotum manibus propter ſummam eius bonitatē tractentur. & quia illa non myſteria, ſed figuræ tantum: quia id erat tantum, quod oculis cernebatur; hæc vero myſteria, non figura, ſed ipſa veritas; & quia aliud eſt viſibilis ſpecies, aliud quod per eam intelligitur. nam in viſibili pane verū Chriſti corpus continetur; quod angeli tantum vident & venerantur. iccirco formidabiliſſima, & alia menſa dicitur; non quia azyma vel fermentata ſint. tunc enim Chriſtus Ieſus de fermentato, vel azymo non curabat; ſed ſimpliciter tantum de pane, vt ſuum myſterium traderet. percipite fratres, percipite. at nunquam poteritis, niſi & ipſi credideritis. ſi non credideritis inquit, non intelligetis, quia & nos cum credidimus intelleximus: dicimuſque hæc, quæ vos videtis, & auditis. non enim ex doctrina, ſed ex fide dicimus quæcunq; dicimus. Vt autem cognoſcatis, non totā legem veterem ſuo aduentu Chriſtum ſuſtuliſſe; ſed alia ad mitius traduxiſſe, alia abſcidiſſe, alia immutaſſe in aliam formā, & hoc adiūgamus.

SECTIO V.

NAm quatuor quædam lex antiqua continebat, iudicialia, myſteria, moralia, & adumbrata. iudicialia ad mitius traduxit: nã quum in adulterio deprehenſam, & eos qui de adulterio damnati eſſent, lex iuberet lapidari, Dominus dixit, qui ex vobis eſt ſine peccato primus lapidem iaciat aduerſus eam. Et iterum, dentem pro dente, oculum pro oculo, & reliqua; qui tibi dexteram maxillam percuſſerit, verte ei & alteram. moralia auxit Dominus, quę ſunt mandata, & præcepta eius, non furtum facias, ne facias hæc & hæc, quæ diuini Apoſtoli pro fundamento habentes euangelica doctrina mundum illuminarunt; vbi dicunt, ne diligatis mundum hunc, neque quæ mundi ſunt, quia mundus tranſit, & gloria eius, & reliqua, ne ſingula enumerem. figuralia, & myſtica (nam idem hæc duo ſignificant) ſuſtulit Dominus, circumciſionẽ ſcilicet, ſabbatũ, animalium immolationes, paſcha, & agnum. adumbratã in aliam formam commutauit Dominus, pro vmbra veritatem formans. pro ardenti rubo, virgo, quæ non comburitur; pro columna ignis, ſol ipſe iuſtitiæ: pro Moſe, Chriſtus; pro virga, crux; pro arca, immaculata eius Eccleſia: pro tranſitu rubri maris, paſcha, in quo nouum figurabatur: & hoc ſuperueniente ſuſtulit illud. pro agno, Chriſtus; pro ſanguine, Saluatoris ſanguis; pro nube, & igne, ſanctũ baptiſma. Sed quid opus eſt cuncta enumerare? cum omnes optimè noſcant, legis adimplendæ

Ioan. 11

non

non ſoluendæ auctorem fuiſſe Chriſtum. Habes igitur ex his, non de azymo dicere, qui dicit, occiſus ceſſare fecit quæ à lege afferebantur; ſed de agnorum, hædorum, ouium, & boum ſacrificio, quod verũ Dei agnum ſignificabat, & figurabat, qui tollit peccata mundi, & illo immolato, ſublata ea ſunt quæ ipſum figurabant, azymũ enim neque ſacrificium erat, neq; eum Saluator ſuſtulit. Si verò dixerit quis, illud vmbram fuiſſe, reſpondebimus, immutatum in aliam formã fuiſſe à Chriſto volẽte ſuum corpus in eo confici. His igitur quantum ſatis eſt explanatis, redeamus eo vnde digreſsi ſumus: quod poſsibile non erat fermentatum panem in illa menſa adeſſe, tẽpore azymorum iam cœpto; nam ſi reſciſſet Iudas magiſtrum fermantatũ eſitaſſe; nullam proditionis cauſam maiorẽ inueniſſet, quàm legis tranſgreſſionem, cum in azymorum die fermentatum panem ſeruaret, quærebat enim cauſam, & occaſionem Iudæis illum prodendi. attamen ij Pilato non dixiſſent, cũ percunctaretur ab ijs quid mali feciſſet; quia nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori. ſed ſic vtique dixiſſent (quæ etiam rationi conſentanea, & iuſta erat cauſa) quod legem tranſgreſſus eſſet. aliud paſcha lex noſtra iubet, aliud ipſe fecit. poſt paſcha panem fermentatum lex vetat, ipſe verò deprehẽſus eſt in azymorum diebus fermentatum panem ſeruare, quem lex eximi ex numero filiorum Iſrael apertè clamat. at hoc quidem non dixerunt. qua nã de cauſa? quia dicere nõ potuerunt. Si igitur cum multi falſi teſtes acceſsiſſent de alijs criminibus teſtificantes, & præterea falſis, quorũ te-

 ſtimo-

ſtimoniũ non erat conueniens, cur id non dixerunt: vel teſtimonium non tulerunt: quod ſine dubio turpiſsimã minatur mortem ijs, qui tranſgrediuntur. Admiror igitur admodum, quomodo Iudæi cauſam ſedulo quærentes, non inuenerunt, cum multum inſudaſſent, neque Iudas. Et nunc fratres noſtri cauſam, & prætextum iuſtiſſimum Iudæ ſubminiſtrãt, ſimul ac Iudæis. etenim ij à Pilato interrogati, quam cauſam erga iuſtum hominem afferrent? aliud dicere non potuerunt, quàm quod Deum ſeipſum, & Dei filium appellaret. cumq; ad hoc teſtificandum multi falſi teſtes acceſsiſſent, id non inuenerunt. Ipſi verò nunc trãſgreſſorem Chriſtum apertè faciunt, iureque ipſum à Iudæis damnatum, volentes nolentes egregie comprobant. hi profectò fletu, & miſericordia digni ſunt, qui hæc dicunt. Præterea ſi ſecundum veſtram intentionẽ fermentatus erat, neque ſic iure poteſtis Romanam inſimulare Eccleſiam, quod in azymo ſacrificat: quemadmodum & ea orientalem non reprehendit, ſi in fermentato ſacrificat. Atqui cũ caput Eccleſiæ ſit, incuſare poterat, & damnare qui eã non ſequuntur: nam ipſa firmiter nouit in azymo Chriſtum ſacrificaſſe, cum in cœnaculo vna cum ſuis diſcipulis cœnauit: & ſimiliter eos in ſuam commemorationem iuſsit facere. Quod autem in ijs ſeptem paſchæ diebus, fermentatum eſſet vetitum
Chryſoſt. Chryſoſtomum patrem rurſus audiamus, in prima ad Corinthios epiſtola: dicit enim, Antea expoſuimus cur ab omnibus finibus pellatur fermentum, ænigma hoc quid oſtendit? ab omni prauitate oportet fidelem diſcedere. nam quemadmo-

admodum morte moritur is, apud quem vetus fermentum repertum fuerit: ſic & nos, vbi malitia reperta eſt. non enim magna pœna ſtatuitur in vmbra, in nobis verò non multo maior. Si enim domos ita perpurgāt, vt in muriū foraminibus anxiè verſentur; multo magis nos animā excutere oportet. cū igitur muriū foramina anxiè diſquirāt, multo illi magis ſolliciti ad excutiendū fuiſſent, an Chriſtus ea nocte fermēto fuiſſet vſus vt legi aduerſus. Aurea verba effundens Ioannes in 81.homilia in Euangeliſtam Matthæum dicit, quod vſq; ad extremā diem ne legi cōtrarius videretur, paſcha peregit, vltima verò dies fuit, quando cruci affixus eſt, in qua voce magna dixit, conſummatū eſt. conſummata ſunt, ſcilicet intelligens quæcunq; prophetæ, & lex præſcripſerunt, & dixerunt. quod ſi cōfeciſſet, vt iſti dicunt, magis legi aduerſus oſtenderetur, non ſecundū legē paſcha legale peragendo, ſed panem fermentatū ſeruando: præſertim cum Iudas tunc adeſſet, & rationem prodendi perquireret, vt eum Iudæis proderet. At hoc nullo pacto eſt, ſed cū auctor legis eſſet adimplendæ, & ſeruandæ, vt dictū eſt antea, ſecundum legē peregit omnia: ac ex neceſsitate fuerunt azyma, & azymū præbuit. Quid igitur petitis? interrogamus: azymum ne erat quod Chriſtus præbuit, an fermentum? ſi azymū, pro nobis id eſt: ſi fermentum, Chriſtum legis tranſgreſſorem eſſe vel inuiti oſtenditis, cum in azymorum die fermentatum panem ſeruaſſet. Chryſoſt.

SECTIO VI.

Nicephori obiectioni reſpondet.

SEd quid dicit Xanthopulus? præcedenti die id fecit. Hoc apud eos qui mentis cōpotes ſunt ſtultum, & ſine ſenſu exiſtimabitur. nam ſi præcedenti die feciſſet, in tempore non feciſſet. ſi vero non in tempore, nec illa hora effeciſſet, tranſgreſſor legis ex neceſſitate Chriſtus conuincitur: quia lex quartadecima die menſis veſpere iubet paſcha immolari. quod ſi die præcedenti, vt vos dicitis, effecit, tertiadecima die apparet effeciſſe. Si vero tertiadecima, aduerſus legis mandatis oſtenditur, quæ iubet quartadecima fieri. Si aduerſus, ergo & legis tranſgreſſor. reliquum igitur eſt vt credatis eum nō anticipaſſe, ſed in tempore feciſſe. Præterea ſi dicit lex, veſperi paſcha celebrari oportere, & Chriſtus veſpere peregit, non tranſgreſſus eſt ſecundū euangeliſtā Lucam, qui dicit, & quando venit hora diſcubuit. nā ſi media die feciſſet, dici poterat eum anticipaſſe vel tempus, vel horam, & ideo fermentatū fuiſſe. At non ita factum eſt. diſcipuli præterea (vt ſępę dictum eſt) cum Iudæi eſſent, aliter quam pręſtituto tempore agere non debuerunt. pręſtituta igitur a lege die fecit, & quando azyma erant, vt diuinus dixit Lucas, ideſt prima die azymorum, quo paſcha immolari oportebat. Quomodo igitur anticipauit ſi prima die azymorū diſcipuli acceſſerunt, petētes vbi vellet parari paſcha? oſtenſum enim eſt quod legale tum paſcha parabant, & die præſtituta peregerunt, nam qui vel prius, vel poſt

effe-

effecit, tranſgreditur. quamobrem vti vos exiſtimatis & Chriſtus tranſgreditur, quoniã tempus anticipauit. ſed nemo mentis compos id vnquam percipiet, vel dixerit vnquã, ſed vnuſquiſq; magis in tempore, & ſecundum legem feciſſe dicit. id teſtabitur aurea lingua. ſed omnia audẽtes Iudæi, tempus præuerterũt: dicit enim hic magnus pater 84. homilia in Ioannis Euangelium ſuper ea verba: adducunt Ieſum à Caipha in prætorium. Chryſoſt.
Cur eo ipſum abduxerunt, vbi omnes erant congregati? vt ex pontificum ſententia cuncta peragerent, nam is tunc erat pontifex, & omnes eũ expectabant. ita ob hoc pernoctabant, & vigilabant, quia tum paſcha non comederant, inquit, ſed propterea vigilabant. dicẽs enim, quod mane erat, Ioannes ſubiunxit: nõ ſunt ingreſsi prætorium, vt non contaminarentur: ſed vt paſcha manducarent. Quid igitur dicemus? quod altera die comederunt, & legem violauerunt, vt cupiditati qua ardebant inſeruirent cædem hanc perpetrandi. nam tempus Chriſtus nõ traſgreſſus eſt paſchatis, cum veſpere id comediſſet. Sed ij cuncta audebant, omneſque leges conculcabãt: nam quia vehementer ira æſtuabant, nec eum interficere poterant, quamuis id ſæpe aggreſsi eſſent, tunc cum ipſum inopinato comprehẽdiſſent, maluerunt paſcha omittere, vt cupiditatem eum iugulandi explerent. Audis eos tempus, & legem tranſgreſſos eſſe, Chriſtum non traſgreſſum eſſe? vbi ſunt qui dicunt eum anticipaſſe. His igitur ita ſe habentibus, & ita liquido cõprobatis, Chriſtũ ſacris Apoſtolis azymũ in die azymorũ tradidiſſe. (exiſtimo enim exiſtimo, quod ſi tunc azymorũ

hora non inſtitiſſet, in fermento myſterium tradidiſſet, volens omnino illud tradere, nihili faciens vtrũ in fermento, vel azymo id faceret, ſciens materiam & ſubſtantiã eſſe panis ex tritico conſtantis) quo pacto reprehendemus eos, qui in azymo ſacrificant? qua ratione aduerſabimur, cum ſacra ſynodus in ſuo decreto iubeat vtroque modo Chriſti corpus confici poſſe, in azymo ſcilicet & fermentato? quod Eccleſia ſacra profecto à ſacris accepit Apoſtolis, ſacri enim Apoſtoli extra tempus azymorum fracto pane ſacrificium peragebant, nec vllibi apparet eos azymum poſtulaſſe. Et rurſus in diebus azymorum, cum Ieruſalem fermentatũ non reperiretur, omiſſo fermentato ſacrificium peragebãt: nam certo ſciebant ſatis eſſe ſi ex tritico conſtaret. nec quia parum fermenti haberent, quæ fiebant, idcirco fuiſſent omnia irrita, potiſsimum verò Domini verba, quæ panem & vinum cum aqua in corpus, & ſanguinem eius tranſmutant. Cæterum & hoc abnegant, qui ſynodum non ſequuntur: nec ſuaderi volunt, nec credere quod ſancit Eccleſia, quod in Dominica ea voce, quæ dicit, Accipite, comedite, Hoc eſt corpus meum, & Hic eſt ſanguis meus, myſterium peragitur, ſed poſt hæc, cum dicitur (aiunt) & panem hunc effice venerabile corpus Chriſti tui, non percipientes, quod hoc ſancti ſacrificij myſterium Chriſtus tradidit. nec alia præter ea verba dixit, niſi, Accipite, comedite, & bibite omnes: non effice dixit, neque cætera, quæ nos dicimus. quippe quum hæc tantum verba vim haberent: cætera omnia quæ dicimus, pro nobis orantes dicimus, vt huic ſanguini

guini

guini communicare atque hoc corpus tangere mereamur. Quemadmodum enim quum baptiſma traderet ſalutare, alia verba non dixit, quàm, Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: & ea verba manſerunt forma ſacramenti, quippe quibus prolatis baptiſma perficiatur, reliqua, quæ dicimus pro nobis, pro baptizato ſimul, & pro ſuſceptore, dicimus; ita & ibi dicit ad diſcipulos Chriſtus, Accipite, comedite, &c. Hoc facite in meam commemorationem: nihilque aliud dixit. eaque ſunt, quæ panem in Chriſti corpus tranſmutant, & vinum in ſanguinem. Id mecum rurſus teſtabitur aurea lingua præditus Ioannes, homilia in myſticam Saluatoris cœnam, & in myſteriorum traditionem: in quo, & contra Iudęos, principium ſermonis, Pauca, inquit, hodie neceſſaria ſunt: in hac homilia poſt multa dicit. Chriſtus ipſe adeſt, qui menſam hanc exornat: nam qui menſam illam ornauit, idem nunc etiam hanc exornat, quia homo non eſt, qui ea quæ proponuntur efficit ſanguinem & corpus Chriſti: ſed ipſe Chriſtus pro nobis crucifixus. Adſtat ſacerdos figuram tantum adimplens, adhibetque preces, ea verba proloquens. gratia, & vis Dei eſt, quæ cuncta operatur, Hoc eſt corpus meum dicit. Hoc verbum, quæ in manibus habemus tranſmutat. Ac vt ea vox, quæ dicit, creſcite, & multiplicamini, & replete terram, ſemel prolata, in omne tamen æuum peragitur, ad filiorum procreationē noſtræ naturæ vires ſubminiſtrans: ita & hæc vox ab ea diuina lingua ſemel prolata, id eſt, Hoc eſt corpus meum, in ſingulis eccleſiæ alta-

Eiuſdem.

altaribus illius verbi vis, vſque ad hanc diem, & aduentum ipſius ſacrificium perfectum operatur. Si hoc verbum igitur ea quæ propoſita ſunt, in corpus & ſanguinem Chriſti tranſmutat, & tremenda myſteria efficit, mirandum vtique erit, ſi nō poſſunt ea eſſe perfecta, quia exiguo fermēto carent, præſertim cum hac materia Chriſtus myſterium peregerit, vt ante probatum eſt.

SECTIO VII.

VT autem intelligant quę ad hoc myſterium neceſſaria ſunt, & quid neceſſariū ad hoc ſacrificium ſit, ne in diſquirendo de azymo, vel fermentato laborent, etiam hęc adiungemus. Materiam primum panis ex tritico, & vinum ſcilicet ex vite. Secundum Chriſti verba, id eſt hoc eſt corpus meū, & hoc eſt ſanguis meus. Tertium ſacerdos. nam qui ſacerdos non eſt, id eſt qui gradum ſacerdotalem non habet ſacrificium numquā cōficiet. Quartum ſcientia, id eſt ſacerdotem in primis intentionē habere ad ea dona, quę proponuntur, non alio mentem deflectere. Quintū altare, ideſt menſa a pontifice conſecrata. hęc neceſſaria ſunt, & ſola quamuis vltimū non ſit vt cætera neceſſariū. Sin autē hæc omnia ocioſa ſunt, quia exiguo, ſed acido fermento carent, maxima vtique admiratione dignum eſt, cū altare, intentio, ſacerdos, materia, & quod maximi precipue momenti eſt Chriſti verba, quę propoſita in ſanguinem, & corpus tranſmutant, per quæ cęlum conſtructum eſt, terra fundata, & omnia conſtitua, ſine fermento nihil poſsint.

Quæ ſunt neceſſaria ad ſacrificium.

hoc

hoc non eſt ſanę mentis commentum, ſed mentis prorſus dementis. Admiror etiam qua de cauſa vinum non improbatis, cum rubrum ſæpe offeramus; aut album vel dulce, vel auſterum, ſed panem tantum. Nam quemadmodum de germine vitis dixit, nec album diſtinxit a rubro: Ita & de pane dicens, panē non diſtinxit fermētatum ab azymo: vel album, vel nigrum, vel dulcem, vel acidum. propterea vtraque ſine vllo diſcrimine amplectitur. noſcens enim plane ſacra ſynodus vtrumq; panē eſſe, promiſcue ſacrificat, nec alterutrū reprehendit, præſertim cum Chriſtus in azymo confecerit, vt antea oſtenſum eſt. Ergo iniuria œcumenicam inſimulatis ſynodum, quæ ſic iubet; & iniuria nos qui eam ſequimur, & confitemur, calumniamini, & ſuggillatis. Vt autē Nicephori Calliſti Xanthopuli mentionem faciam, ſubit mihi admodum ridere: qui ambitioſe contendit, ea quę nunc in triodio ſynaxaria reperiuntur, conſcribere. impetu vero prauitatis motus de propoſito nobis argumento magna, & admirabilia ſcripſit. Sed quod ea Conſtantinopoli non legerentur, omnibus eſt compertum; nec oportet me vlterius procedere. in hac vrbe tantum quidā in triodio quemadmodum inueniuntur collocauerunt, eſſe autē ea valde irrationabilia ſi quis ſcire deſiderat, legat, quę ipſe compoſuit, reperietque eū in pleriſque ſibi ipſi pugnantē eſſe. ſed quodnam eſt tremēdum eius oraculū, & vt ſibi videtur inſolubile? in quinta magna feria in myſteriorum traditionem poſt alia multa dicit. Vide, vt panem vocet corpus ſuum, non tamen azymum.

Nicephorus hic eſt auctor hiſtoriæ eccleſiaſt.

cru-

erubeſcant, qui in ſacrificio azymos adhibent. Id vt terribile admodũ ab eo dictũ ſurſũ deorſum eius ſectatores obiectant. atqui is aliquid videtur dicere, nil autem dicit, vt demonſtrabitur; etenim nos cũ diſcipuli eius ſimus, qui dicit pacem ſequimini, iniuria eum non afficimus, ut ille nos; ſed reſponſio tantum, quam aduerſus eius ſermones afferemus, pro iniuria reputabitur; qui cum magiſtrum ſe eſſe opinetur, à nobis, qui docti non ſumus, conuincitur. ideo dicimus, quod ille ſecum verſans aduerſus catholicã Eccleſiam ſcribere, apertiſsimè lapſus in præcipitẽ foueam pronus cecidit; nam cum dixiſſet, vide quod panem corpus ſuum dicit, non azymum, oblitus eſt quod & azymus panis appellatur. viſum eſt enim ipſi oportere cum quis panem dicit, de fermentato tantum intelligi. at hoc probare non poteſt, quia in multis ſcripturæ locis azymus etiam panis dicitur: quia ſacra ſcriptura dicit: tolle azymos panes. & in Exodo, tolle vitulum ex armento vnum, & arietes duos immaculatos, paneſq; azymos oleo conſperſos, lagana quoque azyma oleo lita, de ſimila triticea cuncta facies, & poſita in caniſtro offeres. Et poſt pauca: tolles panis vnius cruſtulam conſperſam oleo, laganum vnum de caniſtro azymum, quod poſitum eſt in conſpectu Domini. Ac Theodoritus in expoſitione in Prophetam Daniel dicit, Panis dicitur fermentatus, & azymus. Vides vt & azymus vocatur panis? quomodo huius oblitus es bone Nicephore? iure Nicephorus vocatus es, quia in foro ſedentes plebeios homines viciſti: non qui in excelſo ſedent, & rationis participes ſunt.

Contra Ephesium. *Iudit. 6* *Exodi 29.* *Theodoriti.* *Nicephorus quaſi vincẽs forum.*

Sed

Sed aliquis fortaſſe dicet, immo pro nobis hoc eſt nam vbi apponitur adiectiuũ, ibi cognoſcitur & res. vbi quidem cum adiectiuo ponitur panis, ideſt azymus, tunc eſt, & intelligitur azymus. vbi vero adiectiuũ nõ ponitur, ideſt azymus, tũc neceſſario intelligitur fermẽtatus. Hic igitur Chriſtus cũ nil aliud nominauerit niſi ſimpliciter panem, aperte protulit eſſe fermentatum. Iuſte ergo apud Xanthopulum ſcriptũ eſt, quod panẽ dicit corpus ſuum, non tamen azymum. at nos facile contrarium damonſtrabimus, ideſt quod cum panis ſimpliciter dicitur ſine adiectiuo, azymus eſſe reperitur. nec effugere poteris reſponſionem, cum ſit apertiſsima. dies reſurrectionis Domini tertia dies erat legalis paſchatis: vt Euangeliſta dicit cum Ieſu colloquens. Et nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quod hæc facta ſunt. In hac igitur die ibant duo ex diſcipulis eius in caſtellum, quod aberat ſpatio ſtadiorũ ſexaginta ab Ieruſalem, nomine Emaus. Et paulo poſt dicit, ac coegerunt eum, Ieſum ſcilicet, dicentes, mane nobiſcum; quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt iam dies. eorum igitur precibus cum aſſenſiſſet intrauit, vt maneret ſimul cum eis. Et factum eſt dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, & fregit, & porrigebat illis. & poſt pauca: & cognouerunt, ait, ipſum in fractione panis. quod nam candidius hoc, vel purius afferetur argumentum ijs qui contendere nolunt, nec ſcandala amplectuntur? panem ſimpliciter hic dicit D. Lucas, neq; fermẽtatum, neq; azymũ. Quod nã igitur erat cogitemus, nec oculos ita aduerſus clariſsima occludamus, nam

Luc. 24.

vt

vt cognitus ab illis eſt in fractione panis: ſic & à nobis dignoſcetur, ſi diſquirere voluerimus, quia non ita hebetes ſumus, vt veritatē non videamus, quamuis enim in philoſophorū, & rhetorum literis verſati nō ſimus: at naturā ipſam pro doctore nobis comparauimus, quæ optime veritatē dignoſcere poteſt, & falſum coarguere: & quod melius eſt à peiore diſcernere. Quid ergo dicemus? fermentatum erat. abſit. quonam modo? tertia erat dies legalis paſchatis, nec poterāt qui cum Ieſu ſimul ibant Cleophas, & Lucas, niſi a-
Exodi 12. zymū ferre ab vrbe Ieruſalem profecti. Septē diebus, inquit lex, azyma comedetis, & nequaquam fermentata, nā ſubdit, quicumq; comederit fermentatū peribit anima illa ex Iſrael. Si ergo hæc vera ſunt, quo pacto ibi potuit fermentum reperiri, lege vetante id confici à quartadecima die vſq; ad vigeſimā primam menſis? itaq; erat azymus. Si enim fermentatus, ij legē violaſſent fermentatum in die azymorum offerendo, & Chriſtus tranſgreſſor euaderet, ſi fermentatum fregiſſet, ac tradidiſſet. Si azymus, (vt erat) temerè tandem nos incuſatis. nam cum auctor legis adimplendæ Chriſtus eſſet, eum non fregiſſet, ſi fermētatum eſſe ſciſſet. nam in diebus à lege vetitis id effeciſſet. ij verò ſicut Iudæi ſentiebant, & legem, vt oportebat, ſeruabant, non eo tempore tantum, ſed & poſt reſurrectionem, & Domini aſſumptionem. Ergo ex his omnibus ſequitur, azymum extitiſſe, qui à Ieſu fractus duobus diſcipulis traditus eſt.

SECTIO VIII.

SI vero ſtolide quis dixerit, eos extra Hieruſalem fuiſſe, & ita fermentatum comedere panem potuiſſe, reputet quod lex dicit in omnibus aduenis, & indigenis terræ, & in omni habitaculo veſtro comedetis azyma, non fermentatum. quicunque comederit, peribit ex Iſrael. nā veluti in cæna veſperi myſterij tempore, azymo ſumpto pane, & fracto diſcubuit diſcipulis dicens, accipite comedite; ſic & hoc loco fecit. Iccirco cognouerunt eum, in memoriam reuocando, quæ tum geſta ſunt quaſi tacite ſecū meditantes, hic magiſter eſt qui die ſuperiori panē fregit, eodem modo, & fratribus tradidit. & cum voluiſſent eum tangere euanuit. Sed quomodo intelligemus de panibus propoſitionis, de quibus dicit Chriſtus capite ſecundo apud Marcum euangeliſtā. dicit enim ad Iudæos obiurgantes Apſtolos, quod ſpicas vellebant: nunquam legiſtis quid fecerit Dauid quando neceſſitatem habuit, & eſurijt ipſe, & qui cum eo erant? quomodo introiuit in domū Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducauit, quos nō licet niſi ſacerdotibus māducare; & dedit eis qui cum eo erant? percūctamur igitur vos, panes propoſitionis fermentati ne erāt, an azymi? ſi fermentati, nos etiā Iudaizamus, vt vos exiſtimatis in fermētatis panibus ſacrificantes. Si vero azymi; ergo & azymi panes vocātur. præterea ſi fermētati erant panes illi propoſitionis, ſacrificium in fermentato Chriſtum tollere

Ibidem.

Marc. 2.
1. Reg. 21.

 opor-

oportebat tãquam veterem, & legalem, ne Iudæos imitaremur; & in azymo ſacrificium inſtituere, & præcipere. Si azymi erant, ergo panis etiam azymus appellatur. ſufficienter igitur oſtenſum eſt o bone Nicephore, quod & panis dicitur azymus, & eſt, & intelligitur ſine adiectiuo. Quamobrem nemo prudens vnquam dixerit, nos nequaquam poſſe inteligere azymum, in quo ſacrificium fecit Chriſtus; & quod ſine adiectiuo dixit euangeliſta, panem accepiſſe Chriſtũ in die azymorum, & paſchatis tempore. azymus ergo erat, & azymum intelligimus, vt iam oſtenſum eſt. His igitur ita expoſitis argumẽtatiuncula a te adducta, quod panẽ dicit corpus ſuum, nõ tamẽ fermentatum, ſatis eſt diſſoluta. Ea vero verba, (erubeſcant qui in azymo ſacrificium offerunt) non libet reflectere; ſed in eos qui neſciunt quod ſit illud, imo ſciunt quidem ſed propter prauam ſuaſionem, ac ſtultam præſumptionem aliud ſentiunt & dicunt, idipſum dicimus dedecus retorqueri, quod ſine dubio credimus, quodque librorum adulteratores, & qui ob malam præſumptionem & malitiam aduerſus Romanam eccleſiam ſcribunt, nunquam ſalutem conſequi poterunt; imo in die iudicij veluti veritatis hoſtes erubeſcent. Quidam tamen præter rationẽ admodum, & imperite, & ideo ſtolide vt ita dicam & impudenter obijciunt, quamuis azymorum dies eſſent, vt dicitis, nec fermentatum inueniri oportebat tamen cum Deus eſſet, azymũ fermentatũ efficere poterat: nihil eſt enim impoſſibile apud omnipotentem Deum. Nihil eſſe impoſſibile apud eum, qui poteſt omnia, omnes

con-

confitentur: nec ſolum azymũ fermentatũ efficere, ſed & lapides ipſos panes: at neceſsitatem hanc, qua ad hoc peragendum duceretur, ego perſpicere non valeo. Qua nam de cauſa ſtatuere voluiſſet, fermentatum potius, quam azymũ, corpus ſuum confici, hanc mihi explicate neceſsitatem, ſi noſtis: at nunquam poteritis. Neſcio etiam an panẽ fermento carentem, corpus, & ſanguinem ſuum fieri prohibuiſſet; vel ſua diuina cõſecrationis verba inualida reddere libuiſſet. Sed id neque hæretici, neq; a chriſtiana religione alieni ſentient vnquã, vel dicẽt. Quod antẽ Dei Eccleſia nullũ eſſe diſcrimen inter azymum. & fermentatũ arbitratur multis, & egregijs argumentationibus iam oſtenſum eſt. Nunc demõſtrabitur quo pacto Romana eccleſia azymum, & orientalis eccleſia fermentatum conficit per Gregorium dialogum virum ſanctiſsimum, qui ante eccleſiarum ſchiſmata vixit, cuius commemorationẽ noſtra etiam eccleſia vnoquoque anno cum laude facit: hic enim optime cauſas reddit azymi, & fermentati, traditq; occidentalem eccleſiam azymum, orientalẽ fermentatum antiquitus in vſu habuiſſe, bonaque, & laudabili ratione vtramq; ad id efficiendũ fuiſſe permotã. ſcribit enim. Solet multos perturbare quamobrem in eccleſia quidam panes azymos, quidam offerunt fermentatos. Romana eccleſia offert azymos panes, propterea quod Dominus ſine vlla commiſtione ſuſcepit carnem: ſed cæteræ eccleſiæ offerunt fermentatum pro eo quod Verbũ Patris indutum eſt carne, & eſt verus Deus & verus homo, item, & fermentum commiſcetur

Greg. Papa à Græcis dicitur cognomine dialogus.

Greg. Papæ in regiſtro paulo diuerſius citat d. Tho. hunc locũ in l. de erroribus Græcorum.

 farinæ,

farinæ, & efficitur corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti viui. ſed ſiue in azymo ſiue in fermentato conficiatur, Domini corpus, & Saluatoris noſtri ſumimus. Audiſti quomodo magnus hic pater, nullum inter azymum & fermentatum, iudicat eſſe diſcrimen? quodq; indubitate vtroque modo conficitur corpus Domini: idque iam diu vſus obtinuit in eccleſijs apud occidentalem inquam, & orientalem; nam optime, vt ipſe arbitror declarauit quod nunc propoſitum eſt. hanc azymo vſam eſſe ait, propter ſinceritatē & puritatem carnis Domini, quia immunis, & expers eſt omnis vitij: illam fermentato, propter diuinitatis, & humanitatis vnionem in ipſius hypoſtaſi: idque merito; nam vt azymum ſubtiliſsimum, ac puriſsimū eſt, quia ſine fermento conficitur (nam fermēto pro peccato ſcriptura vtitur) ſic & Domini corpus cum puriſsimum, nec alicuius peccati perceptibile ſit, in azymi ſacrificio conficitur. ac vt fermentatum per fermentum in panem conuertitur, & ſubſtantiam craſſiorem ſubit: ſic & Domini corpus per humanæ carnis conſperſionem in vnam diuinitatis & humanitatis perſonam per fermentum indicatur. Itaque per fermentum, & azymum omni remota dubitatione Domini corpus conficitur: & apud credentes ſalutaris fit communio.

SB-

SECTIO IX.

ECce ſecũdæ iam accuſationi veſtræ bene reſpondimus, oſtendimuſq; quod imperite nos criminamini: & ſiniſtre œcumenicã traducitis ſynodũ, quæ æque in azymo, & fermento dominicum corpus confici credit, cum vnum ſit Domini corpus, non in duo diſtractum, vt vos qui ſynodum non ſequimini, nolentes volentes, quamuis non ſcripto, ſed negando quæ dicimus, concluditis, & ideo ne in hæreſis lapſum incidatis, non effugitis. Nam Chriſtus dicit nunquam ſuam errare eccleſiam, quia ſe ſemper cum ea manſurum pollicitus eſt. Si ergo verus eſt Chriſtus, & promiſſionem ſuam veram eſſe oportet: Matth.20. ita enim dixit, ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi: noſque ita credimus, eum cum eccleſia ſua ſemper eſſe permanſurum, nec eam derelicturum vnquam. Si vero ſecundum vos cum ea ſe ſemper manſurũ pollicitus eſt, ſed dereliquit illam & errare permiſit, ex neceſſitate mendax eſt. Si vero mendax, Deus non eſt. Videte in quam abſurditatẽ incidiſtis, Chriſtum vocando mendacem: nam hoc omnem iniquitatem & blaſphemiam ſuperat. ſed cum ea fuit, & eſt, & erit, & manebit in ſæcula, quamuis diſrũpantur, qui contra, quam Eccleſia ſentit, ſentiunt, & faciunt: nos vero eam ſequimur, & obſeruamus, perinde, ac impoſſibile ſit vt ea errorem prædicet, ſed magis veritatem, & rectam fidem: cum ea ſecum habeat ſponſum ſuum Chriſtum. Cum ergo illi ſubijcimur, intra

ſalutis arcam poſiti ſumus: per quam ex hac ſtulta vita in æternam, ac beatã reuertemur. Habetis igitur qantũ ſatis eſt orthodoxi ad ea quę dicta ſunt, reſponſionẽ: in his manete: nihil enim in ijs reperitur, niſi ea, quæ luminaria Eccleſiæ iubent: neque ijs, qui litigandi, & contendendi vitio loquuntur, ac ſcribunt, veſtigijs inhæreatis vnquam, aut aſſentiamini: quia nõ diuino permoti zelo id agunt: ſed vt ſimpliciores tantum decipiant, ac perdant, vt ipſi vna cum illis in impietatis precipitium delabantur.

Epilogus.

Finis ſecundi Capitis.

TERTII CAPITIS, QVOD IN DECRETO SYNODI CONTINETVR DEMONSTRATIO.

Id eſt animas eorum, qui in pœnitentia moriuntur poſt mortem purgari.

SECTIO I.

TEMPVS igitur eſt de tertio etiam capite, quod in decreto continetur,
1. pertractandi. Sed qualenam id eſt? animarum poſt mortẽ purgatio; quod apud Græcos catharterion, apud Latinos verò purgatorium dicitur. Cuius tenor ex diuino & ſacro decreto hic eſt. Præterea decernimus, ſi vere pænitentes in dei caritate deceſſerint, antequam dignis pœnitentię fructibus de cõmiſſis ſimul, & omiſsis ſatisfecerint; eorum animas purgatorijs pænis poſt mortem purgari. Et ut a pœnis huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ á fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueuerunt ſecundũ eccleſiæ inſtituta. Id vſquequaque abnegant ſchiſmaticorũ ſectatores, hæc omnino non percipiendo, neque quid dehac re ſentiant doctores, deſperatione & falſa perſuaſione ſe oblectantes, & in ignoratione verſantes. At

neque in diſceptationẽ venire volunt; vel malitia vel odio aduerſus Latinos permoti, vel quia ni hil profectò habent quod effatu ſit dignum. Sed inania quędã, & futilia nihilque ſanũ continentia ſępenumero nobis obiiciunt. quæ tanquã frigida quidem, neque cohęrentia penitus auerſamur. Nam ſi quæ ipſi afferunt in mediũ protulerimus, ridicula iis qui mẽtis ſunt compotes videbuntur, iccirco nolumus ea prouulgare, noſtra enim gente prognati ſunt, & eiuſdem ordinis cuius nos ſumus. Agedum videamus quam reſponſionem huic capiti afferamus: & eã quã decet medelam adhibeamus. Primumque diuinum & maximum Damaſcenum Ioannem in medium producamus, deinde & reliquũ doctorũ cœtũ, qui ab oriente effulſerunt, ſecumq; conſentiunt ſiſtemus. Is enim beatus vir hoc idem ipſum, quod ſacrę ſynodo rebellantes negant, & reſpiciunt, ad diſquirendum proponens in libro de myſtica mortuorum conſideratione, liquido declarauit, quaſi de hoc quidam eo tempore (ut uidetur) ambigerent: orationeque integra conſcripta, eorum effrenata obſtruxit ora. Quod ſi quis bona fide quę ibi continẽtur perlegerit, quantum ſatis eſt admirabitur; nec amplius quęſtionem in dubium reuocabit. Cæterum antequã doctiſſima huius verba & teſtimonia proferre incipiamus, orationem noſtram tanquã in iudicio diuidamus; & ijs qui vero ſtudio ducuntur; proponamus, ordine in recenſendis teſtimonijs ſeruato, quæ ille diuinus vir, curſim expoſuit; dictum id in memoriam redigendo, quod puer id quod multoties latuit adultos adinuenit: & quod ſapientes præterijt

idiotę occurrit, quodque doctoribus compertũ non eſt, eius diſcipuli meminerunt. verum id nos dicere non audemus. Sed quaſi racemum poſt vindemiam derelictum; & ſpicam poſt meſſem, præ nimia copia neglectam, & reliquos fructus, vt vno verbo dicam, poſt illos perceptos obliuioni traditos coaceruantes, ita eos qui dignati fuerint excipiemus, Chriſto Ieſu opitulante & orationẽ noſtram apertis demonſtrationibus approbante. In tres igitur generales partes, ſiue claſſes defunctos omnes abire decernimus: quod & egregie comprobabimus: non enim aliter dicere fas eſt. Vnam & primam diuinorum & ſanctorum virorum cœtum Apoſtolos ſcilicet, martyres, hierarchas, athletas Dei ſanctos & iuſtos qui nulla penitus poſt baptiſmum macula peccatorum vitam reſperſerunt: ſed in caſtimonia & temperantia magis ſe exercuerunt, curaruntq;, vt ſua corpora tanquã domos à ſpiritibus mundas efficerent: qui hunc viſibilem mundum odio habuerunt: & cœleſtia tantum concupierunt: quibus rebus locum quietis receperunt, quem ſibi antea compararunt. Si vero poſt baptiſmum aliquã peccati labem contraxerunt, eadem ipſa vel dum adhuc viuerent, vel poſt depoſitum corpus mundatos, in cœleſtem patriam aſſumi, ſecũdum d uinum & ſacrum ſynodi decretum, eos etiam addimus, qui ante baptiſmũ ſuarum virtutum beneficio ſeruati ſunt, primos Patres, Prophetas, Patriarchas & iuſtos, quos ſuo aduentu Chriſtus ab inferni vinculis liberatos in cælum deduxit, & vt eo fruerentur dignos effecit. Secundam vero mediorum, ſiue illorum qui

pœni-

pœnitẽtes deceſſerint, ac in confeſsione, & cordis contritione ſpiritum emiſerunt: ſed ſublata ijs facultate ſatisfaciendi pro peccatis, vel omiſſis ipſorum ob repentinam (vt fit) & momentaneam demigrationem: hanc in purgatorio eſſe dicimus, quodque ij non potuerunt in vita perficere, pro his ſuperſtites ad redemptionem opẽ ferunt, ſecundum illius dictum, ſi forte quid proſit tibi: idque ſanctarum precum beneficio, eleemoſynis, ſacrificijs, alijſque pijs operibus, vt in diuino, & ſacro decreto optime ſcriptum eſt. Tertiam & vltimam conſtituimus eorum, qui in mortalibus peccatis ex hac vita migrauerũt, nullumque ſibi pœnitentiæ præſidium dum viuerent reliquerunt, quorum animas ad inferos ſtatim deſcendere, pœnis tamen diſparibus plectendas ſacrum innuit decretum. Cæterum de primi ordinis ſtatu, quæ eorum qui liberantur claſsis eſt quæ & iuſtorum fruitio eſſe dicitur, reſponſionẽ reperies in quarto decreti capite, de quo nos antea diſputaturos eſſe polliciti ſumus, peculiarem hac de re tractatũ facturi: propterea multis verbis hic non eſt opus: quippe qui eo loco Deo adiuuante reſpondebimus.

SECTIO II.

PRoximum, vt hic de ſecunda, & tertia claſſe diſſeramus: at de tertia nulla nobis eſt cura ſuſcipienda: quoniam neq, Eccleſia: neq; ſancti aliquam de ijs qui ad eandem pertinent claſſem fieri commemorationẽ permittunt: eoſque omnino damnatos eſſe ſentiunt, veluti deſperatos & abſq;

abſq; pœnitentia hinc ſublatos, de his enim non oportet nos eſſe ſollicitos, neque laborare, vel deprecari, vel ſacrificia offerre, vel eleemoſynas exhibere, vel alia quæ pro ijs qui fideliter obdormierunt, feruidiſq; cum lachrymis pœnitentiam egerunt, conſtituta ſunt; quoniam in deſperatione, nō autem in pœnitentia hinc demigrarũt. Ac veluti pro prima claſſe, quæ in paradiſo cum Chriſto eſt, non oportet pro eorum peccatis tollendis, ſacrificia offerre, cum in hoc ſæculo ſatisfecerint, & nunc in delitiis ineffabilium bonorum verſentur: ſic neque pro dimittẽdis peccatis eorum, qui in cruciatibus inferni degunt licet ſacrificare. At id noui iſti Theologi non concedunt: quippe qui nec ſanctos in regno cęlorum eſſe volunt, nec in cruciatu peccatores. Nobis autem etſi propoſitum non eſt de his hoc loco differere, ſed de purgatorio tantum, quod eſt tertium decreti caput: tamen ne videatur deeſſe nobis reſpondendi facultas, etiam de his pauca quædã adiungemus: animabus enim quæ hinc ſine fructu pœnitentiæ decedunt, nulla poſt mortem vtilitas accedit: Nam & Propheta id innuens dicebat: In inferno autem quis confitebitur tibi? Et rurſus: non eſt pœnitentia poſt mortem, ſacer dicit Epiphanius, mortem appellans plenam iniuſtorum damnationẽ, vt in exemplo diuitis, qui in igne torretur, oſtenditur, ſtillam aquæ petentis nec impetrantis, ſtillam videlicet pœnitentiæ poſtulãtis, nec inuenientis. Idq; merito, hyeme miſericordiam non ſeminauit, venit æſtas, nec meſſem fecit, hyemem hic intellige præſentẽ vitam peccatis implicitam, meſſem Pſal. 66.

vero futuram, atq; operum retributionem. Hic enim, in hac hyeme, pœnitentia reperitur: ibi æſtas, id eſt, fruitio. Et alibi rurſus Propheta, Clauſit Deus aduerſus eos inquit: apertum autē eſt, eum qui in hac vita non pęnituerit, impoſsibile eſſe illa tranſacta pœnitere: nā dimiſſo conuentu & clauſa thalami ſponſalis ianua, nec pœnitentia valet, nec lachrymæ proſunt: vt in parabola quinque virginum oſtenditur, cum eæ dicerent: Domine, Domine aperi nobis: reſpondit ſponſus Chriſtus, neſcio vos. Egreſſa enim à corpore anima neque flet, neq; poteſt pœnitere, naturæ ſublatis inſtrumentis, per quæ pœnitentia moſtratur. vigilare ante oportet & ad exitum ſe comparare. quia in ea hora, in illo momento, in illo indiuiſibili tempore, quo anima angitur exire de corpore, & vita præſenti (tremendum eſt enim tempus illud, & certamen maximum, & mercatura nō vili precio æſtimanda) cauendum eſt ne dum exit anima, in his humilibus & temporarijs rebus deprehendatur implicita. Nam ſi non idonea ſatisfactione adhibita, vera cōfeſſione & cordis contritione deceſſerit: ſed vitam tantū præſentem in memoria retinens, caducas has res, theſaurum ſtudio quæſitum, vxorē ſimul & liberos, nec his modū imponens, ſed ea continue animo reuoluens & meditans, infernus quàm primum abripit eam, & tenebræ caliginoſæ, & tortoribus traditur, atque ignis eam comburit. Teſtificabitur id Eccleſiæ præſes Gregorius dialogus in libro dialogorum capite, quo Petrus eius Archidiaconus cum ipſo ſermonem habet. Inquiſitioni meæ ſufficienter iam video

L.4.dial.

ſatis-

ſatisfactum. Sed hoc eſt adhuc quod quæſtione animum pulſat: quia cum ſuperius dictũ ſit, eſſe iam ſanctorum animas in cœlo: reſtat proculdubio, vt iniquorum quoque animæ non niſi in inferno credãtur. Et quid hac de re veritas habeat ignoro, nam humana æſtimatio non habet peccatorum animas ante iudicium poſſe cruciari. Gregorius. Si eſſe ſanctorum animas in cœlo ſacri eloquij ſatisfactione credidiſti, oportet vt per omnia eſſe credas, & iniquorũ animas in inferno quia ex retributione æternæ iuſtitiæ, ex qua iuſti iam gloriantur, neceſſe eſt per omnia vt & iniuſti crucientur, nã ſicut electos beatitudo lætificat, ita credi neceſſe eſt, quod à die exitus ſui ignis reprobos exurat. Audis malorũ, ſeu peccatorũ,& impęnitentiũ animas, à quo die hinc deceſſerint, igni comburi? Clarũ eſt igitur ijs qui cõtendendi vitio non laborant; quod veluti ſanctos poſt obitum, cœlorũ excipit regnum, ſic & deſperatos pro domicilio infernus manet, vbi plectuntur extremum diem expectantes, vt poſtea induti corporibus æternas pœnas recipiant. id etiam mecum teſtificabitur Maximus ad cubiculariũ ſcribens, inquit enim. Quis ô dilecte noſtrum, qui peccatorum ſordibus ſit inquinatus, ſanctorum Angelorum inſpectionem nõ reformidet? à quibus in exitu vitæ cõſtitutus ex diuino iudicio per vim corpore pellitur cum indignatione, & inuitus. quis commaculatam ſuam ſentiens conſcientiam, ſæuum & immanem malorum dæmonum occurſum non timeat, eorum vnoquoque poſt obitum in aere ad ſe inceſſanter miſerã trahente animam: ſcelerumq; ſuorum conuictus futurorũ Maximi.

bonorum miſerabilem ſpei deſperationem? poſt ſubſecutũ verò in aere cum ſpiritibus prauitatis iudiciũ & villicatum, deſcenſus in infernum eum manet, & ibidem domicilium & commoratio: vbi profundæ tenebræ, & ſilentium profundiſsimum: nullo alio cibo ſe alentes eo damnatæ animæ, quàm acribus gemitibus, ſuſpirijs, & amariſsimis lachrymis, & ob imminẽtia mala mœſtitia: nil aliud ſemper expectantes quàm eam, quæ iuſtum iudicium ſequitur iuſtam retributionem. Hanc perpetuam triſtitiam & dolorẽ creat illis, reſurrectionis expectatio, tremenda Chriſti aduentus dies, horribilis exhibitio & præſentatio, & anteactæ vitæ examen, per quam hi qui ad dexteram Chriſti conſtituti ſunt, arcanorum bonorum promiſsionem recipient, illi ad ſiniſtrã locati ignem æternum ſortientur, ac tenebras exteriores, & vigilem vermem, & ſtridorem dentium, & dedecus ſempiternum. Audis ex ſacro doctore hoc, quod poſt peractum in aere, cum ſpiritibus prauitatis iudicium & villicationem, deſcenſus in infernum manet peccatores? quomodo his tremendis verbis fidem non adhibes? nam qui plecti peccatores non vult, neque Iudam nunc puniri permittet: ſed hoc nullatenus verum eſt, nec vllo vnquam modo. Ecce liquido oſtenſum eſt, quod qui impœnitentes decedunt, ad pœnã rapiuntur expectantes, vt poſt induti corporibus in vtroque ſimul plectantur, quo tempore perfecta proprie dicitur, & eſt ſine fine punitio, non opus eſt igitur hæc vlterius perſequi, quippe cum ſatis de his dictum ſit. Quod ſi his aduerſarius non acquieſcet, nec ſi

multo

multo plura adiunxeris acquieſcet. Itaq; de his dictum eſt ſufficienter, nec oportet vlterius progredi. reſtat igitur vt pro tertia claſſe, de qua nobis propoſitum eſt dicere, preces offerantur, & pia opera exhibeantur: nam qui in ea locati ſunt, hi poſt mortem purgantur: eaque eſt animarum purgatio, quam nos demonſtrare contendimus. In ea igitur tremenda demigrationis hora, in qua anima ſeparatur á corpore, & naturale vinculum ſic Deo volente diſcinditur, animæ quæ in vera pœnitentia repertæ fuerint: cũ liberationẽ à peccatis, quæ ſcilicet corporibus indutæ perpetrauerũt, fecerint vt oportet, neq; huius ſæculi quicquam omnino, vel curauerint, vel cogitauerint: ſed in vniuerſum eo tantũ modo, quo abituræ ſunt, totã mentem direxerint, præſentia omnia detrimenta putantes, vt ſolum eum quẽ deſiderant ſponſum lucretur per pœnitentiam, tremendoq; iudici in nubibus occurrant, hæ maximũ poſt mortẽ iuuamentũ percipiunt: cũ enim in pœnitentia repertæ fuerint, in pœnitentia quoq; iudicantur: quemadmodũ ea quæ in deſperatione repertæ fuerint cõdemnantur. Et hæ comminationes ſunt, quas à iudice audimus: Vbi inuenero te, ibi & iudicabo te.

SECTIO III.

Reliquum eſt in præſentia teſtimonia vos audire, quę antea polliciti ſumus. Primuſq; prodeat antedictus diuinus & ſacer Ioannes magnus orientis oculus, qui a Damaſco illuxit. Is enim in ea oratione, quã conſcripſit de his, qui

Damaſc.

in fide

in fide obdormierunt, cuius titulus eſt, qua ratione ſacrificia & bona opera, quę pro iis ſuſcepta ſunt, ipſis opitulantur, cuius orationis initiũ eſt. Eſcæ ſuaues, poſt alia multa hæc etiã dicit. Quod Saluatoris diſcipuli & diuini apoſtoli, qui myſteriorũ verbi participes, atque oculati teſtes fuere, qui mundi orbem dum uiuerent peragrarunt, in tremendis, intemeratis, & viuificantibus myſteriis, commemoratione͂ fieri de his, qui fideles, obdormiere ſanxerunt. quod etiam firmiter & abſque vlla controuerſia tenet a finibus vſque ad fines, Chriſti Dei Apoſtolica & catholica eccleſia ab eo tempore in pręſens, & vſque in finem mundi non ſine ratione, neque ſtulte, neque temere, neque forte fortuna id decernentes. Nam nihil quod ſtultitiam ſaperet, admiſit Chriſtianorum inerrans religio, & in ſæculum inconcuſſe tenuit: immo vero cuncta vtilia Deoque grata, & valde conducibilia ad ſalute͂. Poſt hunc
Dionyſii. magnus in diuinis, & ſublimis Dionyſius, & ipſe in myſtica de mortuis conſideratione hæc ait. nõ enim diuinus ſacrorum præſes, diuinæ iuſtificationis miniſter, petijſſet quæ deo præcipue non eſſent accepta: & quæ ſe daturum diuinitus promiſiſſet. Ideoq; profanis, ideſt iis qui illuminati nõ ſunt mortuis, hæc non precatur. Et rurſus.
Eiuſde͂. Ergo diuinus ſacrorũ præſes quæ deo grata ſunt petit, & quæ omnino donaturus eſt. Et iterũ cum diuinam bonitatem precamur, peccata defuncto condonari petimus, quæ ob humanam imbecillitatem admiſſa ſunt. In regioneque viuentiũ eum collocari, in ſinu Abraham, Iſaac, & Iacob, in quo loco abeſt, mæror, triſtitia, & gemitus: cũ
diui-

diuina potentia ob ſuam bonitatem contemnat maculas ab imbecillitate humana prouenientes. Quoniam nemo, vt ſacræ literæ docent, mundus à ſordibus. Vides tu qui contradicis quo pacto confirmat, prodeſſe preces pro his ſuſceptas, qui fideles mortui ſunt? Gregorius deinde theologus cognomine, diuinum eloquentiæ flumen, in funebri in fratrem Cæſarium ſermone de matre ſua: Auditum eſt, inquit nuncium dignum auribus omnium, ſe filio in funere omnem eius ſubſtantiã pro eo dono dare: qua ſancta & ſpecioſa pollicitatione omnis mœror ex animo eius ſublatus eſt;& paucis interiectis, quæ ad nos pertinebant tãlia ſunt: Partim namque radidimus, partimque trademus annuos honores, & commemorationes adhibendo. Vides quomodo hoc magnum eccleſiæ lumen affirmat, ſpecioſas & ſanctas oblationes appellando, quæ pro his qui obdormierunt ſuſcipiuntur, comprobatq; anniuerſarias commemorationes? Vbi eſt miſerorũ hominum nefaria ſynagogã? quę de medio tollere conãtur ea quæ doctores, & eccleſiæ lumina conſcripſerunt, multo labore & ſtudio adhibito a ſanctis apoſtolis hæc colligendo. Sed praua ſchiſmaticorum, quorundam ſtultorũ, leuiũ, indoctorum, & obſcurorũ ſynagoga, qui omnes noſtras inſulas confuderunt, & perturbarunt, omitti debere commemorationes pro fidelibus defunctis prædicant, nullam q; ſanctorũ memoriã ac ſacrificia, cõuentusue ſacros & dies feſtos celebrari, aut cũ pijs ſacerdotibus pſallere oportere: ſed diſiungi mutuo; & tanquã a ſerpentũ facie refugere. Sed ad id ipſorũ dedecus & con-

Iob. 15.

Gregorij.

Chryſoſt. futatione rę & cognomine aureus Ioannes accedat, paupertatis amator, & pænitentiæ dux ac magiſter, qui in expoſitione ſua diuina ad Philippenſes, & Galatas, ſic inquit. Si enim Greci vna cum mortuis cremant quæ ſua fuerunt, quanto magis fidelē oportet vna cūm fideli ſua conſociare? Non vt ea quemadmodum iſta in cinerem conuertantur, ſed vt maiore gloria cumules illū. Et ſi fuerit peccator defunctus, vt eā ſoluas a peccatis; ſin iuſtus, vt additamentū fiat mercedis & retributionis. Et in alio ſermone. *Eiuſdem.* Iterum excogitemus, inquit, quomodo mortuis proſimus, preſtemus his auxiliū quod valeamus, eleemoſynas dico & oblationes; quæ quidem res ipſis vtilitatem, magnum lucrum & commodum affert, non enim temere & fortuito hæc inſtituta ſunt, & Dei eccleſiæ a ſuis ſapientiſſimis diſcipulis per manus tradita: vt ſacerdos in tremendis myſterijs pro fidelibus mortuis preces effundat. nam bene ipſis cognitum eſt, magnū inde lucrū, & commodum comparari. *Hæc ſūpta ex l. 8. c. 41 apoſt. cōſt.* Audis aureum animo & lingua diuum dico Ioannem, quod ſi impij pro impijs faciunt, quanto magis nos fideles pro fidelibus efficere debemus? non ad perditionem hæc veluti illa; ſed vt maiorem mortuo gloriam conciliemus; ac ſi peccator eſt, eius peccata purgamus, & a vinculis ſoluimus, & è tenebris educimus, a luctu & gemitu inferni redimimus. Si vero iuſtus, non eum a vinculis ſoluimus, nec eius peccata purgamus; ſed gloriæ additamentū adhibemus: & illis magna commoda & vtilitates afferimus. Vbi ſunt qui animarum poſt mortem purgationem non inueniri dicunt? ecce Chryſo-

ſtomus dicit, nec poteſt ei contradici. Sed ſapientiſſimus iterũ Nyſſæorum epiſcopus, veluti cũ his verbis decertans ait. nihil inconſulto, neq; abſque emolumento à Chriſti præconibus & diſcipulis traditum eſt; ſed res plena vtilitatis eſt, Deoque accepta, commemoratio videlicet, quę habetur in diuino & admirabili ſacrificio pro his qui in fide obdormierunt. Audis patrẽ hũc, quod nihil inconſulto, ſed omni cum animaduerſione, & ex traditione ſanctorum Apoſtolorum agit eccleſia, quodque in diuinis officijs de fidelibus mortuis commemorationem facere eſt vtile admodum, ac Deo gratum: vult enim omnium ſalutem animarum, & bonorum, amator & dilector & miſericors Deus. nam quod dicit propheta quod vnicuique reddet ſecundũ opera eius, & metet quiſque quod ſeminauit, & quæ ſequuntur, de aduentu omnino conditoris, de eo tremendo iudicio dictũ eſt, & de huius mundi conſummatione: quia tunc auxilij tempus præterijt, & omnis aduocatio inutilis: nam dimiſſo conuẽtu tollitur negociationis commerciũ. Vbi tunc pauperes? ubi ſacrificia? vbi pſalmodiæ? vbi bona opera? idcirco ante illud tempus mutuo nobis opitulemur, & Chriſto deo, fratrum, hominum, & animarum amatori fraternæ caritatis officia præſtemus, nã libenter admodum recipit, cupitque vt petamus vt noſtri amans Dominus. is vero veluti dator munificus exhibebit, quæ pro alterius ſalute poſtulantur; eoque tempore pleniſſime flectitur, non ſolum quando quis de ſua anima ſollicitus eſt, verũ etiam quando pro proximi anima omni ſtudio laborat.

Nyſſæi Gregorij.

SECTIO IV.

QVid autem & hiſtoria quæ de Macario narratur oſtendit, quando aridam caluariam percontatus eſt, an ſit ſenſus mortuis, cum pro ijs oramus, nonne reſpondit aridum os, magnũ leuamen & requiem ſentire, quando pro ijs fit cõmemoratio? Præterea in vitis patrum vna cũ alijs multis & hoc inueni. Cum quidã ex his diuinis hominibus, diſcipulum haberet negligentius viuentem, & in extremo vitæ in eadem inertia deprehenſum, miſericors & animarũ amator Deus, multis cum lachrymis petente ſene, tanquam diuitem illum, de quo Lazari refert hiſtoria, cum oſtendit, qui in igne ceruice tenus tenebatur. Sed cum is vehementius inſtaret, & cum lachrymis Deum obſecraret, vſque ad cinctum rurſus oſtendit: deinde iterum preces precibus addendo & impenſius augendo, penitus liberum & ab igne ſolutũ per viſionem ſeni commonſtrauit, nam propter negligentiæ peccatum plectebatur: idcirco id facile expiari poteſt. At quis ordine poterit harum rerum teſtimonia recenſere? quę in ſanctorum vitis continentur, diuinas dico reuelationes, quæ liquido comprobãt mortuis admodum prodeſſe oblatas pro ijs preces, ſacrificia, & eleemoſynas, nihil enim deperit eorum, quæ Deo mutuo dantur, ſed magno cum fœnore nobis retribuuntur; nunc igitur eſt tempus auxilij præſtandi, nunc etiam ſanctos nobiſcum habęmus, qui vna legatione funguntur pro mortuis, ac pro ijs deprecantur: nam de-

Ex vitis ſanctorũ Patrum.

futu-

ſuturo non datur legatio; quando conuentus dimittetur, & omnis ſubſidij ſpes tolletur. nunc tempus negociationis & commercij; tempus laboris & pœnitentiæ. Et beatus qui emollitus nō eſt, ſpe delinitus, & precibus: beatior qui pro ſe & proximo ſuo decertauerit; id enim magis oblectat miſericordem Dominum & lætificat, feſtinare ſcilicet vnumquemque ad ſubſidium proximo ferendũ: hoc namque expetit miſericors & vult, vt mutuo beneficia dum viuimus, & poſt mortẽ præſtemus. Ad hæc per ſanctos Apoſtolos incruentum ſacrificiũ pro mortuis nobis tradidit, tertias, & nonas & quadrageſimas, anniuerſarias commemorationes, & ſacra, quæ abſq; controuerſia catholica & Apoſtolica Eccleſia, eiusq; in Deo congregatus & religioſiſſimus populus tenet inconcuſſa & firma. Solum ſchiſmaticorum ſectatores, eorumq; nefarium concilium hæc non recipiunt; idcirco ea ſuſtulerunt & decreuerunt ne conuentus agerentur, nec preces pro defunctis afferrentur, ac ſi omnis labor fruſtra poſt mortem iuſumeretur. At de his quidem ſatis: quoniam oportet & aliarum rerum ad fidelium ædificationem mentionem facere, in ignominiam vero eorum qui non recipiunt animarum poſt mortem purgationem & ſuffragia. Magnus igitur & vehemẽs Athanaſius in oratione elegantiſſima in eos qui obdormierunt, hæc inquit: Licet is qui religioſe vita functus eſt, poſitus in cœlo fuerit, ne reſpuas cereos & oleum Deum deprecando, ad illius ſepulchrum accendere: Quipe cum Deus hæc recipiat, quaſi ex eo magna accedat retributio: quia oleum & ce- *Athanaſij*

rā eſt holocauſtum, incruentum vero ſacrificiū, propitiatio: benefacere pauperibus, eſt additamentum omnis probæ retributionis. Audis holocauſtum & propitiationē, & quodcunq; aliud bonum pro defunctis ſalutare euadere adhibitis à nobis precibus? Rurſus aurea lingua & aurea
Chryſoſt. verba fundens Ioannes: Niſi, inquit, ante prouidiſti in vita ea quæ ad animam pertinent ordinare, quamquam in exitu vitæ conſtitutus, iubet tamen hæredibus tuis, vt tua ad te tranſmittant, & tibi opitulentur bonis operibus adhibitis, eleemoſynis dico & oblationibus, vt his tibi redemptionem concilies: nam is ea recipit & vtilia ſunt. Intellexiſti aurea verba quid ſonent, quod ſi non ante prouidiſti dum viueres Deo reconciliari, & per pœnitentiam ſatisfacere, & bonorū operum beneficio purgari, & cœleſtis omnino euadere, quamquam in exitu vitæ conſtitutus, iube tuis vt pro te ſacrificia offerant, oblationes & eleemoſynas, quæ tibi proderunt: nam ea Deo valde accepta ſunt. Si ergo recipienda quæ pro mortuis offeruntur: ergo & vtilia? quia nemo dicere audebit; inutile eſſe quod Deo ac-
Chryſoſt. ceptum eſt. Et idem rurſus: Scribe, inquit, in tuis tabulis vna cum liberis & cognatis cohæredē etiam Dominum: contineatur in teſtamento iudicis nomen, nec pauperes obliuioni tradas: nā ego pro his ero fideiuſſor. Sed quam vim habent hæc omnia, ſi ſubſidium poſt obitum animabus non remanet, vt vos arbitramini? qua nam de cauſa hęc tradiderūt ſancti? num decepti ſunt? at non ita licet inſanire, vt id dicamus, imo valde proſunt, Deoq; grata & accepta ſunt. Vult enim

ſal-

ſaluos omnes fieri; omniũq; ſalutem expetit, & omni ratione commode prouidet; quotidie excitat ab omni parte aliquos, qui illis auxilium afferant. At quis ex aduerſarijs ea audiendo admodum exultans, & ſupercilium attollens dicet, hoc ſuppoſito quod omnes expientur poſt mortẽ, omnes ergo ſaluabũtur, & nemo fruſtrabitur; & ſi nemo ſanctus dum viueret extitit, ergo ſaluatur poſt obitũ beneficio eius, quod purgatio appellatur. Obiectio.

Solutio. Recte id quidẽ, & vtinã vere id dicere valeremus, hoc ſitit & exoptat hominũ, animarũ & bonorũ amator Deus; & in hoc ſe præcipue oblectat, & lætatur, ne quis munerbus ſuis fruſtretur. Num in mundum venit vt cœleſtes ſaluaret intelligẽtias? & ex ſemper virgine Deiq; genitrice Maria incorruptibili carne ſuſcepta mortalis voluit eſſe, mortemque guſtare? Num propter ipſas præmia, & coronas parauit? Num Angelis dicit: Venite benedicti patris mei, hæredes eſtote cœleſtis regni quod pro vobis paratum eſt? neutiquam id nullo pacto: nemo reperietur tam ſtultus vt id dicat, ſed propter hominem fecit omnia, & idcirco vult omnes homines ſaluos fieri. Quis enim ex nobis eſt qui prandio inſtructo, & conuocatis amicis nolit omnes accedere, ac ſuis frui bonis? vel cur laborẽ ſucepit tã magnifici apparatus niſi propter amicos? ſed ſi non omnes, vel aliquis tantum aduenerit, vehementer hoſpes iraſcitur. Si hæc in nobis vſu veniunt, multo magis in Deo optimo maximo, miſericordiæ pleno, diuitiarumque profuſo datori ac pientiſſimo, qui vult omnes ſaluos fieri, & ſua diuina frui lætitia & voluptate, vnuſquiſque animaduertat,

tat, quod non pro omnibus mortuis hæc fieri dicimus; vt ſæpe dictum eſt, & nunc exactius dicimus; quod pro ſanctis non opus eſt, pro deſperatis damnatis inutile, ſequitur vt pro ijs qui nō ante ſatisfecerint: vt omnibus euenit, qui cōficienda virtute exiguā fermenti portionem obtinent; nec ante prnuident ex eo panem conficere; volentes quidem, ſed non valentes id perficere, vel inertia, vel ignauia ducti, vel propter de die in diem procraſtinationem, & præter ſpem de medio ſublati, horum nō obliuiſcetur iuſtus iudex, & Domnus: ſed in eorum opem affines poſt mortem ſuſcitabit, eorumq; mētes diriget, & corda trahet, & animum inflectet, vt ſubſidiū & auxilium huic afferant, ac feſtinabunt Deo inſtigante & tangente corda eorū, & adimplebūt, quæ à defuncto omiſſa ſunt, vt multis vſu venit.

SECTIO V.

Traianus Theophil. Impator. HViuſce rei teſtis Traianus Imperator, & imaginum oppugnator Theophilus, quorum alter beati Gregorij dialogi papę; alter diuinorum & ſanctorum viuorum, & Auguſtæ ſeruatus eſt precibus: nūquā enim hi ſalutē fuiſſent cōſecuti, niſi & aliqua ipſis virtus ineſſet, quam Dei iuſtitia noluit intercidere. vel ſi non virtus, at ſaltim confeſſio. Neque enim aut ſanctorum virorum preces, aut Auguſtæ ſtudiū pro Theophilo valuiſſent, niſi prius ille ſuum peccatum eſſet confeſſus, ſanctaſque imagines colere & honorari iuſtum eſſe aſſeruiſſet: quoniā is valde virtute illuſtris extitit, ſed cum in hæreſim delapſus

pſus

pſus eſſet eorum, qui imagines oppugnabant, vt de eo conſcripta docet hiſtoria, os eius admodum diductum eſt, ita vt viſcera conſpicerentur. poſt cum ipſa re venerabilium imaginum adorationem ſanctam eſſe comprobaſſet, arreptã ex ſinu cuiuſdam eorum qui aderant cum torque imaginem reuerenter oſculabatur; pauloque poſt ad tribunal inde raptus eſt: pro quo cum aſſidue preces a ſanctis ijs viris, & a regina effunderentur, ei venia data eſt. Nam Theophilum in ſomnis regina conſpexit vinctum tractumque ab innumerabili præcedentium & ſubſequentium multitudine. ante illum ferebantur diuerſa inſtrumentorum genera ad torquendum accommodata. Ipſaque ſibi videbatur eos ſequi, qui ad pœnam adducebant, quouſque ad conſpectum terribilis iudicis peruenerunt; Theophilumque ante ipſũ ſtatuerunt; prouoluta igitur ad iudicis illius tremendi pedes, enixe pro eo multis cum lacrymis Auguſta pro viro ſuo deprecabatur; ad quam terribilis ille iudex dixit; mulier magna eſt fides tua: propter te ſacerdotumque meorum preces coniugi tuo do veniã: tunc miniſtris ſuis dixit, ſoluite eum, vxorique eius tradite. Similiter, & ſacer patriacha õnium hæreticorum, Theophilique ipſius adnotatis & ſcriptis nominibus, hęc eadem ſub ſacra menſa collocauit. eademque nocte qua regina viſionem aſpexit, vidit, & ipſe diuinum angelum magnum templum ingredientem, qui dixit, Epiſcope exauditæ ſunt preces tuæ, & veniam Theophilus impetrauit. Somno ergo experrectus ad ſacram menſam deuenit; ibique cum legeret paulo ante

Vide Zonaram.

con-

conſcriptum libellum inuenit (o dei iudicia) Theophili nomen abolitum. Ex hoc igitur loco propoſitum de purgatorio dogma aperte conuincitur; nam ſi ſanctus extitiſſet, vinctus veluti damnatus non inceſſiſſet. ſi vero penitus deſperatus, & pęnitentię fructu orbatus, veniam non eſſet conſecutus. Itaque mediæ claſſis cum eſſet & pęnitentię beneficio ſibi prędium cōparaſſet diuinorum & ſanctorum virorum precibus auxilium impetrauit. pro deſperatis enim ſi totum mundum tradideris, vt ſæpe dictum eſt, incaſsū laborabis. Huius rei teſtis antedictus ſacer Ioannes Damſcenus in oratione antea commemorata, vbi dicit: Qui vitam flagitioſe traducit, & ſentibus ſemper inuolutam, & ſordium œditate reſperſam, nec ſuam unquā conſcienſciam introſpexit; ſed intrepide ſimul nullo habito diſcrimine voluptatum ſe fœditatibus contaminauerit, omnibus cupiditatibus carnis obſequendo, omnino animę cura deſpecta, nihilq. aliquid quam carneum ſentiens, in iiſque cogitationibus deprehenſus, è vita diſceſſerit, huic nemo manum porrexerit; ſed ita ſecum agetur, vt nec ab vxore, vel liberis, fratribus, cognatis, vel amicis ei omnino ſubueniri poſſit, quod eū in menſura Deus non habeat. Vides quo modo ſāctus hic vir dixit, quod qui pro his deprecatur, inſanit, veluti extra Dei menſuram collocatis? de his ſcriptū eſt non eſt in inferno pęnitentia, & reliqua. de media claſſe; ideſt de his qui ſub pęnitentia moriuntur eſſe ſollicitos, lucroſa res eſt admodum, & plane fructuoſa. Nolimus igitur viuis anſam & prętextum prębere eleemoſynas

Damaſceni.

non exhibendi; ſed poſt obitum reſeruare: quippe cum abſurdum id & profanum, & a diuina lege alienum: ſed præſtantiſſima res Deo grata & in totum acceptabilis, omnem hominem religioſum, Chriſtique amantem eſſe: ſeq; ipſum multiplicibus, ac bonis operibus purgare, & omni ab impuritate abſtinere, Dei ſpecioſis præceptis obſecundando: vt cum ad exitũ vitæ deuenerit, cum fiducia Domino dicat, Paratum eſt cor meum: itaque iucunde bonis Angelis inſtigatoribus occurret. At hoc quidẽ pauci faciũt, & minus ſæpe ſecundum verbum Domini, quia pauci, inquit, ſaluantur: id pro cõperto habentes, arduũ eſſe multos ex primo ordine reperiri; neceſſarioq; ſecundũ inducimus ordinẽ, Apoſtolorum & patrum veſtigijs inſiſtentes: quoniam defuncti, Dei bonitate iuuantur, & caritas fraterna augetur, & reſurrectionis ſpes ſtabilitur, & ad ſacras ædes concurſus ardentius augetur, & erga pauperes beneficentia magis extenditur. Vide quotupliciter hæc res proficua eſt & vtilis: & quot modis occaſio recõciliationis inter omnes oboritur. Hoc qui nolunt, neq; amplectuntur, eccleſiaſticum ordinem tollunt, & mortuorum ſacrificia abdicant, & impediunt, quæ non in caſſum à doctoribus excogitata ſunt, ſed abſit vt hoc vnquam fidelium quis credat, vel omnino recipiat. Sed hoc admodum vtile exiſtimantes, ne ceſſemus vnquã fratres pro mortuis commemorationem facere: nam ij magnum leuamen & ſubſidium ſentiunt ex orationibus, precibus, eleemoſynis, alijſque pijs operibus, quæ nobis opem ferentibus præſtantur. De hoc igitur ſacri Pſalm. 56.

&di-

& diuini Apoſtoli in ſuis conſtitutionibus præci-
Lib.8.cõſt. 41. piunt, vbi ſcriptum eſt: Celebrẽtur tertiæ mortuorũ in pſalmis lectionibus atque orationibus; Exod. 34. propter eum qui tertia die reſurrexit, & nonæ in commemorationẽ ſuperſtitum & defunctorũ, & quadrageſimæ, ſecundum veterem formã. Moſe enĩ ita populus fleuit. Et anniuerſaria pro eorũ memoria: & tradatur de eorum facultatibus aliquid pauperibus in cõmemorationem eorum. Hæc de pijs dicimus. Nam de impijs ſi totum orbem tradiderimus, nihil proderit, cui enim viuenti fuit Deus aduerſus, apertum eſt, futurũ ei etiam aduerſum eſſe mortuo, quippe cum non ſit iniquitas apud Deum. Nam iuſtus eſt Dominus & iuſtitias diligit, & ecce homo & opus eius & tu retribues vnicuique ſecundum opera ſua. Audis de ſacris Apoſtolis qua ratione pro mortuis fidelibus ſacrificia, & preces ſanciunt adhiberi? id eſt quod ſæpe diximus, quod pro puro & cõtrito corde in hac vita pœnitentibus; ſed nõ ſecundum præſcriptas leges id perficere valentibus mortuis deprecamur. Pro his Deum placare conamur, & inuocamus, precamurq; aliquid, vnde ipſis alleuatio, & vtilitas accedat, hocq; eſt quod in decreto eius eccleſia purgatoriũ vocat, in quo poſt obitum purgantur animæ, orationibus precibuſque à viuis fidelibus pro eorũ ſemper ſubſidio ſuſceptis. Nam vt id in gratiam ſanctorum vel improborum fiat, nemo ſanę mentis æſtimabit: ſed nec pro Chriſtianis impœnitentibus, idem enim peccatoribus & impœnitentibus Chriſtianis continget, quod ijs eueniet, qui verũ Deum Chriſtum nõ cognouerunt; ijſq;

etiam

etiã multo deterius quam illis: Qui nõ cognouit, dicit Euangeliũ, voluntatem Domini ſui, & fecerit digna plagis, vapulabit paucis: qui autem cognouit voluntatẽ Domini ſui, & non præparauit & nõ fecĩt ſecundũ voluntatem eius, vapulabit multis. Pro his ſi verba ſacrorũ Apoſtolorũ audiſti, dicta ſunt; cum dicunt: hæc de pijs dicimus, ideſt de pœnitentibus, pro impijs vero ſi totum mundum tradideris, nihil profeceris. Hoc idem aſſerit etiã lingua aurea Ioannes. Nemo, inquit, hinc eo digrediens, niſi ſua ſoluerit peccata, quin rationem geſtorum reddat, valebit effugere. Sed quemadmodum de carcere hoc catenati ad tribunal rei ducuntur: ſic & animæ omnes ſi hinc impœnitẽtes deceſſerint varijs peccatorum circundatæ vinculis, & ad tremendum iudiciũ rapiuntur. Aſpicis & hic quomodo hinc imparatæ decedentes animę poſt mortem auxilium ſuſcipere non poſſunt; Sed eo modo quo exeunt, cum peccatorum oneribus ad tremendũ tribunal trahuntur: ſed quæ pœnitentiam ſubierint & feruidis cum lachrymis Deum placauerint abhibitis proijs ſacrificijs & expiationibus, valde iuuantur. Luc. 12. Chryſoſt.

SECTIO VI.

NOn (inquit nouorum ſcurrarum aſſecla) emolumẽti aliquid, vel ſubſidij mortuis accedit. Idcirco eorum commememorationes ocioſas reliquerunt. Si verò aliquid accedit, id diuinæ miſericordiæ inquiunt permittamus. At nos illis reſpondebimus, quid ſignificare quadrageſi- Obiectio

mas

mas volunt, & per ſingula ſabbata commemorationes, oblationes, anniuerſaria, monumenta, & ſacrificia mortuorum. Quanam de cauſa? pro quibus? cur fiunt? ſi pro ſanctis dixeris, falſus eſt ſermo; manifeſta eſt, & parata confutatio. Gregorius dialogus in dialogorum libro ad Petrum, ait: Et tamen luce clarius conſtat, quia perfectorum animæ mox vt huius carnis clauſtra exeunt, in cæleſtis regni ſedibus recipiuntur. Si igitur in cæleſtium ſedibus, & vna cum Chriſto ſunt, pro ijs nō opus eſt oblationes, vel placentas, & pro peccatis ſacrificia offerre Deo. Si verò pro ijs qui in inferno detinentur dixeris; nec id verū eſt, immo nec tu ipſe dices niſi penitus inſanieris. ſi verò non, & diues dum in igne torretur, ſtillam aquæ obtinuiſſet. At hoc nequaquam eſt. quamobrem inuitus, & nolens pro medijs id fieri confiteberis. At pro quibus? pro fidelibus, pro pænitentibus, pro quibus iam ſæpe diximus. Quanam de cauſa, & cur? vt Deum in eorum gratiam places. & quod illi dum viuerent præſtare non potuerunt, tu pro illis adimpleas. Non, inquit aduerſarius, non propter hoc; ſed in gratiam Sacerdotum id inſtitutum eſt; vt & ipſi præſidia vitæ ſibi comparent, oblationes, & eleemoſynas accipiendo. O inſaniam, ô ſtoliditatem, vel vt magis propriè dicam, ô impudentiam, & blaſphemiam, Dei ſponſa immaculata, omnique reprehenſione ſuperior Eccleſia, miſericordis, & veri Dei prædicat errores. Muta fiant doloſa labia, quæ aduerſus Dei loquuntur Eccleſiam. Non enim vt inde ſibi victum pararent Sacerdotes, id Eccleſia conſtituit; nam id cogitatu ſolum impium, ac penitus ſtultū

Lib. 4. c. 25

eſt:

eſt; ſed in vtilitatem mortuorum ſancitum eſt, vt ſæpe diximus, nec pluribus verbis eſt opus, ſi vnum, vel alterum teſtimonium addidero, quæ vltimo loco reſeruaui. Deinde veſtris obiectionibus reſpondebimus, & orationi finem imponemus. Gregorius dialogus Eccleſiæ Dei preces, cuius antea fecimus mentionem, in oratione & libro dialogorum prædicto ſic ait. A te peto beatiſſime Pater quidnã eſſe poterit, quod mortuorum valeat animabus prodeſſe. Greg. Si culpæ poſt mortem inſolubiles non ſunt, multum poterit ſalutaris ſacrificij oblatio animas adiuuare. Audis quod animæ poſt mortem adiuuantur? Oportet igitur ſcire de quibus intelligat. De sãctis nemo mentis compos dicere audebit: at neque de deſperatis. Sequitur vt ijs, qui pænitẽtes moriuntur hæ purgationes, & auxilia proſint. Non enim ſola confeſſio & pænitentia ſufficit, vt ipſum in Regna Cælorum perducat: quemadmodũ indocti quidam, & inſenſati ſæpenumero nobis obijciunt; Sed neceſſe eſt antea ſatisfacere de peccatis opere ſimul, & omiſſione commiſſis. Pænitentia namque, feruidaque confeſſio, occaſio eſt viam inueniendæ ſalutis. Si verò præuentus ex hac vita, & ſeculo deceſſerit, ab æterna damnatione redimitur, quam ſubiiſſet, ſi eum non pænituiſſet. At deliciarum & lætitiæ Paradiſi non fit hæres, niſi ſufficienter ſeipſum purgarit, & dignũ ſe illius hæreditatis oſtenderit. Vnde animarum bonique amator Dominus Deus de omnium ſalute ſollicitus, & omnes fieri ſaluos cupiens, ei quem toto corde ſuorum criminum pænituerit, ſi ſatisfacere præuentus morte nequiuerit, pœnam

Greg. l. 4. c. 15.

pur-

gationis tribuit, vt tẽporario, & purgatorio igne purgatus, à ſempiterno, & ſine ſine igni liberentur. Nec vt à damnatione tantum liberetur, ſed & cæleſtis habitationis capax euadat, ſecundum oraculum, tanquam aurum in fornace. probauit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos. Exemplum purgationis huius tradit ipſe idem Gregorius in eodem loco ad Petrum, eundem ſequendo ſermonem. Dicit enim: Vnde hanc vtilitatem nonnunquam ipſæ defunctorum animæ expetere videntur, quemadmodum prædictus Felix Epiſcopus à quodam vitæ venerabilis presbytero cognouiſſe ſe aſſerit, qui Presbyter vſq; ante biẽniũ vixit, & in Diœceſi Centumcellenſis vrbis habitabat, atque Eccleſia beati Ioannis, quæ in loco quæ dicitur Tauriana ſita eſt, præerat. Idem igitur Presbyter, in eodem loco in quo calidæ aquæ ſunt, quoties neceſſitas corporis exigebat, lauare conſueuerat. Die verò quadam cum eo fuiſſet ingreſſus inuenit quendam incognitum virum, ad ſuum obſequium præparatum, qui ſibi de pedibus calceamenta extraheret, veſtimenta ſuſciperet, & exeunti de thermis ſabana præberet; & omne miniſterium cum magno famulatu perageret. Cumque hoc ſæpius fieret de quadam idẽ Presbyter ad balnea iturus intra ſemetipſum cogitans dixit viro illi, qui mihi ſolet tam ſincere ad lauandum obſequi, ingratus apparere non debeo, ſed aliquid mihi neceſſe eſt ei pro munere portare. Duabus ergo oblationibus ſumptis profectus eſt; qui mox vt peruenit ad locum, hominem inuenit, atque ex more eius obſequio in omnibus vſus eſt. Lauit itaque, & cum iam veſtitus voluiſ-

Sapien. 3

Greg. Papę ex l. 4. dial. c. 29

ſet egredi, quas ſecum oblationes ferebat, obſequenti ſibi viro pro benedictione obtulit, petens vt caritatis gratia ea ſuſciperet; cui ille mærens afflictuſque reſpondit, mihi iſta quare das Pater? iſte panis ſanctus eſt. Ego eum manducare non poſſum. Ego etenim quem vides huius loci, Dominus aliquãdo fui, ſed culpis meis hic poſt mortem condemnatus ſum; ſi autem mihi quid præſtare vis, omnipotenti Deo pro me offer hunc panem; & pro peccatis meis deprecare. Et tunc exauditum te eſſe cognoſce, cum huc ad lauandũ veneris & me non inueneris. Et his dictis diſparuit, & is qui homo eſſe videbatur, euaneſcendo innotuit quia ſpiritus fuit. Idem verò Presbyter hebdomadam continuam ſe pro eo cum lacrymis afflixit; ſalutarem hoſtiam quotidie Deo offerens. Et reuerſus poſtea ad balneum, eum ibi in poſterum non inuenit.

SECTIO VII.

EX his igitur verbis oſtenditur quantum animabus conducat ſacræ hoſtiæ oblatio, quando eam ſpiritus defunctorum à viuentibus petũt; ſigniſque ſignificant, quod per eam à peccatis redimuntur. Vbi nam eſt rudium inſenſatorum, & miſere ſeneſcentium legiſlatio, qui nolunt pro mortuis offerre ſacrificia? ſed his qui in vinculis detinentur, non autem ſacerdotibus exhibere. Quãdo defuncti ſpiritus nulla pro detentis in carcere ſolicitudine diſtinebatur, vt eis eleemoſinæ fierent; ſed vt ſacrificium offerret Deo, à Sacerdote flendo petebat; honeſtum enim eſt &, Deo

acceptum opus, eleemoſynas etiã in eos erogare, & alijs pijs operibus ſtudere; nemo eſt tã ſtultus, qui huic rei aduerſetur. Sed omnibus antecellit miſſæ ſacrificium, quod pro defunctis offertur Deo. Hæc & alia his ſimilia, memoratuque digna exempla in eadem narratione beatus hic Pater, & magiſter adiungit, dum exponit animarum poſt mortem purgationem: quæ propter eorum prolixitatem huic loco non opponuntur, ſed eo lectorem remittimus. Ac ſiquis ſedulo librum perluſtrauerit, ab omni contentionis ſtudio ſe vindicaturum confido. Nam animæ quæ ex hoc mundo minus in ſatisfactione perfectæ diſcedunt, pœnis & igni deſtinantur, non combuſtiuo, ſed purganti; nec ſempiterno, ſed temporario, vt in ea temporaria pœna, & igne illo à ſuis criminibus purgentur, quorum in hoc ſeculo integram ſatisfactionem perſoluere non potuerũt: proſunt autem ipſis, vt à lacrymis & gemitu inferni liberentur, tempuſque abbreuiant, quod ibi manere debuerant ſecundum menſuram peccatorum, ſacrificia, & alia bona piaque opera; quæ pro ipſis ſuſcipiuntur, ſecundum diuinum, & ſacrum decretum. Ac veluti ſi quis per menſes ſex, aut annum ad carcerem damnaretur, poteſt iudex neceſſariorum precibus permotus, tempus contrahere, de carcere educere; & libertatem abeundi concedere: Sic & animæ quorũdam ob propriam dãnatæ negligentiam, Sacerdotum precibus, & cognatorum pijs operibus à pœnis redimuntur, eaſque regni cæleſtis participes facit clemens, bonique amator Deus. Hoc idem, & beatus Ioannes Damaſcenus tanquam ex mortui perſona canit

Damaſceni.

orans:

orans: Imago ſum, dicens, ineffabilis gloriæ tuæ, & ſi ſtigmata fero peccatorũ, miſerere tuæ creaturę Domine. Et pro tua miſeratione emunda: & exoptatam mihi patriam concede, paradiſi ciuem me rurſus conſtituendo. Similiter, & ad inuitatorium ſabbati ad matutinum, ſecundi toni ad ſeptimum cantum canonis mortuorum tertio verſiculo dicit: Magna & immenſa miſericordia, abyſſus infinita dilectionis tuæ; peccatorum remiſſionem eis, qui ad te tranſierunt tribue, & ob tuam gratiam mundatos eos oſtende. Noſtri illud pro tua miſericordia emunda, & illud mundatos eos oſtende. Quamobrem mortuus exclamat? non ne vt eo igne purgationis purgetur? Et nos rurſus cur pro mortuis deprecamur? ſane vt eos purgatos in die retributionis oſtendat. Id mutuatus à beato Paulo Doctor ait, vniuſcuiſque opus quale ſit ignis probabit, quia in igne reuelabitur, cuius opus manſerit quod ſuperędificauit, mercedem accipiet. Poſſumus, & nos ſecundum opinionem noſtram hæc verba ſic intelligere; & ſi alij aliter expoſuerunt: quod cuius opus manſerit, id eſt intactum ab igne; quia hinc lumen accepit, mercedem accipiet. Idque eſt iuſtorum opus: tranſibunt enim iuſti per ignem illum, & nemo contradicet, vt aureus Ioannes teſtatur in quarta homilia in Matthæi Euangelium. Nam ſancti, (inquit) per fluuij huius ignem incedent, nec moleſtiam vllam ſuſcipient: immo verò hilares conſpiciuntur. Quomodo enim mali quicquam patietur, ſi hic perfectè mundati fuerint? cuius verò opus arſerit detrimentum patietur. Ideſt qui habet leuia, nulliuſque ponderis peccata, comburentur

Eiuſdem.

Ad Corin. 1. 3.

Chryſoſt.

ea veluti fœnum & ſtipula, quoniam ea facile abſumit ignis. Nam id innuens beatus Paulus aiebat: qui ſuperædificauerit ſuper fundamentum hoc ligna, fœnum, ſtipulam, quaſi diceret, qui ex hoc mundo diſceſſerit habens peccata venia digna, quaſi ſtipulam, fœnum, & lignum, facile ignis aſſumet, & detrimentum patietur, id eſt ad tẽpus plectetur opere combuſto quaſi digno, vt aboleatur & deleatur, ipſe verò ſaluabitur; ſic tamen tanquam per ignem, quod ſi, & hoc modo dixeris, non multũ aberraueris. Quod cuius opus manſerit, id eſt qui hinc migrauerit peccatis mortalibus detentus manebit opus tanquam graue inſtar ferri, vel lapidis, quæ quidem non facile abſumit ignis. Hoc operis ſui mercedem recipiet, ſẽpiternã damnationẽ; cuius verò opus comburetur, ipſe ſaluabitur, quaſi per ignem; vt aurum ſi cui fuerit admiſtũ materię ab ipſius alienæ natura, adulterinum euadit, ac de ſuo ſplendore diminutum inutile redditur: at ſi probatũ igne fuerit, vitium illud aſſumitur, & abolitioni traditur, aurum verò priſtinum nitorem recipit; ſic, & anima per ignem purgationis elutis ſordibus, propter quas ex negligentia & inertia ſordeſcebat, rurſus ad priorem ſplendorem, & nobilitatem reuertitur. Hanc meã ſententiam confirmabit cælitus demiſſus & ſacer Baſilius in expoſitione beati Iſaiæ Prophetæ ſuper ea verba; quod ſi abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem lauerit Hieruſalem de medio eius in ſpiritu iudicij & ardoris. Hæc verba aperte idem dicunt cum Ioanne, quando dicit de Domino: ille vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne. De ſe verò; ego vos baptizo in aqua ad

Ex Baſilio ſuper Iſaiam.

pæni-

pætentiam. Cum igitur vtrumque Dominus coniunxerit, ſcilicet quod & ex aqua eſt ad pænitētiā, & ex ſpiritu ad regenerationem, ac verba vtrumq; baptiſma ſignificent, nequaquā ſunt tres ſignificationes baptiſmatis, ſordiū purgatio, ſpiritus regeneratio, & ea quæ fit in igne ſegregationis probatio. Quapropter lauare pro peccati depoſitione, quæ in hoc mūdo fit ſumitur. Illud verò ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris pro ea quæ in futuro ſeculo fit probatione per ignē accipitur. Eget autē cōmiſſa per ignorantiā peccata, quaſi ſordes quædā, animæ nitorem labefactantes, & naturalem eius pulchritudinē deturpantes lotionis purgatione; peccata verò ad mortē, eorū qui ſpōte delinquūt, & id cognoſcunt, ſanguinis appellantur, egentque iudicio ardoris. Sed quia qui cōfitetur, lauari vult & purgari; & iniquitatem lotione dicit indigere, & peccatum purgatione, dicēs, Amplius laua me *Pſal. 50.* ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Qui diuinarū doctrinarū penitus ſunt expertes, & ante verbi cognitionē deliquerūt tanquā ſordibus cōmaculati, egent ea quæ per aquā fit purgatione; qui verò poſt acceptā vitā, ſibi ipſis inſidias ſtruunt, ſāguinis rei, ea quæ per ignē fit purgatione indigent. Poſſumus etiam ſimplicius interpretari, quod ea peccata quæ velut in ſuperficie ſunt & intus non latent, ſordibus quodammodo ſunt ſimilia: profūda, & interiora ex prauo habitu delinquentiū cōmiſſa, ſanguini comparatur. Idcirco ex medio peccatorum, per ſpiritus vſtionem purgari dicitur ſanguis. Prophetæ: & comburetur ſicut ignis iniquitas. Baſilius: Habet cōminatio, quādam *beneficij ſpeciem*, quia comburetur

ſicut ignis iniquitas. Nam paratam ex parte iniquitatis materiam aboleri, pro hominum beneficio, à bonitate Domini conſtitutum eſt. Prophetæ: Et ſicut gramen aridum deuorabitur ab igne, & comburetur in denſitatibus ſyluę. Baſilius. Quomodo demergitur in terrenis affectibus anima? ſicuti gramen affectus animę ſerpunt ex carnis appetitu pullulantes, mutuo ſe generantes, & alios de alijs producentes. Nam veluti gramen ſupra modum inter herbas geniculatum eſt, nec vnquam eius generatio deſinit; ſed ſemper primæ generationis finis fit ſequentis principium, talis eſt & peccatorum natura: ipſa ſeipſam ſuſcipit. Gignit libido libidinem, conſuetudo mentiendi, fit mendacij mater: & qui in furtis meditandis verſatur, facile iniuriam audet inferre. Peccandi enim occaſio fit præcedens peccatum. Si igitur per confeſſionem peccatum aperuerimus, ſiccum id gramen reddidimus, vt à Purgatorio igne deuorari mereatur. Id autem in denſitate ſyluę comburitur. Et paulò poſt: Si non euaſerit, vt gramen aridum noſtrum peccatum, ab igne non deuorabitur, nec comburetur. Et iterum: Propter furorem iræ Domini combuſta eſt omnis terra. Oſtendit terrena pro animæ beneficio igni tradi punitionis, ſicuti Dominus ſuboſtendit dicens, ignem veni mittere in terram: & quid volo niſi vt accendatur? Prophetæ: Et erit populus ſicut ab igne combuſtus. Baſilius: Nō interitum minatur, ſed purgationem ſuboſtendit ſecundum Apoſtoli dictum, quod ſi cuius opus comburetur, damnum patietur, ipſe verò ſaluabitur, ſic tamen tanquam per ignem.

Luc. 12.

Audis

Audis magnum Patrem hunc, quomodo eluitur, & deponitur hic malitia; in futuro verò probatur & purgatur ab igne? & quod pro animę beneficio, à bonitate Domini, punitionis ignis ille eſt conſtitutus? & quod peccati parata materia aboletur, ac veluti gramen aridum comburitur, ſi per confeſſionem denudetur; ſi verò non denudetur, à purgatorio igne non deuoratur? Et quod iterum non minatur, ſed purgationem ſuboſtendit. Dum hæc dicit beatus hic Apoſtolica illa verba adducit, ipſe verò ſaluabitur, ſic tamen quaſi per ignem. Nam ſaluabitur ſalutem oſtendit, vt verbum ipſum ſonat, non perditionem, vt quidam volunt.

SECTIO VIII.

SI igitur quæ antea dicta ſunt omnia, & magni Baſilij verba falſa ſunt, etiam quod à Latinis vocatur Purgatorium falſum eſt. Quod ſi vera sũt ſicuti ſunt, bene ſacrum decretum dicit, & verè, laudabiliter Latini ſentiunt, & rectè; iureque, & abſque culpa ſanctæ Dei Eccleſiæ nos aggregamus: bonique viri, & religioſi munere fungimur, vnionem & coniunctionem pacis, & concordiæ ſeruando. Fuit in animo alia etiam teſtimonia, & dicta ſanctorum huic argumento adiungere. Sed qui ijs fidem non adhibuerit, neque alijs adhibebit, etiam ſi multo plura quis addiderit. Idcirco ſatis eſſe, quæ ſupra expoſita ſunt arbitramur: ad diſcretos & diſcendi cupidos homines conuertentes ſermonem, qui & ſuam expetunt ſalutem, verumque quoad poſſibile ſit, & intelli-

gunt breuiter, & amplectuntur libenter, non litigandi & contendendi ſtudio quicquid occurrerit adducentes: ſicuti ij faciunt; qui veritatem inceſſanter & impudenter ob animi prauitatem, & mentis hebetudinem abijciunt. Et hæc quidem hactenus. Nunc ad ea quæ contendentes nobis obijcitis, oraticnem conuertemus; dicunt enim qui his aduerſantur, primum quod homini ſufficit in extremo peregrinationis ſuæ die, pænitentia cum lacrymis, & feruens confeſſio ad ſalutem, & celeſte regnum obtinendum. Latronis cuiuſdam exemplum nobis obijcientes; qui nocte vna compunctus expirauit ſtatim, cumque Angeli aduenifſent, nihilque aliud quam paulò ante effuſas lacrymas reperiſſent, dæmonibus reclamantibus in eo nihil boni inueniri, ſanctos Angelos mantile lacrymas madefactum in trutinam poſuiſſe aiunt: itaque dæmones, Dei miſericordia confudiſſe. Meretricis etiam exemplum inducunt, atque alia his ſimilia; non percipientes homines quod hæc pro nobis faciunt, noſque ſic reſpondemus. Effuſas lacrymas eum ſaluaſſe, & à ſempiterna vindicaſſe damnatione; quam procul dubio ſubijiſſet, niſi pænitētiam illam & lacrymas oſtendiſſet; ſed cæleſte regnum nunquam impetraſſet, niſi purgatorius ignis eo dignũ efficiſſet. Hi ſunt qui iu purgatorio purgantur, qni feruentem pęnitentiam commonſtrant, & contrito corde ex hoc mundo diſcedunt: quia non eſt acceptio perſonarum apud Deum. Neceſſe igitur eſt ei, qui Deum videre cupit, vt animam ſuam in antiquã pulchritudinem reſtituat, quam ante inobedientiam & damnationem in paradiſo Adamus obtinebat:

Obiectio prima

nebat: & propterea ibi eum collocauit cum eſſet ſine peccato. Sed cum offendiſſet & peccaſſet, inde expulſus eſt. Qui volunt igitur Paradiſum incolere, ita purgentur, vt in ijs nec macula, nec liuor reperiatur. Non enim ſola ſufficit pœnitentia: nam ſi ſufficeret, nunquam viuentes formulis vterentur, quæ poſt peractam confeſſionem ſunt inſtitutæ. Ac veluti à ſpiritualibus patribus pœnæ aſſignantur ijs qui in vita confeſſionem adhibent, vt maculis quibus animæ eorum ſunt reſperſæ, mundentur: ſic & ijs qui in vitæ fine conſtituti pænituerint, & feruidis cum lacrymis confeſſionem peregerint, & ſtatim deceſserint, pœna aſſignatur purgatorius ignis; vbi affligitur, & maceratur anima, cum in memoriam reuocat amiſſum tempus dum in peccatis verſaretur. Sed tempus abbreuiant, & à cruciatu liberant preces, oblationes & orationes; vt ſæpe dictum eſt: qui non credit ex me audiat illud, quomodo voce pſallit, à lacrymis & gemitu inferni ſeruum tuum Saluator libera. Sancti namque neque gemunt, neque flent, ſed neque in inferno vllo modo ſunt. Deſperati, & impij quidem flent, & plectuntur in inferno. Sed de ijs commemorationem facere non eſt opus cum fruſtra ſit, vt pluries à nobis expoſitum eſt. Conſequens eſt, vt ij ſint quos dicimus in pœnitentia deceſsiſſe, & non ſatisfeciſſe: quos in inferno vna cum impijs & deſperatis eſſe negamus ſ in obſcuro & caliginoſo damnationis loco. Neque vero eoſdem aut inutiliter gemere, aut in incaſſum flere concedimus: ſed in medio ſcilicet purgationis loco, vbi ſeorſum, & doloribus

excru-

excruciantur & gemunt, quod ſua ſponte bonis fuerint priuati, quodque poſt diſſolutam corporis compagem, non ea ſtatim ſint aſſecuti, pro quibus à tenebris redimi deprecamur; & à triſtibus quibus detinentur vinculis liberari, & de cuſtodia educi, & cum Malachia Propheta canimus, quando dicit; quaſi ignis in fornace, & quaſi herba fullonum purgabit & mundabit Deus quoſdam. At ille æternus ignis neminem mundat neque lauat. Si ergo Sancti lotione, vel mundatione non egent, (ſunt enim labis expertes) ſed neque qui in inferno degunt impij, & impænitentes eluentur, vel mundabuntur vnquam; nam deſperati ſunt: qui ergo ſunt, quos lauabit, & mundabit Deus ſecundum Prophetam? at ij ſunt quos medios nominamus. Alioqui ſi peccatores in extremo vitæ conſtituti ſola confeſſione veniam impetrent, ſuperuacanea ſunt omnia quæ fieri ſanxit Eccleſia. Secundam aduerſus nos obiectionem adducunt, quod ſi ei qui obdormierit opitulari opus eſt. Et ſi omnino datur ſubſidium, habentibus qui auxilientur, dabitur. At pro non habentibus quis deprecabitur? & hanc quam primum diſſoluemus: quippe cum hi quoque binos habeant adiutores. Hic Eccleſiam, & ibi Purgatoriũ ignẽ, quod in pœnitentium ſubſidium comparatum eſt. Rurſus dementes eſtis, neque percipitis Eccleſiam Dei ſemper orare pro mortuis, & ſingulis ſabbatis pro animabus tantum facere commemorationem. Præterea bis in anno pro defunctorum memoria celebrat feſtum, in Sabbato dico quod carniſpriuium præcedit, & ante Penteco-

Malach. 3. ſed Paulo aliter.

Obiectio ſecunda.

ſten.

ſten. Hoc eo fit, vt ſimul omnes comprehendăt, & eos qui cognatos, qui curam de iis ſuſcipiant, pariter, & qui non habent; vt & ipſi cum omnibus in commune huius ſubſidij participes efficiantur. Tertiam poſtea & vrgentiorem nobis afferunt admodum exultantes, & ſupercilium attollentes. Eſto dicentes, purgentur nunc animæ quouſque vniuerſalis adueniat reſurrectio; ſit tempus in quo cruciatus gemitus & lacrymas in inferno perpetiantur, ſicuti vos aſſeritis; peracta purgatione regni cæleſtis compotes fiant. Sed in commutationis die, ſecundum beatum Paulum, & qui tunc viuunt aderunt, qui ante mortuos non reſurgent; quia in ictu oculi, & in momento viui commutabuntur, & mortui reſurgent, quomodo tempus remanet in ictu oculi aggrediendi, & laborem inſumendi? vbi ſacrificia, eleemoſynæ, & reliqua propter ăguſtiam temporis, in quo certamen peragitur, & coronæ traduntur, & vnuſquiſe recipit ſecundum opera ſua. Quid ad hæc reſpondebitis vos, qui Florentinam Synodum amplectimini, & ſtrenue ipſam prædicatis? qui tempora aſſignatis iis, qui purgantur in triſti, & tenebroſo loco illo, quid aduerſus hæc adferdtis? huic rei adhibita lenitate animi aures, quæſo, accommodate. Quia iuſtus eſt Dominus, & iuſtitias amat, & ſemper eſt de animarum ſalute ſollicitus. Qui nunc in vera pœnitentia decedunt, eos vt ſæpe dictum eſt, tranſmittit ad Purgatorium, vnicuique tempus in quo purgetur aſſignans, ſecundum commiſſi proportionem. Cæteris eo tempore multipliciter, & multifariam ſalutem parabit. Primum quidem

Obiectio tertia.

pœnam incomprehenſibilem tradit, Antichriſti ſcilicet tentationem, qui ſecundum ſcripturas
Matth. 24. vexationem magnam exhibebit etiam electis ſer-
Matth. 10 uis Dei. Patientia verò eorum ſaluabit illos, ſecundum verbum Domiui, quod qui perſeuerauerit vſque in finem hic ſaluus erit. Et qui vitæ finem ſortientur, alio modo ſaluabit illos, acerbiorem ijs, quam Purgatorij ignis aſſignans pœnam vno tantum momento temporis, quam ſi anni centum intercederent. Exempli gratia, magiſtratus pro vno, & eodem crimine duos comprehendet: quorum alterum, annum vnum damnabit ad carcerem, & liberabit: alterum alia pœna vinculis grauiore, vt vna hora cruciatus ſupplicioru n decem experiatur, & liberabit. Quis ex duobus, dic mihi, acerbiorem pependit pœnam? qui per annum ſit commoratus in vinculis, an qui per breue temporis ſpaciu n tortus fuerit? Apertum eſt quod iſte; ſic, & in illa hora, & vno ictu oculi, potentiarum Dominus qui omnia poteſt, & hoc efficere poteſt, acrem aſſigando pœnam in indiuiſibili tempore tunc ijs, qui deprehenſi fuerint in pœnitentia & purgatione, nec ſatisfactione vti potuerint. Alioqui iudex id poteſt efficere, potentiarum Dominus non poteſt? Sed hęc iam ſatis à me expoſita ſunt: & recte vt arbitror, non contendendi ſtudio demonſtrando hæc conſcripſimus; ſed quoad eius fieri poteſt veritati patrocinari cupiendo; ſed qui his fidem non adhibebit, neque ſi quis à mortuis reſurgat, perſuadebit vnquam. Tu autem orthodoxe quantum ſatis eſt, habes tertij capitis demon-
Luk. 16. ſtrationes, & teſtimonia, quæ à ſacris ſcriptu-

ris

ris Theologorum, & Eccleſiæ Doctoribus colligentes, pro virili expoſuimus. Ex quibus liquido comprobauimus, animas poſt mortem magnum capere emolumentum.

In his mane, in his eſto: quippe cum aliter eſſe non poſsit, quam Eccleſiæ luminaria docent.

Finis tertij Capitis.

DEMONSTRATIO QVARTI CAPITIS IN DECRETO SYNODI CONTENTI

De Fruitione Sanctorum.

SECTIO I.

HOC eſt quartum decreti caput, quod vt periculoſum criminantur, & ab orthodoxa fide alienũ; videlicet, quod Sancti ſint in gloria Dei, & lætentur viſione eius; ac quatenus animę perfecte participes ſint eius Diuinæ fruitionis. Sed quidam recipiuut, ex numero inquam ſchiſmaticorũ (ſchiſmaticos enim illos appello, qui ſacram non ſequuntur Synodum) quidam verò negant. Cæterum aduerſus eos qui confitentur, non eſt diſputationi locus, ſed aduerſus dubitantes, vel contra ſentientes, neceſſe eſt nobis omni conatu diſſerere, & ſtrenue reſpondere: vt etiam hoc vna cum alijs ſtabiliatur, & ijs qui diſcrimen huius rei percipere volunt veritas innoteſcat; qua cognita ſchiſmaticorũ inſaniam perſpiciant; quodque ſine vlla prorſus ratione Synodo aduerſantur, & Sanctis, qui apertiſſime hanc ſententiam in libris ſuis theologicis comprobant. Seruata igitur eorum quæ antea expoſuimus conſequentia, incipiamus rurſus his cum caritate reſpondere. Deprecor ergo vos, vt attente audiatis quæ

mox

mox dicturi ſumus vt omnis offenſio, quæ concordiam poſſit impedire de medio tollatur: veritas verò in omnium animo inſita, fructum pacis, & caritatis producat; ceſſetque lis,& contentio; concordia verò, & caritas conſequatur. Vnde igitur initium ſumam, vel vnde incipiam fratres? vndique diuinas ſcripturas, ſacrum Euangelium, & Doctores Eccleſiæ, video aperte ijs quæ à vobis afferuntur, contradicere. Vos verò ex veſtris dictis nil neceſſario concluditis, niſi ante communem reſurrectionem, ſanctos,& peccatores quæ merentur præmia, vel pœnas non recipere. id profectò, fratres, vt viri eruditi iudicāt, nullam vim habet. Quod autem iuſti, & peccatores à die exitus eorum, recipiunt, Deo verba ſumminiſtrante dum os aperimus; oſtendetur. Sed ordine incipiendo, etiam hoc loco oportet orationem veluti in iudicio proponere, vt hoc dogma ſole clarius, & purius eluceſcat exacte interrogando, & reſpondendo perpenſum.

SECTIO II.

INterrogamus ergo vos ô fratres, quamobrem iuſtos in præſentia mercedem recipere nolitis? ſi quia nondum aduenit reſurrectio dicitis, hoc non concludit, iuſtos non recipere. Nam ſemper Deus iuſtus eſt, & nunc in reſurrectionis die. Nam ſi iuſtus eſt, quemadmodum eſt (ſcriptum eſt enim iuſtus eſt Dominus, & iuſtitias dilexit,) Sancti verò propter eum, qui vere, iuſtus eſt, animas ſuas tradiderunt, vt cum iuſto Deo requieſcerent, nunc ſane ſequitur,vt apud Deum Pſal. 10.

ſint

ſint, quoniam tales poſt mortem firmiter iuſti sũt, & tu orans pſallis, fac requieſcere illos vbi iuſti requieſcunt. Quod ſi cum iuſto Deo non requieſcunt, in dubium eorum iuſtitia reuocatur; quod tibi etiam non placet. Nullatenus, dicunt, recipiunt iuſti nunc, vel beatitudinis omnino participes fiunt, ſed cum tempus erit ſe fruituros ſperant, & in hoc exultant, & lætantur. Hoc autem ſimile erit ſitientibus, & exuſtis, cum iuxta fontem aliquem aſſident, ſitique enecantur aquam prope conſpiciendo, & repleri cupiendo ad incendium, & æſtum compeſcendum ex labore, & defatigatione ſuſceptum: ſed ab aliqua inuiſibili repræditi potare non poſſunt, magiſque aquæ inſpectione inflammantur, ſitiſque augetur, & miſere, vt par eſt, adurentur. At hoc vel lactuntes infantes deridebunt; ſi potandi ſpe ſitiens oblectatur, quamuis aquam non attingat. Sed, vt ego arbitror, non ſolum non oblectari iuſtos oratio veſtra concludit; imo triſtari magis, & angi vehementer: an verò ita ſe res habeat conſideremus. ſummum bonum vt Sancti, & Theologi ſentiunt, ſolus Deus eſt. Eſt autem gaudium exultatio, deſiderium, appetentia. Qui igitur bono priuantur, gaudio, & exultatione abſque dubio priuantur. At Sancti ſi priuantur, triſtantur; ſi triſtantur anguntur, huicque nemo contradicet. ſequitur ergo ſecundum vos angi iuſtos. at id abſurdum plane eſt, ſi in pręſentia angantur cum in corpore, & hac temporaria vita multum laborarint, vt ibi ſine moleſtia degant, & conquieſcãt. Sed quid vlterius hoſtes veritatis addunt? fatemur iuſtos in aliquo loco eſſe, & requieſcere;

ſed

ſed ineffabilia bona, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, nondum recepiſſe. Hic ſubit mihi vehementer ridere, ſi Deum in faciem iuſtorum animæ videāt, & trinitati, & Dei throno ſine vllo medio aſſiſtant, nec tamen ineffabilibus bonis adhuc perfruantur. ô inſenſibilitatem, quę nam ineffabilia bona eſſe exiſtimatis viſione Dei maiora? perſpicite quid dicatis, nam id blaſphemia maxima eſt. Si enim Deum in faciem vident, quod nemo negauerit vnquam, ſunt autem, & alia bona, quę non vident; ergo maiora ea Dei viſione ſunt, ſi hunc vident, alia non vident. Ac id neq; dæmones vnquam dicerent. Quid? nonne, & beatus Paulus; cupio, inquit, diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Si ergo diſſolui cupiebat, & eſſe cum Chriſto, nunc verò poſt diſſolutionem non eſt cum amato, triſtatur, & angitur; & mētitur diuinus preco veritatis. at hæc ambo abſurda. Nam ſi abſurda hæc ſyllogiſmis demonſtrare voluerimus, oſtendemus eos qui fruitionem Sanctorum negant, hæreticis eſſe deteriores, & incarnatam Domini diſpenſationem abnegare, qui homo fuit, crucem, & mortem ſuſtinuit, vt ijs qui à ſæculo obdormierunt, iuſtis videlicet cęleſtem manſionem, & fuitionem largiretur; eamque credimus eum quotidie tradere, & tradidiſſe ijs, qui ſincere viuunt, & religioſe ipſi inſeruiunt. Quod ſi per vos non tradidit, neque incarnatus eſt, errauimus, credentes Deum Chriſtum incarnatum, qui non incarnatus eſt. Denique ſecundum veſtram ſententiam facile poſſumus demonſtrare eos abnegare

Ad Phil. 1.

incarnatam diſpenſationem Domini noſtri, & Dei Ieſu Chriſti Saluatoris.

SECTIO III.

SEd quoniam vndique pacem, quærimus, & vos omni adhibita caritate ad nos pertrahere volumus; nec vllo modo vos ſandalizare, age nunc officioſius adhibitis Eccleſię Doctoribus orationem exordiamur, & quę Sancti recte ſuper hac ſententia protulerunt, in medium afferamus; vt liquido cognoſcatis iuſtos omnes quatenus animæ ſunt, eſſe in Dei gloria, Deumque in faciem videre, & huius viſione lætari: nã nil aliud eſt Sanctorum fruitio, quam Dei viſio, primumque quod ſacris Apoſtolis Chriſtus dixit in medium prodeat: vado parare vobis locum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis. Et rurſus cum Deo, & patre colloquens, ſic ait: pater quos dediſti mihi volo, vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt videant caritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante mundi conſtitutionem. Quid hoc dictum ſiguificat? nam Diſcipulis dixit id, vbi ego inquit, & vos mecum ſitis. Si igitur cum eo non ſunt, quid dicemus? ſino te hoc dicere. Ego Deum reformido, & ipſum mendacem appellare deuito; quia verum dicere didici. Deinde poſtea aurea lingua Ioannes in ſermone cuius eſt titulus, quod oportet flere peccatores, & quod valde proſunt mortuis ſacrificia pro ijs oblata, cuius principium eſt, Mors fratres inter indifferentia ponitur, hæc ſcribit: Oblectamur in commemoratione iuſtorum

Cap. 3.

Ioan. 14. interpoliate locum hũc legito.

Chryſoſtomi.

ſtorum non ſolum viuentium , verumetiã mortuorum. Illi peccatores ſcilicet, & hic commorantes ſuper omnes miſericordia digni ſunt; quia offendunt. Hi, & qui eo demigrarunt iuſti videlicet, beati; quia ad Chriſtum profecti sũt. Peccatores vbicunque fuerint, procul à rege ſunt, & propterea lacrymis digni: iuſti autem ſiue hic, ſiue ibi apud Regem ſunt, ibique magis prope ſunt, non per ſpeculum, non per fidẽ; ſed facie ad faciem. Et Gregorius Theologus in fine orationis in diuum Cyprianum, inquit, & ſanctæ Trinitatis ſplendorem, cui nunc aſsidet. Et fuſius in oratione in ſororem Macrinam Gregorius Nyſſenus de hoc ſcribit. Metaphraſtes verò in ſancti Ioannicij vita in fine orationis ſic aperte dicit: Diuus Ioannicius, ſpiritu quidem ad eum quem diligebat demigrat, Angelorum choris comitatus; corpore verò vrna clauditur. Methodius qui inter Patriarchas dum viueret magnum lumen effulſit, poſt octo menſes ab eius morte deceſsit, quartadecima die inſtante Iunij. Quæ ſunt igitur ea quæ poſt obitũ huius admirabilis Ioannicij contigerunt? fractorum conſolidationes membrorum, quidam à prauis dæmonibus liberati ſunt, cum ad eius tantum monumentum acceſsiſſent. Et quo pacto poſt obitum poterat Ioannicius hac gloria ſpoliari, cuius diſceſſum colũna ignis apud montem olympum ſignificauit? qaem Angeli præcedebant Paradiſi ianuas aperientes, & in cæleſtem beatitudinem deducentes, vt purificatus in conſpectum Domini perueniret; & cũ Angelorum ordinibus verſaretur; à quibus beata

Gregorij Nazanzeni. Greg. Nyſſen. Metaphraſtes.

ta Trinitas glorificatur, & exaltatur nunc, & in ſempiterna ſæcula ſæculorum amen. Vides tu qui contradicis, quod angeli præcedebant, & cæli ianuas ipſi aperiebant, & ad cæleſtem beatitudinem perducebant. quo pacto tot, & tantis Eccleſiæ Doctoribus omnino contradicere
Greg. 4. dialogi. cap. 25. audetis? Diuus Gregorius dialogus, cuius antea meminimus, veteris Romæ pontifex, libro quarto dialogorum in reſponſionibus ad Petrũ eius archidiaconum ſuper hac re ita dicit. Petrus. placet quod dicis; ſed noſſe vellem, ſi nunc ante reſtitutionẽ corporis, in cælo recipi valeãt animæ iuſtorum. Hoc neque de omnibus iuſtis fateri poſſumus, neque de omnibus negare, nam ſunt quorundam iuſtorum animę, quę à cęleſti regno quibuſdam adhuc manſionibus differunt. in quo dilationis damno quid aliud innuitur niſi, quod de perfecta iuſtitia aliquid minus habuerunt? & tamen luce clarius conſtat,
Luc. 17. quia perfectorum animæ mox vt huius carnis clauſtra exeunt in cæleſtis Regni ſedibus recipiuntur. quod & ipſa per ſe veritas teſtatur dicens, vbicunque fuerit corpus, illi congregabuntur & aquilæ: quia vbi ipſe redemptor noſter eſt corpore, illic procul dubio colliguntur iuſtorum animæ. Et Paulus, cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Qui ergo Chriſtum eſſe in cælo non dubitat, nec Pauli animam eſſe in cælo negat. qui etiam de diſſolutione ſui corporis atque in habitatione cæleſtis patriæ dicit: Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem habemus

mus ex Deo, domum non manu factam, ſed æternam in cęlis. Noſti ergo, vel audiſti quid hic ſanctus dicat, quod cum primum, ex hac vita ſancti decefferunt, videlicet iuſtorum perfectorum animæ ad cęleſtes ſedes, & manſiones deferuntur? à quo igitur egregius ille Epheſius didicit, quod vſque ad vniuerſalem reſurrectionem recipere non debent iuſtorum animæ? oportebat enim eum, cum vir eruditus eſſet, non ita aperte doctorum eccleſiæ dictis aduerſari; immo ſibi ipſi contradicit. in epiſtola ad omnes gentes & inſulas miſſa, penitus fruitionem ſanctorum negat, vbi ſcribit; nos ſanctos neque paratum ſibi regnum, aut ineffabilia bona recipere, neque peccatores in geenuam abire affirmamus: ſed vtroſque ſuam ſortem, quæ futura eſt poſt reſuſrectionem, & iudicium expectare. hoc loco vt vides manifeſte ſanctorum fruitionem negat. At in oratione, quam is in diui Heliæ commemorationem conſcripſit, aperte confitetur ſanctos recipere; vbi dicit: Ego verò quod ei, veluti ſanctorum animabus vbilibet ad tempus morari, & in ſua æde verſari, & ad deprecantes paſſim commeare, neceſſarium,& verum eſſe exiſtimo. at non ideo eum Cælo carere dixerim, aut non vna cum ſplendoribus angelorum, domini throno aſſidere. Nam aliis inferior eſſet, qui fere ſuper omnes eminebat, ſi quia carne induebatur, ſocietate eorum ſpoliaretur, & Dei ad faciem viſione, qua per omne ſuæ vitæ tempus in primis potius eſt, meis quoque verbis teſtificatur,quod in eũ eccleſia ita canit,

contra epiſtolam Epheſij:

Propheta præco Chriſti à magnifico throno nũquam diſiungeris, & cuicuuque langueuti in altiſsimis miniſtrando ſemper ades, orbi terrarũ benedicis vndiq; glorificatus. Vides vt hic clare, & aperte Sanctos Dei viſione perfrui ad faciem aſſeuerat? diuumque Heliam hac viſione etiam in corpore dignum eſſe exiſtimatum dicit: quod quidem plus eſt quam ipſa ratio poſtulat. Si aliud igitur paratum regnum eſt, & ineffebilia bona, præter Dei ad faciem viſionem, id oſtendat nobis: erit enim Dei viſione præſtantius: quod nemo ex Eccleſiæ Doctoribus vnquam dixit, maiorem reperiri oblectationem quam Dei viſio ſit. Quod verò dicit magnus Gregorius, iuſtorum quorundam animas eſſe, quæ à cæleſti regno manſionibus differunt, & alias eſſe perfectorum iuſtorum animas, oſtendit eſſe etiã alios iuſtorum nõ perfectorum animas. Quod ſi quis ambigit vbinam hæ ſint, in tertio decreti capite ſatis à nobis reſponſum eſt; nec ſemel dicta repetenda ſunt. Sed reuertamur eo, vnde digreſſi ſumus.

SECTIO IIII

ADmiror igitur, & dubito, quo pacto reperiantur quidam adeo veritas fidei negligentes, vt non tantum non diſcere velint, vt cõuerſi ſaluentur; verum etiam eorum quæ à ſacris Doctoribus ſcripta ſunt, aperte corruptores extiterint: qui nec recte intelligunt, neque audire ſententiam volunt, quam Doctores habent ſuper hac communi Chriſtianorum confeſ-

ſeſsione. Sed exiguam tantum ſtillam ab ijs hau-
rientes ſurſum deorſum difficultates miſcent ex
ſuo ſenſu, exiſtimantes egregia quædam ad euer-
ſionem veritatis afferre, quas ante hos ſcriptis,
& liberis editis Doctores diſſolueruut, ex quibus
ſtatim hi noui dogmatiſtæ redarguuntur: nam
eos videre, & conſiderare oportebat, quæ San-
cti dicunt., & eorum dictis acquieſcere. Quod
ſi in Sanctorum dictis, in quibus ſententiam al-
ternant curationem non inueniſſent, tunc demũ
licebat eis dubitationes afferre (ſi tamen id poſ-
ſent) nec verò ambigere de his decebat, quæ
antea diſputata, & declarata ſunt. At qualiſnam
eſt eorum admirabilis quæſtio quam nobis obij-
ciunt mirum in modum iactabundi? o Catholi-
ci, ſi vt vos dicitis, nunc iuſtorum animæ ante Obiectio.
reſurrectionem recipiunt, ſuperuacanea eſt re-
ſurrectio & iudicium, & ſuper throno aſſeſſus, &
iudicij conſtitutio. Quid tum recipient, ſi nunc
receperunt? quibus nos reſpondemus. Catho-
lici ſumus, & Catholici dici volumus, & ſi in
contumeliam hoc nomen nobis obijcitis, & in-
iuriam nobis inferre arbitramini; credẽtes enim
in vnam ſanctam, & Apoſtolicam Eccleſiam Ca-
tholici ſumus, & appellamur. Qui Catholici non
vocantur, ſiue qui eam non ſequuntur, ſchiſma-
ticos dicimus, ac iure, vt arbitror. Ad inter-
rogationem igitur veſtram dicimus, quod ſi no-
ua eſſet veſtra interrogatio, pro viribus noſtris
reſponſionem attuliſſemus: ſed quoniam quod Solutio.
vos facitis, & alij ante vos egerunt, non opus
eſt, quæ Doctores attigerunt, & reſponſiones vt
decens erat tradiderunt, nos adeo audacter, &

[illegible] reſpondere. Sed quod ii edide-
runt, idipſum & nos attingemus. nam Petrus
quidam magnus archidiaconus, vt antea à no-
bis expoſitum eſt, magno Pontifici Gregorio
Dialogo hanc quam in præſentia vos interro-
gationem proponitis, eandem is ipſi fecit; nam
[illegible] dialogarũ ſcribit libro quar-
to capite vigeſimo quinto. Petri interroga-
tio: Si igitur nunc ſunt in cælo animæ iuſto-
rum, quid eſt quod in die iudicij pro iuſtitiæ
ſuæ retributione recipient? Gregorij reſponſio:
Hoc eis nimirum creſcit in iudicio: quod nunc
animarum tantummodo, poſtmodum verò etiã
corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipſa
quoque carne gaudeant, in qua dolores pro
Domino cruciatusq; pertulerunt. pro hac quip-
pe geminata eorum gloria ſcriptum eſt: in ter-
ra ſua duplicia poſſidebunt. hinc etiam ante re-
ſurrectionis diem, de ſanctorum animabus ſcri-
ptum eſt: datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, &
dictum eſt illis vt requieſcerent tempus adhuc
modicum, donec impleretur numerus conſer-
uorum, & fratrum eorum. qui itaque nunc
ſingulas acceperunt binas in iudicio ſtolas ha-
bituri ſunt, quia modo animarum tantummodo,
tunc autem animarum ſimul, & corporis glo-
ria lætabuntur. Audiſtis ne, admirabilem dubi-
tationem, & interrogationem veſtram? quo-
modo alter ante vos vna cum aliis magno huic
patri & doctori Eccleſiæ obiecit, & quo pacto
is reſponderit? quomodo igitur in hoc morbo
[illegible] amplius manetis, cum aperte con-
[illegible] Doctores vobis contradicere? Quin
etiam

etiam magnus ille Athanaſius vbi ſeipſum interrogat de hac eadem re, ita reſpondit. Interrogatio: vbinam dicemus eſſe nunc eorum animas, qui iam occubuerunt? reſponſio: noua eſt & terribilis interrogatio, & hominibus abſcondita. nam Deus nemini permiſit vnquã, ad nos illinc reuerti, vt nobis exponere poſſet, vbi nam, aut quomodo ſunt, quæ hinc demigrant animæ. tamen vt à ſcripturis monemur, quædam, id eſt peccatorum animæ in inferno ſunt ſubter omnem terram, & mare, vt pſalmus dicit: poſuernnt me in lacu inferiori, in tenebroſis & in vmbra mortis, & vt apud Iob ſcriptum eſt, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine, terram miſeriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror in habitans. animæ verò iuſtorũ poſt Chriſti aduentum (vt ex latrone qui in cruce pependit intelligimus) ſunt in paradiſo. non enim propter latronis iuſti animam tantum Chriſtus Deus noſter paradiſum aperuit: ſed propter omnes denique ſanctorũ animas. Videtis quò pacto contradicitis? tamen ſi noſſetis quid magna voce canitis, non vtique ambigeritis vos eadem quoque ſentire. ſed ſubit mihi dicere, & ſi durum vobis videbitur, in magnis profecto nugis aures veſtræ verſantur, magna voce canitis, nihil tamen intelligitis, ſiue potius negligitis. legere enim, & non intelligere, dixit quidam ex ſapiẽtibus, eſt negligere quoniam libri omnes de precibus id continent, ſanctorumque animas

in

Athanaſ.

Pſal. 87.

Iob. 10.

Damaſcc. Theophanes. in Cælo eſſe Damaſcenus, & Theophanes eius rei auctores clara voce clamant. Magnas igitur gratias habere vobis debemus, quia non aut deleſtis, aut ea fraude aliqua in codicibus obliteraſtis, vt quidam ante vos in tractatibus, & libris de proceſsione Spiritus Sancti cõſcriptis effecerunt; id tamen illis inutiliter ceſsit: nam adhuc libri manent, qui maleficorum audaciam teſtantur: & apud vos perbelle ſeruantur, & quotidie cum vocis modulatione concinuntur, menſtrua, triodia, ſermones, metaphraſtes, quinquagenaria, verſiculi, troparia, idiomela, contacia, æci, ſynaxaria, exapoſtilaria: & ne ſingula enumerem omnis fere Eccleſiæ noſtræ ſcriptura ita ſentit. Nam Eccleſiæ Theologi, ac doctores Poetæ, melodique, profũda meditatione perpendentes, hoc ſtatuerunt: quaſi ex vno cratere ſapientiæ referto, omnes omnino hauriendo. Idcirco, nec diſcordant, nec ſibi contradicunt mutuo, nec diſſentiunt inter ſe.

Sunt modi canendi in Eccleſiis Græcorũ.

SECTIO V.

Simeonis Stylitæ.

VNde igitur exordiemur? à prima die menſis Septembris in idiomelis diui Symeonis Stylitæ. Sancta tua anima inquit pater Symeon in Societate exultat Angelorom, & in alio, & cum incorporis in Cælo trepudians. Rurſus in altero cum Angelis Deo aſſiſtens. vigeſima octaua eiuſdem menſis de ſancto Cyriaco, & nunc paradiſum incolis in omni lætitia cõſtitutus. Octobris prima de diuo Romano: cum iuſtis intus in diuina gloria inhabitans oblectatio-

tionem illam ineffebilem aſpicis. Vides indeſinentes delitias, aſpicis cælorum pulchitudinem, quæ vere eſt amabilis. Aſpicis beatiſſime choreas Patriarcharum. Eodem menſe xxvi.de diuo Demetrio magno martyre. Habet quidem, tua diuina anima,immaculata glorioſe Demetri cæleſtem pro habitatione Hieruſalem. Et iterum: in vltramundanas ſedes immaculatum ſpiritum tuum, ſapiens martyr Demetri Chriſtus Deus recepit. Et alibi, Deo aſſidue aſſiſtens. Et rurſus, Manifeſtius beatitudinis finem es conſequutus Chriſto aſſiſtens, toto corde deprecare. Et iterum nunc tu Chriſti vultum intueris in faciem ô Cyrille, ſpeculis vere confractis, tuo diuino amori iunctus es. Et rurſus: recordare noſtri pater Baſili, conſubſtantiali trinitati aſſiſtens. alibi: Et nunc in cælis ſpeculis effractis Antoni, ſincere ſanctam inſpicis trinitatem citra medium cõgreſſus. Et de magno Gregorio, partim inquit victoriæ tuæ coronam recepiſti partim verò cum Chriſto regnas ſplendidiſſima ex ſanguine purpura indutus, & ſceptro tuorum certaminum ornatus, & corona gloriæ conſpicuus in infinita ſæcula. Et alibi: Hodie martyr de peregrinatione triumphans ad cæleſtia peruenit, & in glorię throno ſedenti offert ſanguinem cædis. Et in alio: inſignis, & ſtrenuus Georgius in ſuo glorioſo certamine ſupernas poteſtates lætificans, & nunc vna cum ipſis exultans. In nona de magno Paulo Iunij vigeſimanona. Nunc non in ænigmate, neque in ſpeculo Chriſtus à te conſpicitur, immo in faciem facies aſpicitur, integram tibi diuinitatis glo-

riam

gloriam detegens. Et in alijs. pro Chriſto paſſi ô decertatores martyres, animas in cælo habebetis in manu Dei. Et rurſus, tui Chriſte Sacerdotes iuſtitia induti ſanctis à ſæculo gaudent, diuinam tuam pulchritudinē clarius intuentes. & in aliis, nunc nō in ænigmate pater, non in ęnigmate pater, non in ſpeculo aſpicis lucem numinis omnium principij facie ad faciem ſapientiſſime, qui & ſplēdoris, & viſionis diuinæ dignus effectus es. Et rurſus cum angelis tripudias beate Oneſime martirij corona exornatus, refulgēti throno ſaluatoris aſſiſtis. Et alibi ſanctorum ordines, eum qui inter angelos requieſcit magna voce laudantes, diuinis nunc fruuntur delitijs, & lætantes tripudiant. Et in alio ſuperintellectuali ſplēdore exaturate ſancti, & diuina lætitia ſplēdide repleti, dij vocamini, vt ei proximi inter diuinos ſplendores verſantes, & gloriæ ineffabilis radiis illuſtrati. Et rurſus; ſacris melodijs celebrentur, quaſi cæleſtis hæredes regni, quaſi incolæ paradiſi. Et alibi; conciues angelorum, & rurſus ſanguinis tui prætioſi intinctione martyr, purpurā tibi precioſam cōparaſti: qua indutus cæleſtem regiam vere inhabitas; Deo ſupremo regi aſſiſtens, aſſiſtere vero ſupremo regi, quid aliud per Deum ſignificat, niſi quod ſancti quatenus animę beatitudine perfruuntur? in aliis vero, patribus hymnum offeremus, qui ante legem, & in lege refulſerunt, & qui ex virgine genito domino, & hero recta mente inſeruierunt, inacceſſibilem lucem hāc adepti ſunt. & in alio; nūc ô beate intercede apud Deum pro tuo grege. Et rurſus cæleſte regnum concupiſti, quo nunc beatiſsime

tiſsime verè frueris, & in alio ſuper omnem virtutem poſitus, pater Antoni cum angelis verſaris in regno cęlorum. & rurſus Dei præco Athanaſi, qui pericula, & perpetuas tentationes ſuſtinuiſti. nunc delitiarum paradiſi dignus es factus diuinas manſiones conſequutus incorruptibilis vitæ ligno propinquus, vt iuſtitiæ victor, corona, & diademate cæleſtis regni exornatus, decore cõſpicuus, & forma præcellens. Et rurſus; ſplendidiſsimo, & fulgentiſsimo lumine lucidius nunc illuſtratus. Et rurſus: non in enigmate nunc gloriam, quam à puero concupiſti vides beate Eutychi, imo facie ad faciẽ nũc ſolitis carnis ſpeculis pater noſter. & rurſus: ex difficilibus anguſtijs, & corruptione in amplam, & iucundam paradiſi latitudinẽ perueniſti, ſãctorũ viſurus ſplẽdidã lucem, & angelorum choreas Deo aſſiſtentes, & inceſſanter clamantes. Et alibi: terra quidem nunc operuit corpora veſtra, cælum verò ô ſancti ſpiritus ſemper fert, throno gloriæ aſſidentes, & cum angelis exultantes. Et alibi: nũc cælos incolis martyrum pie ſanctorum, & iuſtorũ. & in alio: princeps ſacrorum Eumeni, qui libertatẽ tibi apud Chriſtũ cõparaſti, iuxta cuius thronum ſancte in gloria aſſiſtis nunc cum angelis ſanctis. Et rurſus: ad tranquillum portum appuliſti à laboribus requieſcens, & coronatus tripudias in paradiſo, vna cum Chriſti martyribus Niceta diuine, omnes merito te glorificamus. Et rurſus in alio, qui à dextra aſſiſtis trinitati, & immediatè verſaris. & in ode nona canonis S Ioãnis theologi nũc nõ in ænigmate; ſed facie ad faciem, delitiarum torrentem inſpicere meritus

ritus es, pacis flumen, & fontem immortalitatis, qua nunc irrigatus diuinitate perfrueris. Et auguſti quarta. Non amplius in ſpeculo conſpicis ſummum bonorum o ſancta martyr. ad faciem aſpicis faciem, iam ſolutis vere o Eudocia, imaginibus. Ecce iam nihil apertius, vt mihi videtur, reperietur his quæ à nobis allata ſunt, id eſt facie ad faciem, & nunc diuinitate perfrueris, & in paradiſo nunc coronati tripudiant, & nunc Dei Throno cum ſanctis angelis aſſiſtunt. Quid aliud poſſumus intelligere præterquam quod quatenus animæ perfruuntur, vt antea expoſuimus, & iam euidenter oſtendimus? Quod ſi his non acquieſcitis, & alia ex eiuſdem generis ſcripturis afferemus, in ode nona ſanctorum patrum antiphona ita dicit: Magnum cultum meriti eſtis cæleſtes ſancti, quia Chriſti figuram ſtudioſe imitati eſtis. & nunc vmbra, & carnis operimento depoſito eum facie ad faciē videtis, & maxima meriti eſtis. & alibi: ſemper ſuffragaris ijs, qui te laudant, & tuum celebrāt feſtum Domino aſſiſtens Oneſime totus refulgens, totus reſplendens, totus cæleſtibus fulgetris coruſcans. Et alibi: Inſpicitis Martyres diuinam pulchritudinem manifeſtius, & clarius. & rurſus vbi ordines Angelorum, vbi iuſtorum populi exultant. Et in alio: Et regnum cælorum aperte meriti, trinitatis radiis illuſtrati ò admiratione digni. Et rurſus: Sabba beatiſsime angelorum æqualis ſanctorum contubernalis, prophetarum ſocius, martyrū, & Apoſtolorum cohæres, lucem non occidentem nunc incolens, cuius diuinis facibus illuſtratus ſummo principi aſſi-

aſſiſtens, & aperte coruſcans. audis ne? lucem non occidentem dicit: nam Deus eſt lux non occidens. habitat autem nunc cum Deo. Preterea ſummum Principum quid ſignificat? ſummum enim bonorum, ſummum principum, ſummum pulchritudinum, nil aliud eſt niſi Deus ipſe. Hic ei aſſiſtit, & habitat cum eo, quid aliud per Deum denotat, præterquam quod ſancti nunc quatenus animæ perfruuntur? Si vis, & alia audire, iam dicimus. Et inacceſſibili luce nunc perfruuntur: & in alio; Sanctorum chorus vitæ fontem, & ianuam paradiſi nactus eſt, Et rurſus, & iuſti veluti luminaria refulgent. Et alibi: cum terrena certamina perluſtraſſet veri martyres, coronas ſunt conſequuti. Et rurſus: certatores martyres, ac cęli ciues in terra decertantes multos cruciatus pertulerunt, & perfectam in cælis coronam receperunt, vt pro noſtris animabus intercederent. Et rurſus. Celeberrimi martyres. vos non terra operuit, ſed cœlum excepit apertæ ſunt vobis portæ paradiſi. Et intro profecti lignum vitæ eſtis aſſecuti, apud Chriſtum intercedite. Vbi ſunt qui dicunt ſanctos non eſſe, ſiue ſanctorum animas nunc in paradiſo non eſſe? nonne audiunt Damaſcenum dicentem, apertæ ſunt vobis portæ paradiſi? nonne audiunt? introgreſsi, non agnoſcunt, lignum vitæ conſecuti ſunt? & intercedunt pro nobis? Si igitur neque receperunt, neque intercedunt, neque Chriſtum vident, neque ipſi aſſiſtunt, neque diuina luce perfruuntur, & vt vno verbo dicam, nemo ex ſanctis, vt ipſi putant nunc cum Chriſto eſt. Vbi ſunt quæ pſallimus?

incarnatam diſpenſationem Domini noſtri, & Dei Ieſu Chriſti Saluatoris.

SECTIO III.

SEd quoniam vndique pacem, quærimus, & vos omni adhibita caritate ad nos pertrahere volumus; nec vllo modo vos ſandalizare, age nunc officioſius adhibitis Ecclefię Doctoribus orationem exordiamur, & quę Sancti recte ſuper hac ſententia protulerunt, in medium afferamus; vt liquido cognoſcatis iuſtos omnes quatenus animæ ſunt, eſſe in Dei gloria, Deumque in faciem videre, & huius viſione lætari: nã nil aliud eſt Sanctorum fruitio, quam Dei viſio, primumque quod ſacris Apoſtolis Chriſtus dixit in medium prodeat: vado parare vobis locum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis. Et rurſus cum Deo, & patre colloquens, ſic ait: pater quos dediſti mihi volo, vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt videant caritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante mundi conſtitutionem. Quid hoc dictum ſiguificat? nam Diſcipulis dixit id, vbi ego inquit, & vos mecum ſitis. Si igitur cum eo non ſunt, quid dicemus? ſino te hoc dicere. Ego Deum reformido, & ipſum mendacem appellare deuito; quia verum dicere didici. Deinde poſtea aurea lingua Ioannes in ſermone cuius eſt titulus, quod oportet flere peccatores, & quod valde proſunt mortuis ſacrificia pro ijs oblata, cuius principium eſt, Mors fratres inter indifferentia ponitur, hæc ſcribit: Oblectamur in commemoratione iuſtorum

Cap. 3.

Ioan. 14. interpoliate locum hũc legito.

Chryſoſtomi.

ſtorum non ſolum viuentium, verumetiã mortuorum. Illi peccatores ſcilicet, & hic commorantes ſuper omnes miſericordia digni ſunt; quia offendunt. Hi, & qui eo demigrarunt iuſti videlicet, beati; quia ad Chriſtum profecti sũt. Peccatores vbicunque fuerint, procul à rege ſunt, & propterea lacrymis digni: iuſti autem ſiue hic, ſiue ibi apud Regem ſunt, ibique magis prope ſunt, non per ſpeculum, non per fidẽ; ſed facie ad faciem. Et Gregorius Theologus in fine orationis in diuum Cyprianum, inquit, & ſanctæ Trinitatis ſplendorem, cui nunc aſsidet. Et fuſius in oratione in ſororem Macrinam Gregorius Nyſſenus de hoc ſcribit. Metaphraſtes verò in ſancti Ioannicij vita in fine orationis ſic aperte dicit: Diuus Ioannicius, ſpiritu quidem ad eum quem diligebat demigrat, Angelorum choris comitatus; corpore verò vrna clauditur. Methodius qui inter Patriarchas dum viueret magnum lumen effulſit, poſt octo menſes ab eius morte deceſsit, quartadecima die inſtante Iunij. Quæ ſunt igitur ea quæ poſt obitũ huius admirabilis Ioannicij contigerunt? fractorum conſolidationes membrorum, quidam à prauis dæmonibus liberati ſunt, cum ad eius tantum monumentum acceſsiſſent. Et quo pacto poſt obitum poterat Ioannicius hac gloria ſpoliari, cuius diſceſſum colũna ignis apud montem olympum ſignificauit? qaem Angeli præcedebant Paradiſi ianuas aperientes, & in cæleſtem beatitudinem deducentes, vt purificatus in conſpectum Domini perueniret; & cũ Angelorum ordinibus verſaretur; à quibus bea-

Gregorij Nazanzeni. Greg. Nyſſen. Metaphraſtes.

ta Trinitas glorificatur, & exaltatur nunc, & in ſempiterna ſæcula ſæculorum amen. Vides tu qui contradicis, quod angeli præcedebant, & cæli ianuas ipſi aperiebant, & ad cæleſtem beatitudinem perducebant. quo pacto tot, & tantis Eccleſiæ Doctoribus omnino contradicere audetis? Diuus Gregorius dialogus, cuius antea meminimus, veteris Romæ pontifex, libro quarto dialogorum in reſponſionibus ad Petrũ eius archidiaconum ſuper hac re ita dicit. Petrus. placet quod dicis; ſed noſſe vellem, ſi nunc ante reſtitutionẽ corporis, in cælo recipi valeãt animæ iuſtorum. Hoc neque de omnibus iuſtis fateri poſſumus, neque de omnibus negare, nam ſunt quorundam iuſtorum animę, quę à cęleſti regno quibuſdam adhuc manſionibus differunt. in quo dilationis damno quid aliud innuitur niſi, quod de perfecta iuſtitia aliquid minus habuerunt? & tamen luce clarius conſtat, quia perfectorum animæ mox vt huius carnis clauſtra exeunt in cæleſtis Regni ſedibus recipiuntur. quod & ipſa per ſe veritas teſtatur dicens, vbicunque fuerit corpus, illi congregabuntur & aquilæ: quia vbi ipſe redemptor noſter eſt corpore, illic procul dubio colliguntur iuſtorum animæ. Et Paulus, cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Qui ergo Chriſtum eſſe in cælo non dubitat, nec Pauli animam eſſe in cælo negat. qui etiam de diſſolutione ſui corporis atque in habitatione cæleſtis patriæ dicit: Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem habe-

Greg. 4. dialogi. cap. 25.

Luc. 17.

mus ex Deo, domum non manu factam, ſed æternam in cęlis. Noſti ergo, vel audiſti quid hic ſanctus dicat, quod cum primum, ex hac vita ſancti de efferunt, videlicet iuſtorum perfectorum animæ ad cęleſtes ſedes, & manſiones deferuntur? à quo igitur egregius ille Epheſius didicit, quod vſque ad vniuerſalem reſurrectionem recipere non debent iuſtorum animæ? oportebat enim eum, cum vir eruditus eſſet, non ita aperte doctorum eccleſiæ dictis aduerſari; immo ſibi ipſi contradicit. in epiſtola ad omnes gentes & inſulas miſſa, penitus fruitionem ſanctorum negat, vbi ſcribit; nos ſanctos neque paratum ſibi regnum, aut ineffabilia bona recipere, neque peccatores in geenuam abire affirmamus: ſed vtroſque ſuam ſortem, quæ futura eſt poſt reſuſrectionem, & iudicium expectare. hoc loco vt vides manifeſte ſanctorum fruitionem negat. At in oratione, quam is in diui Heliæ commemorationem conſcripſit, aperte confitetur ſanctos recipere; vbi dicit: Ego verò quod ei, veluti ſanctorum animabus vbilibet ad tempus morari, & in ſua æde verſari, & ad deprecantes paſſim commeare, neceſſarium,& verum eſſe exiſtimo. at non ideo eum Cælo carere dixerim, aut non vna cum ſplendoribus angelorum, domini throno aſſidere. Nam aliis inferior eſſet, qui fere ſuper omnes eminebat, ſi quia carne induebatur, ſocietate eorum ſpoliaretur, & Dei ad faciem viſione, qua per omne ſuæ vitæ tempus in primis potius eſt, meis quoque verbis teſtificatur, quod in eũ eccleſia ita canit,

Contra epiſtolam Epheſij:

Propheta præco Chriſti à magnifico throno nũquam diſiungeris, & cuicuuque langueuti in altiſsimis miniſtrando ſemper ades, orbi terrarũ benedicis vndiq; glorificatus. Vides vt hic clare, & aperte Sanctos Dei viſione perfrui ad faciem aſſeuerat? diuumque Heliam hac viſione etiam in corpore dignum eſſe exiſtimatum dicit: quod quidem plus eſt quam ipſa ratio poſtulat. Si aliud igitur paratum regnum eſt, & ineffebilia bona, præter Dei ad faciem viſionem, id oſtendat nobis: erit enim Dei viſione præſtantius: quod nemo ex Eccleſiæ Doctoribus vnquam dixit, maiorem reperiri oblectationem quam Dei viſio ſit. Quod verò dicit magnus Gregorius, iuſtorum quorundam animas eſſe, quæ à cæleſti regno manſionibus differunt, & alias eſſe perfectorum iuſtorum animas, oſtendit eſſe etiã alios iuſtorum nõ perfectorum animas. Quod ſi quis ambigit vbinam hæ ſint, in tertio decreti capite ſatis à nobis reſponſum eſt; nec ſemel dicta repetenda ſunt. Sed reuertamur eo, vnde digreſſi ſumus.

SECTIO IIII

ADmiror igitur, & dubito, quo pacto reperiantur quidam adeo veritas fidei negligentes, vt non tantum non diſcere velint, vt cõuerſi ſaluentur; verum etiam eorum quæ à ſacris Doctoribus ſcripta ſunt, aperte corruptores extiterint: qui nec recte intelligunt, neque audire ſententiam volunt, quam Doctores habent ſuper hac communi Chriſtianorum confeſ-

ſione,

feſsione. Sed exiguam tantum ſtillam ab ijs hau-rientes ſurſum deorſum difficultates miſcent ex ſuo ſenſu, exiſtimantes egregia quædam ad euerſionem veritatis afferre, quas ante hos ſcriptis, & liberis editis Doctores diſſolueruut, ex quibus ſtatim hi noui dogmatiſtæ redarguuntur: nam eos videre, & conſiderare oportebat, quæ Sancti dicunt., & eorum dictis acquieſcere. Quod ſi in Sanctorum dictis, in quibus ſententiam alternant curationem non inueniſſent, tunc demũ licebat eis dubitationes afferre (ſi tamen id poſſent) nec verò ambigere de his decebat, quæ antea diſputata, & declarata ſunt. At qualiſnam eſt eorum admirabilis quæſtio quam nobis obijciunt mirum in modum iactabundi? o Catholici, ſi vt vos dicitis, nunc iuſtorum animæ ante reſurrectionem recipiunt, ſuperuacanea eſt reſurrectio & iudicium, & ſuper throno aſſeſſus, & iudicij conſtitutio. Quid tum recipient, ſi nunc receperunt? quibus nos reſpondemus. Catholici ſumus, & Catholici dici volumus, & ſi in contumeliam hoc nomen nobis obijcitis, & iniuriam nobis inferre arbitramini; credẽtes enim in vnam ſanctam, & Apoſtolicam Eccleſiam Catholici ſumus, & appellamur. Qui Catholici non vocantur, ſiue qui eam non ſequuntur, ſchiſmaticos dicimus, ac iure, vt arbitror. Ad interrogationem igitur veſtram dicimus, quod ſi noua eſſet veſtra interrogatio, pro viribus noſtris reſponſionem attuliſſemus: ſed quoniam quod vos facitis, & alij ante vos egerunt, non opus eſt, quæ Doctores attigerunt, & reſponſiones vt decens erat tradiderunt, nos adeo audacter, &

Obiectio.

Solutio.

perfricta fronte reſpondere. Sed quod ii ediderunt, idipſum & nos adiungemus. nam Petrus eccleſiæ magnæ archidiaconus, vt antea à nobis expoſitum eſt, magno Pontifici Gregorio Dialogo, hanc quam in præſentia vos interrogationem proponitis, eandem is ipſi fecit; nam ita in eodem libro dialogorũ ſcribit libro quarto capite vigeſimo quinto. Petri interrogatio: Si igitur nunc ſunt in cælo animæ iuſtorum, quid eſt quod in die iudicij pro iuſtitiæ ſuę retributione recipient? Gregorij reſponſio: Hoc eis nimirum creſcit in iudicio: quod nunc animarum tantummodo, poſtmodum verò etiã corporum beatitudine perfruentur, vt in ipſa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatusq; pertulerunt. pro hac quippe geminata eorum gloria ſcriptum eſt: in terra ſua duplicia poſsidebunt. hinc etiam ante reſurrectionis diem, de ſanctorum animabus ſcriptum eſt: datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis vt requieſcerent tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus conſeruorum, & fratrum eorum. qui itaque nunc ſingulas acceperunt binas in iudicio ſtolas habituri ſunt, quia modo animarum tantummodo, tunc antem animarum ſimul, & corporis gloria lætabuntur. Audiſtis ne, admirabilem dubitationem, & interrogationem veſtram? quomodo alter ante vos vna cum aliis magno huic patri, & doctori Eccleſiæ obiecit, & quo pacto ei reſpondit? quomodo igitur in hoc morbo ſchiſmatis amplius manetis, cum aperte conſpiciatis Doctores vobis contradicere? Quin

Greg. Pap. lib. 4. dial. c. 25.

Eſai 61. Apoc. 6.

etiam magnus ille Athanaſius vbi ſeipſum interrogat de hac eadem re, ita reſpondit. Interrogatio: vbinam dicemus eſſe nunc eorum animas, qui iam occubuerunt? reſponſio: noua eſt & terribilis interrogatio, & hominibus abſcondita. nam Deus nemini permiſit vnquã, ad nos illinc reuerti, vt nobis exponere poſſet, vbi nam, aut quomodo ſunt, quæ hinc demigrant animæ. tamen vt à ſcripturis monemur, quædam, id eſt peccatorum animæ in inferno ſunt ſubter omnem terram, & mare, vt pſalmus dicit; poſuerunt me in lacu inferiori, in tenebroſis & in vmbra mortis, & vt apud Iob ſcriptum eſt, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine, terram miſeriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror in habitans. animæ verò iuſtorũ poſt Chriſti aduentum (vt ex latrone qui in cruce pependit intelligimus) ſunt in paradiſo. non enim propter latronis iuſti animam tantum Chriſtus Deus noſter paradiſum aperuit: ſed propter omnes denique ſanctorũ animas. Videtis quò pacto contradicitis? tamen ſi noſſetis quid magna voce canitis, non vtique ambigeritis vos eadem quoque ſentire. ſed ſubit mihi dicere, & ſi durum vobis videbitur, in magnis profectò nugis aures veſtræ verſantur, magna voce canitis, nihil tamen intelligitis, ſiue potius negligitis. legere enim, & non intelligere, dixit quidam ex ſapiẽtibus, eſt negligere quoniam libri omnes de precibus id continent, ſanctorumque animas

Athanaſ.

Pſal. 87.

Iob. 10.

in

Damaſcc. Theophaues. in Cælo eſſe Damaſcenus, & Theophanes eius rei auctores clara voce clamant. Magnas igitur gratias habere vobis debemus, quia non aut deleſtis, aut ea fraude aliqua in codicibus obliteraſtis, vt quidam ante vos in tractatibus, & libris de proceſsione Spiritus Sancti cõſcriptis effecerunt; id tamen illis inutiliter ceſsit: nam adhuc libri manent, qui maleficorum audaciam teſtantur: & apud vos perbelle ſeruantur, & quotidie cum vocis modulatione concinuntur, menſtrua, triodia, ſermones, metaphraſtes, quinquagenaria, verſiculi, troparia, idiomela, contacia, æci, ſynaxaria, exapoſtilaria: & ne Sunt modi canendi in Eccleſiis Græcorũ. ſingula enumerem omnis fere Eccleſiæ noſtræ ſcriptura ita ſentit. Nam Eccleſiæ Theologi, ac doctores Poetæ, melodíque, profũda meditatione perpendentes, hoc ſtatuerunt: quaſi ex vno cratere ſapientiæ referto, omnes omnino hauriendo. Idcirco, nec diſcordant, nec ſibi contradicunt mutuo, nec diſſentiunt inter ſe.

SECTIO V.

Simeonis Stylitæ. VNde igitur exordiemur? à prima die menſis Septembiis in idiomelis diui Symeonis Stylitæ. Sancta tua anima inquit pater Symeon in Societate exultat Angelorom, & in alio, & cum incorporis in Cælo trepudians. Rurſus in altero cum Angelis Deo aſſiſtens. vigeſima octaua eiuſdem menſis de ſancto Cyriaco, & nunc paradiſum incolis in omni lætitia cõſtitutus. Octobris prima de diuo Romano: cum iuſtis intus in diuina gloria inhabitans oblectatio-

tio-

tionem illam ineffebilem aſpicis. Vides indeſinentes delitias, aſpicis cælorum pulchitudinem, quæ vere eſt amabilis. Aſpicis beatiſſime choreas Patriarcharum. Eodem menſe xxvi. de diuo Demetrio magno martyre. Habet quidem, tua diuina anima, immaculata glorioſe Demetri cæleſtem pro habitatione Hieruſalem. Et iterum: in vltramundanas ſedes immaculatum ſpiritum tuum, ſapiens martyr Demetri Chriſtus Deus recepit. Et alibi, Deo aſſidue aſſiſtens. Et rurſus, Manifeſtius beatitudinis finem es conſequutus Chriſto aſſiſtens, toto corde deprecare. Et iterum nunc tu Chriſti vultum intueris in faciem ô Cyrille, ſpeculis vere confractis, tuo diuino amori iunctus es. Et rurſus: recordare noſtri pater Baſili, conſubſtantiali trinitati aſſiſtens. alibi: Et nunc in cælis ſpeculis effractis Antoni, ſincere ſanctam inſpicis trinitatem citra medium cõgreſſus. Et de magno Gregorio, partim inquit victoriæ tuæ coronam recepiſti partim verò cum Chriſto regnas ſplendidiſſima ex ſanguine purpura indutus, & ſceptro tuorum certaminum ornatus, & corona gloriæ conſpicuus in infinita ſæcula. Et alibi: Hodie martyr de peregrinatione triumphans ad cæleſtia peruenit, & in glorię throno ſedenti offert ſanguinem cædis. Et in alio: inſignis, & ſtrenuus Georgius in ſuo glorioſo certamine ſupernas poteſtates lætificans, & nunc vna cum ipſis exultans. In nona de magno Paulo Iunij vigeſimanona. Nunc non in ænigmate, neque in ſpeculo Chriſtus à te conſpicitur, immo in faciem facies aſpicitur, integram tibi diuinitatis glo-

riam

gloriam detegens. Et in alijs. pro Chriſto paſſi ô decertatores martyres, animas in cælo habebetis in manu Dei. Et rurſus,tui Chriſte Sacerdotes iuſtitia induti ſanctis à ſæculo gaudent, diuinam tuam pulchritudinē clarius intuentes. & in aliis, nunc nō in ænigmate pater, non in ęnigmate pater, non in ſpeculo aſpicis lucem numinis omnium principij facie ad faciem ſapientiſſime,qui & ſplēdoris,& viſionis diuinæ dignus effectus es. Et rurſus cum angelis tripudias beate Oneſime martirij corona exornatus,refulgēti throno ſaluatoris aſſiſtis. Et alibi ſanctorum ordines, eum qui inter angelos requieſcit magna voce laudantes,diuinis nunc fruuntur delitijs,& lætantes tripudiant. Et in alio ſuperintellectuali ſplēdore exaturate ſancti, & diuina lætitia ſplēdide repleti, dij vocamini, vt ei proximi inter diuinos ſplendores verſantes, & gloriæ ineffabilis radiis illuſtrati. Et rurſus; ſacris melodijs celebrentur, quaſi cæleſtis hæredes regni, quaſi incolæ paradiſi. Et alibi; conciues angelorum, & rurſus ſanguinis tui prætioſi intinctione martyr, purpurā tibi precioſam cōparaſti: qua indutus cæleſtem regiam vere inhabitas; Deo ſupremo regi aſſiſtens,aſſiſtere vero ſupremo regi,quid aliud per Deum ſignificat,niſi quod ſancti quatenus animę beatitudine perfruuntur? in aliis vero,patribus hymnum offeremus,qui ante legem, & in lege refulſerunt, & qui ex virgine genito domino, & hero recta mente inſeruierunt, inacceſſibilem lucem hāc adepti ſunt. & in alio;nūc ô beate intercede apud Deum pro tuo grege. Et rurſus cæleſte regnum concupiſti,quo nunc bea

tiſsime

tiſsime verè frueris, & in alio ſuper omnem virtutem poſitus, pater Antoni cum angelis verſaris in regno cęlorum. & rurſus Dei præco Athanaſi, qui pericula, & perpetuas tentationes ſuſtinuiſti. nunc delitiarum paradiſi dignus es factus diuinas manſiones conſequutus incorruptibilis vitæ ligno propinquus, vt iuſtitiæ victor, corona, & diademate cæleſtis regni exornatus, decore cōſpicuus, & forma præcellens. Et rurſus; ſplendidiſsimo, & fulgentiſsimo lumine lucidius nunc illuſtratus. Et rurſus: non in enigmate nunc gloriam, quam à puero concupiſti vides beate Eutychi, imo facie ad faciē nūc ſolitis carnis ſpeculis pater noſter. & rurſus: ex difficilibus anguſtijs, & corruptione in amplam, & iucundam paradiſi latitudinē perueniſti, ſāctorū viſurus ſplēdidā lucem, & angelorum choreas Deo aſſiſtentes, & inceſſanter clamantes. Et alibi: terra quidem nunc operuit corpora veſtra, cælum verò ô ſancti ſpiritus ſemper fert, throno gloriæ aſſidentes, & cum angelis exultantes. Et alibi: nūc cælos incolis martyrum pie ſanctorum, & iuſtorū. & in alio: princeps ſacrorum Eumeni, qui libertatē tibi apud Chriſtū cōparaſti, iuxta cuius thronum ſancte in gloria aſſiſtis nunc cum angelis ſanctis. Et rurſus: ad tranquillum portum appuliſti à laboribus requieſcens, & coronatus tripudias in paradiſo, vna cum Chriſti martyribus Niceta diuine, omnes merito te glorificamus. Et rurſus in alio, qui à dextra aſſiſtis trinitati, & immediatè verſaris. & in ode nona canonis S Ioānis theologi nūc nō in ænigmate; ſed facie ad faciem, delitiarum torrentem inſpicere me-

ritus es, pacis flumen, & fontem immortalitatis, qua nunc irrigatus diuinitate perfrueris. Et auguſti quarta. Non amplius in ſpeculo conſpicis ſummum bonorum o ſancta martyr. ad faciem aſpicis faciem, iam ſolutis vere o Eudocia, imaginibus. Ecce iam nihil apertius, vt mihi videtur, reperietur his quæ à nobis allata ſunt, id eſt facie ad faciem, & nunc diuinitate perfrueris, & in paradiſo nunc coronati tripudiant, & nunc Dei Throno cum ſanctis angelis aſſiſtunt. Quid aliud poſſumus intelligere præterquam quod quatenus animæ perfruuntur, vt antea expoſuimus, & iam euidenter oſtendimus? Qnod ſi his non acquieſcitis, & alia ex eiuſdem generis ſcripturis afferemus, in ode nona ſanctorum patrum antiphona ita dicit: Magnum cultum meriti eſtis cæleſtes ſancti, quia Chriſti figuram ſtudioſe imitati eſtis. & nunc vmbra, & carnis operimento depoſito cum facie ad faciē videtis, & maxima meriti eſtis. & alibi: ſemper ſuffragaris ijs, qui te laudant, & tuum celebrāt feſtum Domino aſſiſtens Oneſime totus refulgens, totus reſplendens, totus cæleſtibus fulgetris coruſcans. Et alibi: Inſpicitis Martyres diuinam pulchritudinem manifeſtius, & clarius. & rurſus vbi ordines Angelorum, vbi iuſtorum populi exultant. Et in alio: Et regnum cælorum aperte meriti, trinitatis radiis illuſtrati ò admiratione digni. Et rurſus: Sabba beatiſsime angelorum æqualis ſanctorum contubernalis, prophetarum ſocius, martyrū, & Apoſtolorum cohæres, lucem non occidentem nunc incolens, cuius diuinis facibus illuſtratus ſummo principi aſſi-

aſſiſtens, & aperte coruſcans. audis ne? lucem non occidentem dicit: nam Deus eſt lux non occidens. habitat autem nunc cum Deo. Preterea ſummum Principum quid ſignificat? ſummum enim bonorum, ſummum principum, ſummum pulchritudinum, nil aliud eſt niſi Deus ipſe. Hic ei aſſiſtit, & habitat cum eo, quid aliud per Deum denotat, præterquam quod ſancti nunc quatenus animæ perfruuntur? Si vis, & alia audire, iam dicimus. Et inacceſſibili luce nunc perfruuntur: & in alio; Sanctorum chorus vitæ fontem, & ianuam paradiſi nactus eſt, Et rurſus, & iuſti veluti luminaria refulgent. Et alibi: cum terrena certamina perluſtraſſet veri martyres, coronas ſunt conſequuti. Et rurſus: certatores martyres, ac cęli ciues in terra decertantes multos cruciatus pertulerunt, & perfectam in cælis coronam receperunt, vt pro noſtris animabus intercederent. Et rurſus. Celeberrimi martyres. vos non terra operuit, ſed cœlum excepit apertæ ſunt vobis portæ paradiſi. Et intro profecti lignum vitæ eſtis aſſecuti, apud Chriſtum intercedite. Vbi ſunt qui dicunt ſanctos non eſſe, ſiue ſanctorum animas nunc in paradiſo non eſſe? nonne audiunt Damaſcenum dicentem, apertæ ſunt vobis portæ paradiſi? nonne audiunt? introgreſsi, non agnoſcunt, lignum vitæ conſecuti ſunt? & intercedunt pro nobis? Si igitur neque receperunt, neque intercedunt, neque Chriſtum vident, neque ipſi aſſiſtunt, neque diuina luce perfruuntur, & vt vno verbo dicam, nemo ex ſanctis, vt ipſi putant nunc cum Chriſto eſt. Vbi ſunt quæ pſallimus?

num

num falſa? abſit. vbi ſpiritus, & animæ iuſtorum laudant te Domine? & illud diffractis ſpeculis ſancti facie ad faciem Deum videtis. Si nūc cū Chriſto non ſunt, non receperunt. Si non receperunt, neque intercedunt. Si verò non intercedūt, cur inuocamus? Si enim nūc nō intercedunt, nunquam intercedent. nam in futuro non eſt interceſſio. nonne audis illud? non interceſ-
Obiectio ſione opus ibi eſt dimiſſo conuentu. Etiam noui Theologi dicunt, peculiariter recipiunt, &
Ad Cor. Deum in faciem vident, ſed ineffabilia bona, quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, nec in cor hominis aſcendit, non receperunt adhuc. non enim omnino poſſumus diffiteri ſanctos in præſentia non eſſe cum Chriſto. O inſipientiam. id vt ego exiſtimo riſu magis, quam reſponſione dignum eſt. nam paulò ante oſtenſum eſt hære-
Sect. vij. ſim eſſe hanc abſurdam argutiolam nec de ea opus eſt amplius diſputare. Quod hoc ſit hereſis æquanimiter diſquirendum eſt. Si Deum vident nunc ſanctorum animæ, ineffabilia verò bona non vident, procul dubio maiora ſunt illa, quam Deus ipſe: quoniam ea inuiſibilia ſanctis ſunt; Deus verò ab eis videtur. hoc nemo ſanæ mentis dixerit vnquam: ſed hæc hæreſis ſilentio inuoluenda. prætere a diſquirendum eſt ita. ineffabilia bona, vel quia maiora, vel quia minora ſunt, ea ſancti non vident. Si quia minora, iis opus non eſt nam maiorum compotes facti, minora non curant: huius enim admodum aperte participes ſunt, ſi maius ſunt conſecuti. Si vero quia maiora, non recipiunt, abſit blaſphemia, maiora reperiri, quam Dei viſio, & fruitio ſit.

oſten-

oſtendendum eſt autem ea bona conſpicere ſanctos Eccleſiæ teſtimonio, ex ijs, quæ ibi occinuntur, qui fidem non adhibet, ſcrutetur in ſecũda Septembris menſis, reperietq. Idiomelum ſancti Mamantis ita ſe habens, veluti noua oliuę planta, ad Dei menſam acceſsiſti, veluti filius eorum, qui Domini viam ingrediuntur per martyrium, benedixit tibi Dominus, & cæleſtis Sion bona aſpicis in delicijs diuinę degens exultationis. Quid ad hoc reſpondere audebunt, qui hanc ſententiam renuunt? ſurdo aſpidi profecto aures occludenti ſimiles ſunt, qui vnionem oderunt, & ſchiſma amplexati ſunt; non enim videre, nec audire, nec intelligere volunt. Diuus Damaſcenus in ſecũdo tono octaui toni inquit: vitæ Chriſte dator, ſponte paſſionem propter homines ſuſtinuiſti. in infernum verò deſcendens, vt potens eos, qui ibi tuum aduentum præſtolabantur, tanquam ab forti abripiens fera. paradiſum pro inferno habitare conceſsiſti. ad medelã (inquit) noſtram hæc ſcripta ſunt. Ergo mentitur Chriſti Eccleſia, pſallitq. quod verum non eſt, docetq. id ad decipiendas & ſeducendas animas, at quis id dixerit mentis compos? num & Chriſtum ſolatur ſanctus hic cùm dicit? Chriſte vitę dator, ſpõte paſſionem ſubijſti, & in infernum propter homines deſcendiſti, & vt potens eripuiſti veluti de forti fera ab extraneo videlicet hoſte, & bellatore eos, qui ibi tuum aduentum expectabant; & pro tenebrarum habitatione, & loco obſcuro illo, vbi incolebant, eos paradiſi habitatione donaſti. conſolatur Chriſtum an vt verum dicit hoc, & ſentit? ſi quis profecto reſpon-

Mamantis.

Damaſcen.

ſiones veſtras viderit, vel vt verius dicam importunas contentiones, in ſtuporem adducetur, & mente dimouebitur. ego profectò audire non poſſum verba ita putida, ac male cohærentia, arbitrorq. eā eſſe infantium balbutiem. Quid quando hic idē dicit? admirabilis tua crucifixio, & in infernum deſcēſus ò hominum amator: nam ſpolijs ei detractis, & ijs qui iam pridem in vinculis detinebātur vna tecum glorioſè exſuſcitatis, vti ſcilicet Deus paradiſum aperuiſti, & vt eum cōſequerentur dignos illos effeciſti. Audiſti, & ſic deſcendiſti (inquit) in infernum, ipſum expoliaſti & vinctos, ſiue ſanctos ibi obdormientes vna tecum exſuſcitaſti, paradisū aperuiſti, & vt eum cōſequerentur dignos effeciſti. Quin etiam Anaſtaſius diuinus noſter pater à mōte ſancto Synai appellatus, in interrogationibus, quas ad reſponſiones quaſdam piè ad eum factas facit, apertiſſimè quæſtionem diſſoluit. nam ſanctorum animas in paradiſo, peccatorū verò in inferno eſſe liquido, & apertiſſimè demonſtrat. Interrogatio igitur & reſponſio hæc eſt. Interrogatio: vbi omninò nunc animas eſſe dicemus? num in eodem loco omnes? reſponſio. Quanquam nemo de his clarè enunciarit; tamen ex Chriſti verbis percipimus iuſtorum animas vnà cum latronis iuſti anima in paradiſo eſſe: quippe cum diuus Antonius animarum locum, & ſanctas animas viderit eſſe in paradiſo. Similiter, & diuinus Pambo, & alij quidam ex patribus. eodem modo Ioannes Climacus ſic ſcribit: Latro ille vt tantum ſui meminiſſet in regno ſuo poſtulauit, totumq. paradiſum in hæreditatem accepit. rurſus peccatorum animas

Damaſcen.

Anaſtaſius Synaites.

omne

omne vetus, & nouum teſtamentum in inferni carcerem ablegari, veluti ad vincula, teſtatur, vt diuite illo dixit Dominus. Similiter & Dauid Propheta dixit, conuertãtur peccatores in infernum: nam cùm dicat conuertãtur, deſignat eo loci nunc eſſe animas. poſtea diſcedunt, & earũ recipiunt corpora ſuum ſinguli: ita poſtea á iudice aduersùs eos ſententia fertur, dicens, conuertantur peccatores in infernũ: qui autem reuertitur, apertũ eſt eo vnde venerát eum reuerti. Sed celeberrimus ſanè, & diuinus noſter pater Cretæ digniſsimus paſtor Andreas, poſt ſanctos omnes á nobis in teſtes in hoc argumento adductos, accedát & ipſe vt mecum eadem teſtificetur. Is nãque in quadam diuina oratione, quam in immaculatæ noſtræ Virginis dormitationem pulcherrimè compoſuit, cuius principium. Quicunque religioſum & venerandũ locum hunc, iuxta principium de eo ita pertractat: Cæterum, & ſanctorum animæ tenebroſum quidem locũ illum pertranſeunt: at nõ ibi detinẽtur, pręter eas, quæ vitę delitijs delinitæ peccatorũ mortẽ attraxerũt: nam quæcunq. ſe diuinis legibus ſubijciẽtes, eam quę in cælis degitur vitam ſpiritu per carnẽ demonſtrauerunt, ad loca procul dubio reſplendentia huic ſanctorum ſacro ſtatui conſentanea ablegantur: quæ Dominus cuſtodit, & oculi eius (qui vt ſcripturæ tradunt) omnia conſpiciunt, quorum pulchritudinem, & magnitudinem addam etiam, & ſupra captum hominis decorẽ iure apertius, & excelſius noſcẽt, qui Deo proximè accedunt: ibique rurſum ſiſtentes vacationem receperunt, quibus pręcipuè parata eſt á prouidẽtia, quę cũ-

Andreæ Archiepiſ. Cretæ.

ɛ̃a ſapienter adminiſtrat. Audiſtis admirabilem & magnum virum hunc, quo pacto ſanctorum, & iuſtorum animæ huius vitę curſu perfecto vacationem recipiunt? hoc idem eſt ac ſi diceret, promiſſionem diſcipulis promiſſam, cùm dicit, vt vbi ego ſum, ibi, & vos ſitis; quodque in loca refulgentia tranſmittuntur, Deoque propinquant, & beatitudinis mirificè arrhabonem recipiunt. immo pulchritudinem, & magnitudinē, & ſupra mentis captum decorem, ideſt, Deum ipſum clarius, & excelſius conſpiciunt. cur magis non verſamini in his, ò amici, & fratres? ſed potius occupati eſtis in ijs damnandis, qui hæc credunt, atque amplectuntur, & vt in eos maledicta quotidie effundatis ſuper omnia operam datis. Vt autem omne os contrarium dicēs obſtruatur, & obtureturr, vnum, & ſolum teſtimonium addam, quod extremo loco referuaui:
Apocal. 6. id autem eſt ex Ioannis Euangeliſtæ apocalypſi, nec renuere poteſtis, dicit enim. Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum, vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium quod habebant, & clamabant voce magna dicentes: Vſquequo Domine ſanctus, & verus non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de ijs, qui habitant in terra, & datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, vt requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſerui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi. Et poſt quædam: Et reſpondit vnus ex ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſūt? & vnde venerunt? & dixi illi. Domine mi tu
ſcis

ſcis, & dixit mihi: Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni: ideo ſunt ante thronum Dei, & ſeruiunt ei die, & nocte in templo eius. Audiſtis tonitrui filium? quis potiora, meliora, & vera dicit? hic, an Epheſius, & tota cohors eorum, qui ab œcumenica ſynodo reſilierunt, aut quicunque ex alijs velit contradicere? vt ego ſentio, Ioannes meliora dicit, quā hic. Ille namque ex Domini pectore theologiam accipiens, omnem creaturam eius viuificantibus aquis referſit. Hi verò ſua inſcitia, & ſtupiditate permoti, tumultu, confuſione, & hæreſi orbem repleuerunt? nonne auditis eo quod ſtolas lauerunt ſuas inquit, hoc eſt ſua corpora lauerunt à peccatis, eaque in filij Dei ſanguine dealbauerunt: idcirco ſunt ante Dei thronum, & die, & nocte inſeruiunt ei. quid his reſpondere poteſtis? nihil profectò. Credite tandem, conuertimini, reſipiſcite, reſurgite, veritati quemadmodum & nos ſubijcimini. Neque ita aperte Eccleſiæ doctoribus contradicere, neque in veritatem impingere velitis; nos enim cùm ſanctos aſſiſtere Deo dicimus, eumque purè inſpicere, perfrui dicimus; nec aliud eſſe intelligimus, eius ad faciem viſionem, & aliud fruitionem. quod ſi contrarium nobis poteſtis oſtendere, ſcilicet ſanctos Trinitati aſſiſtentes, eiuſque ad faciem viſione dignos effectos, non perfrui adhuc; ſed maiorem fruitionem Dei viſione expectari; vos etiam demonſtrate, & nos ſilebimus. Sed nihil amplius oſtendere poteſtis præter hanc Dei ad faciem viſionem. nonne percipitis vos ſanctos

Sectio vij.

Ioannes Euang. vocatur tonitrui filius apud Marcum c. 3.

do autem id futurum ſit, nobis non eſt cognitũ: verumtamen ſecundùm ſacrarum Scripturarum traditionem, in fine ſæculorum credimus hanc futuram eſſe, quando omnis humana natura reſurget, & vnuſquiſque condigna ſuis operibus reportauerit, ſiue ea bona, ſiue mala fuerint, ſecundùm ſacrum Euangelium. Et hæc eſt promiſſio, quam patribus in Prophetis promiſit, ideſt ſe eos ſuſcitaturum; nam ea pollicitatio, ſeu promiſſio dicitur: ideo promiſit Dominus ſe humanam naturam ſuſcitaturum, quia corporum reſurrectioni diffidimus: nam ſi id patribus eueniſſet, nos vtique non eſſemus; idque eſt quod dicit Paulus, non acceperunt. qui fuerunt ante nos corporum reſurrectionem, Deo pro nobis melius aliquiid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur; ideſt non ſine nobis illi reſurgant. Si enim in ijs corporum reſurrectio contigiſſet, ſuaque corpora vnà cum animabus recepiſſent, incarnata diſpenſatio nunquam fuiſſet neque Petrus, neque Paulus, neque reliquus Apoſtolorum chorus, neqne patres noſtri, & doctores, neque hierarchæ, & diui viri, quibus hodie locupletamur ſancti, & diuini, per quos ad Dei cognitionem quaſi manu ducimus, & ad noſtram ſalutem. at neque nos geniti fuiſſemus; neq. alij poſt nos. idque eſt quod pro nobis melius Paulus eſſe arbitratur vt non ſine nobis illi conſummarentur: ſed quouſque nos generemur expectarent, & tunc nos etiam vna cùm illis corporum reſurrectione induamur; præmiaque, & coronas ſimul cum illis percipiemus à reſurrectionis promiſſore, & auctore, & perfe-

ctore

ctore Ieſu. Nam cum corporum vniuerſalis reſurrectio fuerit ſubſequuta, neque generatio erit amplius, neque corruptio, ſed vtraque ceſſabunt, nemoque amplius generabitur, neque interibit. Idcirco tunc non facta eſt reſurrectio. Et propter quam aliam ob cauſam? quia non adhuc repletus eſt locus illius ordinis, qui de cęlo cecidit. nam ſcribit Gregorius cognomēto theologus ſuperiorem mundum repleri oportere. Chriſtus iubet: ne obſiſtamus. & miniſter ad Dominum, Domine factū eſt vt imperaſti, & locus adhuc eſt. cùm igitur locus is tunc repletus non fuiſſet, reſurrectio mortuorū non eſt ſubſequuta; hæcque promiſſio eſt, quam Paulus ad Hebræos dicit, quod qui ante nos fuerunt, non adhuc acceperunt: quam puto vos adhuc non intelligere. At nos id dictum reſumentes, quomodo promiſſio ſit oſtendemus, & quando promiſſionem hanc pollicitus ſit Dominus Deus quibuſque eam, & ob quam cauſſam pollicitus eſt, deinceps dicemus. Cùm Iſrael ſalutem ſuam deſperaſſet, nec mortuorum crederet reſurrectionem, cùm dicerent abſciſſi ſumus, perijt ſpes noſtra, manducemus, & bibamus, cras moriemur: tunc inſpirauit Dominus Prophetam, vt populo diceret, ne corporum reſurrectioni diffideret, pollicereturque ijs ſe corpora eorum arida exſuſcitaturum; ſeque carnibus, neruis, ac cute induturum: ſpiritumque daturum, & in Hieruſalem reſtituturum, quæ viſio pacis eſt, & dicitur. vbi nam ſunt hęc? apud Ezechielem Prophetam capite trigeſimoſeptimo. dicit enim diuinus hic Propheta: facta eſt ſuper me manus

Greg. theologi.

Ezech. 37.

gloriam detegens. Et in alijs. pro Chriſto paſſi ô decertatores martyres, animas in cælo habebetis in manu Dei. Et rurſus, tui Chriſte Sacerdotes iuſtitia induti ſanctis à ſæculo gaudent, diuinam tuam pulchritudinē clarius intuentes. & in aliis, nunc nō in ænigmate pater, non in ænigmate pater, non in ſpeculo aſpicis lucem numinis omnium principij facie ad faciem ſapientiſſime, qui & ſplēdoris, & viſionis diuinæ dignus effectus es. Et rurſus cum angelis tripudias beate Oneſime martirij corona exornatus, refulgēti throno ſaluatoris aſſiſtis. Et alibi ſanctorum ordines,. eum qui inter angelos requieſcit magna voce laudantes, diuinis nunc fruuntur delitijs, & lætantes tripudiant. Et in alio ſuperintellectuali ſplēdore exaturate ſancti, & diuina lætitia ſplēdide repleti, dij vocamini, vt ei proximi inter diuinos ſplendores verſantes, & gloriæ ineffabilis radiis illuſtrati. Et rurſus; ſacris melodijs celebrentur, quaſi cæleſtis hæredes regni, quaſi incolæ paradiſi. Et alibi; conciues angelorum, & rurſus ſanguinis tui prætioſi intinctione martyr, purpurā tibi precioſam cōparaſti: qua indutus cæleſtem regiam vere inhabitas; Deo ſupremo regi aſſiſtens, aſſiſtere vero ſupremo regi, quid aliud per Deum ſignificat, niſi quod ſancti quatenus animę beatitudine perfruuntur? in aliis vero, patribus hymnum offeremus, qui ante legem, & in lege refulſerunt, & qui ex virgine genito domino, & hero recta mente inſeruierunt, inacceſſibilem lucem hāc adepti ſunt. & in alio; nūc ô beate intercede apud Deum pro tuo grege. Et rurſus cæleſte regnum concupiſti, quo nunc bea

tiſsime

tiſsime verè frueris, & in alio ſuper omnem virtutem poſitus, pater Antoni cum angelis verſaris in regno cęlorum. & rurſus Dei præco Athanaſi, qui pericula, & perpetuas tentationes ſuſtinuiſti.nunc delitiarum paradiſi dignus es factus diuinas manſiones conſequutus incorruptibilis vitæ ligno propinquus,vt iuſtitiæ victor,corona, & diademate cæleſtis regni exornatus,decore cōſpicuus, & forma præcellens. Et rurſus; ſplendidiſsimo,& fulgentiſsimo lumine lucidius nunc illuſtratus.Et rurſus:non in enigmate nunc gloriam, quam à puero concupiſti vides beate Eutychi,imo facie ad faciē nūc ſolitis carnis ſpeculis pater noſter.& rurſus: ex difficilibus anguſtijs,& corruptione in amplam, & iucundam paradiſi latitudinē perueniſti, ſāctorū viſurus ſplēdidā lucem, & angelorum choreas Deo aſſiſtentes,& inceſſanter clamantes. Et alibi:terra quidem nunc operuit corpora veſtra, cælum verò ô ſancti ſpiritus ſemper fert, throno gloriæ aſſidentes, & cum angelis exultantes. Et alibi: nūc cælos incolis martyrum pie ſanctorum,& iuſtorū. & in alio:princeps ſacrorum Eumeni,qui libertatē tibi apud Chriſtū cōparaſti, iuxta cuius thronum ſancte in gloria aſſiſtis nunc cum angelis ſanctis. Et rurſus: ad tranquillum portum appuliſti à laboribus requieſcens, & coronatus tripudias in paradiſo, vna cum Chriſti martyribus Niceta diuine, omnes merito te glorificamus.Et rurſus in alio,qui à dextra aſſiſtis trinitati,& immediatè verſaris.& in ode nona canonis S Ioānis theologi nūc nō in ænigmate;ſed facie ad faciem, delitiarum torrentem inſpicere me-

ritus

ritus es, pacis flumen, & fontem immortalitatis, qua nunc irrigatus diuinitate perfrueris. Et auguſti quarta. Non amplius in ſpeculo conſpicis ſummum bonorum o ſancta martyr. ad faciem aſpicis faciem, iam ſolutis vere o Eudocia, imaginibus. Ecce iam nihil apertius, vt mihi videtur, reperietur his quæ à nobis allata ſunt, id eſt facie ad faciem, & nunc diuinitate perfrueris, & in paradiſo nunc coronati tripudiant, & nunc Dei Throno cum ſanctis angelis aſſiſtunt. Quid aliud poſſumus intelligere præterquam quod quatenus animæ perfruuntur, vt antea expoſuimus, & iam euidenter oſtendimus? Qnod ſi his non acquieſcitis, & alia ex eiuſdem generis ſcripturis afferemus, in ode nona ſanctorum patrum antiphona ita dicit: Magnum cultum meriti eſtis cæleſtes ſancti, quia Chriſti figuram ſtudioſe imitati eſtis. & nunc vmbra, & carnis operimento depoſito eum facie ad faciē videtis, & maxima meriti eſtis. & alibi: ſemper ſuffragaris ijs, qui te laudant, & tuum celebrāt feſtum Domino aſſiſtens Oneſime totus refulgens, totus reſplendens, totus cæleſtibus fulgetris coruſcans. Et alibi: Inſpicitis Martyres diuinam pulchritudinem manifeſtius, & clarius. & rurſus vbi ordines Angelorum, vbi iuſtorum populi exultant. Et in alio: Et regnum cælorum aperte meriti, trinitatis radiis illuſtrati ò admiratione digni. Et rurſus: Sabba beatiſsime angelorum æqualis ſanctorum contubernalis, prophetarum ſocius, martyrū, & Apoſtolorum cohæres, lucem non occidentem nunc incolens, cuius diuinis facibus illuſtratus ſummo principi

aſſi-

aſſiſtens, & aperte coruſcans. audis ne? lucem non occidentem dicit: nam Deus eſt lux non occidens. habitat autem nunc cum Deo. Preterea ſummum Principum quid ſignificat? ſummum enim bonorum, ſummum principum, ſummum pulchritudinum, nil aliud eſt niſi Deus ipſe. Hic ei aſſiſtit, & habitat cum eo, quid aliud per Deum denotat, præterquam quod ſancti nunc quatenus animæ perfruuntur? Si vis, & alia audire, iam dicimus. Et inacceſſibili luce nunc perfruuntur: & in alio; Sanctorum chorus vitæ fontem, & ianuam paradiſi nactus eſt, Et rurſus, & iuſti veluti luminaria refulgent. Et alibi: cum terrena certamina perluſtraſſet veri martyres, coronas ſunt conſequuti. Et rurſus: certatores martyres, ac cęli ciues in terra decertantes multos cruciatus pertulerunt, & perfectam in cælis coronam receperunt, vt pro noſtris animabus intercederent. Et rurſus. Celeberrimi martyres, vos non terra operuit, ſed cœlum excepit apertæ ſunt vobis portæ paradiſi. Et intro profecti lignum vitæ eſtis aſſecuti, apud Chriſtum intercedite. Vbi ſunt qui dicunt ſanctos non eſſe, ſiue ſanctorum animas nunc in paradiſo non eſſe? nonne audiunt Damaſcenum dicentem, apertæ ſunt vobis portæ paradiſi? nonne audiunt? introgreſsi, non agnoſcunt, lignum vitæ conſecuti ſunt? & intercedunt pro nobis? Si igitur neque receperunt, neque intercedunt, neque Chriſtum vident, neque ipſi aſſiſtunt, neque diuina luce perfruuntur, & vt vno verbo dicam, nemo ex ſanctis, vt ipſi putant nunc cum Chriſto eſt. Vbi ſunt quæ pſallimus?

num

nium falſa? abſit. vbi ſpiritus, & animæ iuſtorum laudant te Domine? & illud diffractis ſpeculis ſancti facie ad faciem Deum videtis. Si nūc cū Chriſto non ſunt, non receperunt. Si non receperunt, neque intercedunt. Si verò non intercedūt, cur inuocamus? Si enim nūc nō intercedunt, nunquam intercedent. nam in futuro non eſt interceſſio. nonne audis illud? non interceſ-
Obiectio ſione opus ibi eſt dimiſſo conuentu. Etiam noui Theologi dicunt, peculiariter recipiunt, &
Ad Cer. Deum in faciem vident, ſed ineffabilia bona, quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, nec in cor hominis aſcendit, non receperunt adhuc. non enim omninò poſſumus diffiteri ſanctos in præſentia non eſſe cum Chriſto. O inſipientiam. id vt ego exiſtimo riſu magis, quam reſponſione dignum eſt. nam paulò ante oſtenſum eſt hære-
Sect. vij. ſim eſſe hanc abſurdam argutiolam nec de ea opus eſt amplius diſputare. Quod hoc ſit hereſis æquanimiter diſquirendum eſt. Si Deum vident nunc ſanctorum animæ, ineffabilia verò bona non vident, procul dubio maiora ſunt illa, quam Deus ipſe: quoniam ea inuiſibilia ſanctis ſunt; Deus verò ab eis videtur. hoc nemo ſanæ mentis dixerit vnquam: ſed hæc hæreſis ſilentio inuoluenda. præterea diſquirendum eſt ita. ineffabilia bona, vel quia maiora, vel quia minora ſunt, ea ſancti non vident. Si quia minora, iis opus non eſt nam maiorum compotes facti, minora non curant: huius enim admodum aperte participes ſunt, ſi maius ſunt conſecuti. Si verò quia maiora, non recipiunt, abſit blaſphemia, maiora reperiri, quam Dei viſio, & fruitio ſit.

oſten-

oſtendendum eſt autem ea bona conſpicere ſanctos Eccleſiæ teſtimonio, ex ijs, quæ ibi occinuntur, qui fidem non adhibet, ſcrutetur in ſecũda Septembris menſis, reperietq. Idiomelum ſancti Mamantis ita ſe habens, veluti noua oliuę planta, ad Dei menſam acceſsiſti, veluti filius eorum, qui Domini viam ingrediuntur per martyrium, benedixit tibi Dominus, & cæleſtis Sion bona aſpicis in delicijs diuinę degens exultationis. Quid ad hoc reſpondere audebunt, qui hanc ſententiam renuunt? ſurdo aſpidi profecto aures occludenti ſimiles ſunt, qui vnionem oderunt, & ſchiſma amplexati ſunt; non enim videre, nec audire, nec intelligere volunt. Diuus Damaſcenus in ſecũdo tono octaui toni inquit: vitæ Chriſte dator, ſponte paſſionem propter homines ſuſtinuiſti. in infernum verò deſcendens, vt potens eos, qui ibi tuum aduentum præſtolabantur, tanquam ab forti abripiens ferą. paradiſum pro inferno habitare conceſsiſti. ad medelã (inquit) noſtram hæc ſcripta ſunt. Ergo mentitur Chriſti Eccleſia, pſallitq. quod verum non eſt, docetq. id ad decipiendas & ſeducendas animas, at quis id dixerit mentis compos? num & Chriſtum ſolatur ſanctus hic cùm dicit? Chriſte vitę dator, ſpõte paſſionem ſubijſti, & in infernum propter homines deſcendiſti, & vt potens eripuiſti veluti de forti fera ab extraneo videlicet hoſte, & bellatore eos, qui ibi tuum aduentum expectabant; & pro tenebrarum habitatione, & loco obſcuro illo, vbi incolebant, eos paradiſi habitatione donaſti. conſolatur Chriſtum an vt verum dicit hoc, & ſentit? ſi quis profecto reſponſiones

Mamantis.

Damaſcen.

ſiones veſtras viderit, vel vt verius dicam importunas contentiones, in ſtuporem adducetur, & mente dimouebitur. ego profectò audire non poſſum verba ita putida, ac male cohærentia, arbitrorq. eā eſſe infantium balbutiem. Quid quando hic idē dicit? admirabilis tua crucifixio, & in infernum deſcēſus ò hominum amator: nam ſpolijs ei detractis, & ijs qui iam pridem in vinculis detinebātur vna tecum glorioſè exſuſcitatis, vti ſcilicet Deus paradiſum aperuiſti, & v teum cōſequerentur dignos illos effeciſti. Audiſti, & ſic deſcendiſti (inquit) in infernum, ipſum expoliaſti & vinctos, ſiue ſanctos ibi obdormientes vna tecum exſuſcitaſti, paradiſū aperuiſti, & v teum cōſequerentur dignos effeciſti. Quin etiam Anaſtaſius diuinus noſter pater à mōte ſancto Synai appellatus, in interrogationibus, quas ad reſponſiones quaſdam piè ad eum factas facit, apertiſſimè quæſtionem diſſoluit. nam ſanctorum animas in paradiſo, peccatorū verò in inferno eſſe liquido, & apertiſſimè demonſtrat. Interrogatio igitur & reſponſio hæc eſt. Interrogatio: vbi omninò nunc animas eſſe dicemus? num in eodem loco omnes? reſponſio. Quanquam nemo de his clarè enunciarit; tamen ex Chriſti verbis percipimus iuſtorum animas vnà cum latronis iuſti anima in paradiſo eſſe: quippe cum diuus Antonius animarum locum, & ſanctas animas viderit eſſe in paradiſo. Similiter, & diuinus Pambo, & alij quidam ex patribus. eodem modo Ioannes Climacus ſic ſcribit: Latro ille vt tantum ſui meminiſſet in regno ſuo poſtulauit, totumq. paradiſum in hæreditatem accepit. rurſus peccatorum animas

Damaſcen.

Anaſtaſius Synaites.

omne

omne vetus, & nouum teſtamentum in inferni carcerem ablegari, veluti ad vincula, teſtatur, vt diuite illo dixit Dominus. Similiter & Dauid Propheta dixit, conuertãtur peccatores in infernum: nam cùm dicat conuertãtur, deſignat eo loci nunc eſſe animas. poſtea diſcedunt, & earũ recipiunt corpora ſuum ſinguli: ita poſtea à iudice aduersùs eos ſententia fertur, dicens, conuertantur peccatores in infernũ: qui autem reuertitur, apertũ eſt eo vnde venerat eum reuerti. Sed celeberrimus ſanè, & diuinus noſter pater Cretæ digniſsimus paſtor Andreas, poſt ſanctos omnes à nobis in teſtes in hoc argumento adductos, accedat & Ipſe vt mecum eadem teſtificetur. Is nãque in quadam diuina oratione, quam in immaculatæ noſtræ Virginis dormitationem pulcherrimè compoſuit, cuius principium. Quicunque religioſum & venerandũ locum hunc, iuxta principium de eo ita pertractat: Cæterum, & ſanctorum animæ tenebroſum quidem locũ illum pertranſeunt: at non ibi detinẽtur, pręter eas, quæ vitę delitijs delinitæ peccatorũ mortẽ attraxerũt: nam quæcunq. ſe diuinis legibus ſubijciẽtes, eam quę in cælis degitur vitam ſpiritu per carnẽ demonſtrauerunt, ad loca procul dubio reſplendentia huic ſanctorum ſacro ſtatui conſentanea ablegantur: quæ Dominus cuſtodit, & oculi eius (qui vt ſcripturæ tradunt) omnia conſpiciunt, quorum pulchritudinem, & magnitudinem addam etiam, & ſupra captum hominis decorẽ iure apertius, & excelſius noſcẽt, qui Deo proximè accedunt: ibique rurſum ſiſtentes vacationem receperunt, quibus pręcipuè parata eſt à prouidẽtia, quę cũ-

Andreæ Archiepiſ. Cretæ.

ƈa ſapienter adminiſtrat. Audiſtis admirabilem & magnum virum hunc, quo pacto ſanctorum, & iuſtorum animæ huius vitę curſu perfecto vacationem recipiunt? hoc idem eſt ac ſi diceret, promiſſionem diſcipulis promiſſam, cùm dicit, vt vbi ego ſum, ibi, & vos ſitis; quodque in loca refulgentia tranſmittuntur, Deoque propinquant, & beatitudinis mirificè arrhabonem recipiunt. immo pulchritudinem, & magnitudinẽ, & ſupra mentis captum decorem, ideſt, Deum ipſum clarius, & excelſius conſpiciunt. cur magis non verſamini in his, ò amici, & fratres? ſed potius occupati eſtis in ijs damnandis, qui hæc credunt, atque amplectuntur, & vt in eos maledicta quotidie effundatis ſuper omnia operam datis. Vt autem omne os contrarium dicẽs obſtruatur, & obturetur, vnum, & ſolum teſtimonium addam, quod extremo loco reſeruaui:
Apocal. 6. id autem eſt ex Ioannis Euangeliſtæ apocalypſi, nec renuere poteſtis, dicit enim. Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum, vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium quod habebant, & clamabant voce magna dicentes: Vſquequo Domine ſanctus, & verus non iudicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de ijs, qui habitant in terra, & datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, vt requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſerui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi. Et poſt quædam: Et reſpondit vnus ex ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſũt? & vnde venerunt? & dixi illi. Domine mi tu
ſcis

ſcis, & dixit mihi: Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni: ideo ſunt ante thronum Dei, & ſeruiunt ei die, & nocte in templo eius. Audiſtis tonitrui filium? quis potiora, meliora, & vera dicit? hic, an Epheſius, & tota cohors eorum, qui ab œcumenica ſynodo reſilierunt, aut quicunque ex alijs velit contradicere? vt ego ſentio, Ioannes meliora dicit, quā hic. Ille namque ex Domini pectore theologiam accipiens, omnem creaturam eius viuificantibus aquis referſit. Hi verò ſua inſcitia, & ſtupiditate permoti, tumultu, confuſione, & hæreſi orbem repleuerunt? nonne auditis eo quod ſtolas lauerunt ſuas inquit, hoc eſt ſua corpora lauerunt à peccatis, eaque in filij Dei ſanguine dealbauerunt: idcirco ſunt ante Dei thronum, & die, & nocte inſeruiunt ei. quid his reſpondere poteſtis? nihil profecto. Credite tandem, conuertimini, reſipiſcite, reſurgite, veritati quemadmodum & nos ſubijcimini. Neque ita aperte Eccleſiæ doctoribus contradicere, neque in veritatem impingere velitis; nos enim cùm ſanctos aſſiſtere Deo dicimus, eumque purè inſpicere, perfrui dicimus; nec aliud eſſe intelligimus, eius ad faciem viſionem, & aliud fruitionem. quod ſi contrarium nobis poteſtis oſtendere, ſcilicet ſanctos Trinitati aſſiſtentes, eiuſque ad faciem viſione dignos effectos, non perfrui adhuc; ſed maiorem fruitionem Dei viſione expectari; vos etiam demonſtrate, & nos ſilebimus. Sed nihil amplius oſtendere poteſtis præter hanc Dei ad faciem viſionem. nonne percipitis vos ſanctos

Ioannes Euang. vocatur tonitrui filius apud Marcum c. 3.

irritare, & aduerſùs ipſos blaſphemos eſſe, cum eos dicitis non eſſe adhuc cum Chriſto, neque viſione eius perfrui? nam ij cum Chriſto cùm ſint, immediatè apud trinitatem pro vobis intercædunt, & lumine eius illuſtrantur, & perpetuò cum ea eſſe exoptant. at vos eos non adhuc eſſe cum Deo abnegantes: nec vſq. ad vniuerſalē reſurrectionē eos fruituros eſſe, ſcitote ipſis valde moleſtos eſſe. Si verò irritatis, iiſq. moleſti eſtis, quomodo pro vobis intercedent, aut quomodo pro vobis mediatores euadent, abnegātibus eos cū Deo eſſe, ſed procul à Deo eſſe affirmātibus? dicite, reſpondete, at non valetis. *Vnum* tantum eſt, quod multos ambiguos reddit, facitque, vt arbitrentur eſſe diſcordes, quia partim quidam doctores dicunt ſanctos perfectè frui, partim imperfectè. nam cum de animabus tantum dicunt perfectè frui, aiunt; quando verò de toto homine, non perfectè. quo pacto enim cum non dum communis reſurrectio aduenerit, vtrique recipere poſſunt? ideo quatenus animæ perfectè recipere ſanctos dicimus: quatenùs verò non ſolùm animę, verùm etiam corporibus indutæ ſunt, imperfectè frui affirmamus. nam vt forma animæ eſt in corpore; materia verò quæ corpus eſt, nondū ſurrexit, neq. recepit: anima verò cū ſit immortalis perfectè ſuſcipit. Sed quia homo eſt vtraq. ſimul, & vtriq. decertarūt, nondum perfectè hominem recipere dicimus. at cùm à parte de toto ratiocinamur, & de nobiliori intelligimus, tūc perfectè ſanctos recipere dicimus. quod autē nobilior; & potior corpore anima ſit, vel cæcis eſt manifeſtum. idq. eſt quod antea ex apocalypſi Ioannis

nis Euangeliſtæ expoſuimus, quod data ſingulis fuerit ſtola alba, dictumq. ijs eſt, vt ad hunc modicum expectarent, id eſt corporum reſurrectionem. Quicunq igitur ſingulas ſtolas acceperunt, geminas in iudicio ſtolas recipient. Perſpicuum namq. eſt quod vnius ſtolę diſtributio, animæ fruitio eſt; quæ perfecta dicitur, & eſt: altera eſt corporis beatitudo, quam poſt reſurrectionem recipiunt, & iudicium & quoniam de hoc ſatis dictũ, eſt, non opus eſt vlterius progredi.

SECTIO VIII.

AD Apoſtoli dictum, quod vos vt egregiũ, & inexplicabile nobis aſſertis, ac multa cũ audacia dicitis illud, ſancti omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur. Hic enim affirmatis Beatum Paulum dicere, quod ſancti non acceperunt repromiſſionem. huic nos reſponſionem aſſeremus. tantum petimus vt abſque conturbatione noſtra dicta audiatis. (cum ſapientibus enim viris ita agere auſi non eſſemus) planè intelligentes, vti nos hoc ſcimus; & cognoſcimus, ita etiã multò magis eos iſta cognoſcere; ſed vobiſcum, quos ſcire ea non arbitror. idcirco vos contradicitis: ſi enim ſciretis, veritati vtique tam apertæ non aduerſaremini. quia ergo, vt exiſtimo, omnino non noſtis illud, non receperunt à Deo repromiſſionem, nos id pro virili declarabimus. nã ea verba Beatus Paulus profert ob vniuerſalem, & generalem corporum reſurrectionem: quam veluti Chriſtiani omnes futurã eſſe credimus: quan- Alia obiectio.

do autem id futurum ſit, nobis non eſt cognitũ: verumtamen ſecundùm ſacrarum Scripturarum traditionem, in fine ſæculorum credimus hanc futuram eſſe, quando omnis humana natura reſurget, & vnuſquiſque condigna ſuis operibus reportauerit, ſiue ea bona, ſiue mala fuerint, ſecundùm ſacrum Euangelium. Et hæc eſt promiſſio, quam patribus in Prophetis promiſit, ideſt ſe eos ſuſcitaturum; nam ea pollicitatio, ſeu promiſſio dicitur: ideo promiſit Dominus ſe humanam naturam ſuſcitaturum, quia corporum reſurrectioni diffidimus: nam ſi id patribus eueniſſet, nos vtique non eſſemus; idque eſt quod dicit Paulus, non acceperunt. qui fuerunt ante nos corporum reſurrectionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur; ideſt non ſine nobis illi reſurgant. Si enim in ijs corporum reſurrectio contigiſſet, ſuaque corpora vnà cum animabus recepiſſent, incarnata diſpenſatio nunquam fuiſſet neque Petrus, neque Paulus, neque reliquus Apoſtolorum chorus, neqne patres noſtri, & doctores, neque hierarchæ, & diui viri, quibus hodie locupletamur ſancti, & diuini, per quos ad Dei cognitionem quaſi manu ducimus, & ad noſtram ſalutem. at neque nos geniti fuiſſemus, neq. alij poſt nos. idque eſt quod pro nobis melius Paulus eſſe arbitratur vt non ſine nobis illi conſummarentur: ſed quouſque nos generemur expectarent, & tunc nos etiam vna cùm illis corporum reſurrectione induamur; præmiaque, & coronas ſimul cum illis percipiemus à reſurrectionis promiſſore, & auctore, & perfe-

ctore

ctore Ieſu. Nam cum corporum vniuerſalis reſurrectio fuerit ſubſequuta, neque generatio erit amplius, neque corruptio, ſed vtraque ceſſabunt, nemoque amplius generabitur, neque interibit. Idcirco tunc non facta eſt reſurrectio. Et propter quam aliam ob cauſam? quia non adhuc repletus eſt locus illius ordinis, qui de cęlo cecidit. nam ſcribit Gregorius cognomēto theologus ſuperiorem mundum repleri oportere. Chriſtus iubet: ne obſiſtamus. & miniſter ad Dominum, Domine factū eſt vt imperaſti, & locus adhuc eſt. cùm igitur locus is tunc repletus non fuiſſet, reſurrectio mortuorū non eſt ſubſequuta; hæcque promiſſio eſt, quam Paulus ad Hebræos dicit, quod qui ante nos fuerunt, non adhuc acceperunt: quam puto vos adhuc non intelligere. At nos id dictum reſumentes, quomodo promiſſio ſit oſtendemus, & quando promiſſionem hanc pollicitus ſit Dominus Deus quibuſque eam, & ob quam cauſſam pollicitus eſt, deinceps dicemus. Cùm Iſrael ſalutem ſuam deſperaſſet, nec mortuorum crederet reſurrectionem, cùm dicerent abſciſſi ſumus, perijt ſpes noſtra, manducemus, & bibamus, cras moriemur: tunc inſpirauit Dominus Prophetam, vt populo diceret, ne corporum reſurrectioni diffideret, polliceretur que ijs ſe corpora eorum arida exſuſcitaturum; ſeque carnibus, neruis, ac cute induturum: ſpiritumque daturum, & in Hieruſalem reſtituturum, quæ viſio pacis eſt, & dicitur. vbi nam ſunt hęc? apud Ezechielem Prophetam capite trigeſimoſeptimo. dicit enim diuinus hic Propheta: facta eſt ſuper me

Greg. theologi.

Ezech. 37.

manus

manus Domini, & eduxit me in ſpiritu Domini, & dimiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus. & circumduxit me per ea in gyro; erant autem multa valde ſuper faciem campi, ſiccaque vehementer, & dixit ad me; fili hominis, putas ne viuent oſſa iſta, & dixi Domine Deus tu noſti, & dixit ad me: vaticinare de oſſibus iſtis, & dices eis: oſſa arida audite verbum Domini, hæc dicit Dominus Deus oſſibus his. Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & viuetis & dabo ſuper vos neruos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam vobis cutem, & dabo vobis ſpiritum, & viuetis, & ſcietis quia ego Dominus, & prophetaui ſicut præceperat mihi. Factus eſt autem ſonitus prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerũt oſſa ad oſſa vnumquodque ad iuncturam ſuam. Et vidi, & ecce ſuper eam nerui, & carnes aſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant, & dixit ad me; vaticinare ad ſpiritum, vaticinare fili hominis, & dices ad ſpiritum. hæc dicit Dominus Deus: à quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant, & prophetaui, ſicut præceperat mihi; & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valde. & dixit ad me: fili hominis, oſſa hæc vniuerſa, domus Iſrael eſt; ipſi dicunt, aruerunt oſſa noſtra, & perijt ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus; propterea vaticinare, & dices ad eos; hæc dicit Dominus Deus. Ecce ego aperiã tumulos veſtros & educam vos de ſepulchris veſtris, populus meus, & inducam vos in terram Iſrael,

&

& ſcietis, quia ego Dominus, cùm aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis veſtris, & dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciã ſuper humũ veſtrã, & ſcietis quia ego Dominus locutus ſum, & feci ait Dominus Deus. Num intellexiſtis quod à vobis dubitabatur? & quid ſignificãt ea verba optimè, & veriſſimè à B. Paulo prolata, à vobis verò ignorata; non acceperũt, ſcilicet promiſſionẽ qui præceſſerũt omnes, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt nõ ſine nobis conſũmarentur. noſtis quo pacto hæc eſt promiſſio? & quãdo eã promiſit Deus? cùm mortuorũ reſurrectionem non crederet Iſrael, quia eorũ corpora corrũpi videbat, & oſſa perire, de ſalute ſua deſperauit, & perijt ſpes noſtra & abſciſſi ſumus. Arida facta ſunt oſſa noſtra, ideſt corrũpimur. vbi mortuorũ reſurrectio? quia corpora noſtra corrũpũtur, & in puluerem redigũtur: nam in hoc ſæculo beatitudinẽ eſſe putauerũt tũc, inquit, dixit Deus ad prophetam propter id. in quo loco? cũ dicerẽt, arida facta ſunt oſſa noſtra. Vaticinare ſuper oſſa iſta, & dices ipſis, & cætera. Poſtea ſubdit: vaticinare ad ſpiritum, & prophetauit vt imperatum eſt. deinde, & ſcietis, quia ego Dominus, cùm aperuero ſpulcra veſtra populus meus, & inducam vos in terram Iſrael. Hæc eſt promiſſio, quam promiſit, & pollicitus eſt Deus patribus veſtris per Prophetam hunc, ſe excitaturum eos, & daturum ijs, ſcilicet dignis, & mundatis pro terrena Hieruſalem ſempiternam, & ſine fine, quam nondum acceperunt, vt Beatus inquit Paulus, Deo pro nobis melius quiddam prouidente: vt

non ſine nobis conſummarentur, ideſt vt non ſine nobis ij reſurgant, neque ſtolam, & ſplendorem corporis recipiant antequam conſeruorum, & fratrum reſurrectionem expectent, & videant. Cùm verò totius mundi fuerit reſurrectio conſecuta, tunc Saluatoris Dei noſtri promiſſio adimplebitur, & vniuerſa hominum corpora reſurgent; & vtraque ſimul anima, & corpus perfectionem vna recipient, ideſt perfectam beatitudinem. Huius rei teſtis mecum erit Lucas Euangeliſta, in libro vbi Apoſtolorum acta expoſuit, cùm dicit ad Iudæos. Viri fratres vobis verbum ſalutis huius miſſum eſt. Principes veſtri hunc ignorantes petierunt à Pilato, vt interficerent eum. cùmque conſummaſſent omnia, quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno poſuerunt in monumento. Deus verò ſuſcitauit eum à mortuis, qui viſus eſt per dies multos his, qui ſimul aſcenderant à Galilæa in Hieruſalem, qui nunc ſunt teſtes eius ad plebem, & nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt; quoniam hanc Deus adimpleuit filijs noſtris reſuſcitans Ieſum. Audis? promiſſionem dicit, quæ ad patres facta eſt: quam promiſſionem? mortuorum ſcilicet reſurrectionem, quam confirmauit, & declarauit nobis filijs patrum illorum, per reſurrectionem Ieſu Chriſti à mortuis; cuius reſurrectionis nos veri teſtes ſumus: noſtris enim oculis inſpeximus, & manus noſtræ palparunt, & ecce vobis annunciamus Ieſum Chriſtum primogenitum, quia à mortuis reſurrexit ad veræ ſuæ promiſſionis confirmationem: nam per reſurrectionem

Lucas act. 19. non citata ſũt ad verbum.

ctionem

ctionem ſuam mortem euacuans, vniuerſalem illam; & tremendam reſurrectionem oſtendit, quam pollicitus eſt patribus noſtris, vt ante dictum eſt. & ipſe eſt qui promiſit, & in ſeipſo primum volens oſtendit eam, cùm ad mortuos veniſſet & ab eis primogenitus reſurrexiſſet, quam in fine ſæculorum omnibus in commune præbebit. Idcirco & primogenitus vniuerſalis illius reſurrectionis Chriſtus dicitur, vt Paulus Beatus exclamat: vt nobis oſtendat eum auctorem eſſe Dominum,& perfectorem eius. inquit enim, Chriſtus reſurgens à mortuis primitiæ dormientium factus eſt, vt ipſe vndequaque in omnibus primus eſſet, & ipſi omnia ſubijcerentur. Et iterum Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit,& vixit, vt & mortuorum, & viuorum dominetur. amplius, qui ſuſcitauit Ieſum, & nos cum Ieſu ſuſcitabit,& conſtituet nobiſcum. præterea: & nos rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aera:& ſic ſemper cum Domino erimus. idem Paulus in Apoſtolorum actis,vt Lucas ſcribit,inquit; cum Agrippa rege ſermonem habens: Vitam quidem meam Hieroſolymis nouerunt omnes Iudæi, præſcientes me ab initio ſi velint teſtimonium perhibere, quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus; & nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros facta eſt à Deo repromiſſionis ſto iudicio ſubiectus: in quam duodecim tribus noſtre nocte,& die deſeruientes, ſperant deuenire, de qua ſpe accuſor à Iudæis,rex. quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat.

Timot.2.1.
Ad Cor.16.
Ad Rom.14
Ad Cor.2.4.
Ad Theſſ.4.
Act. Apoſt. 26.

SECTIO IX.

AVdiſti hìc de B. Paulo quomodo promiſſionem intelligat, cùm Hebræis exponit; ſcilicet ſe corporum reſurrectionem deſignare. Idcirco ait: Si hoc eſt promiſſio, quam ſperamus, quid incredibile iudicatis vos, ſi Deus ſuſcitat mortuos, cùm id pollicitus ſit? hæc eſt illa promiſſio, quam pollicitus eſt, ideſt corporum reſurrectio: ne quibuſdam anſa præberetur dicendi, manducemus, bibamus, cras moriemur; & vt crederent aliud eſſe ſæculum, quod præſenti ſit ſucceſſurum. reliquum igitur eſt, quod Beatus Paulus dicit, non acceperunt repromiſſionem, qui ante nos extiterunt, ſiue corporum reſurrectionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente. Quid eſt hoc? nil aliud, niſi vt nos producamur, & ſimus in naturâ, nec illos perfectionem poſſe adipiſci antequã nos generemur, & ad eſſe perueniamus. Sed & hoc rectè declaratum à nobis eſt, vt arbitror: nec impedit apud Deum eſſe ſanctorum animas, vt ſepè dictum eſt. Ideoque nobis moleſti né ſitis dicendo ſanctos nondum conſequutos eſſe. Expergiſcamini oro
Epilogus. vos fratres, per viſcera Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui nos dilexit quamuis inutiles peccatores, & deſperati eſſemus: & qui animam ſuam pro nobis poſuit; ne ob malam ſuaſionem & ſpontaneam malitiam, fratres veſtros eiuſdem fidei domeſticos, Deique gratia orthodoxos abijciatis; neque Chriſtianos eiuſdem fidei, & linguæ participes repudietis, pro quibus Chriſtus proprium effu-

effudit ſanguinem, vt omnes ſaluaret. Sed huc accedite, & nobiſcum conſiſtite; vt vno ore vnanimiter credamus, ſanctos quatenus animæ ſunt cum Deo eſſe, & omnibus conſentientibus ad Dominum exclamemus, ſpiritus, & animæ iuſtorum laudant te Domine: vt ij à nobis glorificati nos viciſſim glorificent, & pro nobis enixè intercedant apud præmiorum datorem Ieſum Chriſtum, & Saluatorem noſtrum, vt nos ſuæ Societatis, & ordinis dignos efficiat. Fiat.

Supra etiã ſunt hæc verba.

Finis quarti capitis.

QVIN-

QVINTI CAPITIS IN EIVSDEM SYNODI Decreto contenti RESPONSIO.

Quod iuſtè, verèque dictum ſit, Papam caput eſſe totius Eccleſiæ Chriſti.

SECTIO I.

ECCE nunc quintum, & vltimum decreti caput accedit, vt ſuam reſponſionem accipiat, quemadmodum & præcedentia. Ergo quia laborem explicandi, quæ mihi de quatuor primis capitibus viderentur, non deſugi, nequaquam decet hoc, aut ſilentio inuoluere, aut debita reſponſione fraudare. æquum eſt igitur omni adhibitio ſtudio, & de hoc capite, quæ dici poſſunt afferre, ne & ipſum debita ſibi careat portione: immo & alijs adiungatur ſacrorum patrum, & doctorum diuinis

diuinis,& theologicis teſtimonijs communitũ,vt cumulate quod polliciti ſumus præſtemus.Quidnam verò hoc eſt? Eccleſiæ caput, Papæ primatus, quemadmodũ ſacræ ſynodi decretũ apertè clamat. Præterea decernimus Apoſtolicam ſedem, & Romanum Pontificem in vniuerſum orbem primatum obtinere, eundemque eſſe beati Petri principis Apoſtolorum ſucceſſorem, & ipſius Chriſti in terris vicarium patrem, & magiſtrum omnium chriſtianorum. Hoc profectò neſcio quomodo quis inficiari poſſit: cùm apertiſſimè Chriſtus, & omnes doctores manifeſtius, quam ſi vel tonitruum perſonaret, hoc ipſum vociferētur. Chriſtus ergo ante ſuæ paſſionis tēpus ad Philippi Cæſaream pergens, interrogauit diſcipulos ſuos dicens: quem me dicunt homines eſſe filium hominis? animaduerte exquiſitum theologici ſermonis ſenſum. Nam quando de communibus hominum ſententijs percontatur, Apoſtoli occupant reſponſionem dicentes per ſingulos: Quidam Ioannem Baptiſtam, alij dicũt Heliam, alij Hieremiam,alij vnum ex Prophetis. Quando verò de illorum ſententia explicanda interrogat; & quam exiſtimationem de eo haberent, cùm diceret: Vos autem quem me eſſe dicitis; tunc nemo Apoſtolorum locutus eſt, quia ipſi aliorum præſides erant; Petrus autem ijs, & toti orbi terrarum præſidebat. Et ij quidem tanquam præſides aliorum, aliorum ſententiam explicabant At cùm Petrus Apoſtolorum præſes eſſet, pro illis affert reſponſionem. Illi enim primatum velut eiuſdem ſcholæ ſocij detulerunt: vnde, & audacter Chriſto reſpondet: Magiſter

Verba decreti ex Concilio Florentin.

Matth. 16.

M inter-

interrogas quem te dicimus eſſe, tu es Chriſtus filius Dei viui, conſidera magnificam Petri confeſſionem. Ideo & Saluator ad eum: Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, non humana ſapientia hoc te docuit, neque ab hominibus didiciſti, ſed pater meus qui in cælis eſt; hanc tibi admirabilem theologiam reuelauit. Pater igitur meus te docuit; ego autem tibi dico, quod tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã,& portę inferi non pręualebunt aduersùs eam,neque hìc ſubſtitit, immo progrediens dicit, & dabo tibi claues regni cælorum: & quæcũque ligaueris ſuper terram,erunt ligata & in cælis; & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Quis ergo ſe chriſtianum profeſſus hæc abnegabit? niſi forte chriſtianiſſimum exuere velit.

SECTIO II.

Ioan.20. SEd quid huic obijciunt, qui id oppugnant; ad omnes, hoc dixit Chriſtus vbi dicit;accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Et alibi,Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones, & Luc.10. Mar.16. ſuper omnem virtutem inimici. Et rursùs.Euntes in mundum vniuerſum prędicate euangelium Matth.16. omni creaturæ. Et alibi: quæcunque ligaueritis ſuper terram erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram erunt ſoluta & in cælis. hæc & nos confitemur, dicimuſque quod in commune hos conſtituit Magiſtros orbis terrarum

rum, & omnibus gratiam tribuit peccata dimittendi, quoniam vſque ad orbis terminos ipſos deſtinauit, neceſſe enim erat eos habere poteſtatem baptizandi, docendi, prædicandi, & omnibus gentibus dicendi quæ opus eſſet. Cęterum erat vtile, vel potius neceſſarium hos caput habere, vt inter eos eſſet ordo & caput: ne ſine capite aberrarent; vnde confuſio magis oriretur quàm vnio; ex quo diſſolutio, & ordinis perturbatio eſſet conſecuta. quia vbi non eſt ordo, ibi diſſolutio; nam ordinis perturbatio diſſolutionis principium. Gregorius cognomento theologus id confirmat, nam mundanos principatus videmus perturbari, diſcindi, atque aboleri, quando inter ſe iuncti non ſunt: quoniam ſi duo de primatu regna decertent, vtrumque extinguitur, hoc & Saluator dixit: omne (inquit) regnum in ſe ipſum diuiſum deſolabitur. igitur in commune ad omnes hoc Chriſtus dixit (nemo negabit hoc) ſed ſeorſum Petro. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & reliqua, ne oriretur inter eos diuiſio, vt diximus, ac perturbatio. Si ergo ea vera ſunt, quod mundanæ poteſtates quando diſiunctæ ſunt, intereunt & dilabuntur? quomodo Chriſtus debuit Eccleſiam ſuam omittere ſine capite? vt confuſio ſequeretur, & ex confuſione deſtrueretur. Sed vti ſupra omnem ordinem poſitus; & vti exiſtẽs is, qui ordinem conſtituit, voluit & ordine ſuam ſocietatem, videlicet eccleſiaſticam contineri. Et vt ipſe in terris erat caput, dominus, & magiſter diſcipulorum & pater, & paſtor: ſic cùm decreuiſſet ad paternum thronum aſcendere,

Greg. Nazianzenus cognomne to theolog

Luc. 11.

Aufugit hoſtis diabolus ob Petri pœnitentiam pudore ſuffuſus, at ille rurſus Princeps electus erat, veluti terræ magiſter. Id & ſapiens Leo Imperator in exapoſtilarijs dicit: partim quidem poſt diuinam reſurrectionem ter, Petre amas me, interrogans Dominus ſuarum ouium conſtituit paſtorem: Partim verò Simoni oues tradidit ad paſcendum, vt charitatem mutuam repẽderet, requirens ab eo curam paſcendi, & ideo dixit, Petre ſi amas me, paſce agnos meos. Petrus verò intelligens, quod magum eſt primatus, & multæ virtutis egens, videnſque Ioannem, quem valde Chriſtus diligebat, qui ſequebatur, ait, Hic autem quid? quaſi verò dicens me Domine & magiſter deſignas caput diſcipulorum; hunc autem à te dilectum, quid iubes eſſe? qui & petijt ab eo ſedere à dextris ſuis; & antequam peteret, curauit à matre id fieri, vt vel à dextris, vel à ſiniſtris collocaret ipſum in gloria Saluatoris, ex quibus apertè colligitur hic cathedræ primatus. Quod ſi de cæleſti cathedra, doctores hoc intellexerunt, tamen & hoc pacto poſſumus interpretari. Sed ne cui occaſio præberetur exponendi, quod de omnibus dixit diſcipulis, quæcunque ſolueritis, & quæcunque ligaueritis, reſpondet Dominus velut eum increpans: Petre ſic eum volo manere, donec rurſus veniam, quid ad te? tu ſequere me. Nam ſequere, nil aliud oſtendit, niſi ſequere me hoc baculo paſtorali: ac veluti quando ego vobiſcum eram, cuſtodiebam vos, cùm pater eſſem veſter, caput & magiſter; ſic & tu ſis pro me, & ſequere me in hoc principatu, docens, & confirmans fratres tuos, te enim

Leo Imperat. eſt is cuius extant nouellæ. Fuit Princeps magnæ virtutis, & eruditionis.

Ioan. 21.

Matth. 20.

nim in terra eſſe volo pro me. Ideoque manet vſque ad hanc diem, & manebit Petrus Chriſtum ſequendo per ſucceſſores ſuos, vt in orationis progreſſu declarabitur. ex his Saluator ſuam mentem oſtendit, vt dictum eſt, antequam patiatur, & poſt reſurrectionem.

SECTIO III.

De his conciliis infra

CAeterum ſancti patres & acta œcumenicorũ conciliorum manifeſtiſſimè idem comprobant. quid igitur iure aduersùs hæc poteſtis afferre? niſi fortè id quod à multis audio prædicari, quod hi vitam Petri non viuunt: nam ille pauper; hi verò ſunt diuites, & aliud vitæ genus nunc Papa ducit, quàm Petrus: quomodo eſt ergo ſucceſſor eius? duo animaduerto hìc reprehendi, quæ omitti non poſſunt. Primum quod ille pauper erat, hic diues. Secundum, aliud genus vitæ viuebat ille, aliud hic. Ad primum quidem illis ſic reſpondendum eſt, ſcilicet quod opes, & ea quæ poſſidet, non ipſe ſibi comparauit, neque per vim ab aliquo extorſit; ſed ante multas ætates & annos, non tantum ante ſchiſma & diuiſionem Eccleſiarum, ſed paulò poſt Chriſti aſſumptionem in cælum, & ante ſanctam magnam, & primam ſynodum, magnus Conſtantinus Imperator inuictus, Siluestro ſanctiſſimo, ſummoque Pontifici largitus eſt; quemadmodum in edicto continetur, & in ſacris canonum libris inuenitur. At & nos id ad verbum apponemus, ne aliud videamur afferrre, quàm propria eius verba ſonant.

His obiectionibus & in ſequẽtibus pluribus verbis reſpondet.

Decre-

Decretum inuicti Imperatoris, & magni Conſtantini ad Sanctiſſimum Silueſtrum Romanum Papam.

AEquum eſſe iudicauimus vnà cum omnibus ſatrapis noſtris, & vniuerſo ſenatu, optimatibus & cuncto populo Imperio Romanę gloriæ ſubiacenti; vt ſicut ſanctus Petrus vicarius ex perſona filij Dei eſt conſtitutus in terris; ita & Epiſcopi ſucceſſores principis Apoſtolorum, ampliorem principatus poteſtatem, quam regnum gloriæ noſtræ habet, obtineant. Hoc & à nobis, & à noſtro conceſſum eſt imperio. Et volumus ipſum principem Apoſtolorum, & ſucceſſores ipſius ex eius perſona, primos apud Deum eſſe patres, & defenſores. Et ſicut noſtra Imperialis poteſtas in terris colitur, & honoratur; ita eius ſanctam Romanam Eccleſiam veneranter honorari decernimus; & amplius quàm noſtrum imperium, terrenumque thronum. Sedem ſacratiſſimã B. Petri glorioſè exaltari. Sancimus etiam, vt principatum teneat tam ſuper quatuor ſedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hieroſolymitanam, Conſtantinopolitanã, quàm etiã ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarũ Eccleſias Dei. Et Pontifex, qui per tẽpora ipſius S. Romanæ Eccleſiæ extiterit, celſior, & princeps cunctis Sacerdotibus totius mundi exiſtat: Et eius iudicio quæ ad cultum Dei, vel fidem chriſtianorum, vel ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. [Aequum eſt enim, vt ibi diuina lex obtineat apicem, & primatum, vbi ſanctus legiſla-

Habetur hoc decretũ diſt. 96. & in 1. tomo concil. pag. 321. in nouis.

Verba his duobus ſignis incluſa in vulgatis deſiderãtur, non in Cõcilio rum tomo.

tor Chriſtus Ieſus Saluator noſter miſſo Beato Petro iuſſit cathedram tenere, & vbi crucis patibulum paſſus eſt; & beatæ mortis calicem bibit; veſtigijs inhærendo ſui, noſtrique magiſtri, & ibi gentes capita inclinare propter confeſſionem nominis Chriſti: vbi eorum magiſter beatus Paulus protenſa ceruice propter Chriſtum, coronam martyrij ſuſcepit: & vt vſque ad mundi conſummationem ibi quęrant magiſtrum, vbi ſanctorum ſuorum reliquiæ conquieſcunt. & ibi proni, & in terram procidentes cæleſtis regis Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti miniſterijs inſeruiamus; vbi ſeruiuimus illi ſuperbo regi]. Tradimus igitur ipſis ſanctis Apoſtolis beatis Petro, & Paulo, & poſt hos beato Silueſtro & omnibus ſucceſſoribus eius, qui vſque ad conſummationem mundi aſcenſuri ſunt ad ſedem beati Petri ab hoc die palatium imperij noſtri Lateranenſe, quod omnibus mundi palatijs præfertur & ſupereminet. deinde diadema ſiue coronam capitis noſtri, ſimulque, & lorum, necnon & ſuperhumerale, quod imperiale aſſolet circumdare collum: verũ etiam clamidem purpuream, atque tunicã coccineam, & omnia imperialia indumenta ſeu etiã dignitatem imperialem præſidentium equitum; conferentes ei etiam imperialia ſceptra, ſimulque cuncta ſigna, & banda, & reliqua ornamenta imperialis culminis, & gloriã poteſtatis noſtræ. Viris etiam diuerſi ordinis Reuerendiſſ. Clericis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſeruientibus, illud culmen ſingularis potentiæ, & præcellentię habere ſancimus: cuius ampliſſimus noſter Senatus videtur gloria adornari, ideſt patricios, & conſu-

les

les effici; necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut imperialis eſt decorata militia, ita Clerum ſanctæ Romanę Eccleſię adornari decernimus. & quemadmodum imperialis potentia diuerſis officijs cubiculariorum, necnon & hoſtiariorum atque omnium excubitorum: ita, & ſanctam Romanam Eccleſiam decorari volumus. Et vt ampliſſimè pontificale decus præfulgeat, decernimus, vt clerici eiuſdem Romanæ Eccleſiæ linteaminibus, id eſt candidiſſimo colore decoratos equos equitent, & ſicut noſter ſenatus calceamentis vtitur, ſiue ſandalijs albo ex linteamine; ita & cæleſtia ſicut terrrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus, & concedimus Beato Silueſtro Epiſcopo Papæ Romanæ vrbis, & ſucceſſoribus eius Beatis Epiſcopis, ad honorem, & gloriam Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, & magnæ Apoſtolicæ Eccleſiæ, vt ſi quis ſenator proprio conſilio clericare voluerit, & in religioſorum numero clericorum connumerari in magna, & Apoſtolica Eccleſia, nullus ex omnibus præſumat impedire. Præterea decernimus, vt ipſe religioſiſſimus pater Silueſter magnus Epiſcopus, & eius ſucceſſores ōnes Epiſcopi ferāt diadema, ſiue coronā, quā ex capite noſtro ipſi tradidimus ex auro puriſſimo, & precioſis margaritis, vt ipſi ad ornatum capitis vtantur ad laudem Dei, & honorem ſanctorum Apoſtolorum. Ipſe vero Beatus Papa Silueſter ſub corona, ſiue papalithria, quam habebat ad gloriam Dei, & ſancti Petri, noluit ferre coronam ex auro, & margaritis. & ideo quia ipſe noluſt ex

auro

auro coronam, nos ſplendidiſſ. lorum, quod ſignificat ſanctam reſurrectionem capiti ſancto eius, noſtris manibus impoſuimus, & tenentes frænum equi ipſius pro reuerentia Beati Petri, ſtratoris officium illi exhibuimus: ſtatuentes eodem loro, omnes eius ſucceſſores ſingulariter vti in proceſſionibus ad imitationem imperij noſtri. Vnde vt pontificalis apex non vileſcat; ſed magis, quàm terreni imperij dignitas, gloria & potentia decoretur: ecce tam palatium noſtrũ vt prædiximus, quam Romanam vrbem, & omnes Italiæ, ſiue occidentalium regionũ prouincias, loca, ciuitates, caſtra Beatiſſimo Pontifici, & patri noſtro, & vniuerſali Papæ Siluestro tradidimus, atque reliquimus ipſi, & ſucceſſoribus eius poteſtatem, & robur firmum imperialis iuſſionis. Et per hoc diuinum iuſſum, & pragmaticum conſtitutum ſanctis patribus Romanæ Eccleſiæ in perpetuum decernimus permanenda. Vnde congruum perſpeximus noſtrum imperiũ & regni poteſtatem ad orientales transferri regiones, & in Byzantiæ prouinciæ optimo loco, nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrum illic imperium conſtitui. quoniam vbi principatus Sacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cæleſti conſtitutum eſt, iuſtum non eſt vt illic Imperator terrenus habeat poteſtatem. Huius verò Imperialis decreti paginam proprijs manibus roborantes, ſuper venerandas reliquias ſancti Apoſtoli & Principis Petri poſuimus, & ibi iurauimus hæc omnia inconcuſſa ſeruare, & ſucceſſores noſtros Imperatores in archiuijs noſtris hęc cuſtodire, tradidimus patri noſtro

Finis huius decreti euariat ab impreſſis.

noſtro ſancto, & vniuerſali Epiſcopo & Papæ, & per eum omnibus ſucceſſoribus eius Epiſcopis, Domino, & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto annuente; iubemus omnia, quæ ſupra ſcripta ſunt firmiter in ſæcula obſeruari.

SECTIO IV.

VIdes quo pacto inuictus Imperator, magnus dico Conſtantinus is fuit, qui elargitus eſt,quę nunc ab Eccleſia poſſidentur. quodque neque per vim accepit,neque alicui extorſit; & quod cuncta ad honorem,& gloriã cæleſtis regis terrenus conſecrauit? quodq. omni reuerentia,& pietate adhibita liberaliſſimè Eccleſiæ donauit?ea accepit Silueſter duas potiſſimũ ob cauſas; vnam quidem propter fidei feruorem, & Imperatoris propoſitũ,ne eius animi pietatem ſcandalizaret ſi munus reieciſſet: alteram, vt Eccleſię reuerentiam apud omnes excitaret, quæ egeſtate premebatur,& perſecutionem patiebatur,& contênebatur ab impijs tyrannis, & Imperatoribus, qui Conſtãtinum præceſſerant. ad hec, vt terrena poteſtate frueretur, quoniam complures habebat aduerſarios, & tunc & in præſentia habet, ſpirituales, & mundanos. qui mentem habet intelligat. nam in egeſtate conſtituta. denuo fuiſſet exagitata, vt ſub Conſtantino euenit; & ſæuior conſecuta eſſet perſecutio, quam tunc ſub quibuſdam, qui palàm quidem Chriſtianiſmum profitebantur,clam verò Græcam religionẽ amplectebantur: negantes penitus Chriſti in carne præſentiam, ſepiuſq. tentantes eam imminuere, Hæc videntur referri ad Iulianũ apoſtatã & alios In pe rat. hæret.

& ad nihilum redigere. Tertiam quoque reſponſionem meritò adiungemus: quod primi admirabiles ſummi Pontifices multo ante prouiderunt, & omniũ primus beatus Silueſter, ſcilicet quod in extremis diebus apud homines fides imminuenda foret; nec eundem feruorem, & reuerentiam habitura, quam iam inde à principio obtinebat inops, & egens Chriſti Eccleſia; quodque habentes præualituri forent, non habentes autem pro nihilo futuros; propterea decreuerunt, vt aliquid haberet ad ſumptus faciendos Eccleſia, ne ab vllo contemneretur. Quicunque enim Romanam Eccleſiam conſpexerint, vt ipſe conſpexi; qualemque reuerentiam terræ reges, & principes eo ſe conferentes ipſi exhibent, ij profectò mecum teſtabuntur me vera dicere; nam ſi inops eſſet, in nullo prorsùs honore haberetur apud eos, qui inani gloria tantùm permouentur, & per vim coli volunt. Quid ergo? ideo non eſt Eccleſia, & hac de cauſa non debemus obedientiam & honorẽ ei pręſtare, quod opulẽta eſt, & poteſtatem magnam habet? abſit tanta abſurditas. nam & Chriſtum met inſimulabimus, qui mendicus natus eſt, & mendicitaten exercuit, & inopiam prædicauit. poſtea, docuit ſe eſſe terræ regem ſempiternum. Et rurſus data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra. Et iterum, quando veniet filius hominis in poteſtate ſua. nũ dices hæc vera non eſſe? minime profectò, minime. Itaque Eccleſiæ contigit, vt ſponſo eius Chriſto, ſcilicet inopem eſſe genitam ex infructuoſa Iudæorũm ſynagoca; paulatim verò effectam diuitem ex aqua videlicet, & ſpiritu; nunc autem

Matth. 28.
Matth. 13.

autem opulentam, magnamque potentiam conſecutam. Ad ſecundùm quod ſummi Pontifices in præſentia, Petri vitam non viuunt, reſpondendum, quanquam aſperum alicui dictu videbitur; ſi præſidem, fratres, Romanæ Sedis incuſatis; cur non & incuſatis orientis Pontifices; qui veterum Pontificum, & Apoſtolorum vitam non viuunt? hoc eſt Alexandrinum, qui non viuit ſicuti Marcus; Antiochenum, ſicut Ignatius cognomine Deifer; Hieroſolymitanum ſicut Iacobus, qui fuit Domini frater; Conſtantinopolitanum ſicut Andeas Protocletus; ſed Romanum tantum reprehendere vultis. Quanam id de cauſa? quia Latinus, & barbam radit, atque quarta feria, & paraſceue oleum ac piſces comedit. Hæc igitur ſunt, quæ carpere ſcitis, auaritiã, ebrietatẽ, inſcitiam neſcitis carpere. Si peccatores vt vos arbitramini, ſunt Romani põtifices, quid ad vos? non noſtrum eſt diſquirere, & damnare noſtros principes. Propheta apertè clamante: Principi populi tui non maledices. Sed nec inſurgere aduerſus paſtorem ouibus licet. audimus enim dicentem Dominum: ſuper cathedram Moyſis ſederunt ſcribæ, & Phariſæi: omnia quæcunque dixerint vobis facere, facite; ſecundùm verò opera eorum nolite facere. quoniam poterant & illi domino reſpondere; non tenemur Pontificibus obedire, quamuis in Moſis cathedra ſedeant, quia ſunt peccatores. at id non dixerunt. ſciebant enim quod in cathedra Moſis ſedẽat, oſtẽdit eos poteſtatem Moſis habere, quamquam eſſent peccatores, & Moſis vitam non viuerent,

Reſpondet 2. obiect. ſuper ratione vitæ Põtificum.

Græci Sacerdot. non tondẽt barbã, vt Latini ſolebãt, nec tẽpore quadrageſ. piſces cum ſanguine comedunt, nec die veneris sãcti oleum nec in 4. feria.

quod Prophetæ & ſancti non erant ſicuti Moyſes. ita & hi beati Petri ſedem regunt, poteſtatemque illius habent; ac veluti principatum gerentes, & domini iubent, nos verò ſubijcimur. Sin autem vitam Petri non viuunt, in villicationis die, rationem verbo reddent: at nos pro illis non reddemus. quod enim ei s nos debemus, agimus, & obedientiam pro virili exhibemus. B. Gregorium audite dicētem: oues paſtores nolite paſcere, neque vltra fines veſtros inſurgere: ſatis eſt vobis ſi bene paſçamini.

Gregor. orat. 7.

SECTIO V.

SEd vt penitus os vobis obſtruam, oſtendere vobis ex teſtimonio ſanctorum doctorum Eccleſię incipiamus, quòd Romana Eccleſia alias antecellat, & Monarchiam obtinet, tanquam inter cæteras potior atque excelſior. Inquit Anacletus, ſacroſancta Romana, & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo domino, & Saluatore noſtro Primatūm obtinuit, ſicut Beato Petro Apoſtolo dixit, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; quam Beatiſſimi Apoſtoli Petrus, & Paulus ſuo martyrio conſecrarunt. Diuus Marcellus ita ſcribit: Rogamus vos vt non aliud doceatis, & ſentiatis, quàm quod à Beato Petro, & reliquis Apoſtolis, & patribus accepiſtis. Ipſe enim eſt caput totius Eccleſiæ: cui ait Dominus, tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. eius enim ſedes primitus apud vos fuit, quæ poſtea iubente Domino Romam tranſlata eſt: cui adminiculante gratia diuina hodierna præſidemus die. Item Leo Papa ait: Cum Beatiſſimus

Anaclet. diſtinct. 22. c. Sacroſáct.

Marcel. decret. c 24. quæſt. 1. c. rogamus.

Leo ibid. c. Cū beatiſſ.

tiſſimus Petrus Apoſtolus à Domino acceperit principatum, & Romana Eccleſia in eius remaneat inſtitutis; nefas eſt credere, quòd Sanctus Epiſcopus diſcipulus illius Marcum, qui Alexandrinam primus gubernauit Eccleſiam, alijs regulis, & traditionibus ſua decreta firmauerit: cùm ſine dubio de eodem fonte gratię vnus ſpiritus diſcipuli fuerit & Magiſtri: nec aliud ordinatus tradere potuit, quàm quod ab ordinatore ſuſcepit. Præterea hoc decreto Conſtantini, cõfirmatur, quod in canonicis conſtitutionibus legitur, in quo pręter alia multa, & hoc habetur: Decernentes ſancimus, vt ſacroſancta Romana Eccleſia principatum teneat tam ſuper quatuor ſedes Alexandrinam, Antiochenam, Hieroſolytanam, Conſtantinopolitanam, quàm etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum Eccleſias Dei: ex quo colligere poſſumus eũ Romanã Eccleſiam veluti principem omnibus pręponere, cui non ſolùm Antiochię Eccleſia, verum etiam Conſtantinopolitana & reliquæ commendantur. Gregorius dialogus ita dicit: Conſtantinopolitana Eccleſia Sedi Apoſtolicæ ſubiecta eſt. Item ex ſynodo Conſtantinopolitana: Conſtantinopolitanæ inquit, ciuitatis Epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum. Ad hæc Anacletus dicit: Romana Sedes primatu, Dei gratia exornatur, quæ à Domino, non ab alio eum cepit, & ſicut cardine oſtium regitur, ſic huius Apoſtolicæ ſanctæ Sedis auctoritate omnes Eccleſię Domino diſponẽte reguntur. Item Calliſtus dicit: Non decet à capite membra diſcedere, ſed iuxta Scripturæ teſtimonium

Gregor. decret. diſt. 23. c. de Cõſtant. Ex ſynod. Conſtant. ibid. Anacl diſt 23. c. Sacroſancta.

Calliſt. diſt 12 c. non decet.

nium, omnia membra,caput ſequãtur. nulli verò dubium eſt,quod Apoſtolica Sedes mater ſit omnium Eccleſiarum, à cuius regulis nullatenus nos conuenit deuiare. Item Gregorius apertè dicit: Nulli fas eſt vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ Sedis præcepta, nec noſtræ diſpoſitionis miniſteriũ.Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus, quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis; nec totum deinceps inter Sacerdotes habeat, ſed exors fiat à ſancto myſterio. Item Cyprianus ſanctiſſimus dicit: Quicunque Petri cathedram,in qua Eccleſia fundatur dereliquerit in ea vlterius eſſe non audeat. Item Nicolaus ſummus Pontifex ita ſcribit: Romanam Eccleſiam ſolus Chriſtus fundauit, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit; qui beato Petro æternæ vitæ clauigero, terreni ſimul & cæleſtis imperij iura commiſit. non ergo quælibet terrena ſapientia, ſed illud verbum quo conſtitutum eſt cælum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa,Romanam fundauit Eccleſiam. Illius certè priuilegio fungitur, cuius auctoritate fulcitur: vnde non dubium eſt,quia quiſquis cuilibet Eccleſiæ ius ſuum detrahit, iniuſtitiam facit: qui autem Romanæ Eccleſię priuilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum, auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur: & cùm ille vocetur iniuſtus, hic eſt dicendus hęreticus. fidem quippe violat, qui aduerſus eam agit, quæ eſt mater fidei. Item Pelagius addit:turpiſſimum eſſe ſchiſma, quodque homines eodem modo ab alienigenis poteſtatibus conterentur, & canonicæ

ſcripturæ

Greg.diſt. 19 c.nulli.

Cypriani.

Nicol.diſt. 13.c.ones.

Ex hoc loco corrigitur decret vbi deſunt hæc verba quorũ pars Bedæ falſo tribuitur. Grat.c.24. q.1.c.qui cunque.

ſcripturæ authoritas, & antiquorum canonum veritas docet. Qui igitur ab Eccleſiaſtica ſede ſcinditur, in ſchiſmate ipſum eſſe nemo ambigit. quodque aduersùs Romanam, & œcumenicam Eccleſiam conatur menſam erigere, & vt ſchiſmaticum eſt Romanam Eccleſiam pro capite non habere, ſic, & hæreticum iura eius auferre. apertum eſt enim quod quicunque ab vnitate fidei, vel ſocietate Petri Apoſtoli quolibet modo ſemetipſos ſeparauerint, tales nec vinculis peccatorum abſolui, nec ianuam poſſunt regni cæleſtis ingredi. Et hæc quidem occidẽtales patres doctores ſine tergiuerſatione ſic vti vides, & apertè pronunciant. Secundùm hos orientales Doctores in teſtes adducemus; eoſque inter ſe conſentire manifeſtiſſimè comprobabimus,

Hæc poſtrema verba, Bedæ tribuuntur decr. c.24.q.1.c, quicũq Pelagij verba sũt ea vna cum ſuperioribus Gẽnad.hẽbat decr. Græc.ling. trãslatum Damaſceni incipit probare ab auctoritate doctorum oriẽtal.

SECTIO VI.

ET primus Damaſci præclarum lumen accedat hic enim in oratione in Domini trãſfigurationem à ſe conſcripta, cuius principium eſt, Eia feſtum diem celebramus, ò Deo cara ſocietas, poſt alia multa ſic de propoſita quæſtione diſſerit. Vt homo quidem interrogationẽ proponit: vt verò Deus latenter oſtendit, qui proximè ſecuturus eſt, quem ſua præcognitione prædeſtinauit dignum Eccleſiæ præſidem, hunc tanquam Deus inſpirat, & per eum loquitur. Qualis autem eſt interrogatio? quem me dicitis eſſe? at Petrus ardenti incenſus zelo, & ſancto actus ſpiritu; reſpondit, Tu es Chriſtus filius

Dei viui. ò beatũ os, ò labia feliciſſima, & paulò poſt;hęc eſt fides recta,& incõcuſſa ſuper quã,vt ſuper petrã Eccleſia eſt firmata,ex qua dignè cognomen accepiſti,hanc portę inferi hęreticorum ora dæmonum machinamenta incurſionibus vexabunt, at non præualebunt: armis oppugnabunt, at non vaſtabunt, tela infantium ſunt, & erunt eorum vulnera,langueſcent illorum linguę & in ipſos conuertẽtur, ſibi ipſi perniciem ſtruit, qui ſe opponit veritati, hanc ipſe ſuo redemit ſanguine; tibi verò vt fidiſſimo ſeruo in manus tradit, hanc inconcuſſam, & mergi neſciam tuis precibus ſerua; quia nunquam ſubuertetur,nunquam vaſtabitur; ſecura fiducia Chriſtus dixit à quo cælum firmatum eſt, terra fundata, & manet inconcuſſa. nam verbo cæli firmati ſunt. Et paulò poſt Chriſtum deprecare, qui te regni clauigerum prædicauit, qui peccata ligare, & ſoluere eſt elargitus. & poſt alia quædam rurſus dicit, ſed cur Petrum, Ioannem, & Iacobum aſſumpſit? Petrum,vt verè oſtenderet teſtimonium à patre teſtificatum, verbaque à ſe dicta comprobaret,quemadmodum pater cæleſtis ei reuelauit. & vt eum qui princeps futurus erat, & totius Eccleſiæ clauum ſuſcepturus. Animaduertis quod Petri,vt præſidi, & totius Eccleſiæ principarum obtinenti clauũ tradidit? profecto ſurdo aſpidi, & aures obſtruenti ſunt ſimiles; qui neque audire volunt, nec videre. nimirum inquiunt, at Petro tantum hoc datum eſt, ſed non eius ſucceſſoribus. hoc vt à fatuis prolatum verbum, omniſque ſenſus expertibus, ſilentio præterire

Nunc probant quod non ſolum Petro, ſed & eius ſucceſſoribus ſunt traditæ claues.

terire oportebat; quoniam nulla planè indiget reſponſione. Sed in gratiam eorum qui volunt eos ſtrenuè propellere, id ipſum vt omnis inſcitiæ refertum refellamus. alioquin ſi id conceſſerimus catholicam fidem ſubuertemus, & Chriſtum falſum prædicaſſe dicemus, & alia infinita abſurda inde ſequentur: ſi Chriſti fides vſque ad Petrum, & cæteros Apoſtolos perdurauit; poſtea verò non; ſi Petro tantum, & Apoſtolis tradita eſt, at non eius ſucceſſoribus. O ſtultitiam nimis apertam, ò mentem peruerſam. quomodo ſynodi ſunt conſtitutæ in Eccleſię ſubſidium? quomodo canones ſynodales inſtituti ſunt, ſi poteſtatem non habuerunt? quomodo magnus Conſtantinus obedientiam Siluestro exhibuit in omnibus tanquam Petro? vt antea ex eius decreto ſcriptum eſt: quomodo Romanorum Imperator Alexandro Papę inclinata ceruice collum eius pedi ſubmiſit, cum diceret: ſuper aſpidē, & baſiliſcū ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem, at ille reſpondit nō tibi, ſed Petro obedientiam exhibeo. & Pontifex & mihi, & Petro. Quomodo igitur non erubeſcitis hæc pronunciando? quomodo hæretici à ſummo Pōtifice fuiſſent expulſi, à ſacriſque concilijs, ſi vſque ad Apoſtolos Eccleſia valuiſſet. poſtea verò non? quomodo hæc non dixerunt, qui per temporum vices hoſtes, & inimici Eccleſiæ Dei extiterunt, hæretici nimirum. illi enim ab œcumenica Eccleſia pulſi, & exagitati, hoc dicere non audebant; vos verò hæc aſſerentes illorum defenſionem ſuſcipere videmini. Oportet igitur

Federicus primus ænobarbus fuit hic acerrimus hoſtis Eccleſiæ.

 Arium,

Arium, Macedonium, Neſtorium Dioſcorum, Seuerum, cæteroſque impij illius cœtus hæreticos reſurgere, gratiaſque vobis reddere, & obnoxios eſſe, quia quod illis ne in mentem vnquã venit, vos eorum ſuſcepta defenſione aſſertis. Sed quod multæ, & infinitæ abſurditates hinc orientur & cæcis eſt manifeſtum, ideòque ſatis de his.

SECTIO VII.

Auctoritatẽ Papæ ſũmã eſſe, & ſ premã in toto orbe.

AFferemus etiã alia teſtimonia, & ſententias ſanctorum Doctorum Eccleſiæ, apertè cõprobantium propoſitam à nobis quæſtionẽ, quod Pontifex Romanus totius Eccleſiæ caput eſt, & magiſter, & ipſi tantum datum eſt iudicare, & de fide inquirere, & ordinare totum orbem terrarũ atque hæreticos ſedibus pellere, & orthodoxos reſtituere. Ac primum vobis ſententiam latam contra ſacrũ Chryſoſtomum in hoc teſtẽ adducemus: qua iniuſtè damnatus eſt ab ijs qui Conſtãtinopolitanas res gerebant, & exilio mulctatus: cuius rei Innocentius Papa certior factus, Imperatorem cum vxore, cæteriſque ſacerdotibus, & paſtoribus excommunicationi ſubiecit; ea cõditione, niſi Chryſoſtomum in ſuam ſedem reuocaret. nã de Chryſoſtomo lata ſentẽtia, & in gratiam Eudoxię damnato in Cucuſsũ Armeniæ oppidum, acerbo exilio ablegarunt quam rem is ad Innocentium ſanctiſſimum Romanum Pontificẽ detulit. non enim habebant aliò quo confugerẽt orientales Pontifices, niſi ad Romanum Pontificem, cum iniurijs afficerentur: dictum Domini

Chryſoſt. ad Innoc. primũ confugit.

ni ad Petrum in memoriam reuocantes. & tu aliquando conuerſus cõfirma fratres tuos. Quam ob rem Diuus Innocentius ſacra Ioannis acceptis literis, Conſtantinopolim ſcribit, vt Ioannem in ſuam ſedem reſtituant. quibus dicto non parentibus, ac Ioanne vita functo, iterum ad Arcadium & Eudoxiam Imperatores literas ſcribit huius exempli.

Epiſtola Innocentij Papæ.

VOx ſanguinis Ioannis fratris mei ad Deum clamat aduersũ te ò Imperator, vt olim iuſti Abel, contra fratricidã Cain. ſed omni ratione vindicabitur. neque id commiſiſti tantum, verùm etiam pacis tempore perſecutionem magnam, in Eccleſiam Dei, & ſanctos eius inſtituiſti, magnũ terræ doctorem è ſua ſede idemnatum pellendo: Chriſtum etiã vnà cum eo inſectatus. neque verò vicem eius doleo, quia is hæreditatem accepit cum ſanctis Apoſtolis in Dei Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti regno; quanquã non ferẽda eſt ea iactura: Sed animo angor, primum reputans ſalutẽ animarum veſtrarum, poſtea ob eos, qui illo deſtituuntur; & eſuriunt ſuæ ſapientiſſimæ doctrinæ præceptis, ac monitis imbui. neque ſolum Conſtantinopolitana ciuitas detrimentum ſenſit eius melliſluæ linguæ, ſed & omnis occidentalis plaga eſt viduata, eò amiſſo diuino viro; vnius muliercula ſuaſu, quæ hanc voluit excitari tragœdiam. Veruntamen huius mundi vltionem ea non effugiet; & ęternam poſtea paucis diebus interie-

Hæc epiſt. ita ad verbũ reperitur apud Nicephor. l.13. & tota hæc res multis verbis apud latinos deſideratur.

Eudoxia vt ſcribit Zonaras, partu obiit nõ dũ tribus mẽſibus expletis à Chryſ. exilio.

Dalida Sãpſonis amaſia Iud. c. 16.

ctis ſentiet, decedendo. quamuis enim B. Ioannes hanc vitam reliquerit fidẽ tuendo, & fluctuãtes confirmando, in ſempiterna tamen ſæcula inexhauſtam gloriam, atque immortalem eſt cõſecutus. At hæc noua Dalida Eudoxia ſenſim erroris nouacula te abradens, aduersùs ſemet maledictionem cõparauit ex ore moltorum, vinciẽdo onus peccatorum graue, atque intollerãdum; hoc præterea adiuncto proximè perpretatis facinoribus. ideo ego peccator, & minimus, vt cui Sedes eſt credita magni Petri Apoſtoli interdico tibi & illi participatione intemeratorum myſteriorum Chriſti Dei noſtri. Præterea qualemcumque Epiſcopum, vel Clericum in ordinibus conſtitutum ſanctę Dei Eccleſię, qui auſus fuerit auxilium præbere & communicare vobiſcum, ex quo tempore legeritis præſens vinculum, deponi iubeo. Quod ſi vos vt poteſtatem habentes, alicui vim inferetis, & tranſgreſſi fueritis canones vobis traditos à Saluatore per sãctos Apoſtolos; Scitote quod non ad paruum vobis, imputabitur peccatum in tremenda die iudicij, quando non poterit vlla dignitas mũdana prodeſſe, & quæ latẽt in omniũ conſpectũ auſpiciẽda fundẽtur. Arſaſaciũ verò, quẽ vos in ſedé epiſcopalẽ pro magno gno Ioãne induxiſtis, poſt mortẽ etiã deponimus. cum omnibus eiuſdem ſectę Epiſcopis, atq. ſocijs. Indignus enim eſt tãquam adulter Epiſcopatus. nã omnis plantatio, quã non plãtauit pater meus cęleſtis eradicabitur, nec nomẽ illius in ſacris voluminibus inſcribatur. Theophili depoſitioni addimus excommunicationẽ, anathematizationẽ, &

Excommunicatio Arcadij, & Eudoxiæ Imperatorũ.

plę-

plenã à Chriſtianiſmo ſeparationẽ. Animaduertis ex hoc loco authoritatẽ illius diuinę ſedis? quod non ſolùm viuentem depoſuit Arſacium, verùm etiam defunctum. Arſacium dicit, quem in ſedem Ioannis induxiſtis, & defunctũ deponimus. quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, nolumus eum Pontificum in libro inſcribi in futuro iudicio. nam in eo facilè iubemus Ioannem aureum Conſtantinopolitanum Pontificem eſſe nunc, & in futurum; Arſacium nullo pacto. At Theophili Alexandrini depoſitione (eo quod in ſynodo Theſſalonicæ coacta, in Eudoxiæ gratiam curauit vt damnaretur, & in exilium pelleretur Chryſoſtomus) non fuit contentus diuinus hic ſummus Pontifex, quanquam ſynodalis erat ea depoſitio coramque legatis; adiecit excommunicationem (ò malum) & plenam à Chriſtianiſmo ſeparationem. ò rem admirabilem. eum qui ſemel baptizatus eſt in nomine ſanctæ Trinitatis, & in Chriſtianorum albo inſcriptus, hic de libro delet, & exuit Chriſtianiſmo. Hoc liquido oſtẽdit poteſtàtem, quam habet ea diuina ſedes. Si ergo, vt vos creditis Petro tantùm tradita eſt, non eius ſucceſſoribus, quonam pacto Theophilus, Arſacius, Arcadius, Eudoxia, & cæteri à Romano Pontifice depoſiti, & damnati non reſponderunt; tuas reprehenſiones non æſtimamus; quod Petro tantùm non tibi datum eſt id. at id quidem non potuerunt, nec dicere auſi ſunt; immo veniam erratorum ab eo petierunt. Sed hoc planè ſufficit, vt arbitror ad comprobandum Petri, & reliquorum Apoſtolorum ſucceſſores eamdem poteſtatem obtinere, neque minorem horum ſucceſſores.

Vide Nicephor. l. 13.

SECTIO VIII.

NVnc ad alias probationes & indubitata teſtimonia accedemus, quod is, & non alius caput eſt plenitudinis Eccleſię, ex epiſtola Imperatoris Iuſtiniani ad Epiphaniũ Conſtantinopolis Patriarcham in ſancta ſynodo Truli ab ipſo coacta cuius principium, Imperator Iuſtinianus Auguſtus. Cum recta, & inculpata religio, quam profitetur, & prędicat sãcta Dei catholica & Apoſtolica Eccleſia nullo modo innouationẽ admittat, nos doctrinã ſanctorũ Apoſtolorum, & eorũ qui poſt illos in ſanctis Dei Eccleſijs verſati ſunt, ſequentes æquum eſſe exiſtimauimus notam, & teſtatam omnibus ſpẽ quę in nobis eſt relinquere, & cætera eiuſdem epiſtolæ, in qua apertè perſpicitur fides & confeſſio ipſius erga catholicã Eccleſiã. Poſtea in ſequenti alia epiſtola, cuius principium, Idem Imperator Epiphanio ſanctiſſimo & beatiſſimo Archiepiſcopo huius regię vrbis, & œcumenico Patriarchę hęc ſcribit: Cũ tuam sãctitatem ſcire velimus omnia quæ ad Eccleſiaſticum ſtatũ pertinẽt, neceſſarium eſſe duximus hac epiſtola eidẽ ſignificare; & per eam eidẽ aperire quę innouata ſunt, quæ & eandẽ ſcire cõfidimus. nã cũ hic quoſdã alienos à sãcta catholica & apoſtolica Eccleſia inuenerimus, ſectãtes errorẽ impiorũ Neſtorij & Eutychetis, & eorum blaſphemijs vti, diuinum promulgauimus edictum, quod & tua ſanctitas nouit, quo hæreticorum inſaniam confutauimus cùm nihil penitus immutauerimus

Habetur tota hæc epiſtol. apud Iuſtin. in nou. conſtit. 7.

In vulgat. codicibus Iuſtiniani deeſt hæc epiſt. Antonius Auguſtin. poſtea Græcã edidit ex antiquo codic.

vel mutemus, vel trãſgrediamur eccleſiaſtici ſtatus, qui hucuſq. Deo fauẽte perdurat, vt tuæ notũ eſt beatitudini: ſed per omnia ſeruamus ſtatum vnionis ſanctiſſimarum Eccleſiarũ, quę cum ſanctiſſimo Papa & Patriarcha veteris Romæ tranſacta eſt; ad quem his conſentanea conſcripſimus nunquam enim feremus, quin omnia ad ſtatum eccleſiaſticum pertinentia ad illius beatitudinem vti ad caput ſanctiſſimorum Dei Sacerdotum deferantur. Et quia quoties in his partibus hæretici exorti ſunt, ſententia & iudicio illius venerandæ Sedis, ſunt repreſſi; licet & nobis dicere ſic, & concludere, quod omnes, qui volunt, & habent ipſum pro capite ſancti ſunt, & veri Dei Sacerdotes & ſerui fideles; qui verò nolunt neque habent eum pro capite, non ſunt Dei Sacerdotes. Ita enim ſacra illa ſynodus decreuit, cùm dicit, vt capiti omnium ſanctiſſimorum Sacerdotũ Dei. Quod verò iudiciũ omne Eccleſiæ Dei in eo ſitũ ſit, audi, quod quoties in his partibus oriẽtalibus ſcilicet, hæretici exorti ſunt, iudicio, & ſententia eius ſunt repreſſi. quare, qui eum non ſequuntur, ſchiſmatici ſunt, & in hæreſim delabuntur. Ideo cuncta quæ agũt adulterina sũt, & inutilia. Huius rei teſtis eſt S. ſynodus Carthaginenſis in epiſtola quam ſancta ſynodus Carthaginenſis, & magnus Cyprianus ad Iouianũ dedit, cuius eſt principiũ: Cùm in vnum conueniſſemus dilecti fratres, inquit, cùm ſit vnum baptiſma, vnus Spiritus ſanctus, vna Eccleſia, vnione fundata ſuper Petrum Apoſtolum iam inde à principio, vt Chriſtus Dominus noſter dixit; propterea omnia quæ ab ipſis

Huius rei meminit Cyprianus paulò diuerſius Iubaianũ vocat, quem hic Gennadius Iouianum.

ſci-

ſcilicet ſchiſmaticis, & hęreticis aguntur, falſa, ſtulta,inania,& adulterina sũt. Audis quod adulterina & inania vocat, quæ pręter iuſſionem eius sũt geſta? ſic cũ ab omni parte fides exagitaretur inde pręſidiũ parabatur. Anaſtaſius S. Maximi diſcipulus inquit: Cùm fides concordiſſimè ab omomnibus exagitaretur, niſi ſpeciali gratia opem tulerit, qui ſemper ſuccurrit, ſemine religionis apud veterem Romam nobis relicto, ad confirmãdam promiſſionem mentiri neſciam, quæ facta eſt principi Apoſtolorum. Quænam eſt promiſſio, quæ facta eſt Principi ſi noſti, illud eſt: ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua, & illud confirma fratres tuos. & illud; portę inferi non præualebũt aduerſus eam. Ex diſputatione S. Maximi cum Theodoſio quodã Cæſareæ Epiſcopo. Theodoſius. Excipe vocem, neque ſcruteris illius ſenſum. Maximus. nouas profectò, & ab Eccleſia alienas de vocibus inducitis leges, ſi ſecundum vos non opus eſt ſcripturarum, & patrum voces ſcrutari; totam ſcripturam abijcimus veterem & nouam. Audiui enim Dauid dicentem: beati qui ſcrutantur teſtimonia eius; in toto corde exquirent eum. & iterũ: mirabilia teſtimonia tua; ideo ſcrutata eſt ea anima mea. & Dominus in Euangelijs: ſcrutamini inquit, ſcripturas. Certior ergo fiat Dominus meus, quia non feram excipere vocem ſine ſenſu qui in ea latet, ne fiam manifeſte Iudæus. Theodoſius: Si quid dixerint patres dico, & id ſcriptura facio, duas naturas, duas voluntates, duas operationes: ingredere nobiſcum adiungere, & vnio fiet. Maximus: Domine non audeo

Marginal notes: Anaſtaſius S. Maximi diſcipulus. — S. Maximi. — Pſal. 118. — Pſal. 129. — Ioan. 5.

audeo hac de re à vobis capere aſſenſionem, cum ſim ſimplex monachus. ſed quoniam pupugit vos Deus exciperetis ſanctorum patrum voces, vt canon docet, Romam de hac re ſcribite, vel Imperator, vel Patriarcha, vel ſynodus quæ ibi eſt. Et poſt alia; neque vitabit Imperator vel Patriarcha imitari Dei humilitatem, inter ſeſeque concorditer conſtituere, ſynodali petitione ad Romanum Pontificem tranſmiſſa, & omnino ſi reperiatur ratio Eccleſiaſtica, quæ id concedat ob rectam fidei confeſſionem, conuenite ſuper hoc inter vos.

SECTIO IX.

VIdes tu nō vis Petri ſucceſſores eandem cū Petro poteſtatē habere, quomodo nō alius ex Patriarchis poteſt de fide diſquirere, & ordinare tantum niſi Romanus Papa? quo pacto hæc audetis dicere, & impudenter blaſphemare? nam hæc de vobis ſolùm audire exhorreſco, ne dum aſſerere ſcilicet, quod Chriſti fides vſque ad Petrum permanſit. poſt Petrū & vſque ad hanc diē non permanſit. Vos verò qua ratione id dicatis, quod totum eſt blaſphemia, mirum eſt; quoniam ſi hoc conceſſerimus, tota fides dilabitur, & perit. O tuam patientiam Chriſte rex; quomodo tuam fidē, & Eccleſiā tuā permiſiſti Petro tantū, at nō eius ſucceſſoribus? quomodo hucuſq. adminiſtrata eſt; quomodo ſumus baptizati, quomodo ſynodi conſtitutæ, quomodo hæretici eiecti, quomodo Eccleſia illuſtrata eſt, capite ſublato?

prædicamus. Ac dum ſynodus celebraretur, Eutychianiſtas monachos à Marciano Imperatore petijſſe, vt ſynodus diſijceretur, & ſymbolum Nicænum ſufficeret: nihilque præterea quæreretur; ab eiſque ſanctam ſynodum poſtulaſſe, vt epiſtolę ſanctiſſimi Leonis ſuſcriberēt, ac non obtemperantes, vt hæreticos condemnaſſe? Vides & audis quod œcumenica ſancta ſynodus ſexcentorū triginta patrum, nil egit aliud, quàm quod ſanctiſſimus Leo Papa docuit ſolus? quodque hæretici diſijcere ſynodum conati, ſynodus poſtulauit, vt vel Leonis epiſtolæ ſubſcriberent, vel anathemate ferirentur: cui non parentes anathematizati ſunt: quomodo igitur vſque ad Petrum manſit? poſtea non. nam Leo quingentos propè annos à Petro vixit. Quomodo Athanaſius ad Iulium, Chryſoſtomus ad Innocentium, Ignatius tertius ad Nicolaum, Theodoretus ad Leonem, Maximus ad Martinum, & cæteris, orientis Sacerdotes eiecti, ac ſuis ſedibus pulſi, vel ipſi venientes confugerunt, vel literas dantes ſignificauerūt; vnde literis acceptis ſuas ſedes receperūt: niſi ij ſummum Pontificem, ac Petri ſucceſſorem agnouiſſent; vt qui poterat eis eſſe præſidio? quomodo reges & principes inſpectis Papę literis tacuiſſent, ac illis permiſiſſent ſuas recipere ſedes, quibus expulſi ſunt, ſi Petri tantum poteſtas fuiſſet, non eius ſucceſſorum? Satis igitur, vt arbitror, oſtenſum eſt, quod non ſolùm ad Petrum tantum, verum etiam ad eius ſucceſſores eadem poteſtas extenditur, vſque ad huius ſæculi conſummationem.

Vide Theodoret. in hiſtor. tripar l 4. & Nicolaum Papā in epiſt. ad Michaelē Imperat.

SE-

SECTIO X.

Synodos non poſſe cōuocari ſine authoritate Papæ, nec eſſe ſynodos.

OStendetur præterea quod ſine illius aſſenſu, non poteſt œcumenica ſynodus, vel omnino vocari ſynodus, vel authoritatē habere. quod in multis quidem alijs licet intueri, vt in præcedentibus expoſuimus, & in ſequentibus exponemus: pręcipuè verò in vita S. Stephani iunioris, de quo Methapraſtes diligenter ſcribit vigeſima tertia die Nouembris, vbi diuus Stephanus ab hæreticis accuſatus, quod eorum ſe non ſubijceret ſynodo, quam antea condiderūt contra venerandas, & ſanctas imagines, cùm eum ſubſcribere decreto cogerēt ab ipſis promulgato: legite mihi, inquit, veſtrum decretum, cœperuntque dicere, decretum ſanctę, & œcumenicę ſextæ ſynodi. ne progrediaris vlterius, ſacer Stephanus magna voce clamauit: Quomodo ſanctā vocare audetis veſtram ſynodum, quæ ſancta prophanauit? ipſa enim in ſuis actis conſtituit nō vocare Apoſtolos, & martyres ſanctos, Sed quo pergis? ad ædem Apoſtolorum, ad templum diui Georgij martyris. vnde venis? ab ęde quadraginta martyrū. Propterea dicit diuinus vir, quomodo veſtram ſynagogam ſanctam vocare audetis, cùm ea sācta violarit: neque vult ſanctos vocare ſanctos? ò magnā inſcitiā. Apoſtolos Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti non vultis vocare ſanctos, & veſtrum ſatellitium aduerſus Eccleſiam coactū vocatis ſanctum. quo pacto œcumenica appellabitur vnquam, in qua Romanus pręſes non preſuit?

ſine cuius aſſenſu non poſſumus res eccleſiaſticas ordinare. Intelligis œcumenicam ſynodum non poſſe vocari, niſi Romanus Pontifex eam conſtituat: ac ſine eo impoſſibile eſſe res Eccleſiaſticas ordinari? quomodo ergo vos hæc non percipitis? quoniam peritos videre, atque audire non vultis. Et ideo quia ſemel cor veſtrum falſa credulitate imbutum eſt, non poteſtis audire veritatem, vel cernere. Maximus præterea ab hæreticis exagitatus veterem Romam ſe contulit vbi Martinum ſanctiſſimum Papam nactus eſt, quem die decima tertia Martij, & noſtra Eccleſia pro ſancto colit. quanam de cauſa? quia illum Eccleſiæ caput eſſe agnoſcebat, eo confugit ex eo loco epiſtolam conſcribit ad Marinum Cypri presbyterum, cuius principiũ, Diuina lege ſecundùm Deum locupletatus pater venerande. ſubdit paulo poſt, ex ſynodalibus actis Martini ſanctiſſimi Papę noſtri, de quo nũquam ſcripſiſſet, vt de ſanctiſſimo Papa, niſi Dominum totius Eccleſiæ cognouiſſet, eaque de cauſa rogauit, vt ſynodum ſuorum Epiſcoporum cogeret, & impij dogmatis authores anathematizaret, qui vnam tantũ volũtatem in Chriſto eſſe conuiciabãtur. hoc in ſynaxario apud ſanctum Maximum ſcriptum eſt, legat quilibet die decima tertia Auguſti. Si ergo vt vos arbitramini, is non eſt qui poſſit ordinare, inquirere, cõfirmare, dirigere, adminiſtrare Eccleſiã Dei, vt gubernator dirigit nauim quomodo hæc geſta ſunt? & alia multa his ſimilia quæ propter ſermonis prolixitatem omittimus. nam ſi de ijs voluerimus dicere, in illis expouendis tempus nobis

Martinus I. de quo Zonaras lib. 3 vixit anno 643.

Ex Maximi epiſtola ad Marinum.

omiſimus, eo quod orthodoxæ fidei ſe adiunxit. Ecce ex hoc deprehenditur quod ſi Anatolius Dioſcori hæreſim ſequutus eſſet, ab eo vtique fuiſſet iudicatus: nec valetis contradicere: nam is erat Conſtantinopolitanus Patriarcha, & ſi huius iudex, ergo & cæterorum, Alexandrini, Antiocheni. Hieroſolymitani. itaque omnium iudex. Agapetus Papa pretærea ipſemet Conſtantinopolim eſt profectus, vbi Anthimum Trapezuntium, qui erat Conſtantinopolitanus Patriarcha, ſed hæreticus, ſede deiecit, in locumque eius ſanctiſſimum Menam ſuffecit. Vnde hoc? niſi quod in omneis obtinet imperium, & quia iam inde ab initio id Apoſtolo Petro à Deo tributum eſt, & ſucceſſoribus eius. Proculus præterea de Romani Pontificis aſſenſu in ſedem Patriarchalem euectus eſt, ſecundùm Zonaram. Ecce oſtenſum eſt Romanum Pontificem de Anthimo Conſtantinopolitano iudicaſſe. Leo Sanctiſſimus Dioſcorum Alexandrinum, & Iuuenalem Hieroſolytanum condemnauit, & vt de hæreticis iudicium tulit. Felix ſanctiſſimus, Petrum Antiochenum depoſuit, & anathemati ſubiecit. Quamobrem cum Romanus ſit ſummus Pontifex in omnes Patriarchales ſedes obtinet principatum. quomodo ergo tunc, nunc verò non? nemo dicere hoc audebit. Sed tunc, & nunc, & vſque ad ſæculi conſummationem habebit imperium. Et vt planè intelligatis nos vera dicere, & quam habeat poteſtatem ea diuina ſedes, ad verbum Felicis epiſtolam adiungemus, quæ ſic habet.

Agapet. Vide Niceph. l. 17. Plat.

Proclus q̄rendus eſt hic locus apud Zonaram.

Leo - Vide Nicephor.

SECTIO XI.

Glorioſiſſimo, & ſereniſſimo filio Zenoni Auguſto Fœlix Epiſcopus in Domino ſalutem.

Fœljcis Ƙj. epiſt. ad Zenon. Auguſt Vide Nicephor. l. 16. & Platin. in Fœlice iij.

TVæ humanitati ea ſignificari oportet, quæ rerum ordo poſtulat, quod & ſignificari par eſt in vtilitatem ſerenitatis imperij tui, ac veluti adeſſem rogo, vt meas preces admittas apud amicas, & rectas aures tuas, tanquam Chriſtianiſſimus Imperator, nulloque pacto pietas tua exiſtimet nos alium magis beneuolentia, quàm te proſequi, eo tamen excepto, qui te cupit cum Deo pacem habere. Quoniam tu fideli corde permotus de temporalis ſedis poteſtate non ambigis, atque æternæ vitæ retributionem ex ſuperna voluntate pendere arbitraris, à mea paruitate ſuſcipere digneris venerabilem, & diuinam Beatiſſimi Petri principis Apoſtolorum confeſſionem; cui cum regni claues creditæ ſint, Chriſtianiſſimo imperio tuo præparabit in cælis cum Angelis manſionem: qui cùm primus incommutabilem, & inculpatam in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum fidem declaraſſet, ab ipſo Saluatore beatificatus eſt. nam cum dixiſſet ad Dominum, Tu es Chriſtus filius Dei viui, reſponſum ab eo tulit, Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt; & ſuper hanc confeſſionem tuam ædificabo Eccleſiam

meam

meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam; vt ex ea tolleret, vnde ſuum cognomen accepit, quod eſt Chriſtus Ieſus & Deus, omnipotentis filius. Petrus primogenitus diaboli filius, cum indignè ſe in Antiochenam ſanctam Dei Eccleſiam inſinuauerit,& pontificiam ſedem Ignatij martyris coinquinauerit, qui Petri dextra Pontificatum accepit, & Euſtachij confeſſoris, & præſidis CCCXVIII. ſanctorum patrum, qui apud Nicæam coacti ſunt: auſus eſt dicere non oportere Chriſtum vocare filium Dei ſecundùm diuinam Saluatoris ſanctionem, diuinarumque Scripturarum traditionem, & patrum expoſitionem; ſed vnum ex trinitate paſſionem pro nobis ſuſtinuiſſe ſecundùm diuinitatis eſſentiam, veluti Arius, Apolinaris, & Eunomius tradiderunt: his verbis adnixus ſalutiferam humanitatem conuellere, ſecundùm quam Chriſtus paſſionem ſuſtinuit. Fertur etiam, & vnus ex noſtris tamquam de ſemine Abraham progenitus multiplicitatem Deorum inuexiſſe: nam ſenſus verborum tres Deos inducit, mortuum vnum, duoſq. viuos: abolet autem, & conſubſtantialem, ſanctaſque ſynodos reddit irritas, Nicęnam, Conſtantinopolitanam, & Chalcedonenſem. Quin & Mariæ virginitatem non recipere reperietur. Si enim verbum ex ea incarnatum non ſuſcepit humanitatem quid virgine opus eſt? cur Gabriel dixit ad illam, quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei, & dabit ei Dominus ſedem Dauid patris eius. præter hæc impia, & contumelioſa facinora cùm adulteraret triſagium conatus ſit addendo

Vide 8. conſtit. Græc. apud Iuſtinianum.

Luc. 1.

Crucifixus pro nobis, vel ꝓpter nos ſcribitur in ſymbol. Zonar. l.3. 38. ſ. refertur ad triſagium de quo Damaſc. plene.

crucifixus propter nos, & infinitas abſurditates rem adduxit. Ac quamuis ſępius à nobis, & à tua in Chriſto fraternitate ſit monitus, & orientalibus, & ab Acacio Archiepiſcopo veſtrę regiæ vrbis, & Chriſti amice conuertere ſe nunquam voluit. Propterea nunc ſancta Dei Eccleſia ex materno affectu non ceſſat tanquam ad præcipuum eius filium verba faciens dicere. O Chriſti amice Imperator, cultus noſtri vinculum quo vinciuntur fideles, diſſolui nè patiaris, Chriſti Domini, & vnigeniti filij tui cognomen ne permittas violari; ſanctiſſimam hymnodiam, quæ & vrbem veſtram ſeruauit periclitantem, tanquam ab Angelis traditam inuiolatam conſerua. Petrum Arianæ ſuperſtitionis ſectatorem ab Antiochena Eccleſia deturba. Quamobrem Petrus mea fide abrogata ſcindit mundi conſenſum? quanam de cauſa Petrus ſcindit tunicam meam deſuper contextam? Deus Pater principi Apoſtolorum præcepit, quòmodo vocari ſuum filium oporteret. vnigenitus in Petri confeſſione fundauit me. Spiritus ſanctus quotidie teſtatur mihi dicens: ne quid iudices ſcire, niſi Ieſum Chriſtum, eumque crucifixum. inimici inobedientes, dòloſi, extra vineam poſiti vnigenitum Dei filium mactantes, & lapidantes, & ligno crucis affligentes, eius veſtem non diuiſerunt, & Petrus veſtem meam diſcindet? portæ inferi non præualebunt aduerſus me, & Petrus conatur meum parietem demoliri? Ego religioſiſſime Imperator te regno pulſum reduxi. improbos, & meis dogmatibus non parentes pro tuò funere tradidi, & potentiæ tibi viam

Ioan.19.

Ad Cor.1.2

ꝓpoſopeia elegantiſſ. ad Zenon. Imperat.

relé-

reſeraui;inimicos vnà cum eorum impio dogmate deieci, antiquum tibi imperium à Deo impetraui, qui in cælis regnat, à quo imperium accepiſti. Reſpice ad tuum prædeceſſorem Imperatorem Marcianum, eiuſque fidem libens amplectere: hæreticam Petri tyrannidem radicitus quamprimum euelle, Valentini Eutychetiſque diſcipulum ab arce deijce; & ab Eccleſiaſtica adminiſtratione, ſimulque, & à Sacerdotali dignitate præcipitari decernite. Reputa tecum ò Maxime legitime fili, & inuicte Imperator, quam certa vltione Chalcedonenſis ſynodus ſit vindicata, & quæ pœna de tuo hoſte ſumpta. libera populos ab hęretica Petri doctrina. hac tecum legatione fungitur ſancta Dei catholica, Apoſtolica Eccleſia: & ab ea ob iam expoſitas cauſas depoſitum in poſterum in communionem ne recipiatis. veſtriſque diuinis litteris, vt paries inter eum, & Antiochenam Eccleſiam, intercedat, efficite. In locum verò illius virum ſufficite, qui operibus Sacerdotium exornet: acerque ſit cuſtos Chalcedonenſis ſanctę ſynodi, ſuorumque decretorum. Omnipotens Deus imperium veſtrum ſemper in pace cuſtodiat.

Extat in concil. epiſtol. Felic. ad Petrum eius dem ſententia.

SECTIO XII.

VIdes poteſtatem, quam obtinet ea diuina Sedes? audis quo pacto induit non ſolum Petri perſonam, verum etiam ipſius Ieſu Chriſti? cum dicit Petrus fidei meę tunicam ſcindit. Inſpicite igitur, & videte ſedulo totam

epiſtolam, & agnoſcite authotitatem Romanæ Eccleſiæ, adiungamini illi & vos, nec veritati aduerſamini. quamuis enim ex perſona Eccleſiæ loquatur, is eſt tamen, qui Eccleſiam dirigit, ac gubernat. Addimus etiam præter hæc orientalium Doctorum teſtimonia. Cyrillus Beatus tus Alexandriæ Archiepiſcopus in theſauris ita ſcribit: Quod oportet nos tanquam membra caput ſequi, ideſt, Romanum Pontificem, & Apoſtolicam ſedem, à qua debemus petere quid credere, & ſentire debemus, ac tenere: quia ipſius tantùm eſt confutare, dirigere, redarguere, confirmare, ordinare; ſoluere, & ligare. Audis tu, qui Cyrillo contradicis? noſtri officij eſſe, vt membra corpus, ita & nos Apoſtolicam Sedem ſequi: quodque ad eam ſolum pertinet dirigere, & gubernare Catholicam Dei Eccleſiã. Si ergo ita ſcribit, vt ſentit ſcribit. Si ſic sẽtiebat, ita & agebat. Si is obedientiam, & reuerentiam tunc Romano Pontifici exhibebat, quis contradicit, niſi indoctus fortaſsè, vel ſtultus. Hæc igitur mecum reputanti ſubit mihi vehementer ridere, ſeu deflere potius, ac vicem eorum dolere, qui ſponte oculos comprimunt aduerſus lucem; nec veritatem ſuſtinent audire. Quis eſt, qui neget confeſſionem ſublimi voce ab Eccleſia decantatam, ſiue fidei ſymbolum? in quo apertè confitemur vnam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam in omneis terræ parteis diſſeminatam? hanc nemo vnquam dixerit vnam, niſi cæteræ omnes tanquam membra coagmentatæ ſecundùm Beatum Paulum, eam veluti caput ſequantur, quæ omnia ſimul

Cyrilli in theſauris. citat hunc locum etiã D.Tho.ſed aliter.

A teſtim. Eccleſ.

iuncta

iuncta vnum conficiunt corpus. & vt ſecundum eundem Apoſtolum, non poteſt pes vel manus, vel aliud corporis membrum capiti dicere, non opus habeo te; ita nec cæteræ Eccleſiæ, Romanæ poſſunt Eccleſiæ dicere, non indigemus te. Omnes ab illa auctoritatem capiunt. & omnes ab illa confirmantur. teſtabuntur id omnes doctorum ſcripturæ. Illa namque vt caput omnia membra recognoſcens, & de omnibus æquè ſolicita, vt quod in ſuprema ſitum ſit parte, mœret ſi membrum aliquod langueat; curamque illius gerit, & ad ſanitatem perducit, vt dictum eſt. Inquit enim, & apertè clamat, Quis infirmatur & ego non infirmor? quis ſcandalizatur & ego non vror? Si verò membrum aliquod abſcindatur, marceſcit & male olet; ſed caput (quod alioqui nec laboribus; nec cruciatibus cedit) minimè lædit. Oportet autem qui ſymbolum confitentur, & vnam Eccleſiam prædicant, noſſe qualiſnam ea ſit, vna ſancta & Apoſtolica Eccleſia. ea eſt aut occidentalis, aut orientalis, quod idem eſt ac ſi dicas Latina, vel Græca; alia namque præter has nō reperietur: aliæ enim præter has ſuperſtitiones ſunt, falſæ ſynagogæ, & hæreſibus refertæ. Enumera diligenter & vide, quod ſi Grecorum arbitraris Eccleſiam eſſe hāc, quam ſymbolum deſignat, in nihilum Petri confeſſionem concludis; aduerſus quam portas inferi non præualituras profeſſus eſt Chriſtus. nam omnis Græcorum Eccleſia, immo verò totus Oriens à Mahomete abſorptus eſt. nonne videmus omnes Patriarchas, atque Epiſcopos, ac Sacerdotes in poteſtatem veniſſe Maho-

Ad Cor. 12.

Ad Cor. 12.

methis? & ab eo petere Sacerdotij facultatem? & pedibus eius aduoluuntur, & pro eo etiam inuiti deprecantur? in quo loco collocabis, Portæ inferi, id eſt hæreticorum ora aduerſus Chriſti Eccleſiam non præualebunt? eo loco, vbi non ſolum ora hæreticorum dominantur illi; ſed etiam impij, & alienigenæ imperium tenent? eo loco vbi nec ſacrificare tuto poſſis, nec nola, vel tintinnabulum, nec crucis ſignum apparet? eo loco vbi nemo libere poteſt dulce Chriſti nomen proferre? Si verò protulerit in duas partes diſcinditur? eo loco, vbi ſi Sacerdotes ſacrificantes inuenti fuerint, Chriſti hoſtes ingrediuntur, atque ſubſannant? proterunt altaria, & profanant; & ſancta proijciunt, & plagas Sacerdotibus infligunt, & protrudunt, & derident Chriſtianorum religionem? nequaquam. Sed ibi oportet eſſe, vbi Chriſti ſignum refulget, & Eccleſiæ exornantur, nola, imagines, & altaria omnia magno cum cultu conſpiciuntur, & adorantur; & Sacerdotibus eminus reuerenter aſſurgunt populi. ibi vbi palam Chriſti fides prædicatur. ibi vbi terrę reges, & Principes venientes ad ſacra loca inſpicienda, & Apoſtolorum capita adoranda, vnà cum illis & præſidem eorum Pontificem adorant, & eius pedibus aduoluũtur. ibi vbi feſti dies, pſalmodiæ, praeces ſine metu celebrantur. vbi nemo reformidat ſibi quemquam aduerſari. ibi vbi ſũmus põtifex, doctores, & prædicatores in omnem terram dimittit ad prædicandum, & annunciandum verbum Dei; Chriſti imitatione immo Saluatoris noſtri vices in terris gerens. nam ſicut is

Opponit elegãtiſſime Eccleſ. Romanã Gręcæ. idẽ poteſt dici de hæreticis noſtri tẽporis, & eorum Eccleſijs. Encomiũ pulcherrimũ Rom. Eccleſiæ.

Marc. 16.

Apoſto-

Apoſtolis dixit, ecce mitto vos, euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ, ita & hic in vniuerſum orbem magiſtros mittit magna cum cura; qui non ſolùm ad Chriſtianos proficiſcuntur; ſed etiam ad omnes gentes, vel ex Sancti Franciſci ordine, vel Dominici, vel ex alia regula. Ergo ibi Eccleſiam confitebimur, vbi non eſt hæreſis, nec iniquitas, neque infidelitas: immo verò firma fides, & incouculſa. at non ita apud Orientales. vbi abundat iniquitas, & infidelitas. Nec meus ſermo eſt hic, ſed Theodorus Studites prodeat, & dicat hoc teſtimonium, quod nemo poterit inficiari in decimaquinta catecheſi, quam legitis quidem, at non intelligitis, quia non vults. videtur enim Doctor hic aduerſus oppugnatores imaginum pugnare, quando dicit. Audio autem quod Romæ, Principis Apoſtolorum Petri claues proponuntur ad odorandum, atque in honore haberi; quamquam non claues ſenſibiles Dominus ei tradidit: ſed intellectuales ad ligandum, & ſoluendum, at illi argenteas populo proponunt ad adorandum. tanta igitur apud eos eſt fides. & ibi ſolida Petra fidei, ſecundùm Dei verbum fundata. hic verò vt videtur, abundat infidelitas, ac improbitas. Vides quod & beatus hic, ibi confitetur ſolidam eſſe fidem. nec in Petro tantum, ſed & in eius ſucceſſoribus. Hæc quidem cùm audiatis, & videatis, nec poſſitis contra reſpicere, velut aduerſus refulgens, & coruſcans lumen veritatis, ad ea confugitis, quæ nefas eſt dicere; ſcilicet peccatorem eſſe Romanum Pontificem, & carnalibus

Ex xv. catechiſi Theodori Studitę habetur in impreſſis hic locus emēdatus, vt hic tranſtulimus. huius Theodori meminit Niceph. floruit ſub Leone Armenio.

Rurſus redit ad excuſandam Pontificum vitam.

nalibus voluptatibus inſeruientem¦& ideo nolle vos honorem & reuerentiam debitam exhibere.

SECTIO XIII.

AC tametſi his, in præcedentibus reſpondebimus, exactius rurſus vobis dicimus, quod apertè mendaces eſtis. nam non quia peccator eſt, refugitis ei obedire: ſed quia Latinus eſt, & barbam tondet. Si enim illum vitaretis propter peccatum voſmetipſos vitaretis, quia eſtis peccatores. Quomodo ergo noſtis eum iudicare, veſtros verò non iudicatis? omnes ne Orientis Sacerdotes ſancti ſunt? vos hoc non poteſtis demonſtrare. non ergo illum tanquam peccatorem deuitatis, quia nec vos ſine peccato eſtis. ſed quia Latinus, & ab opinionibus veſtris euariat. Vos namque Latinos tanquam à fide alienos exiſtimatis, & ab eis refugere tanquam à facie ſerpentum ſimpliciores edocetis: idque liquido patet. Ac ſi quis ex Latinis videtur ſanctus, vos hunc ſalutare non vultis: immò verò maledicta ingeritis. Græcos quamuis flagitioſiſſimos, & ſtultiſſimos, ſi ſolùm aduerſus Latinos dicant, omnium ſanctiſſimos arbitramini. inter alios quidem multos quendam, qui vocatur Palamas, & Epheſi Marcum, hominem, nec ſatis mentis compotem, ſed tumidum ſapientiæ oſtentatorem; nulla virtute, vel ſanctitate ſubnixos, quia loquuntur ſolum, & ſcribunt contra Latinos extollitis, & celebratis, eorumque imagines exornatis; feſtumque agentes diem colitis, ac veluti ſanctos adoratis. Latinos

Eo tẽpore clerici barbam radebant, non vt nunc.

Palamas Mar. Epheſ

tinos

tinos verò quamuis iampridem Eccleſia pro ſanctis colendos duxerit, vos inceſſanter blaſphematis. ita & de ſummo Pontifice facitis: nam illum omnino Chriſtianum eſſe non exiſtimatis, quia Latinus. id enim ſub dentibus ſtridetis maledictis inceſſentes; & eorum qui rerum potiuntur metum reueriti, ad aliud quaſi aranei vmbram confugitis, eum peccatorem appellantes, ac cætera conuicia effundentes. Cauete ne id audiatis: Qui veſtrum eſt ſine peccato, primus lapidem tollat; ideſt qui peccatum non commiſit, incipiat iudicare de peccato: & non iudicate, vt non iudicemini. ne captetis occaſionem fratres, in peccatis. non eſt officij veſtri de peccatis principum veſtrorum inquirere; doctoribus omnibus apertè clamantibus, & Ioanne lingua aurea in multis quidem orationibus; & in oratione, cuius eſt titulus, quod oportet colere ſuos magiſtros ſpirituales, non maledicere illis. principium orationis, Nulla res ad loquendi licentiam magis allicit, paulo poſt inquit: Si qui patri vel matri maledicunt parentibus ſecundùm carnem, ex lege morte moriuntur quali nam dignus erit pœna, qui virum ſpiritualem magis, quam multi parentes neceſſarium, audet maledictis inceſſere? non reformidans ne terra dehiſcens ipſum de medio tollat; vel fulmen cælo demiſſum maledicam linguam adurat. Audiſtis quid Moſis ſorori contigerit, cùm fratrem ſuum accuſaſſet, & principem, quomodo impura facta eſt, & in lepram incidit, maximamque infamiam ſubijt? fratreque de ea ſollicito, Deumque deprecan-

Ioan. 8.

Matth. 8.

Ex Chryſ. quod nō oportet ſuis Sacerdot. maledicere.

Maria Nu. 12.

precante veniā non impetrauit? & paulo poſt; & Deum placare non potuit,ſed magnam pœnam perpeſſa eſt: vt intelligamus quā magnum crimen ſit princeps redarguere,& de aliorum vita iudicare. Et poſt pauca:Si in carnalibus parentibus ita, quanto magis in ſpiritualibus parētibus hāc ſeruare legem oportet.& vnūquemque in vita laborare, & ſolicitum eſſe, ne in illa die audiamus,hypocrita, cur feſtucam vides in oculo fratris tui, trabem verò in oculo tuo nō vides? & ſtatim poſtea. cum principes à ſubditis coluntur, id ipſis obijcitur vt Heli dixit Deus. cepi te ex domo patris tui. Si verò contumelia afficiantur, vt in Samuele, non te abiecerunt inquit, ſed me qui Sacerdotem honorat, Deum honorat. qui didicit Sacerdotem contēnere in via progreſſus, & aduerſus Deum erit contumelioſus. qui vos recipit,inquit, me recipit. & honorifica, inquit,Sacerdotes tuos. Inde Iudæi didicerunt Deum cōtemnere,quia Moyſem contempſerunt,eumq.lapidibus impetiuerunt. Ac ſi quis Sacerdotibus debitam exhibuerit reuerentiam multò magis id erga Deum egerit: & quamuis impiobus ſit Sacerdos, videns Deus, quod eius cauſa etiam indignum honoras,ipſe retributionem reddet tibi. Et rurſùs poſt pauca: An neſcitis quod Sacerdos nuncius Dei eſt? non enim ex ſe dicit, quæ dicit. Si contemnis Sacerdotem, non eum contemnis, ſed Deum qui ipſum elegit; & vnde dignoſcitur (inquit) Deum ipſum elegiſſe? Ergo ſi hac es in opinione, ſpes tua inanis eſt reddita. Si enim per eum Dominus nihil operatur, neque lauacrum habes, neque myſterio-

Matth. 7.
Reg. 1. 20.
Regū 1. c. 8
Matth. 10.
Eccleſ. 7.
Exod. 17.

rum

rum es particeps;& benedictionibus non frueris. non igitur Chriſtianus es. Quid ergo inquit,omnes eligit Deus? per omnes ipſe operatur quanquam indigni ſunt, quia populus ſaluatur. nam ſi per aſinam, & Balam ſceleſtum hominem operatus eſt,multomagis per ſacerdotem.Si per Iudam operatus eſt,& per falſos Prophetas profetantes, quibus dicit,neſcio vos diſcedite à me,qui operamini iniquitates, multò magis per Sacerdotes operabitur. nam ſi nos principum vitam ſcrutari oporteret,oportet & nos magiſtrũ eligere,& quę ſupra sũt,infra fiẽt:ſupra pedes,infra caput.ſi fratrem tuũ tibi iudicare nõ concedit multò magis neque tuum doctorẽ:poſt pauca. tu ouis es ne ſis anxiè curioſus aduersùs paſtorem,ne de his, quæ tu arguis illum plectaris.Et quo pacto me admones ipſe non faciẽs? nõ ipſe tibi dicit, ſi ei credis mercedem non accipies Chriſtus hæc docet; nè iudicemus nos mutuo, ſed ſua vnuſquiſque. Et paulò poſt, ne maledicamus rogo magiſtris. Si quis patrẽ habuerit multis criminibus obnoxiũ, nonne ea obtegit?ne exultes,inquit, in dedecore patris tui. multò magis de ſpiritualibus patribus hoc dicendum. exhibe reuerentiam, quia quotidie miniſtrat tibi. curat vt propter te legantur Scripturæ.ſacrã domum exornat propter te,vigilat propter te,orat pro te, Deo preces offert pro te, cultus eius erga Deum omnis propter te. hæc reuerere,hæc tecum cogita,& omni præſtita obſeruantia ad eũ accedito. Et paulo poſt, audi quid dicat de principibus Iudæorum Deus.Super cathedrãMoyſis ſederũt ſcribę,& Phariſęi,quęcũ que dixerint vobis,ſeruate,& facite:ſecũdũ verò

Num.22.

opera

opera illorum nolite facere: quænam deterior eorum vita reperietur? eos tamen nec dignitate deiecit, neque vt à ſubditis deſpicerentur curauit, & rectè. Si enim hanc ſibi arrogarint ſubditi poteſtatem, omnes ſtatim abrogabuntur, & de tribunali deijcientur. Propterea, & Paulus cùm in Pontificem Iudæorum contume-
Act.Ap.23. lias effudiſſet, ac dixiſſet, percutiat te Deus paries dealbate. & tu ſedens iudicas me? ſed monitus à quibuſdam vt reticeret, dicentibus, Dei Pontifici maledicis? oſtendere volens quanto honore, & reuerentia principes proſequi tenemur, inquit, neſciebam eum eſſe Dei Pontifi-
Ad Hebr. 13. cem. Ideo & alibi dicit. obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete illis: ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. ideo, & huius cultus fructu potiri eos æquum eſt. Et poſt pauca. Cogita quid dicat Deus de Iudæis. ſuper cathedram Moyſis ſederunt ſcribæ, & Phariſæi, quæcunque dixerint vobis facere, facite. ac nunc non poſſumus dicere, ſuper cathedram Moſis ſederunt, ſed ſuper
Ad Cor. 2. 5. Chriſti. propterea inquit Paulus pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Audiſti ab hoc doctore quo pacto colendi ſunt Sacerdotes. Si ergo de Sacerdotibus hoc dicit. multò magis de Principibus Sacerdotum, & Patriarchis, & Doctoribus Eccleſiæ, quia à vobis in pręſentia non ſolùm non coluntur, verum etiam impudentiſſimè lacerantur. quas pœnas quęſo ſubituri eſtis? magnas vt arbitror. immo verò non ſecundùm meam ſententiam; ſed ſecundum aureę linguæ, & admirandum

Ioan-

Ioannem, cùm dicit, qui Sacerdotes iniuria afficit, Chriſtum iniuria afficit. Qui verò Chriſtum iniuria afficit. quid reſpondebit illa tremenda die. Sic itaque concludit Chryſoſtomus. Si cognita ſunt vobis, quæ ex mellifluis eius orationibus expoſuimus, præſertim quo honore principes ſunt colendi, quia ſuper cathedra Ieſu, & Dei ſedent. Subiecti igitur eſtote illis vt & nos ſubijcimur, non vt ſanctis ex virtute: ſed vt Principibus; ſiquidem neque nos, vt ſanctum ex virtute Romanum Pontificem colimus, ſed ex primatu, & Sacerdotio. nam ſi ſanctus eſt, me ſanctum non facit, ſi peccator fuero: ſi verò peccator eſt, mihi non obeſt ſi iuſtus fuero. An exiſtimatis quia Papa eſt, eum hæredem fore regni cælorum? minimè gentium: ſed ob eius virtutes, ſi quas habet. nam Papæ multi hæredes erunt ſempiternæ damnationis: non quod Latini, & ſummi Pontifices Romani: ſed propter peccata eorum. Multi etiam Conſtantinopolitani Patriarchæ Græci videlicet, & Alexandriæ, & Antiochiæ, & Hieroſolymorum hæredes erunt perennis ignis; non quia Græci ſint, vel Patriarchæ, ſed propter eorum ſcelera, & contra; non eſt enim acceptio perſonarum apud Deum, vt terrænæ huius vitæ principes protinus, & futuræ conſpiciantur hæredes? verum omnino, qui probi ſunt. An non auditis ſapientiam dicentem: Tunc ſtabit iuſtus in magna conſtantia, aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt. Ij verò videntes ſuſpirabunt & dicent: hic eſt is quem aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij? ſtulti: nunc verò Sapient. 5.

com-

comparatus eſt in filium Dei, & inter ſanctos ſors eius eſt. ergo aberrauimus à via veritatis: quare non debemus de cuiuſuis vita iudicare, vel nimis eſſe curioſi: nam vniuſcuiuſque opus in eo publico conuentu manifeſtabitur. Igitur fratres reſipiſcite; & pro ſalute veſtra certate, hoc pro certo ſcientes, quod qui Romano Pontifici non ſubijcitur, Chriſto non ſubijcitur; qui Petro dixit, tu es Petrus, & cętera, ac nunquam ſalutem conſequetur. nam cùm dicitis vos illi ſubijci nolle, quia peccator eſt, id ſtultorum eſt hominum, & omnis prorſus ſenſus expertium. cur iudicas Eccleſię Pontificem, quẽ neſcis qualis nam ſit? nemo enim, dicit Scriptura, nouit facta aliena. quo pacto vos iudicatis, quem omnino, vt peccatorem non noſtis? Omnes quęſo qui cathedram Petri adepti ſunt improbi ſunt, & peccatores? num data opera cęteri Eccleſię Pontifices atque Proceres, Papam eligunt peccatorem? nonne erubeſcitis Eccleſię electionem proſequi contumelijs? an neſcitis quod, & Conſtantinopoli eum creabant Patriarcham, qui pręcipuè erat honore perſpicuus, & virtute? nam & apud hoſtem virtus eſt honorabilis. ita & hic eum, qui ſupra ceteros honore, & virtute antecellit, conſtituunt ſuum Sacerdotem, & regem. Si verò peccator eſt, quid ad nos? is pro ſe rationem reddet, quemadmodum, & nos noſtri: nemo namque pro alio iudicabitur.

De innoc. Pontif. & vita.

SECTIO XIV.

Solutio.

AT tu vltra modum Papam deificas. nos verò ſcimus eum hominem eſſe; & pec-

cato

cato, & probris poſſe demergi. Propterea in ijs, quæ ad fidem pertinent nolumus ei inhærere. Sed à nobis iam antea dictum eſt, hoc nihil eſſe. quoniam neceſſe eſt nos aliquem ſequi paſtorem: ille namque vt homo peccat quotidie. Si enim vna tantum hora eſſet vita noſtra, nec ita ſine ſordibus eſſe poſſemus, ſed de proprijs peccatis vnuſquiſque pro ſeſe rationem redditurus eſt, vt ſæpè iam diximus. Satis eſt nobis ſi benè paſcamur, ſecundum magnum theologię Doctorem Gregorium. At ſeditionis, & contentionis ſtudioſus inquit, peccatorem caput eſſe non probo. ad quos reſpondendum, quod benè cogitata veſtra percipimus, quæ poſtea inferiùs retegemu, & ſi vos ob ignauiam obumbrare conamini. Nunc autem ijs reſpondebimus, quæ palàm dicitis, quia ex animi vitio hoc dicitis. non enim vobis cognitum eſt eum eſſe peccatorem: neque vobis eius vitę ratio ſatis eſt comperta. ſed impudẽter calũniamini & cõuinciamini illi, qui Petri ſucceſſor eſt, & Ieſu Chriſti figurã in terris gerit. nam qui eũ peccatorem appellant, ijs quę Iudæi afferebant ſimilia afferunt. quoniã illi à natiuitate cæcum cernentes videre, inuidia torti, eum interrogant dicentes. quis aperuit oculos tuos? reſpondit homo qui vocatur Chriſtus: is mihi dixit, lauare in Siloam, & lotus recepi lucem. at illi ira accenſi dicunt, da gloriam Deo, quia hic homo peccator eſt, quibus ille qui nuper cæcus fuerat, reſpondit, ſi peccator eſt neſcio. vnum ſcio quòd cæcus cùm eſſem, modo video. in hoc enim mirabile eſt, quod peccator cùm eſſet, aperuit oculos meos, qui cæ- Ioan.9.

eus eram. à ſęculo non eſt auditum, quia quis oculos aperuerit cæci nati. niſi eſſet hic à Deo non poterat facere quicquam. Poſſumus igitur hęc ad ſucceſſorem Dei traducere, qui eſt ſanctus Papa. Si peccator eſt, quomodo maledixit vobis? & Græcos axcommunicauit Nicolaus primus temporibus Photij, & excommunicationi illi non defuit iota vnum; ſed facti sũt captiui, vt is in e communicatione dixit, in omnes gentes, tanquam Iudæi ſcriptũ eſt enim, peccatores non audit Deus. Si peccator eſt, quomodo fuit exauditus? at hic quidem ſic. Innocẽtius ante hunc Eudoxiam ob Chryſoſtomi exilium excommunicauit. & intremuit eius ſepulchrum, donec reuocato eo, excommunicationem remiſit. Et ſtatim conſtitit illius tremor ſepulchri. ſed quid euenit noſtra memoria nunc ſub Nicolao V. Pontifice Maximo? cum legati à Conſtantino Imperatore, qui vocabatur Dragaſes, ad eum miſſi adhuc ſuperſint, quibus literas dedit plenas timoris, & horroris. vbi apertè cum execratione prophetizat excidium, & internecionem extremam infelicium Græcorum, in quibus poſt alia multa (cum conuicia, & probra reſciſſet, quæ á Græcis quotidie impudentiſſimè iactabantur) mirè, & hoc dicit. Omnes gentes decretum quod ſancitum eſt receperunt: Gręci verò neque receperunt: neque ſpes eſt eos vnquam eſſe recepturos; quę ſuper concordia & vnione decreta ſunt. procraſtinationes enim procraſtinationibus ab eis ſemper prætexuntur, excuſationes & reſponſiones in ſingulis. Neque verò Græci arbitrentur Romanum Pontificem

Nicolaus I vide epiſt. eius ad Michaęlem Imper. & apud Nicephor. lo. 9. Innocen. I. de quo ſupra Conſtãtinus Dragaſes ſucceſſit in imper. Ioan. Palæologo fratri, qui interfuit Florentino Concilio. Ex epiſt Nicolai V ad imp. Conſtantinum.

ita

ita eſſe mente deſtitutum, omnemq. occidentalē Eccleſiam, vt non intelligat quæ in ſingulis dilationibus reſpondendo nugantur. optimè cuncta nouimus: ſed toleramus in Ieſum reſpicientes ſempiternum ſacerdotem, & Dominum: qui ſterilem illam ficum vſque ad annum tertium iuſſit aſſeruari, agricola iam ad excidendam arborem ſe accingente, quia nullum fructum ferebat. O magnam calamitatem. anno MCCCCLI. hanc conſcripſit epiſtolam; & MCCCCLIII. capta eſt Conſtantinopolis. num poteſtis dicere hæc vera non eſſe? minimè gentium, cum id ſit manifeſtum, & res ipſa apertè loquatur. tres inquit annos expectabimus, ſi vos fortè à ſchiſmate & ſeparatione conuerteritis, & vos verè decreto adiunxeritis. ſecundum Saluatoris de ficu præceqtum. Si verò non exſcindemini, ne terram ocioſam, & inutilē reddatis. hoc miraculorum miraculum maximum: quod (vt in epiſtola ipſa ſcribit Nicolaus Papa) Græcorum gens illa magna, & formidabilis, ſapiens, clara, fortis terrarum domina ob diuinam vltionem, ita in barbarorum ſeruitutem abducta ſit. Hæc enarranti mihi ſubit lamentari, & deplorare excidium gentis noſtræ quanquam vos non intuemini. Luc.13.

SECTIO XV.

IN primis ergo (vt inde initium ſumam) in memoriam reuocate fratres, & patres, qualiſnam & quanta extiterit noſtra natio. fuit enim qnondam ſapiens, clara, generoſa, prudens, fortis, & quæ omnem terram ſuo ſubiecerit im-

perio. præterea virtutis ſtudio, & ſanctitate omnes gentes eſt ſupergreſſa, ieiunijs, vigilijs, orationibus, eleemoſynis, & (vt vno verbo dicam) veluti ſpongia hauſit omnem virtutem, Deo ſemper accepta. at in præſentia (proh dolor) omnia intercederunt. Conſtantinopolis capta eſt; cuius rei ſolùm recordatione cogor prorumpere in verba cum clamore, & eiulatu, & vltimũ effundere ſpiritum. Qua Vrbe expugnata aræ ſunt prophanatæ, templum conculcatum, magna ſanguinis effuſio ſecuta, pollutæ moniales, virgines corruptæ, caput infantibus abſciſſum, impiorum manibus principes occiderunt: monachi ſacri, ſacerdotes, præpoſiti, viri, fœminæ, connubia ſunt diuulſa, ſacra vaſa confracta imagines ornatiſſimę conculcatæ ſunt, ac ſputis conſpurcatæ. O me miſerum atque infelicem, quis poterit vnquam tantam cladem deplorare, & verbis acerbum caſum exprimere? heu vbi regius apparatus, & comitatus? vbi ordo Palatij, & diſciplina? vbi tot Principũ examen? vbi ſcholæ ſapiẽtiæ? veh mihi miſero, vbi Patriarchalis adminiſtratio, vbi ornatus Eccleſię vbi tantus, & talis ſacrorum monachorũ, ac non ſacrorũ ordo chorus, & numerus? vbi Monachorum, & monialium ordines. ecce non ne cuncta ſunt à Mahomete abſorpta? nec tantum in ipſa Vrbi um Regina ea mala obuenere, verùm etiam in ſubiectis regionibus plura ac deteriora; perque ſingulos dies hæc apertis oculis intuemur & intelligimus. Quamobrem ergo hęc? vel vos mihi dicite per Dominum. Si dixeritis vt dicere conſueſtis, ob noſtra delicta hæc eueniſſe, non ita ſe

Deſcribit & deplorat tragicè excidium Cõſtantinopolitanũ. 1453

res

res habet ego dicã. quoniam non magis nos, quã cæteræ Chriſtianorum gentes, noſtris criminibus Deum irritamus. Sunt enim & aliæ nationes magis ſceleribus, & peccatis obnoxiæ. quomodo non affliguntur vt noſtra infeliciſſima, & miſeranda natio? veh mihi miſero, alius ex alio ſubinde fio, cùm adhæc animum conuerto, & cor meum conturbatur, & ſpiritus meus æſtuat. quia Iudæorum gens quæ duo crimina commiſit ſecundùm Prophetam dedit pœnas duo enim mala fecit; inquit primogenitus meus filius Iſrael: me dereliquit fontem aquæ viuæ, & effodit ſibi ciſternam diſſipatam. & Eccleſia, me in ligno crucifixerunt, Barrabam verò poſtulauerunt, & liberarunt. Primum igitur cum Idolis inſeruiſſet, in captiuitatem abductus eſt in Mediam, & Babylonem. Secundo cùm crucifixiſſent dominum noſtrum & Deum, profecti ſunt captiui in omnes gentes. noſtra verò natio (proh infortunium, proh dolor) neque Idolis ſeruiuit vnquam, neq. Dei filium crucifixit. qua de cauſa tam acerbe vexatur? Sed non ſolùm eadem, verùm etiam multo peiora quam impij Iudæi perpetitur. ij namque in ſeruitutem abducti, omnium gentium facti ſunt ſerui, vt omnibus inuiſi & Dei hoſtes. hi verò non ſolum gentium facti ſunt ſerui; ſed & Iudæis ipſis, qui ſunt ſerui omnium gentiũ. O meam calamitatem. Nonne reliquum eſt plorare & lamẽtari, ac diſquirere cauſã & videre propter quę patimur hęc ego verò aliã nõ poſsũ inuenire (neq. enim virtute, noſtra natio cæteris gentibus peior eſt; imo verò melior, nam dictum eſt, vereque dictum, nationem noſtram omnes nationes

Grecos propter ſchiſma dicit in manus Turcarum veniſſe.

P 3 virtu-

virtute, & moribus antecellere) niſi ſchiſma, & quod ſe ſubtraxerit ab obedientia, & ſubiectione Romanæ Eccleſiæ, eam & ſolam diſcerno eſſe cauſam interitus noſtræ gentis? quia poſtquam ab ea diuiſi ſumus, maledictionem accepimus, & patimur quæ nos patimur, nec ideo pœnitet nos; ſed deteriores euadimus, & maledictis impetimus ipſam Eccleſiam; dicenda & tacenda aduersùs eam impudenter euomimus. Quamobrem fratres mei per Chriſtum, deſperationem omittamus. accedamus verè Chriſtianorũ vnioni; agnoſcamus peccata noſtra, ne peiores Iudæis euadamus, neue falſa ſuaſione, malitia, & præſumptione ita aures obſtruamus, vt nec audiamus, nec intelligamus. Audiamus Chriſtum clamantẽ Apoſt. Qui vos audit: audit me & qui vos ſpernit, me ſpernit, qui verò me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me: Verè ergo licet dicere, qui Papam audit, Dominum audit; qui verò Papam non audit, Dominum non audit: qui verò Dominum non audit, audit captiuos, & gladijs comminutos. Vidi & rectè memini, cùm interfuerim diſputationibus cuiuſdam monachi Barlaam, quæ habitæ ſunt Conſtantinopoli cum quodam Legato Apoſtolico de primatu Papæ; vbi concludens Legatus dicit: Ego quidem poſſum cunctas obiectiones veſtras diluere (non enim Chriſti Eccleſia, & Præſes illius ſummus Pontifex miſit hominem qui neſciat veſtris dubitationibus reſpondere) ſed vos ſemper in nugacibus verborum argutijs verſamini. Quare mihi libet dicere tibi breue, ac verum verbũ; quod & alijs Græcis, mihi iniunctum eſt dicere. hęc dicit Papa

Luc. 10.

Hoc dicit propter Iãnizeros, q ex captiuis eligũtur, & circũcidũtur.

Hic Monachus Barlaã fuit Latinis aduerſiſſ. eius ſcripta leguntur in Vatican. Bibliotheca.

Eſaias 1.

Papa: Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis, ſecundùm Prophetam. Si verò nolueritis, neque audieritis me, gladius vos deuorabit. num Pontificis os locutum eſt hæc? num habes huic quid contradicas? lege & expēde, an euenerit ſicut ipſe dixit. Si ergo euenit, debetis, imo verò potius neceſſe eſt illum audire: ſecundum verò opera illius non facere, ſi mala fuerint. Ita & nobis præcepit Dominus; Snper cathedram Moyſis ſederūt ſcribę, & Phariſęi; omnia quæcunque dixerint vobis facere: facite, ſecundum verò opera illorum nolite facere. Quando ergo & hic ſuper cathedra Petri ſedet; debemus ipſum tanquam Petrum audire, & imitari ſermones eius; opera verò non imitari ſi praua ſint. Ita vos ſancti docent, ita leges, & Canones clamant, vt antea demonſtrauimus, & paulo poſt etiam demonſtrabimus. Nunc detegere volumus quod vos intus aduerſus Papam, ac Latinos iniuſtè continetis. dicitur enim quod propter peccatum illum vitatis. At hoc verum non eſt, ſed cauſas queritis fratres parum veras. maledixit enim vobis, & vos inuenit excommunicatio; deletique funditus eſtis. ſed alius eſt morbus, ex quo ægrotat intus anima veſtra, vt antea expoſuimus: non audētes palàm dicere, ne fortè cunctis hæreticis peiores vocemini, & ſitis cogniti apud omnes; magiſque vultis mandere ſub dentibus. Sed aliud quid eſt quod labijs premitis. quidam tamen adeo ſtolidi ſunt, qui apertè Latinos hæreticos eſſe dicunt: & Papam præter cæteros omnes. ideòque vninoem refugitis, neque Papæ memoriā audire;

Deridet grecorū quorundā ſtoliditatē qui Papam, & Latinos hęreticos dicunt.

neque qui vnionem ex veſtris Sacerdotibus amplectuntur videre ſuſtinetis. neque qui cum ipſis communicant omnino pro Chriſtianis habetis. & ſi fortè contingit, vt in aliquod incurratis, quod vos Papæ commonefaciat, panẽ oblationis non accipitis. Sed furijs agitamini, ac dentibus aduerſus ipſos Sacerdotes ſæuiſſimè infrenditis, & Iudæis deteriores eſſe putatis. hęc igitur proferre reformidantes, vt iram quorundam declinetis, ad appertum integumentum ſtrenue confugitis, & aduerſus veritatem pugnatis de aſini vmbra (vt fertur) decertantes.

SECTIO XVI.

AT nos in præcedentibus, quos antea edidimus quatuor libris multa de ijs eiſdem tractauimus, veritatem pro viribus apertè prædicantes. Latinoſque in dogmatibus orthodoxos eſſe liquido oſtendimus, & falſis eos premi calumnijs egregiè demonſtrauimus, & in hoc quinto profectò nõ pauca attulimus, ſcilicet Pontificẽ eſſe Petri ſucceſſorẽ, & Vicariũ Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti comprobãdo, eumq ſolùm obtinere poteſtatem, omnem Eccleſiam abſolutè dirigendi, & gubernandi, ligandi, & ſoluendi, redarguendi, benedicendi, maledicendi, corrigendi, ac medendi; ſolumque illum habere facultatem de fide & Sacerdotio exquirendi. Nam ſtatim magnus Theodorus Studites in epiſtola ad Paſchalem Papam hæc inquit: Audi Apoſtolicum caput à Deo electè paſtor ouium, Chriſti, clauiger regni cælorum: petra fidei, per quam ædificata eſt

Ex Epi. Theodori Studitæ ad Paſcalem Papam.

eſt catholica Eccleſia, Nam tu es Petrus Petri ſedem exornans, & gubernans, & poſt quædam: Huc ades ab occidente exurge, & ne repellas in finem: tibi namque dixit Chriſtus Deus noſter. & tu quandoque conuerſus confirma fratres tuos. Audis quomodo appellat Pontificem magnus hic Pater Petrum, & clauigerum vitæ æternæ, & Paſtorem, & Apoſtolicum caput? rogatque, vt Conſtantinopoli ſubſidium ferat, propter eorum hæreſes, qui imagines oppugnabant, Vnde nam hoc? non ob aliud aliquid, niſi quia is habebat poteſtatem cæteras Eccleſias confirmandi, tanquam qui omnibus hæreſibus ſuperior eſſet; longeque poſitus eſſet ab omni procella hæreticorum. Huius rei ipſemet teſtis eſt in epiſtola ad Paſchalem dicens. Vos igitur verè illimis fons, ac ſincerus iam inde à principio veræ fidei: vos ab omni hæreticorum procella longe poſiti: ſecurus totius Eccleſiæ portus, vos à Deo electa ciuitas ad ſalutis refugium. Intelligis quo pacto ſecurum portum appellat totius Eccleſiæ Romanum Pontificem? ad quem vt nauigia ab vndis in medio maris agitata in portum perfugiunt, ne foris relicta à fluctibus, atque æſtu mergantur: ſic & omnes Eccleſiæ ab hæreticis tanquam à fluctibus vexatæ ad Romanum Pontificem, veluti ad portum ſalutis confugiunt, vbi tranquillitatem & quietem omnem nanciſcantur. nam eo loci fidei claues Chriſtus apud Petrum Apoſtolum depoſuit, vt Eccleſiam totam paſceret, atque gubernaret. nec apud illum tantum, ſed etiam apud eius ſucceſſores, ipſi dicens, & tu aliquando conuerſus, confirma

Pſalm. 41.

Ex epiſt. ad Paſchalem eiuſdē Theodori, qui floruit anno 810.

Siluester I. Liberius & Iulius. vide hiſt. trip l. 4. cap. 16. Damaſus, Eunomius, vel vt alij Macedon' Celeſtinus de quo Theodoret. & Platina. Vide Nicolaum Papã in epiſt. ad Michaelẽ Imperat. Martinus I Agatho Platin. in eius vita. Gregor. l. 3 Nicolaus I Synod. Cõſtantin. de qua Gregoras Niceph l. 5.

fratres tuós. quæ quidem non ſoli Petro contigerunt, ſed & eius ſucceſſoribus. Nam Silueſter magnus Papa Romanus poſt baptiſmum Cõſtantini Arij hæreſim aboleuit, & in eadem Vrbe Liberius, ac Iulius Athanaſium confirmarũt, & Alexandriam remiſerunt, cum ab Arianis perſecutionem pateretur. Damaſus Papa Eunomij hæreſim Conſtantinopolitani Patriarchæ funditus ſuſtulit. diuus Celeſtinus impij Neſtorij etiam Conſtãtinopolitani Patriarchæ hæreſim per Cyrillũm Theegorum deleuit. Leo ſanctiſſimus ſacrilegam Eutychis & Dioſcori hæreſim damnauit. Martinus & Agathon Monothelitarum ſceleſtam hæreſim verbo, & operibus ſuſtulerunt. Gregorius Magnus Dialogus impietatem eorum qui imagines oppugnabant, anathemati ſubiecit. deinde poſt inobedientiam & ſchiſma, Nicolaus primus ipſemet Conſtantinopolim profectus eſt Photij tempore, vt tolleret ſchiſma: quem cum non recepiſſent, excõmunicationi ab eo ſuppoſiti ſunt poſt hũc sũmi Pontifices per temporũ vices non deſtiterunt ſcribere, & hortari Græcos ad Eccleſiæ conuerſionem, & obedientiam, quouſq. coacta eſt Synodus apud Lugdunum, quam Græci octauam vocant. cuius author extitit Gregorius Papa decimus, & vnio eſt ſubſecuta. Sed iterum defecerunt, & iterum Legatos Eccleſiæ receperunt. Cogitur ſynodus Conſtantinopolitana cũm Papæ Legatis Ioannis Becci temporibus Conſtantinopolitani Patriarchæ, & vnionem amplexi ſunt; ad breue tempus, obedientiam oſtendentes & pacem. ſed poſtea rurſus ad ſuum & primum vomitum reuerterunt, Sed nec rurſus defati-

defatigati ſunt Eccleſiæ catholicæ præſides, eos ad obedientiam & pacem excitare. at illi cum ſemel obſurduiſſent, non paruerunt. protracta eſt igitur res vſque ad nos, aſpeximuſque noſtris oculis, quod multi ante nos Patriarchæ, & reges videre exoptarunt, nec viderunt. Nos verò vidimus Beatiſſ. Eugenium IV. Romanæ Eccleſiæ Pontificem ſummum quanto ſtudio in hoc ſanctum opus incubuerit, triremibus, miſſis, & ſumptibus, vt hoc magnum vulnus ſanaretur; celebrataque eſt ſynodus ingens atque admirabilis Ferrariæ, & Florentiæ inſignibus Italiæ vrbibus; magna Doctorum, & ſapientum virorum frequentia, & theologiæ ſcientia, ac virtute illuſtrium. Tandem decretum ſancitum eſt omni ſapientia, & veritate conſpicuum; quod vbique eſt promulgatum, & ab omnibus gentibus receptum. Græci verò, & ex ijs qui peioris ſunt conditionis vulgares quidam, & homines indocti huic contradicunt. ac ſi quis rationis particeps decreto cotradicit. id non à doctrina proficiſcitur, ſed ab animi prauitate falſa & ſtulta preſumptione, & gloria inani, quam ex vulgi imperitia aucupantur. quod quidem decretum, & nos in manus ſumentes perlegimus omni ſtudio; idque toto ex animo verum eſſe credentes adorauimus atque amplexati ſumus. vnde ſumminiſtrata eſt nobis materia reſpondendi quinque articulis, qui in eo continentur; quorum extremus hic eſt de Papæ Primatu; quem nemo mentis compos poterit pernegare.

Synod. Florentin ſub Eugen. IV. 1438.

SECTIO XVII.

AT non rectè ſentit: inquiunt quia præter communes patrum, & doctorũ ſententias ea præſcripſit. Si ergo illa diuina ſedes non rectè ſentit, mentitur Chriſtus cum dicit, cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea nunquam trãſibunt. is enim Eccleſiæ pollicitus eſt ſe cum ea fore, & portas inferi non præualituras aduerſus eam. Ideo ne Chriſtum mendacẽ efficiamus (quod ſi vel cogitetur ſolum eſt blaſphemia) inerrantem Dei Eccleſiam eſſe dicimus. quam rem teſtificabitur rursùs ipſe Theodorus Studites ad Michaelem Imperatorem ſcribẽs ex perſona omniũ prępoſitorum hoc pacto: Cùm nos in vnum conueniſſemus venerabilis Imperij veſtri iuſſu, minimi Epiſcopi, & præpoſiti, poſt pauca dicit: nos diluimus omnes dubitationes veſtras. Si verò aliquid dubitare, vel non credere videtur veſtra diuina magnificentia, eius rei explicatio à Pontifice piè eſt poſtulanda. magna & à Deo firmata manus veſtra, vt publicè cupida vtilitatis, iubeat à veteri Roma capere declarationẽ; vt à principio à patribus noſtris eſt traditum: ea ò Chriſti imitator Imperator inter omnes Eccleſias Dei ſummum & ſupremum obtinet locum, cuius Petrus tenuit primam ſedem, ad quem dicit Dominus. Tu es Petrus & ſuper hanc petram ędificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſum eam, & iterum idem in alia epiſtola ad Naucratium, cuius principium eſt non implebitur auris mea à vocibus auditionis, inquit

Ex epiſtola Theodori Studitæ ad Michaelẽ Imp. hunc Studitẽ mirè laudat hiſtor. eccleſiaſtica reperitur græcè ſcripta eius vita apud quoſdam.

Eiuſdẽ ex epiſtola ad Naucratiũ.

quit teſtor nunc coram Deo & hominibus,diuiſi ſunt à corpore Chriſti, & à ſuprema ſede, apud quam Chriſtus depoſuit claues fidei; aduerſus quam portæ inferi à ſæculo non prçualuerunt, nec prçualebunt vſque ad conſummationem eius, hæreticorum videlicet effrçnata ora, ſecundùm promiſſionem veracis Domini. Audis quo pacto ea eſt caput Eccleſiæ Chriſti, cuius Petrus, eſt primus præſes: & quod nunquam prçualuerunt, neque prælebunt vſque ad conſummationem ſæculi hæreticorum effrænata ora, ſecundum promiſſionem veracis Saluatoris? Si ergo nunquam præualuerunt hæretici aduerſus Chriſti Eccleſiam, quomodo audetis dicere eam errare? quæ inerrans à Doctoribus prædicatur. id etiam oſtenditur in tertia ſancta ſynodo, in qua allatis ab Apoſtolica ſede literis, Arcadius Epiſcopus cum ſurrexiſſet ad ſynodum dixit. Iubeat veſtra beatitudo Reuerendiſſimi patres allatas ad vos literas ſancti, & cum adoratione vocati Cœleſtini Papæ Apoſtolicæ ſedis Epiſcopi, legi: ex quibus percipere poterit veſtra beatitudo, quanto ſtudio proſequitur omnes Eccleſias. eadem, & horum ſimilia proiectus Epiſcopus protulit. Et paulo poſt Cyrillus Alexandriæ, dixit: literæ acceptæ à Sanctiſſimo Apoſtolicæ ſedis Epiſcopo Romano Cæleſtino cum decenti honore legantur. Audis Arcadium, & proiectum, quod omnium Eccleſiarum curam gerit Romanus Pontifex? ob quidnam aliud, niſi quia caput eſt omnium. Quod verò Cyrillus dicit, cum decenti honore legi, quæ ſcripta ſunt à Cæleſtino, comprobauerunt

Ex iii. Syn. Epheſin.

Ex ſyn. iv. Chalced.

patres

patres aperiendo capita ſua, & reuerenter audiendo quæ dicta ſunt. In quarta verò ſancta ſynodo, vt in titulo diuinæ Scripturæ apparet, talia dicta ſunt. Vt Beatiſſimus Epiſcopus Romanæ Vrbis, cuius ſacerdotium ſuper omneis antiquitas eſſe voluit, poteſtatem, & facultatem habet de fide, & Sacerdotibus determinandi. Ergo quia de fide, & Sacerdotibus determinandi facultatem habet, meritò caput, & magiſtra omnium Chriſti Eccleſiarum in decreto ſcribitur, & à nobis colitur, & adoratur. atque omnis obedientia, & obſeruantia ei à nobis exhibetur, & exhibebitur donec in hac vita permanebimus; recordati illius qui dicit, obedite præpoſitis veſtris, & ſubditi eſtote. Ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, vt rationem reddituri. & meminiſſe eius nunquam ceſſabimus in ſacris miſſarum precibus ſecundùm ſanctorum noſtrorum traditiones; nè impiorum erroribus obſequndantes, à firmitate orthodoxæ fidei excidamus, pro comperto habentes quod qui ipſi non ſubijcitur, nunquam ſaluabitur. ſimili modo, & qui eius non meminit neque Sacerdos eſt neque Sacerdotis meretur habere poteſtatem, vt XIII. Canon primæ, & ſecundæ ſynodi apertè teſtatur. habet enim ad verbum ſic: Hæreticarum zizaniarum ſemina in Chriſti Eccleſiam ſpargens aduerſarius, & videns has gladio ſpiritus radicitùs euelli, alia via aggreſſus eſt; aſſumpta ſecum ſchiſmaticorum inſania, Chriſti corpus diuidere. Sed & has inſidias ſancta ſynodus anticipans, vndecumque decreuit impoſterum, vt ſiquis presbyter, vel diaconus tanquam ob aliquod delictum ſuum

Ad Corint.

Canon. ſynodi 134.

ſuum

ſuum deſpiciens Epiſcopum, ante ſynodalem cognitionem, & cauſæ diſquiſitionem ab eius communione deficere auſus fuerit, & nominis eius in ſacris miſſarum precibus ſecundum Eccleſiæ traditionem non meminerit, hunc depoſitioni ſubijci, & Sacerdotali omni honore priuari: qui enim in presbyteri ordine eſt conſtitutus, & metropolitanorum præuenit iudicium, & ante iudicium (quantum in ſe eſt) condemnat ſuum patrem, & Epiſcopum; hic neque presbyteri dignus eſt honore, nec nomine. & qui hos ſequuntur ſi qui fuerint ex conſtitutis in ſacris ordinibus, & ipſi ſuis dignitatibus excidant. Monachi verò, vel laici expellantur penitus ab Eccleſia, donec relicta cum ſchiſmaticis coniunctione ad ſuum Epiſcopum reuertantur. Non ne ex hoc loco deprehendis, quod Sacerdotes Sacerdotio abdicat, neque Sacerdotis nomen vult obtinere, qui mentionem non faciunt primatus eorum; eorumque ſectatores, & ſi qui ſacris ſunt ordinibus inſigniti profanos iubet eſſe? qui in ſacris non ſunt, cuiuſcumque ſint conditionis, excommunicat. Reſipiſcite tandem fratres per Deum reſipiſcite: nec amplius tam apertè veritati obſiſtatis, nec aduerſus paſtores animarum veſtrarum decertetis. durum eſt enim, imò verò fatui, & dementis, nudis pedibus aduersùs ſtimulum calcitrari. nam quemadmodum oua lapidibus, ſic & capita veſtra, Eccleſia confringuntur: lapis namque, & petra ſcandali eſt Eccleſia. & Chriſtus ipſe illi ſe ſimilem facit beatus Paulus ita ſcribit. bibebant enim de ſpirituali conſequenti eos petra: petra autem erat Chri-

Marc.21. 21.
Ad Cor. 1. 10.

ſtus

Ad Corint. 1. 10. ſtus hic eſt lapis de monte virginali abſciſſus.
Daniel. 11. Chriſtus verò ad Petrum. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam, & reliqua, vt ſæpius dictum eſt. Ecce igitur oſtenſum eſt quod petra, & lapis Chriſti eſt Eccleſia, qui igitur in eam impingit, lux in eo non eſt: ſed qui ſeruat præcepta eius non impingit, vera luce quæ in ipſo eſt illuminante, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mũdum. Lux enim veritas eſt & cognitio: ac illuminantur ab ea qui volunt, & manent in ea. Sed qui nolunt obtemperare, inſipientiæ tenebræ eorum oculos obtegunt, & impingunt, & conteruntur, ac tandem exterminantur. & reſponſum ferent, quod præcepit Dominus, quod oues meæ, meam vocem audiunt. quæ verò meæ non ſunt, vocem meam non audiunt: & lupus rapit & diſpergit eas. ita eueniet, & rationalibus ouibus, quę vocem paſtoris non audiunt, impingent enim, & labentur in hæreſes, abſurditates, & ſchiſmata.

Ioan. 1. Ioan. 10.

SECTIO XVIII.

QVod verò non poſſit decipi, vel errare, vel confringi, vel perire Eccleſia: imo verò id euenire ijs qui eam oppugnant; oſtenſum eſt antea multis egregijs argumentationibus. nunc efficacius quodammodo per ſanctumChryſoſtomum aureę tubę diuinum Ioannem audiamus ex oratione in pentecoſten. cuius principiũ Cęlum hodie nobis facta eſt terra. dicit enim ibi

poſt

poſt alia multa ſic; magno ſtudio incumbit Deus in Eccleſiam, non parietibus fulctam, ſed gratia cuſtoditam, propter eccleſiam conſtitutum eſt cælum; terra firmata eſt, & mare effuſum, & aer repletus, paradiſus eſt plãtatus, lex tradita, miſſi prophetæ, miracula facta ſunt. mare diuidebatur, & reſarciebatur, petræ ſcindebantur, & rurſus iungebantur, manna de Cælo deſcendebat, & ex tempore menſa diſponebatur. propter Eccleſiam Prophetæ, propter Eccleſiam Apoſtoli. At cur tam multa? propter Eccleſiam vnigenitus Dei filius, filius hominis factus eſt, vt Paulus ait, qui proprio filio non pepercit, vt Eccleſiæ parceret, filii ſui ſanguinem effudit propter Eccleſiam. hic ſanguis irrigat illam. per eum non poſſunt illius plantæ tabeſcere, neque folia decidere. non eſt obnoxia temporum neceſſariis vicibus, neque tempori inſeruit. æſtate quidem foliis vernat, hyeme vero non nudatnr. non enim temporum neceſsitates ſed gratia ſpiritus eam colit. propterea non euellitur; neque mirum eſt eam non euelli. Quot iam inde à principio aduerſus Eccleſiam bellũ geſſerunt, cum erat planta recens. arma aduerſus eam ſunt expedita. at nunc Dei gratia & ſancti ſpiritus robore, & Imperator eſt pius, & milites, & omnis terra fide eſt repleta. at in origine eius, in exordio, reges impij, milites irreligioſi ob iuſſa Principum. aræ ardebant: vndique fumus & nidor. aer inquinabatur, dæmones bacchabantur, diabolus ſaltabat, pater filium abdicabat, filius patrem non colebat. natura ſcindebatur & religio. vbi igitur qui auſi ſunt

Ex Chryſoſtom. quod omnia propter Eccleſiam fecit Deus.

aduerſus Eccleſiam in acie ſtare?Cum erat plan ta recens, non tamen iniuriam paſſa eſt: cum Cœlum attingit, ſperas illam poſſe debellare? quando vndecim erant Apoſtoli, à nemine ſupe rati ſunt: immo vero vndecim, tot millia Eccle ſiarum ſunt expiſcati. nunc cum terra, & mare culta,& inhabitabilis, regio & vrbs, & omnes fines religione referti ſunt, tunc ſperas ei domi nari? at tu non potes.Chriſtus dixit,quod portæ inferi non præualebũt aduerſus eam. facilius eſt cęlum deleri, & terram exterminari, quam eccleſiam extingui. Quis hæc dicit? ipſe Chriſtus.Cælum,&terra tranſibunt, verba autẽ mea nunquam tranſibunt & recte, nam Dei verbum ipſo cælo eſt potentius, quia cælum eſt opus verbi. Dixit Deus, fiat Cœlum, & verbum fuit opus. excurrebat natura nemine impediente, quoniam ipſe Dominus eſt naturę, & eam immutandi. ego eam ſubſtruxi, qui cælum conſtitui,ſed pro cælo ſanguinem non effudi. pro cælo cruci non fui affixus.pro cælo cæleſte corpus non aſſumpſi. ſed quid dico de cælo?angelorum corpus non aſſumpſi: vt intelligas me Eccleſiam magis æſtimare, quam cœlum & terram, & omnem creaturam. & ideo cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea nunquam tranſibunt. facilius eſt cœlum aboleri & terram extingui, quam mea verba intercidere. Qualia ſint verba eius in medium deducamus. videamus an interciderint. non reuoco ego in dubium, ſed hæreticis os obſtruo. qualia ſunt verba? Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea nunquam tranſibunt. quale verbum? Tu

es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. ſuper hanc petram dixit, non in petro. non enim ſuper hominem, ſed ſuper fidem Petri Eccleſiam ſuam fundauit. quid autem erat fides? Tu es Chriſtus filius Dei viui. petram vocauit Eccleſiam vndas excipientem, ſed non concuſſam: Eccleſia namque ſuscipit tentationes; at non ſuperatur. Quid ergo eſt ſuper petram? id eſt ſuper confeſſionem Petri, non ſuper opes. Non lapides iacis? non ligna? non ſpicula? nequaquam dicit. non enim eſt ſenſibilis ſtructura. hæc qualiacunque ſint tempore dilabuntur. confeſſionem vero neque dæmones poſſunt ſuperare. teſtantur martyres. quilatus perfoſſi, fidem non amiſerunt. o rem admirabilem murus foditur, & thesaurus non diripitur, caro abſumitur, & fides non conſumitur. ea eſt martyrũ vis. ſuper petram ædificabo Eccleſiam meam. & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. attendite ſedulo, eos uocat portas inferi, qui mortem pariunt. quid igitur? in infernum intrabit, ſi in diſcrimen venerit? vtique. nam vt portę Vrbis ſunt ingreſſus in Vrbem, ſic portæ inferni, ingreſſus ad mortem. cur, inquit tentationes non prohibes? nequaquam. vt oſtendam vires meas, ſi nemo eam oppugnarit, poſſunt reſpondere: nam ſi fuiſſet oppugnata, fuiſſet vtique & expugnata. propterea eam permitto oppugnari ne propugnatorum ſolitudini, victoriæ titulus inſcribatur, & portæ inferi non dixit non ag-

Interpres latinus alium cod. ce ſecutus eſt

gredientur eam. quid ergo? oppugnabitur quidem, ſed non ſuperabitur. fluctuat Eccleſia, ſed non mergitur, ſed non petit profundum. excipit tela, ſed non admittit vulnera. excipit machinas, ſed turris non quaſſatur. Sed quid dico Eccleſiam? vnum verbum piſcator locutus eſt & turris ſtetit inconcuſſa. quot tyranni conati ſunt hoc verbum abolere, nec potuerunt, ſuper petram enim fundata eſt. Cogita quot tyranni, quot Reges diademate redimiti, enſes acuti, ferarum dentes, mortes imminentes, ſartagines, fornaces. & pharetram ſuam exhauſit diabolus, & Eccleſię non obfuit. qua nam de causa? quia portę inferi non pręualebunt aduersus eam. ipsa res teſtimonium perhibet. teſtatur euentus experientia. quot bellum geſſerunt, num euicerunt? ſed qui bellum geſſerunt, ſilentio tranſiguntur & obliuioni mandantur, Eccleſia vero floret. vbi Claudius? vbi Auguſtus? vbi Tiberius? nuda ſunt nomina; eorum meminit nemo. nam poſtquam Eccleſiam oppugnarunt, memoria eorum deleta eſt: & Eccleſia ſuper ſolem refulget. Audiſti verba doctoris aurei animo & corpore? audiſtis à Deo afflatum, theologum patrem hunc? ſcilicet quod Eccleſiæ oppugnatores abolentur & obliuioni mandantur: Eccleſia vero floret; & contorquent quidem tela pugnatores, at ipſi vulnerantur. cur nam hæc? quia Chriſtus ipſam firmauit, Chriſtus ipſam ſuo redemit ſanguine. per quem cœlum firmatũ eſt, terra fundata. Domini euim verbo dicit Dauid, cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. igitur

ver-

verbo quo firmauit cælum, firmauit eccleſiam ſuam dicens, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã. quã petrã. ſolidam fidei cõfeſſionẽ Petri piſcatoris; quæ firmata manet inconcuſſa, & ĩmota & inexpugnabilis: quẽadmodũ & cęlũ ſtat & permanet vi verbi. Ideo in cœlo & in terra Eccleſia Dei honorabilis & ſancta eſt. imo vero ſecundum aureorum verborum & ſermonum patrem hunc, cœlo & angelis & omni creatura pręſtantior eſt. Ideo & ſubijcit Chriſtus dicens, cœlũ & terra tranſibit, verba autem mea nunquam tranſibunt. id eſt facilius eſt cœlum & terram & omnia concuti, quam Eccleſiam meam. incurſiones hęretici facient, at non pręualebunt. in petram impinget capita ſua & diſpergentur, quia ſuper petram fundata Eccleſia eſt. propterea Eccleſia tanquam petra manebit incõcuſſa, ſecura fiducia Chriſtus dixit. nam qui à principio ſuæ prędicationis eam oppugnauerunt. deleti ſunt, & memoria eorum cũ ſonitu perijt: Eccleſia vero vernat & refulget ſuper ſolem. vbi Reges qua in eam deſęuierunt? vbi Principes, vbi hæretici? vbi Arius & Eunomius? vbi Neſterius & Dioſcorus? vbi Seuerus & Eutyches? vbi qui pręceſſerũt, & qui poſtea ſubſecuti ſũt omnes? non ne perierunt? nonne extincti ſunt? ſed Eccleſia tunc & nunc & ſemper eſt, usque ad ſæculi conſummationem & finem.

Deus magis diligit Eccleſiam quã cælum Sapient. 4. 11.

Horum hæreticorum nomina paſſim leguntur in hiſtoria eccleſiaſti. & apud Gratian c. 24. q. 4.

per nos ad ſcripturas pernoſcendas idoneum redet, & te quaſi manu ducet ad eius cognitionem. alterum vero manu extensa, ſume dixiſſe, has claueis. neque Petrum eſſe ſcito, cui Deus claues in manus tradidit. quem nunc per me, crede te eadem gratia qua me participem facere. quare quæcunque ligaueris vel ſolueris ſuper terram, erunt ea ligata vel ſoluta & in cœlis. Nonne deprehendis ex his, alterum vna cum munere ſcripturas facile interpretandi, & harum intelligentiam à datore ſapientiæ adiunxiſſe? alterum vero vna cum facultate ſoluendi, & ligandi & intelligendi; iniunxiſſe, & pie in Ieſum Chriſtum Dei filium per eum credēdi? Credite in poſterum quod ſine obedientia erga Petrum, ſaluari non poteſtis. & iure quidem, nam is eſt porta ſalutis. qui per eum in cognitionem fidei non ingreditur, ideſt vt eum agnoſcat eſſe Chriſti Vicarium, non poterit vnquam ſalutem conſequi. nam vt Chriſtus inquit. Ego ſum oſtium. qui non intrat per oſtium, ſed aliunde aſcenſum parat, fur eſt & latro. Ita & Petrus eius ſucceſſor dicit. qui non credit per me filium inuiſibilis Dei & Patris in carne genitum, qui paſſus eſt & reſurrexit, & cætera diſpēſationis myſteria, hic hæreticus eſt; & ſaluari nullo vnquã tempore poterit. Hæc igitur, & talia tenentes, quorum refertæ ſunt omnes doctorum ſcripturæ, Eccleſiæ ſubijcimur. in eaque permanemus, & in obedientia eius perſiſtere in omnia ſæcula deprecamur: vt propitium Deum nanciſcamur in tremenda die retributionis. fiat fiat. Ioan. 10.

ambigunt, nequaquam amplius excuſationem afferre poſſint ſe ſententias & dicta ſanctorum plane ignorare. Ideo æquum mihi viſum eſt volumen hoc rerum contexere, & reſipiſcere aliquando volentibus, veluti ſumptuoſum quoddam conuiuium apponere. Eccleſia vero ſponſa immaculata nullas ſordes, vel rugas admittens, ſole lucidior denuo apparebit, vt fuit, & eſt, & erit; quamquam disrumpantur qui contra ſentiunt. nam ſemper extitit extra errorem, neque diuerſas opiniones prædicauit: ſed eaſdem illas, quas à diuino ore ſaluatoris accepit. Rogo vos iterum o cariſſimi, vt hæc cũ charitate legatis, & ſpiritu fidei: ac ſi vera & iuſta viſa fuerint, ijs aſſentiamini. ſi vero contra, confutetis, & ſcriptis editis rationes afferatis: vt & nos ijs perpẽſis ſententiam noſtram cum charitate dicamus, retractantes noſtra, vel delentes. ſpero igitur Deo fiſus, qui pacis eſt pater, vos his rationibus ſuaſos veritati ceſſuros, animi candorem & obedientiam Deo præſtando, mutuoque accipiendo paracleti gratiam & prudentiam: nam eo concedente nulla mutatio, vel imminutio pij & patrij ſpiritus conſequetur; neque orthodoxa veritas imminuitur. abſit: malo enim millies mori, quã ſuadere vos vt tantillum quidem à vera fide declinetis. Reſipiſcite rogo fratres, reſipiſcite. quãdiu vos in hac falſa ſuaſione perdurabitis? quandiu ſi non vtroque, altero tamen pede claudicabitis? excitemini ſegnes, qui humi repitis exurgatis, ne dum vos malum ſomnum ſtertitis, facile inimicus diſſeminet diſcordiæ zizaniam. tollatur paries qui dirimit ſepem, fiamus vnum corpus

Cantic. 4.

Græcã Eccleſiam. 1. antiquam idem ſentire cum Romana optatur Gennadius.

pus

pus ſub eodem capite ; eſt autem caput ipſe Chriſtus. quem vt magiſtrũ ac vitæ datorem pie & pura conſcientia ſequendo, cognoſcemus Deũ & patrem eius: a quo ab æterno ſine tempore, ſine defluxu & ſine paſſione eſt genitus, ſanctiſſimumque & viuificantem eius ſpiritum à patre ; tamquam a productore ab æterno, & a principio productum, & procedentem ; & per eum emanantem, & ſcaturientem eſſentialiter & ſubſiſtẽter, & prodeuntem & editum, vnam increatam potentiam & ſine fine regnum, immortalem vitam & beatitudinem, quam vtinam omnes cõſequamur; ne de via declinantes in montes, ſolitudines & foueas delabamur, & in loca, quæ non aſpicit lux vultus Domini noſtri, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & victoria in ſæcula ſæculorum.
Amen.

FINIS.

~~Seminarii S. Pauli~~
~~Carmel. Diſcal. Recog.~~

453,860

292